

บทบาทของสถาพร สนทอง กับวงการนาฏศิลป์ไทย

นายสิทธา สว่างศรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF SATHAPORN SONTHONG IN THAI DANCE

Mr. Sittha Sawangsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

สิทธา สว่างศรี : บทบาทของสถาพร สนทอง กับวงการนาฏยศิลป์ไทย (THE ROLE OF SATHAPORN SONTHONG IN THAI DANCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. วิชชุดา วุธา ทิตย์, 221 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของสถาพร สนทอง กับวงการนาฏยศิลป์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา บทบาทและความสำคัญของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยใน 5 บทบาท ได้แก่ นาฏยศิลปิน นักนาฏยประดิษฐ์ ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสาร สื่อบัตร การสังเกตการณ์การแสดง ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เคยเกี่ยวข้องกับสถาพร สนทอง ในบทบาทต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีบทบาทกับวงการนาฏยศิลป์ไทยเป็นอย่างยิ่ง บทบาทในฐานะนาฏยศิลปิน เป็นนาฏยศิลปินตัวนางที่มากความสามารถ ได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากบรมครูหลายท่าน มีความเจนจัด สามารถเข้าถึงบทบาท ถ่ายทอดอารมณ์สู่ผู้ชมได้ดี จนได้รับคัดเลือกให้แสดง บทบาทนางอั้วสมิ จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง เป็นคนแรกของกรมศิลปากร บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ เป็นผู้บุกเบิกสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รูปแบบใหม่ของการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งไม่เคยมีใครกล้าทำมาก่อน โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยมีหลักการ คือ 1) กำหนดแนวคิด 2) เลือกสรรและประดิษฐ์ท่ารำ 3) เลือกสรรเพลง ดนตรี 4) จัดระยะ สัดส่วน วรรค มีติ ทิศทางการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับพื้นที่ 5) การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกระหว่างผู้แสดงและผู้ชม 6) เลือกสรรเครื่องแต่งกาย บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรมครูหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ในเรื่องกระบวนกรคิด วิธีการสร้างนาฏยประดิษฐ์ เทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ ทำให้มีรสนิยมดีในการสร้างงาน มีสไตล์ที่โก้ โดดเด่นและแตกต่าง ซึ่งองค์ความรู้เหล่านั้น ถูกนำไปพัฒนาและต่อยอดให้กับนาฏยศิลปินรุ่นใหม่ บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย นับเป็นบทบาทที่มีความโดดเด่นที่สุดของสถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหญิงที่มีความเด็ดขาด กล้าหาญ เก่ง มีวิสัยทัศน์ นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ มีภาวะผู้นำที่ดี ยุติธรรม แก้ปัญหาเฉพาะได้ดี ใฝ่หาความรู้พัฒนาตนเอง ปฏิบัติงานเชิงรุก นำพานาฏยศิลป์ไทยไปสู่สากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นนาฏยศิลปินที่มากความสามารถ มีความรู้แตกฉาน สร้างผลงานที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน จึงเป็นผู้ที่อุทิศไปด้วยองค์ความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ แขนง ได้เผยแพร่ในรูปแบบของการสอน การบรรยาย การถ่ายทอดสู่นิสิต นักศึกษา เป็นต้นแบบการทำงานให้กับนาฏยศิลปิน นักนาฏยประดิษฐ์รุ่นหลัง ได้นำองค์ความรู้ไปต่อยอด และปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี ออกมาสู่สังคมอย่างมากมาย

ภาควิชา นาฏยศิลป์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5486610835 : MAJOR THAI DANCE

KEYWORDS: SATHAPORN / SONTHONG / ROLE

SITTHA SAWANGSRI: THE ROLE OF SATHAPORN SONTHONG IN THAI DANCE. ADVISOR:
VIJJUTA VUDHADITYA, Ph.D., 221 pp.

This thesis will focus on the roles of Sathaporn Sonthong in Thai dance with an aim to study the 5 significant roles of Sonthong including 1) Dramatic Artist 2) Dramatic Art Choreographer 3) Giver of Knowledge and Experience 4) Executive Officer of Thai Dramatic Arts Organisations and 5) Expert/Academic.

From the research, it can be discussed that Sathaporn was very influential in Thai dance. During her performing days, she was selected as the main female protagonist in various plays which reflects her great talents combined with Thai choreographs that she was taught by many dance masters. She was known to be a great dramatic artist who could skilfully interpret her roles and deliver feelings to the audience so well that she was the first woman of the Fine Arts Department who was chosen to play the role of "Nang Ua Sim" a main female character from a multinational story "Phaya Phanong". Sathaporn was a pioneer in modern dance choreography of the Office of Performing Arts, the Fine Arts Department. Nothing alike had ever been done by anyone before. The choreographs she created were uniquely remarkable with the following principles: 1) Concept 2) Choreograph Creation 3) Music Selection 4) Technical Arrangement of Space, Proportion, Level, Dimension and Movement Direction 5) Delivering of Emotions to Audience 6) Outfit Selection. As a person who had been taught by many profound dance masters especially Thanphuying Phaew Sanitwongsenee who taught her about thinking process and techniques of creating dances and choreographs as well as the art of criticism, her role as a giver of knowledge and experience about Thai dance was widely accepted as she was known to have good taste in creating new works which were outstanding and distinctive from anyone in her period. All of the knowledge she obtained has been adapted by a number of new artists in modern dance. Her role as an executive officer of Thai dramatic arts organisations is by far her most remarkable role. She was a decisive, pragmatic and smart woman executive who had very broad visions and was able to solve various problems spontaneously. Her enthusiasm together with the fact that she never ceased to learn about new things enabled her to make Thai dance well known internationally particularly among ASEAN countries. Finally, her role as an expert/academic is no less exceptional than all of the preceding roles. This is because Sathaporn was a very well-read person who had long cultivated her skills and obtained a lot of experience in her lifetime making her an eclectic resource person. She gave a great number of lessons and lectures with an aim to pass on her knowledge to students. This made her an inspiring model for artists, dancers, choreographers in the later generation to use her knowledge and create many other good art works to the society.

Department: Dance

Student's Signature

Field of Study: Thai Dance

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องมาจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออย่างยิ่ง ทั้งด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัยจากบุคคลต่าง ๆ ได้แก่

อาจารย์ ดร.วิชชุดา วุฒาทิตย์ หัวหน้าภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้โอกาสทางการศึกษา และเป็นผู้ที่เสียสละเวลา คอยให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหา และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งช่วยตรวจทาน และแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ประธานกรรมการ ที่ให้โอกาสในการศึกษา คำปรึกษาด้านวิชาการและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

อาจารย์ สถาพร สันทอง กรรมการและเป็นบุคคลต้นเรื่อง ผู้สร้างแรงบันดาลใจ ให้ผู้วิจัย ได้นำเรื่องราว ชีวประวัติ ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของท่านมาศึกษา จนเกิดเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ครูผู้เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษานาฏยศิลป์ไทย และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ประโยชน์ และต่อยอดทางการศึกษาในศาสตร์แขนงนี้

ขอขอบคุณ นาฏยศิลป์นิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏยศิลป์ไทยทุกท่าน ที่ได้เสียสละเวลาให้สัมภาษณ์ ถ่ายทอดประสบการณ์ บอกเล่าเรื่องราว อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบคุณ ครอบครัวของผู้วิจัย ที่ได้ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ เป็นแรงผลักดัน และคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย อันได้แก่ คุณยายชิ้น แสนละเอียด คุณสุรียา แสนละเอียด (มารดา) คุณวัชรินทร์ สายสินพคุณ (ป้า) คุณปรียานุช สว่างศรี (น้า) คุณชนก สว่างศรี (น้าเขย) รวมถึงญาติพี่น้องทุกคน

ขอขอบคุณ คุณณวิยา อ่อนทอง คุณชัยทัต โสพระขรรค์ คุณขวัญใจ คงถาวร คุณพิมลภรณ์ รอดแก้ว คุณอรอนงค์ กอวงษ์ คุณจิรวัดมน รัตนเทพปัญญาคุณ คุณนันทนา สาธิตสมมนต์ และคุณชาญวุฒิสว่างศรี สำหรับกำลังใจและการช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

คุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้ให้ชีวิต ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง ตลอดจนคุณครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 แนวความคิดและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	12
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	12
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	13
1.6 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย	14
1.7 นิยามคำศัพท์.....	17
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	18
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
2.1 ประวัติส่วนตัวของสถาพร สนทอง	19
2.2 ประวัติการศึกษาของสถาพร สนทอง	20
2.3 ประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง.....	23
2.4 ประวัติการสร้างสรรค์ผลงานของสถาพร สนทอง	24
2.5 การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในประเทศ และต่างประเทศของสถาพร สน ทอง	26

2.6. การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแสดงของสถาพร สนทอง	28
2.7. รางวัลและเกียรติคุณที่สถาพร สนทองได้รับ	28
2.8. การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคมของสถาพร สนทอง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
3.1 แผนการดำเนินการวิจัย	34
3.2 แหล่งข้อมูล.....	36
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
บทที่ 4 วิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย	114
4.1 บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน.....	114
4.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์	123
4.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย	135
4.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย.....	143
4.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ	148
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	157
5.1 สรุปผลการวิจัย	157
5.2 ข้อเสนอแนะ	162
รายการอ้างอิง.....	164
ภาคผนวก.....	168
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	221

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินการวิจัย	34
ตารางที่ 2 แสดงบุคคลในการสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัย	38

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	สถาพร สนนทอง	19
ภาพที่ 2	สถาพร สนนทอง สมัยเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์.....	169
ภาพที่ 3	ระบำภาพเธอ กับคุณครูอัมพร ชัชกุล	169
ภาพที่ 4	สถาพร สนนทอง แสดงเป็นนางจันทร์สุดา จากละครดึกดำบรรพ์เรื่องหลวิชัยคำวี ถ่ายภาพกับคุณครูมัลลีย์ คงประภัทร์ และเพื่อน ๆ	170
ภาพที่ 5	สถาพร สนนทอง แสดงระบำมินดูเอท ในเรื่องพระอภัยมณี	170
ภาพที่ 6	สถาพร สนนทอง แสดงระบำพม่า-ไทย อธิษฐาน	171
ภาพที่ 7	สถาพร สนนทอง แสดงระบำพม่า-ไทย อธิษฐาน	171
ภาพที่ 8	สถาพร สนนทอง แสดงเป็นนกยูง ในการรำย่าหรีนตามนกยูง จากเรื่องอิเหนา	172
ภาพที่ 9	สถาพร สนนทอง แสดงเป็นนกยูง ในการรำย่าหรีนตามนกยูง จากเรื่องอิเหนา	172
ภาพที่ 10	สถาพร สนนทอง แสดงเป็นพระลักษมณ์ จากเรื่องรามเกียรติ์	173
ภาพที่ 11	สถาพร สนนทอง แสดงเป็นพราหมณ์เกศสุริยง จากการแสดงเรื่องสุวรรณหงส์	173
ภาพที่ 12	สถาพร สนนทอง ในการแสดงบทบาทตัวนาง ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม.....	174
ภาพที่ 13	สถาพร สนนทอง ในการแสดงบทบาทตัวนาง ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม.....	174
ภาพที่ 14	สถาพร สนนทอง ในบทบาทตัวนาง	175
ภาพที่ 15	สถาพร สนนทอง ในบทบาทตัวนาง	175
ภาพที่ 16	สถาพร สนนทอง ในบทบาทนางสีดา จากเรื่องรามเกียรติ์	176
ภาพที่ 17	สถาพร สนนทอง ในบทบาทนางสีดา จากเรื่องรามเกียรติ์	176
ภาพที่ 18	สถาพร สนนทอง ในการแสดงรำชุมนุมอุยฉาย	177
ภาพที่ 19	สถาพร สนนทอง ในบทบาทตัวนาง	177
ภาพที่ 20	สถาพร สนนทอง ในการแสดงฟ้อนเทียน.....	178

ภาพที่ 21	สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนเทียน.....	178
ภาพที่ 22	สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนมาลัย.....	179
ภาพที่ 23	สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนแคน.....	179
ภาพที่ 24	สถาพร สนทอง ในการแสดงรำเถิดเทิง.....	180
ภาพที่ 25	สถาพร สนทอง (คนขวา) ในการแสดงรำเถิดเทิง.....	180
ภาพที่ 26	สถาพร สนทอง ในการแสดงรำลาวกระทบไม้.....	181
ภาพที่ 27	สถาพร สนทอง ในการแสดงรำลาวกระทบไม้.....	181
ภาพที่ 28	สถาพร สนทอง ในการแสดงรำลาวกระทบไม้.....	182
ภาพที่ 29	สถาพร สนทอง ในการแสดงรำวงมาตรฐาน.....	182
ภาพที่ 30	สถาพร สนทอง (คนที่ 2 จากซ้ายมือ) ในการแสดงเซิ้งกระติบ.....	183
ภาพที่ 31	สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำกำพอง ของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย.....	183
ภาพที่ 32	สถาพร สนทอง รับบท นางอ้วสมิ จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง คู่กับ ศิริวัฒน์ ดิษยพันธ์ รับบทพญางำเมือง.....	184
ภาพที่ 33	สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนรัก.....	184
ภาพที่ 34	สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำชาวนา.....	185
ภาพที่ 35	สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำชาวนา.....	185
ภาพที่ 36	สถาพร สนทอง รับบทบาทเป็นนางรจนา คู่กับ สุนันทา บุญยเกตุ รับบทเจ้าเงาะ เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับหล่อประติมากรรมประดับบริเวณโถงโรงละครแห่งชาติ..	186
ภาพที่ 37	ประติมากรรมเจ้าเงาะกับนางรจนา ที่ประดับบริเวณโถงโรงละครแห่งชาติ.....	186
ภาพที่ 38	ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528.....	187
ภาพที่ 39	คุณครูเฉลย ศุชะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปี พุทธศักราช 2530 และคุณครูลมูล ยมะคุปต์.....	187

ภาพที่ 40	คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี	188
ภาพที่ 41	คุณครูจำเรียง พุทธประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2531 กับสถาพร สนทอง	188
ภาพที่ 42	คุณครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครรำ) ประจำปีพุทธศักราช 2535	189
ภาพที่ 43	สถาพร สนทอง (คนกลาง) กับคุณครูมัลลีย์ คงประภัสร์ (คนแรกด้านซ้ายมือ)	189
ภาพที่ 44	สถาพร สนทอง (คนที่ 4) กับคุณครูจำเรียง พุทธประดับ (คนที่ 2) และคุณครูเจริญ จิต ภัทรเสวี (คนที่ 3)	190
ภาพที่ 45	งานฉลองมงคลสมรสของชลอ สนทอง กับสถาพร สนทอง เมื่อวันที่เสาร์ที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2513	190
ภาพที่ 46	สถาพร สนทอง ในวัยสาว	191
ภาพที่ 47	สถาพร สนทอง ในชุดเครื่องแบบข้าราชการ	191
ภาพที่ 48	สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	192
ภาพที่ 49	สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี	192
ภาพที่ 50	สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี	193
ภาพที่ 51	สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี	193
ภาพที่ 52	สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี	194
ภาพที่ 53	สถาพร สนทอง รับแจกันดอกไม้พระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันคล้ายวันเกิด อายุครบ 60 ปี ในวันที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2538	194

ภาพที่ 54 สถาพร สนทอง (คนขวาสุด) กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ยืนติดกัน) เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับนาฏยศิลป์จาก นานาชาติ 195

ภาพที่ 55 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏยศิลป์จากประเทศไทย เข้าร่วมโครงการกับ กลุ่มประเทศอาเซียน 195

ภาพที่ 56 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏยศิลป์จากประเทศไทย ไปแสดงผลงานใน ต่างประเทศ 196

ภาพที่ 57 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏยศิลป์จากประเทศไทย ไปแสดงผลงานใน ต่างประเทศ 196

ภาพที่ 58 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศ อาเซียน 197

ภาพที่ 59 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศ อาเซียน 197

ภาพที่ 60 สถาพร สนทอง เป็นเป็นหัวหน้าคณะนาฏยศิลป์จากประเทศไทย ไปแสดงผลงานใน ต่างประเทศ 198

ภาพที่ 61 การฝึกซ้อมของคณะนาฏยศิลป์จากประเทศไทยก่อนแสดงจริงในต่างประเทศ 198

ภาพที่ 62 การแสดงของคณะนาฏยศิลป์ในต่างประเทศ โดยสถาพร สนทอง เป็นหัวหน้า คณะ..... 199

ภาพที่ 63 การแสดงของคณะนาฏยศิลป์ในต่างประเทศ โดยสถาพร สนทอง เป็นหัวหน้า คณะ..... 199

ภาพที่ 64 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ เป็นตัวแทน ประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศอาเซียน..... 200

ภาพที่ 65 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ซ้ายสุด) เป็น ตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับนาฏยศิลป์จากนานาชาติ 200

ภาพที่ 66 สถาพร สนนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ เป็นตัวแทน ประเทศไทยเข้าร่วมประชุมร่วมสัมมนากับกลุ่มประเทศอาเซียน.....	201
ภาพที่ 67 สถาพร สนนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ เป็นตัวแทน ประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศอาเซียน.....	201
ภาพที่ 68 สถาพร สนนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศ อาเซียน	202
ภาพที่ 69 สถาพร สนนทอง (ยืนขวาสุด)เป็นตัวแทนประเทศไทย เข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่ม ประเทศอาเซียน	202
ภาพที่ 70 สถาพร สนนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศ อาเซียน	203
ภาพที่ 71 สถาพร สนนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศ อาเซียน	203
ภาพที่ 72 สถาพร สนนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย ไปแสดงผลงานใน ต่างประเทศ	204
ภาพที่ 73 สถาพร สนนทอง กับนักแสดงของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร.....	204
ภาพที่ 74 สถาพร สนนทอง เข้าร่วมพิธีไหว้ครูโขนละคร ของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ..	205
ภาพที่ 75 สถาพร สนนทอง ขณะสอนให้กับนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	205
ภาพที่ 76 การแสดงชุดชบวนประเพณีลอยกระทง	206
ภาพที่ 77 การแสดงชุดอรุณชีวิน	206
ภาพที่ 78 การแสดงชุดผลัดปีที่หยอดดอย.....	207
ภาพที่ 79 การแสดงชุดพิระพายัพพิไล	207
ภาพที่ 80 การแสดงชุดกนิรี กীরตินันท์	208
ภาพที่ 81 การแสดงชุดสวนเกษม	208
ภาพที่ 82 การแสดงละครโดยนำเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์	209

ภาพที่ 83 การแสดงละครโดยนำเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์	209
ภาพที่ 84 การแสดงชุดงานฉลอง	210
ภาพที่ 85 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์.....	210
ภาพที่ 86 สถาพร สนทอง กับพิเชษฐ์ กลั่นชื่น ศิลปินรางวัลศิลปาธร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ.....	211
ภาพที่ 87 สถาพร สนทอง กับรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน	211
ภาพที่ 88 นางสาววรรณิ ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย	212
ภาพที่ 89 นางรัจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย.....	212
ภาพที่ 90 นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง กับผู้วิจัย.....	213
ภาพที่ 91 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย.....	213
ภาพที่ 92 นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี กับผู้วิจัย	214
ภาพที่ 93 นางพัชรา บัวทอง กับผู้วิจัย	214
ภาพที่ 94 นายสุรัตน์ เขียมสอาด กับผู้วิจัย.....	215
ภาพที่ 95 นางสาววรรณิณี สุขสม กับผู้วิจัย.....	215
ภาพที่ 96 ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก กับผู้วิจัย.....	216
ภาพที่ 97 นายสมรัตน์ ทองแท้ กับผู้วิจัย	216
ภาพที่ 98 นายชวลิต สุนทรานนท์ กับผู้วิจัย	217
ภาพที่ 99 นายคมสันธุ์ หัวเมืองลาด กับผู้วิจัย	217
ภาพที่ 100 นางสาวขวัญใจ คงถาวร กับผู้วิจัย	218
ภาพที่ 101 ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูंना กับผู้วิจัย.....	218
ภาพที่ 102 นายธีรเดช กลิ่นจันทร์ กับผู้วิจัย	219
ภาพที่ 103 สถาพร สนทอง กับนางรัจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ และอาจารย์ ดร. วิชชุดา วุฒาติตย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักของผู้วิจัย.....	219

ภาพที่ 104 สถาพร สนทอง ได้รับรางวัลปฐนียาจารย์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2556	220
ภาพที่ 105 สถาพร สนทอง กับผู้วิจัย.....	220

บทที่ 1

บทนำ

1.1 แนวความคิดและความสำคัญของการวิจัย

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะของชนชาติไทยแขนงหนึ่ง ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสาน เนื่องจากเป็นศิลปะซึ่งได้รวบรวมเอาศาสตร์หลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน อาทิเช่น การรำรำ การดนตรี การขับร้อง วรรณกรรม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ฉาก และองค์ประกอบอื่น ๆ

คำว่า นาฏศิลป์ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554¹ ได้ให้ความหมาย ดังนี้

นาฏ - น. นางละคร นางฟ้อนรำ ไทยใช้หมายถึง หญิงสาวสวย เช่น นางนาฏ

นาฏกรรม - น. การละคร ฟ้อนรำ

นาฏศิลป์ - น. ศิลปะแห่งการละครหรือการฟ้อนรำ

นอกจากนี้ยังมีผู้รู้ทางด้านนาฏศิลป์ได้นิยามถึงศิลปะของการฟ้อนรำไว้ต่าง ๆ กัน ดังบทความตอนหนึ่งของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายถึงกำเนิดและวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ที่ผูกพันกับมนุษย์ ความว่า

“...การฟ้อนรำย่อมเป็นประเพณีในเหล่ามนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ไม่เลือกว่าจะอยู่ ณ ประเทศถิ่นสถานที่ใดในพิภพนั้น คงมีวิธีการฟ้อนรำตามวิสัยชาติของตนด้วยกันทั้งนั้น ออย่าว่าแต่มนุษย์เลย ถึงแม้สัตว์เดรัจฉานก็มีวิธีฟ้อนรำ ซ่อนนี้พึงสังเกตได้โดยง่ายดังเช่น สุนัข และไก่กา เป็นต้น เวลาใดสบอารมณ์ของมันเข้า มันก็เต้นโลด

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), 2556), หน้า 621.

กรีดกรายทำกริยาท่าทาง ฟ้อนรำตามวิสัยสัตว์นั่นเอง ปราชนผู้ค้นคิด
 หามูลเหตุแห่งเสวยอารมณ์ จะเป็นสุขเวทนามก็ตามหรือทุกข์เวทนามก็
 ตาม...”²

ชีวิตไทยตั้งแต่โบราณกาลลงมาเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยดนตรีและนาฏศิลป์ไทย เพราะคน
 ไทยเป็นชนชาติที่เห็นว่าความสนุกสนานและรื่นเริงเป็นความประสงค์สำคัญของชีวิต หากชีวิตมี
 ความสนุกสนานรื่นเริงชีวิตนั้นก็เป็ชีวิตที่ดีและสมบูรณ์ เห็นได้จากเพลงยาวพระราชานิพนธ์กรม
 พระราชวังบวรมหาสุรสีหนาทพรรณนาถึงชีวิตในกรุงศรีอยุธยา ความว่า

“...ทั้งพิธีปีเดือนคืนวัน
 ฤดูใดก็ได้เล่นเกษมสุข
 สวรรพณ์จะมีอยู่อัครา
 แสนสนุกทั่วเมืองหรรษา...”³

จากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวจะทำให้เห็นว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย
 และมีพัฒนาการมาพร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของสังคมไทยในอดีตกาล เมื่อสังคมไทยยังเป็น
 สังคมที่เล็กและเรียบง่าย นาฏศิลป์ก็สะท้อนความเรียบง่ายของสังคมนั้นด้วย บทบาทของ
 นาฏศิลป์ในอดีตเป็นเพียงเครื่องประกอบพิธีกรรม พิธีการ และการบันเทิงยามว่างเป็นครั้งคราว
 ของคนในชุมชนนั้น ๆ ต่อมาเพื่อประชากรเพิ่มขึ้น สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีชนชั้น
 ปกครองที่มีอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงสามารถสร้างสรรคนาฏศิลป์อันประณีต
 ละเอียดอ่อนเป็นเครื่องบันเทิงของคนได้ตลอดเวลา จึงเกิดมีนาฏศิลป์ที่มีความชำนาญด้านการ
 ละครฟ้อนรำโดยเฉพาะขึ้น และมีพัฒนาการทางศิลปศาสตร์ด้านการฟ้อนรำแบบแผนละเอียด
 ลึกซึ้งขึ้นเป็นลำดับ การฟ้อนรำก็เข้าไปมีบทบาทเป็นส่วนสำคัญในชนชั้นต่าง ๆ ของสังคม ตั้งแต่
 พระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์บรรดาเจ้านายและขุนนางผู้ใฝ่จะศึกษาและทำนุบำรุง
 นาฏศิลป์ ตลอดจนถึงนาฏศิลป์ป็นที่รับจ้างแสดงเป็นอาชีพ นาฏศิลป์ในละครได้รับการฟื้นฟู

² บุญธรรม กรานทอง: บรรณานุกรม, “สรุปบรรยายเสนอผลงานค้นคว้าและวิจัยของ
 ราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก,” ใน จดหมายข่าว ราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 21
 (พฤศจิกายน 2554) : 1-10.

³ จารุณี สุวรรณาภรณ์, “เยือนอดีต: ภาพสะท้อนกฎหมายตราสามดวง ในเรื่องเวทย์
 มนต์และอาถรรพ์ต่าง ๆ ,” ใน วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ ปีที่ 2 (มิ.ย.-ก.ค. 2551) : 114-115.

มาโดยลำดับ โดยที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงเอาพระทัยใส่ ดังจะเห็นได้จากที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงได้รับการบอกเล่ามาว่า เมื่อรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์บทละครแล้ว ก็ให้พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ผู้ซึ่งทรงไว้วางพระราชหฤทัยในการบริหารราชการแผ่นดินและการพระราชนิพนธ์บทละคร นำไปซื้ออมกระบวนรำให้เรียบร้อย หากขัดข้องทรงแก้ไขก็มี

เมื่อสังคมต้องการนาฏศิลป์มากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการแสดงจึงเกิดนาฏยวรรณกรรม และการแสดงประเภทต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ โรงละครประเภทต่าง ๆ มาเป็นลำดับ ความเจริญทางนาฏศิลป์ดังกล่าวนี้ ย่อมต้องอาศัยภูมิปัญญาของนาฏศิลป์ที่มีความสามารถต่อยอดนาฏศิลป์ให้แตกดอกออกผล จนสามารถสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและต่อไปในภายภาคหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง กระบวนการสร้างสรรค์ที่นาฏศิลป์ทำให้เกิดความเจริญแก่วงการนาฏศิลป์ คือ “นาฏยประดิษฐ์” (Choreography)⁴ นาฏศิลป์สร้างสรรค์ความแปลกใหม่ให้เกิดขึ้นในนาฏยจารีตของตน จนเมื่อผลงานใหม่นั้นงดงามเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และรักษาสืบทอดไว้ จึงทำให้นาฏศิลป์ไทยมีองค์ความรู้ด้านนาฏยประดิษฐ์อย่างมาก แต่ความรู้ด้านนาฏศิลป์ ซึ่งมีความเก่าแก่ควบคุมมากับสังคมไทยนั้นถ่ายทอดกันด้วยวาจา และการปฏิบัติไม่ค่อยมีการบันทึกศึกษาในเชิงวิชาการ จึงทำให้ความรู้ต่าง ๆ กระจายหายขาด หรือเสื่อมสูญไปกับตัวศิลปิน ด้วยเหตุนี้เอง นาฏศิลป์ไทยและนาฏยประดิษฐ์ที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ จึงถ่ายทอดกันอยู่ในวงแคบ ๆ เฉพาะผู้ที่อยู่ในวงการนาฏศิลป์ไทย หรือผู้ที่สนใจจริง ๆ เท่านั้น แต่จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย พบว่ามีบุคคลท่านหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการนำพานาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่สู่สายตาชาวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน ทำให้นานาอารยะประเทศได้รู้จักและสนใจนาฏศิลป์ไทยอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง เป็นผู้ปรับรูปแบบนาฏยประดิษฐ์ของไทยที่มีอยู่เดิม ไปสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยที่เป็นสากลมากขึ้น ออกมาจากวิถีแบบเก่า แต่ยังคงอยู่ในกรอบของความเป็นนาฏศิลป์ไทยที่งดงาม และเป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้แก่ักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ ได้มีโอกาสถ่ายทอดงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของวงการนาฏศิลป์ไทยอีกยุคหนึ่งก็ได้ บุคคลผู้ที่มีคุณูปการและมีบทบาทกับวงการนาฏศิลป์ไทยในยุคนี้ คือ สถาพร สันทอง

⁴ ธีรกร จันทนะสาโร, "นาฏยประดิษฐ์ (CHOREOGRAPHY)," ใน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาวิชานาฏศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์และศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ,ม.ป.ป.) : 152-157.

สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลป์ที่มีความเชี่ยวชาญและมากไปด้วยความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบทบาทของตัวนาง จากการสัมภาษณ์สถาพร สนทอง ท่านได้เล่าชีวิต การศึกษาในวัยเด็กแก่ผู้วิจัยว่า ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ ในปัจจุบัน) กรมศิลปากร ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นต้น เมื่อปี พุทธศักราช 2489⁵ และได้รับการถ่ายทอดท่ารำจากครูผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีฝีมือเป็นยอดบรมครูทางนาฏศิลป์ไทยทั้งสิ้น ได้แก่

- คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี ครูคนแรกที่เป็นคนตั้งไข่ให้โดยการฝึกหัดเพลงช้า - เพลงเร็ว คือ และยังได้ถ่ายทอดการรำเมขลา-รามสูร รำเชิดฉิ่งเมขลา รำชุยฉายเบญจกายแปลง บทบาทของ นางวิมาลา จากเรื่องไกรทอง

- หม่อมครูถ้วน (ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) ได้ถ่ายทอดบทบาทของนางจันทร์สุดา ซึ่งเป็น บทบาทนางเอกในละครดึกดำบรรพ์เรื่องหลวิชัย คาวี และบทบาทกุมาร ในละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย

- คุณครูลมูล ยมะคุปต์ และคุณครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครรำ) ประจำปีพุทธศักราช 2535 ได้ถ่ายทอดกระบวนการท่ารำของตัวพระ การรำเชิด ฉาน บทบาทของพราหมณ์เกศสุริยง จากเรื่องสุวรรณหงส์ รำชุยฉายพราหมณ์ ะบำนันทอุทยาน บทบาทของคุณหญิงมุกคุณหญิงจัน จากเรื่องวีรสตรีเมืองกลาง

- คุณครูมัลลี คงประภัสร์ ได้ถ่ายทอดการรำไหว้ครูละครชาตรี

- คุณครูผัน โมรากุล ได้ถ่ายทอดการรำเมฆลานั่งวิมาน

- คุณครูจำเรียง พุฒประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2531 ได้ถ่ายทอดการรำในบทบาทของนางรินนางโรย จากละครพันทางเรื่อง พระลอ

- คุณครูสะอาด แสงสว่าง ได้รับมอบจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ให้ ถ่ายทอดการรำระบำนกเขา

⁵ สัมภาษณ์ สถาพร สนทอง, ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร, 26 สิงหาคม 2555.

- คุณครูอัมพร ชัชกุล ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เรื่องเกี่ยวกับหลักการกำกับเวที และหลักการกำกับการแสดง รวมถึงงานธุรการด้วย จึงทำให้สถาพร สนทอง สามารถบริหารจัดการทางด้านนาฏศิลป์ได้ครบวงจร

- ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528 ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งาน เทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏศิลป์และการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปินอีกด้วย ได้ถ่ายทอดการรำ บทบาทของนางจันทน์ จากเรื่องพระร่วง และบทบาทของนางอั้วสมิ (ตัวแรกที่ได้รับถ่ายทอด) จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง และได้มอบให้คุณครูเฉลย ศุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2530 เป็นผู้ดูแลฝึกซ้อมต่อ อีกทั้งยังได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งาน เทคนิคการรำ ลีลาท่ารำ กลเม็ด ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏศิลป์และการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปิน ทศนคติ และปรัชญาของการแสดง โดยท่านให้ความไว้วางใจ และมอบหมายให้คุณครูสถาพร สนทอง เป็นผู้ออกแบบระบำ และควบคุมคุณภาพของงาน

- คุณครูท่วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2529 ได้รับการถ่ายทอดหลักการทางด้านคีตศิลป์ไทย

- คุณครูพระประณีต ได้รับการถ่ายทอด การบรรเลงระนาดเอก ทางมโหรี ในเพลงตับต้นเพลงฉิ่ง เป็นเพลงแรก

- คุณครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปีพุทธศักราช 2531 ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอก ในเพลง เชิดนอก⁶

นางสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...รำเกี่ยวกับใครก็ไม่สนุกเท่ากับรำเกี่ยวกับสถาพร เพราะเวลารำ
เกี่ยวกับสถาพรจะเข้าถึงบทบาท มีการใช้สายตาแพรวพราว หูตาตั้งให้เรา ใส

⁶ สัมภาษณ์ สถาพร สนทอง, ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ8) กองการสังคีตกรมศิลปากร , 26 สิงหาคม 2555.

จิริต ใสสีลา ทั้งหู้ทั้งตา มีอารมณ์ของตัวละครในการแสดงส่งออกมาจาก
ภายใน และสามารถส่งอารมณ์เหล่านั้นมาสู่คนที่รำด้วย ทำให้เราอยากรำกับ
เขา นอกเวลาการแสดง สถาพรเขาเป็นผู้หญิงที่เรียบริ่อยมาก ๆ แต่พอเข้า
บทบาทการแสดงเขากลายเป็นอีกคน เปลี่ยนบุคลิกไปได้เลย เปลี่ยนไปตาม
บทบาทที่ตัวเองกำลังแสดง คนบางคนรำสวยแต่เป็นเพียงแค่การรำไปตามบท
ตามเนื้อร้อง ไม่มีอารมณ์ในการแสดง รำสวยแต่สวยเหมือนหุ่น ครูเกี่ยวกับตัว
นางมาเยอะเยอะแล้ว เกินร้อยคนแล้วนะแต่ครูชอบที่จะรำเกี่ยวกับสถาพร...”⁷

จากคำกล่าวของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ คงเป็นเครื่องยืนยันถึง
ความสามารถเฉพาะตัว ในการถ่ายทอดอารมณ์ของสถาพร สนทองได้เป็นอย่างดี โดยคุณครู
สุวรรณี ชลานุเคราะห์ เป็นนาฏยศิลปินที่เคยได้ร่วมแสดงกับสถาพร สนทอง ในบทบาทพญางำเมือง
เกี่ยวนางอ้วลิม จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง โดยคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ รับบทบาท
เป็นพญางำเมือง และสถาพร สนทอง รับบทบาทเป็นนางอ้วลิม และจากบทบาทของไกรทองตอน
เกี่ยวนางวิมาลา จากละครเรื่องไกรทอง โดยคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์รับบทบาทเป็นไกรทอง
และสถาพร สนทอง รับบทบาทเป็นนางวิมาลา

นอกจากบทบาทของ สถาพร สนทอง ในบทบาทของนาฏยศิลปินที่เปี่ยมไปด้วย
ความสามารถแล้ว สถาพร สนทอง ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ที่ได้สร้างสรรค์
ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ทรงคุณค่าไว้มากมาย ได้แก่

- ระบำชาวนา แนวคิดของการแสดง คือ การนำเสนอท่ารำและลีลาการเคลื่อนไหวมี
ลักษณะเป็นพื้นบ้านง่าย ๆ ที่สะท้อนเกี่ยวกับกิจกรรมที่กระทำอยู่ เช่น การกวักมือชวนเพื่อนบ้าน
แบกคันไถ ไถนา หว่านข้าว เป็นต้น และนำมาดัดแปลงให้สวยงาม การแสดงชุดนี้ควบคุมและ
อำนวยการแสดงโดย ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี โดยสถาพร สนทอง เป็นผู้ออกแบบประดิษฐ์
สร้างสรรค์ท่ารำ

- การแสดงชุดชบวนประเพณีลอยกระทง (Loy Kratong Festival) แนวคิดของการแสดง
คือ การนำชุดการแสดงรำเทียน ระบำสุโขทัยและเถิดเทิง มาผสมผสาน โดยเรียบเรียงให้การแสดง
เชื่อมต่อกันเป็นชุดเดียวกัน

⁷ สัมภาษณ์ สุวรรณี ชลานุเคราะห์, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์
ไทย) นาฏศิลป์-ละครรำ ปีพุทธศักราช 2533, 21 สิงหาคม 2555.

- การแสดงชุดนิยายแห่งคิมหันต์ (Trilogy of Tropic) แนวคิดของการแสดงคือ ฉากแรก ลีลาท่ารำและดนตรีประกอบยังคงรูปแบบเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ โดยปรับปรุงเพียงบางตอน เช่น ตอนนางเมขลาแต่งองค์ทรงเครื่องก่อนจะออกจากวิมาน โดยบรรจุเพลงใหม่เป็นเห่เชิดฉิ่ง ซึ่งมีทำนองซ้ำ จังหวะอิสระ ได้คิดท่ารำสำหรับบทนี้ขึ้นใหม่

- การแสดงชุดสวนเกษม (Blissful Garden) แนวคิดของการแสดงคือ ส่วนซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่นัดพบของหนุ่มสาว เป็นที่เล่นสนุกสนานของเด็ก ๆ เป็นต้น เพียงแต่เวลาได้ทำให้มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การจัดสวนด้วยตุ๊กตาประสวน ตลอดจนศิลปะการฟ้อนรำ ยังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น ๆ มาผสมผสาน ประดิษฐ์ขึ้นจากความหมายของบทเพลง

- การแสดงชุดอรัญชีวิน (Forest Life) แนวคิดในการแสดง คือ สื่อถึงสังขารมในการดำรงชีวิตโดยการนำท่ารำมาผสมผสานเชื่อมต่อ จนเกิดเป็นกระบวนรำขึ้น รวมทั้งเป็นการรำตีบทจากบทร้องและเพลงที่แสดงความหมาย ส่วนดนตรีก็เลือกสรรจากของเดิมที่มีอยู่ นำมาเรียบเรียงตามความหมายของเนื้อเพลง

- การแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย (New Year Celebration on The Hills) แนวคิดของการแสดงคือ การประดิษฐ์สร้างสรรค์ลีลาท่ารำขึ้นใหม่ โดยนำท่าพื้นฐานของชาวลีซอ ซึ่งเป็นจังหวะการเต้น การก้าวเท้าอย่างสม่ำเสมอ มาปรุงแต่งให้มีจังหวะการก้าวเดินที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพิ่มการหมุนตัว ใส่ลีลาการเคลื่อนไหวของแขนและมือ ให้ประสานสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของเท้าอย่างสอดคล้อง มีการกำหนดพื้นที่ว่างให้มีระยะและระดับต่าง ๆ โดยมีทิศทางการเคลื่อนไหว การจัดให้มีแถวแนวหลัง มีการแบ่งกลุ่ม การจัดแถว การแปรแถว การรำคู่ การรำเดี่ยว การเข้าวง เป็นต้น

- การแสดงงานฉลอง (The Jubilation) แนวคิดของการแสดงคือ ในยามที่มิ่งงานเทศกาลเฉลิมฉลองนั้น คนไทยมีโอกาสดำเนินความบันเทิงจากมหรสพต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งระบำ รำ ฟ้อน โขน หนัง ละคร หุ่นกระบอก และการละเล่นต่าง ๆ ทำรำลีลาการเคลื่อนไหวและดนตรีประกอบสร้างสรรค์และประดิษฐ์ตามลักษณะของการแสดงแต่ละประเภท

- การแสดงเบิกโรงโขน ชุดนิวเพชร แนวคิดของการแสดงคือ การเรียบเรียงบทขึ้นใหม่ โดยใช้ดนตรีประกอบเป็นส่วนใหญ่แทนคำร้อง ลีลาท่ารำเรียบเรียงใหม่ตามบทที่ปรับปรุง ผสมผสานการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตัวแสดง คือ นนทก ที่ได้รับการกลั่นแกล้งให้เจ็บกาย เจ็บใจ ความรู้สึกยินดีปรีดีเปรมที่ได้ชัยชนะ ท่าระบำบางตอนของเหล่าเทวดา – นางฟ้า จากเดิมเป็นการตีบทของผู้แสดง ต่อมาจึงบรรจุท่ารำที่เป็นแบบแผนขึ้น ตามจังหวะและท่อนของเพลง

- การแสดงชุดพีระพ่ายพีไล (Brave and Beauty of The North).แนวคิดของการแสดง คือ การนำการแสดงพื้นเมืองของทางภาคเหนือ เช่น การฟ้อนรำที่อ่อนช้อยงดงามของหญิงสาวชาวล้านนาเพื่อสื่อถึงความงามของดอกไม้ หรือ การแสดงความเข้มแข็งของชายหนุ่มชาวล้านนา กับอาวุธพลอง โดยนำมาร้อยเรียงในรูปแบบใหม่ ให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

- การแสดงชุดคอนซอนอีสาน(Incredible Isan) แสดงถึงความแห้งแล้งในท้องถิ่น จึงทำพิธีส่งบั้งไฟขึ้นฟ้า เพื่อขอให้พญาแถนบันดาลให้ฝนตกและเกิดความอุดมสมบูรณ์ เมื่อได้ตั้งใจปรารถนา ทำมาหากินได้แล้วจึงรำถวาย และจัดบายศรีสู่ขวัญ เพื่อความเป็นสิริมงคล

- การแสดงชุดรุ่งลีลา (Roong Leela) แนวคิดของการแสดงคือ สื่อถึงสีสันที่มีความสวยงามของรุ่งกินน้ำ ผ่านลีลา ท่าทาง การเคลื่อนไหวของหญิงสาว ตามจินตนาการของผู้สร้างงาน

- กำกับการแสดงละครเรื่องเลือดสุพรรณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- การแสดงจินตนาการ ขั้ขานสดุดี ประธานสตรีศรีสยาม ได้จัดแสดงเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2534 ณ โรงแรมมณเฑียร โดยคณะผู้จงรักภักดี ซึ่งมีท่านผู้หญิงเจริญ อติเรกสาร เป็นประธาน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 30 พรรษา

- การประพันธ์บทละครและกำกับการแสดง เรื่องจันทร์จุฑา นางพญาหงส์ทอง เนื่องในโอกาส 100 ปี ชาตกาล หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อ 21 มีนาคม 2545⁸

นับตั้งแต่ที่สถาพร สนทองได้ก้าวเข้ามาดำรงตำแหน่ง หัวหน้างานนาฏศิลป์ (ระดับ 6) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ในปีพุทธศักราช 2521 ทำให้สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะผู้บริหาร กำกับดูแลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานนาฏศิลป์ไทยโดยตรง สะท้อนถึงความเป็นผู้นำที่มีอยู่ในตัวสถาพร สนทอง และได้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานมาโดยลำดับ⁹ ดังนี้

⁸ สัมภาษณ์ สถาพร สนทอง, ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย(ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร, 23 สิงหาคม 2555.

⁹ สัมภาษณ์ สถาพร สนทอง, ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย(ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร, 3 สิงหาคม 2555.

- ปีพุทธศักราช 2522 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปกรรม ที่โรงละครแห่งชาติ กองการสังคีต กระทรวงศึกษาธิการ

- ปีพุทธศักราช 2524 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- ปีพุทธศักราช 2533 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ 8) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

สถาพร สนทอง ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ มาใช้ในการการบริหารจัดการองค์กรอย่างเต็มกำลัง นำพานาฏศิลป์ไทยให้เป็นที่แพร่หลายในวงกว้าง ทั้งในและต่างประเทศ จนกระทั่งเกษียณอายุราชการในปีพุทธศักราช 2539 นับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ในกับสถาบันการศึกษา องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สมาคม หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ¹⁰ ดังนี้

- ปีพุทธศักราช 2525 เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมวิทยากรในระดับภูมิภาค ด้านศิลปะการแสดง (Regional Workshop on Performing Arts) ในหัวข้อ (Study on Feasibility of Establishing a Network System of Associated Centre for Performing Arts in Asia and The Pacific) จัดโดย UNESCO ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

- ปีพุทธศักราช 2534 ได้รับเชิญจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยไปสอนรำไทยแก่นักเรียนโรงเรียนศิลปะ ดุ๊ก เอลลิงตัน (Duke Ellington School of the Art) ณ กรุงวอชิงตันดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อแสดงนาฏศิลป์ไทยถวายสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงเปิดพิพิธภัณฑ์เด็ก (Copilot Children and Museum, Washington D.C.)

- ปีพุทธศักราช 2537 เป็นวิทยากรรับเชิญจากพิพิธภัณฑ์ในมหาวิทยาลัยซิลวาเนีย (University Museum) ประเทศสหรัฐอเมริกา ไปบรรยายและสาธิตนาฏศิลป์ดนตรีไทยแก่นักเรียนระดับมัธยมตอนปลายและประชาชนทั่วไป

- ปีพุทธศักราช 2539 เป็นวิทยากรรับเชิญไปสอนรำไทยแก่ศิลปินในสถาบันการละคร Theatre work (SINGAPORE) LTD ณ ประเทศสิงคโปร์ และในปีนั้นท่านยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศิลปินประจำสำนัก (Artist in Residence) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีกด้วย

- ปีพุทธศักราช 2551 ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดบทบาทการแสดง ลีลา กระบวนท่าท่า ตลอดจนกลิ่นเม็ดในการฟ้อนรำ ให้แก่ศิลปินในงานกองการสังคีต แผนกนาฏศิลป์ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนสาขานาฏศิลป์ไทย เพื่อสืบทอดและนำไปแสดงในวาระโอกาสต่าง ๆ เช่น บทบาทนางจันทน์ในเรื่องพระร่วง บทบาทนางอ้วส้มในเรื่องพญาผานอง บทบาทนางเมขลาในเบิกโรงวสันตนิยาย การแสดงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ปัจจุบัน สถาพร สนทอง เป็นข้าราชการบำนาญ กรมศิลปากร และเป็นอนุกรรมการในคณะเพื่อประสานงานระดับชาติ เกี่ยวกับศูนย์โบราณคดี และวิจิตรศิลป์ของซีมีไอ (SPAFA) ภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) และได้รับเชิญบรรยายพิเศษตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนี้

- อาจารย์พิเศษและกรรมการภายนอกประจำหลักสูตร สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร
- อาจารย์พิเศษ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กรรมการสอบนาฏศิลป์นิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- กรรมการผู้ประเมิน การขอตำแหน่งทางวิชาการ คือ ตำแหน่งศาสตราจารย์ ด้านนาฏศิลป์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ด้านนาฏศิลป์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น
- กรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ปินที่มีความสามารถ เป็นนักนาฏยประดิษฐ์ เป็นผู้บริหารที่กำกับ ควบคุม ดูแลองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานนาฏศิลป์ไทยโดยตรง และเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยแก่สถาบันการศึกษา องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สมาคม หน่วยงานต่าง ๆ จึงได้รับเกียรติจากสถาบันทั้งในและต่างประเทศ เชิญไปเป็นวิทยากร ผู้บรรยาย เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ อีกทั้งยังเขียนบทความทางวิชาการลงตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ เป็นอีกบทบาทหนึ่งในฐานะนักวิชาการ จากคุณสมบัติและประสบการณ์การทำงานในบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่สั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน ในปีพุทธศักราช 2555 สถาพร สนทอง จึงได้รับเกียรติจากจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย มอบรางวัล “ศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ไทย”¹¹ ตามโครงการแผนพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี พ.ศ.2553 - 2555 โดยเป็นการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งมีมาตรฐานของเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินที่กล่าวถึงคุณสมบัติของ ศิลปินต้นแบบ¹² ดังนี้ 1.มีจิตวิญญาณ 2.มีรสนิยม 3.มีประสบการณ์ 4.มีปรัชญา 5. มีความสามารถหลายหลาก 6. มีการสร้างสรรค์ 7. เป็นผู้นำและผู้บุกเบิก 8. มีการถ่ายทอดความรู้ 9. มีจรรยาบรรณ 10. เป็นผู้หยาก

ด้วยความรู้สามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้การถ่ายทอดศาสตร์แขนงนี้แก่นิสิต นักศึกษา ในสถาบันต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในปีพุทธศักราช 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงได้มอบปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา แก่สถาพร สนทอง ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงมีความประสงค์ที่จะเก็บรวบรวม ข้อมูลบทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ที่มากไปด้วยคุณค่า อันจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ที่กำลังศึกษา หรือผู้ที่สนใจในศาสตร์นาฏศิลป์ไทยสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะนาฏศิลป์ปินของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย

1.2.4 เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย

¹¹ วิชชุดา วุธาติศย์, การเกณฑ์การสร้างมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์นักแสดง ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด, (วิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อพัฒนาการวิชาการตามโครงการแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี พ.ศ.2553-2555), หน้า 10.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

1.2.5 เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ไทย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

สถาพร สนทอง เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีบทบาทต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ทั้ง ในฐานะของนาฏศิลป์ป็น นักนาฏยประดิษฐ์ ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ผู้บริหาร หน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย และในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ไทย เป็นผู้ นำพานาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่สู่สายตาชาวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน ทำใ้ นาฏศิลป์ไทยเป็นที่รู้จักและสนใจเป็นวงกว้าง เป็นผู้ปรับรูปแบบนาฏยประดิษฐ์แบบเดิม ๆ ของ ไทยไปสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยที่เป็นสากลมากขึ้น ออกมาจากวิถีเดิม ๆ แต่ยังคงอยู่ใน กรอบของความเป็นนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม และเป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้นักนาฏยประดิษฐ์รุ่น ใหม่ ๆ ได้มีโอกาสถ่ายทอดงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาจจจะ กล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของวงการนาฏศิลป์ไทยอีกยุคหนึ่งก็ว่าได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาบทบาทต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง ซึ่งประกอบด้วยบทบาทสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

- 1) บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ป็น
- 2) บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์
- 3) บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย
- 4) บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย
- 5) บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4.2 ขอบเขตของเวลาการศึกษา

ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2558

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อหาคุณสมบัติเฉพาะตัว บทบาทในด้านต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย โดยมีกระบวนการในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1.5.1 การศึกษาภาคเอกสาร ใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ โดยการค้นคว้าและวิจัยจากเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ ตลอดจนรูปภาพเกี่ยวกับชีวประวัติ ภูมิหลัง ประสบการณ์ในการทำงาน การแสดง การศึกษาดูงาน การเข้ารับการฝึกอบรม การเข้าร่วมสัมมนาในสถาบันต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

- หอสมุดแห่งชาติ
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
- ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฝ่ายวิชาการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- ศูนย์รักษาศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.5.2 การศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับอัตชีวประวัติของสถาพร สนทอง และการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยร่วมงาน ผู้ที่เคยอยู่ได้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ

1.5.3 เครื่องมือสำหรับงานวิจัย ประเภทแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลภาคสนามของการศึกษาบทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ในประเทศไทย

1.5.4 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาแบ่งเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามบทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ตามที่ผู้วิจัยได้แบ่งไว้ 5 หัวข้อ

1.5.5 สรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ เป็นสรุปผลงานวิจัย

1.5.6 การนำเสนอผลการวิจัย

1.6 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลและนำมาเสนอรูปแบบผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 แนวความคิดและความสำคัญของการวิจัย
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 สมมติฐานของการวิจัย
- 1.4 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.5 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.6 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย
- 1.7 นิยามคำศัพท์
- 1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 ประวัติส่วนตัวของสถาพร สนทอง
- 2.2 ประวัติการศึกษาของสถาพร สนทอง
- 2.3 ประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง
- 2.4 ประวัติการสร้างสรรค์ผลงานของสถาพร สนทอง
- 2.5 การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในประเทศและต่างประเทศของสถาพร สนทอง
- 2.6 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแสดงของสถาพร สนทอง
- 2.7 รางวัลและเกียรติคุณที่สถาพร สนทองได้รับ
- 2.8 การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคมของสถาพร สนทอง
- 2.9 ชีวิตปัจจุบันของคุณครูสถาพรสนทอง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย

- 3.1 แผนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 แหล่งข้อมูล
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.3.2.1 บทสัมภาษณ์ นางสาวรณิ ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครเวที) ประจำปีพุทธศักราช 2533

3.3.2.2 บทสัมภาษณ์ นางรจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554

3.3.2.3 บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน

3.3.2.4 บทสัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญการสอน นาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

3.3.2.5 บทสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3.2.6 บทสัมภาษณ์ นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.7 บทสัมภาษณ์ นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.8 บทสัมภาษณ์ นายสุรัตน์ เอี่ยมสะอาด หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.9 บทสัมภาษณ์ นางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.10 บทสัมภาษณ์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสูง นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.11 บทสัมภาษณ์ นายสมรัตน์ ทองแท้ นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.12 บทสัมภาษณ์ นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

- 3.3.2.13 บทสัมภาษณ์ นายคมสันฐ หัวเมืองลาด นาฏศิลป์
อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
- 3.3.2.14 บทสัมภาษณ์ นางสาวขวัญใจ คงถาวร รองคณบดี
คณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 3.3.2.15 บทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูนา นาฏศิลป์
ชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
- 3.3.2.16 บทสัมภาษณ์ นายธีรเดช กลิ่นจันทร์ นาฏศิลป์ชำนาญ
การ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
- 3.3.2.17 บทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิจารณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3.3.3 การบันทึกข้อมูล
- 3.3.4 การสังเกตการณ์
- 3.4 การตรวจสอบเอกสาร
- 3.4.1 ข้อมูลด้านทฤษฎี
- 3.4.2 ข้อมูลด้านการสัมภาษณ์
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5.1 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยใน
ฐานะนาฏศิลป์
- 3.5.2 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในฐานะ
นักนาฏยประดิษฐ์
- 3.5.3 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยใน
ฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย
- 3.5.4 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยใน
ฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย
- 3.5.5 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยใน
ฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏศิลป์ไทย

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 4 การวิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทองที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย

4.1 บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน

4.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์

4.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย

4.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย

4.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 ข้อเสนอแนะ

1.7 นิยามคำศัพท์

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ การสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่งทีแสดงโดยผู้แสดงคนเดียว หรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเดิน การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ผู้ออกแบบนาฏศิลป์ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยการฝึกซ้อม หรือผู้ประดิษฐ์ท่ารำ แต่ในที่นี้ขอเสนอคำใหม่ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Choreography และรวมถึงการศึกษาผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ทำเพียงคนเดียว หรือได้รับการถ่ายทอดมาโดยตรงของสถาพร สนทอง ทั้งการแสดงประเภทรำเดี่ยว รำคู่ ระบำ ฟ้อน ตลอดจนการแสดงโขนละครเป็นชุด เป็นตอน หรือการแสดงทั้งเรื่อง

บทบาทของสถาพร สนทอง หมายถึง 1) บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน 2) บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ 3) บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย 4) บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย 5) บทบาทในฐานะนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.8.1 ได้ทราบถึงอัตชีวประวัติ ภูมิหลัง ประสบการณ์การทำงานของสถาพร สนทอง ที่มีบทบาทและส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของสถาพร สนทอง จากการศึกษาสังเคราะห์ประสบการณ์ในศาสตร์แขนงนาฏศิลป์ไทย รวมถึงรสนิยมส่วนตัวในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงกลวิธี เทคนิคต่าง ๆ ในการรำที่ได้รับการถ่ายทอดจากบูรพาจารย์

1.8.2 เพื่อเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณ ตลอดจนผลงานต่าง ๆ ที่ทรงคุณค่า รวมถึงบทบาทของสถาพร สนทอง ที่ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกัน

1.8.3 ได้องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมงานวิจัยทางด้านนาฏศิลป์ แกนนิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจสืบต่อไป

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 สถาพร สนทอง
ที่มา: ผู้วิจัย

ชื่อ(ภาษาไทย) นางสถาพร

นามสกุล สนทอง

ชื่อ(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Sathaporn Sonthong

2.1 ประวัติส่วนตัวของสถาพร สนทอง

2.1.1 บิดา - มารดา

บิดาชื่อ นายสะอาด สิงหพรรค

มารดาชื่อ นางช้วน สิงหพรรค

2.1.2 วัน เดือน ปีเกิด

วันเสาร์ที่ 13 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2477

2.1.3 สถานที่เกิด

บ้านนรสิงห์ หรือบ้านเจ้าพระยารามราฆพ (ทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน)

2.1.4 ที่อยู่

เดิมอาศัยอยู่ ณ บ้านนรสิงห์ หรือบ้านเจ้าพระยารามราฆพ (ทำเนียบรัฐบาลในปัจจุบัน) ต่อมาย้ายไปอยู่ที่บ้านท่าเกษม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (บริเวณตรงข้ามกับธนาคารแห่งประเทศไทย) และภายหลังได้ย้ายไปอยู่บ้านเลขที่ 219/2 ถนนสุขุขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 15 ซอยหมู่บ้านมิตรภาพ แยก 3 ถนนศรีนครินทร์ แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร หมายเลขโทรศัพท์ 023210753

2.1.5 พี่น้องร่วมบิดามารดา

มีจำนวน 10 คน (สถาพร สนทอง เป็นบุตรคนที่ 4) ได้แก่

1. นางสุมาลี บุบผาจิตร (ถึงแก่กรรม)
 2. นายวีรพันธุ์ สิงหพรรค (ถึงแก่กรรม)
 3. นางกรรณิการ์ เจริญเลิศ
 4. นางสถาพร สนทอง (เดิมชื่อปราณี ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น ประภาพรรณ และสถาพร ตามลำดับ)
 5. นางสาวกรองทอง สิงหพรรค (เดิมชื่อปรีดา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น วรณวิไล และกรองทอง ตามลำดับ ปัจจุบันถึงแก่กรรม)
 6. นางศศิธร สิงหพรรค (เดิมชื่อดวงตา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นศศิธร ปัจจุบันถึงแก่กรรม)
 7. นายกำพล สิงหพรรค (ถึงแก่กรรม)
 8. นายนนทไกร สิงหพรรค
 9. นางสาวประไพพรรณ สิงหพรรค
 10. นายภาวิต สิงหพรรค (เดิมชื่อประสันตา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นภาวิต)
- ทั้งนี้ ยังมีพี่น้องต่างมารดาอีก 1 คน คือนางสุมาลัย บุญยรัตพันธุ์

2.1.6 ชีวิตครอบครัว

สมรสกับนายชลอ สนทอง เมื่อวันที่เสาร์ที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2513 โดยมีบุตร 1 คน คือนางสาวชาสินี สนทอง

2.2 ประวัติการศึกษาของสถาพร สนทอง

2.2.1 วุฒิมการศึกษ ปุพุทธศักราช และสถานที่ที่สำเร็จการศึกษา

ระดับอนุบาล โรงเรียนบำรุงดุสิตวิทยา กรุงเทพมหานคร

พุทธศักราช 2485 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยประสาธวิทยากร กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันอยู่แถวนางเลิ้ง)

พุทธศักราช 2486 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 3 โรงเรียนเทเวศร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

พุทธศักราช 2488 ย้ายมาศึกษาต่อระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ณ โรงเรียนผดุงราษฎร์ ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องด้วยต้องลี้ภัยจากสงครามโลกครั้งที่ 2

พุทธศักราช 2493 สำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรนักเรียนนาฏศิลป์ชั้นต้น 1 – 6 โรงเรียนนาฏศิลป์ (ใช้เวลาเรียนเพียง 4 ปี เนื่องจากสอบเลื่อนชั้นกลางปีได้ 2 ครั้ง)

พุทธศักราช 2496 สำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรนักเรียนนาฏศิลป์ชั้นกลาง 1 – 3 โรงเรียนนาฏศิลป์

พุทธศักราช 2498 สำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรนักเรียนนาฏศิลป์ชั้นสูง 1 - 2 โรงเรียนนาฏศิลป์

พุทธศักราช 2502 ศึกษาต่อตามโครงการอบรมศึกษาของโครงการโคลัมโบแพน (Colombo Plan) ในหลักสูตร "Teaching English as a Foreign Language" ได้รับประกาศนียบัตรทางการศึกษา (Certificate in Education) จากมหาวิทยาลัยซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย

การศึกษาดูงาน

- อบรมสัมมนาตามโครงการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ ระดับ 6 รุ่น 9 (ศศ.บ.) พุทธศักราช 2522
- การอบรมวิธีการดำเนินงานจัดทำเอกสาร และการเผยแพร่งานด้านศิลปะการแสดงในเอเชีย (Training Workshop in Documentation and Dissemination of Performing Arts in Asia) ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย จัดโดยองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) พุทธศักราช 2529
- การอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้ประดิษฐ์ท่ารำในกลุ่มอาเซียน (Workshop For Asian Choreographers) ณ ประเทศสิงคโปร์ พุทธศักราช 2532
- การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนาฏศิลป์และผู้ประดิษฐ์ท่ารำเพื่อเยาวชน (Workshop For Choreographer and Dancer for The Young Generation) ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ในโครงการของศูนย์โบราณคดีและวิจิตรศิลป์ของซีมีไอ (SPAFA)

2.2.2 ด้านศิลปะการแสดง ให้ระบุสถานที่ศึกษาและครูผู้สอน

สถาพร สนทอง ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ ในปัจจุบัน) กรมศิลปากร ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นต้น เมื่อปี พุทธศักราช 2489 และได้รับการถ่ายทอดท่ารำจากครูผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีฝีมือที่ถือเป็นยอดบรมครูทางนาฏศิลป์ไทยทั้งสิ้น ได้แก่

- คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี ครูคนแรกที่เป็นคนตั้งไข่ให้โดยการฝึกหัดเพลงช้าเพลงเร็ว นอกจากนี้ ยังได้ถ่ายทอดการรำเมขลา - รามสูร รำเชิดฉิ่งเมขลา รำชุยฉายเบญยกายแปลง บทบาทของนางวิมาลา จากเรื่องไกรทอง

- หม่อมครุत्वาน (ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำบทบาทของตัวนางจันทร์สุดา จากละครดึกดำบรรพ์เรื่องหลวิชัยควา และบทบาทของกุมาร ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องสังข์ศิลป์ชัย

- คุณครูลมูล ยมะคุปต์ และคุณครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครรำ) ประจำปีพุทธศักราช 2535 ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำบทบาทตัวพระ ในการรำเชิดฉาน บทบาทของพราหมณ์เกศสุริยง จากเรื่องสุวรรณหงส์ รำชุยฉายพราหมณ์ บทบาทของคุณหญิงมุก คุณหญิงจัน จากเรื่องวีรสตรีเมืองกลาง ะบันันนทอุทยาน

- คุณครูมัลลีย์ คงประภัสร์ ได้ถ่ายทอดการรำไหว้ครูละครชาตรี

- คุณครูผัน โมรากุล ได้ถ่ายทอดการรำเมขลาหนังวิมาน

- คุณครูจำเรียง พุฒประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2531 ได้ถ่ายทอดการรำในบทบาทของนางรีน นางโรย จากละครพันทางเรื่อง พระลอ

- คุณครูสะอาด แสงสว่าง ได้รับมอบจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ให้ถ่ายทอดการรำระบำนกเขา

- คุณครูอัมพร ชัชกุล ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เรื่องเกี่ยวกับหลักการกำกับเวที และหลักการกำกับการแสดง รวมถึงงานธุรการด้วย ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่สถาพร สนทอง ได้ร่วมปฏิบัติงานจริง จึงทำให้สถาพร สนทอง สามารถบริหารจัดการทางด้านนาฏศิลป์ได้ครบวงจร

- ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528 ได้ถ่ายทอดการรำบทบาทของนางจันทร์ จากละครเรื่อง พระร่วง และบทบาทของนางอ้วลิม (ซึ่งสถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลปินคนแรกที่ได้รับถ่ายทอดบทบาทนี้ของกรมศิลปากร) จากละครพันทางเรื่องพญานาง และได้อบรมหมายให้คุณครูเฉลย สุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2530 เป็นผู้ดูแล

ฝึกซ้อมต่อ และยังถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งาน เทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏศิลป์และการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปินอีกด้วย

นอกจากสถาพร สนทอง จะได้รับการถ่ายทอดในด้านนาฏศิลป์ไทยแล้วท่านยังได้รับการถ่ายทอดด้านดนตรีไทยและคีตศิลป์ไทยอีกด้วย ได้แก่

- คุณครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปี พุทธศักราช 2529 ได้ถ่ายทอดหลักการทางด้านคีตศิลป์ไทย

- คุณครูมนตรี ตราเมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พุทธศักราช 2528 ได้ถ่ายทอดทางด้านทฤษฎีดนตรีไทย

- คุณครูพระประณีต ได้ถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอกทางมโหรี ในเพลงดับต้นเพลงฉิ่ง เป็นเพลงแรก

- คุณครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พุทธศักราช 2531 ได้ถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอก ในเพลงเชิดนอก

2.3 ประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง

- พุทธศักราช 2495 ดำรงตำแหน่งศิลปินจิตอาสาอันดับ 1 แผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

- พุทธศักราช 2499 ดำรงตำแหน่งศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

- พุทธศักราช 2508 ดำรงตำแหน่งศิลปินโท แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2518 ดำรงตำแหน่งนาฏศิลป์ปิน (ระดับ 5) งานนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงการศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2521 ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานนาฏศิลป์ (ระดับ 6) ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้านาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2522 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปกรรมที่ (โรงละครแห่งชาติ) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2523 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2533 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ 8) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2534 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย
- พุทธศักราช 2539 เกษียณอายุราชการ
- พุทธศักราช 2540 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นศิลปินประจำสำนัก (Artist in Residence) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พุทธศักราช 2551 ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 ประวัติการสร้างสรรค์ผลงานของสถาพร สนทอง

2.4.1 การสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะการแสดงจากสิ่งจูงใจและแรงบันดาลใจ โดยเรียงลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มสนใจ จนถึงปัจจุบัน

- พุทธศักราช 2525 วิชาชาวนา แรงจูงใจของการแสดงชุดนี้ ทำรำและลีลาการเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็นพื้นบ้านง่าย ๆ ที่สะท้อนเกี่ยวกับกิจกรรมที่กระทำอยู่ เช่น การกวักมือชวนเพื่อนบ้าน แยกคันไถ การไถนา การหว่านข้าว เป็นต้น และนำมาดัดแปลงให้งดงาม
- พุทธศักราช 2527 การแสดงชุดชบวนประเพณีลอยกระทง (Loy Kratong Festival) แรงจูงใจของการแสดงชุดนี้ นำชุดการแสดงรำเทียน วิชาสุโขทัยและเถิง มาผสมผสาน โดยเรียบเรียงให้การแสดงเชื่อมต่อกันเป็นชุดเดียวกัน
- พุทธศักราช 2527 การแสดงชุดนิยายแห่งคิมหันต์ (Trilogy of Tropic) แรงจูงใจของการแสดงชุดนี้ ในฉากแรกลีลาทำรำและดนตรีประกอบยังคงรูปแบบเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ โดยปรับปรุงเพียงบางตอน เช่น ตอนนางเมฆขลาแต่งองค์ทรงเครื่องก่อนจะออกจากวิมาน โดยบรรจุเพลงใหม่เป็นเห่ เชิดฉิ่ง ซึ่งมีทำนองซ้ำ จังหวะอิสระ ได้คิดทำรำสำหรับบทนี้ขึ้นใหม่
- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดสวนเกษม (Blissful Garden) แรงจูงใจของการแสดงชุดนี้ สวนถือเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นที่นัดพบของหนุ่มสาว เป็นที่เล่นสนุกสนานของเด็ก ๆ เป็นต้น เพียงแต่เวลาได้ทำให้มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การจัดสวนด้วยตุ๊กตาประดับสวน

ตลอดจนศิลปะการฟ้อนรำ ยังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น ๆ มาผสมผสาน ประดิษฐ์ขึ้นจากความหมายของบทเพลง เป็นต้น

- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดอรัญชีวิน (Forest Life) แรงงูใจของการแสดงชุดนี้ต้องการสื่อถึงสัจธรรมในการดำรงชีวิต โดยการนำท่ารำมาผสมผสานเชื่อมต่อกันจนเกิดเป็นกระบวนรำขึ้น รวมทั้งเป็นการรำตีบท จากบทร้องและเพลงที่แสดงความหมาย ส่วนดนตรีก็เลือกสรรจากของเดิมที่มีอยู่ นำมาเรียบเรียงตามความหมายของเนื้อร้อง

- พุทธศักราช 2530 การแสดงชุดผลัดปีที่หยอดดอย (New Year Celebration on The Hills) แรงงูใจของการแสดงชุดนี้ เป็นการประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นโดยนำท่าพื้นฐานของชาวลีซอ ซึ่งเป็นจังหวะการเต้น การก้าวทำอย่างสม่ำเสมอ มาปรุงแต่งให้มีจังหวะการก้าวเดินที่หลากหลายขึ้น เพิ่มการหมุนตัว ใส่ลีลาการเคลื่อนไหวของแขนและมือ ให้ประสานสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของเท้าอย่างสอดคล้อง มีการกำหนดพื้นที่ว่างให้มีระยะและระดับต่าง ๆ โดยมีทิศทางการเคลื่อนไหว การจัดให้มีแถวแนวหลัง มีการแบ่งกลุ่ม การจัดแถว การแปรแถว การรำคู่ การรำเดี่ยว การเข้าวง เป็นต้น

- พุทธศักราช 2530 การแสดงงานฉลอง (The Jubilation) แรงงูใจของการแสดงชุดนี้คือในยามที่มิ่งงานเทศกาลเฉลิมฉลองนั้น คนไทยมีโอกาสดำเนินความบันเทิงจากมหรสพต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งระบำ รำ ฟ้อน โขน หนัง ละคร หุ่นกระบอก และการละเล่นต่าง ๆ ท่ารำลีลาการเคลื่อนไหวและดนตรีประกอบสร้างสรรค์และประดิษฐ์ตามลักษณะของการแสดงแต่ประเภทต่าง

- พุทธศักราช 2530 การแสดงเบิกโรงโขน ชุดนี้วิเพชร แรงงูใจของการแสดงชุดนี้เป็นการเรียบเรียงบทขึ้นใหม่ โดยใช้ดนตรีประกอบเป็นส่วนใหญ่แทนคำร้อง ลีลาท่ารำเรียบเรียงใหม่ตามบทที่ปรับปรุง ผสมผสานการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตัวแสดง คือ นนทก ที่ได้รับการกลั่นแกล้งให้เจ็บกาย เจ็บใจ ความรู้สึกปรีดีเปรมที่ได้ชัยชนะ ทำระบำบางตอนของเหล่าเทวดา – นางฟ้า จากเดิมเป็นการตีบทของผู้แสดง ต่อมาจึงบรรจุท่ารำที่เป็นแบบแผนขึ้น ตามจังหวะและท่อนของเพลง

2.4.2 เทคนิค และวิธีการสร้างผลงานการแสดงจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นถึงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าผลงาน และพัฒนาการด้านศิลปะการแสดง

- มีแนวความคิด เนื้อหาหรือหัวข้อที่กำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน
- เลือกสรรและประดิษฐ์ทำรำนามาร้อยเรียง ผสมผสานสัมพันธ์กันด้วยลีลาการเคลื่อนไหว ซึ่งเชื่อมท่าจากท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่ง ให้สอดคล้องกันระหว่างอวัยวะของร่างกายและจังหวะดนตรี จนเกิดกระบวนการรำขึ้น โดยอาศัยเทคนิค และมุ่งหาคูณค่าของความงามเป็นสำคัญ
- เลือกสรรเพลง ดนตรีประกอบการฟ้อนรำให้งดงามมีจังหวะและให้อารมณ์ต่อการแสดง
- จัดระยะและจัดสัดส่วน กระบวนท่ารำให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ใช้ในการแสดง ให้มีระเบียบงดงาม ได้ระดับและมิติ กำหนดทิศทางการเคลื่อนไหว เช่น การเข้า – ออกเวที การจัดแถว การแปรแถว การแบ่งกลุ่ม การรำคู่ การรำเดี่ยว การเข้าวง เป็นต้น เพื่อให้ลีลาการเคลื่อนไหวงดงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- เพิ่มสีสันให้อารมณ์ของการแสดง โดยถ่ายทอดความรู้สึก และจินตนาการ เพื่อให้มีสื่อสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงและผู้ชม
- เลือกสรรประดิษฐ์เครื่องแต่งกายตามจินตนาการและรูปแบบ ตามเนื้อหาที่กำหนด

2.5 การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในประเทศ และต่างประเทศของสถาพร สันทอง

2.5.1 ผลงานด้านการแสดงและการสร้างสรรค์ผลงานเผยแพร่

- พุทธศักราช 2526 การแสดงชุดขบวนประเพณีลอยกระทง (Loy Kratong Festival)
- พุทธศักราช 2527 การแสดงชุดนิยายแห่งคิมหันต์ (Trilogy of Tropic)
- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดสวนเกษม (Blissful Garden)
- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดอรัญชีวิตร (Forest Life)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย (New Year Celebration on The Hills)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงงานฉลอง (The Jubilation)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงเบิกโรงโขม ชุคนิวเพชร
- พุทธศักราช 2534 การแสดงชุดพีระพายัพพีไล (Brave and Beauty of The North)
- พุทธศักราช 2536 การแสดงชุดอนซอนอีสาน (Incredible Isan)
- พุทธศักราช 2540 การแสดงชุดรุ่งลีลา (Roong Leela)

- พุทธศักราช 2544 ผลงานการกำกับการแสดงละครเรื่องเลือดสุพรรณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พุทธศักราช 2545 ผลงานการประพันธ์บทละครและกำกับการแสดงเรื่องจันทร์จุกุทา นางพญาหงส์ทองในโอกาส 100 ปี ชาตกาล หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
-
- **2.5.2 ผลงานที่เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ บทความในนิตยสาร วารสารต่าง ๆ เป็นต้น**
- พุทธศักราช 2525 Preservation and Development of Traditional and Folk Dances in Thailand
- พุทธศักราช 2527 Thai Dance : a Reflection of Thai Identity
- พุทธศักราช 2528 Continuity and Change in Dance : The ASEAN Experience
- พุทธศักราช 2529 Training Workshop in Documentation and Dissemination of Performing Arts in Asia, "Thailand Country Report."
- พุทธศักราช 2532 Preservation and Presentation of Thai Performing Arts
- พุทธศักราช 2540 The Effect of Mass Media on The Traditional Dance in Thailand

2.5.3 ผลงานที่เผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ (เรียงลำดับตามปี พุทธศักราช ระบุชื่อรายการวิทยุ โทรทัศน์)

- บทการแสดง "จินตนาการ ขัปชานสดุดี ประธานสตรีศรีสยาม" ได้จัดแสดงเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2534 ณ โรงแรมมณเฑียร โดยคณะผู้จงรักภักดี ซึ่งมีท่านผู้หญิงเจริญ อติเรกสาร เป็นประธาน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 30 พรรษา
- บทละครเรื่อง "จันทร์จุกุทานางพญาหงส์ทอง" สร้างสรรค์จากบทละครสังคีตเรื่องหงส์ทอง ของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล แสดงในโอกาส " 100 ปี ชาตกาล ม.ล.ปิ่น" ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2545

2.6. การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแสดงของสถาพร สนทอง

ความรู้ความสามารถด้านการแสดงที่ถ่ายทอดให้กับบุคคล องค์กร/ หน่วยงาน

- พุทธศักราช 2534 ได้รับเชิญจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยไปสอนรำไทย แก่นักเรียนโรงเรียนศิลปะ ดุ๊ก เอลลิงตัน (Duke Ellington School of the Art) ณ กรุงวอชิงตันดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อแสดงนาฏศิลป์ไทยถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงเปิดพิพิธภัณฑน์เด็ก (Copilot Children and Museum, Washington D.C.)
- พุทธศักราช 2525 เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมวิชาการในระดับภูมิภาคด้านศิลปะการแสดง (Regional Workshop on Performing Arts) ในหัวข้อ (Study on Feasibility of Establishing a Network System of Associated Centre for Performing Arts in Asia and The Pacific) จัดโดย UNESCO ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์
- พุทธศักราช 2537 เป็นวิทยากรรับเชิญจากพิพิธภัณฑน์ในมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย (University Museum) ประเทศสหรัฐอเมริกา ไปบรรยายและสาธิตนาฏศิลป์ดนตรีไทย แก่นักเรียนระดับมัธยมปลายและประชาชนทั่วไป
- พุทธศักราช 2539 เป็นวิทยากรรับเชิญไปสอนรำไทยแก่ศิลปินในสถาบันการละคร Theatre Work (SINGAPORE) LTD. ณ ประเทศสิงคโปร์
- ได้ถ่ายทอดบทบาทการแสดงต่าง ๆ ลีลาท่ารำตลอดจนกลเม็ดในการฟ้อนรำให้แก่ศิลปินในงานกองการสังคีต แผนกนาฏศิลป์ เพื่อสืบทอดและนำไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น บทบาทนางจันทน์ในเรื่องพระร่วง บทบาทนางอ้วมในเรื่องพญาผานอง บทบาทนางเมขลาในเบิกโรงวสันตนิยาย บทบาทนางสีดาในโขงเรื่องรามเกียรติ์ การแสดงเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นต้น

2.7 รางวัลและเกียรติคุณที่สถาพร สนทองได้รับ

ผลงานด้านการแสดงและอื่น ๆ ที่ได้รับรางวัลและ เกียรติคุณ ทั้งในระดับชาติและระดับ นานาชาติ

- พุทธศักราช 2530 – 2541 ได้ถวายการรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในด้านศิลปะการแสดง โดยสำนักราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อัญเชิญพระราชเสาวนีย์ให้ปฏิบัติงานฝึกสอนนักแสดงประกอบจากกรมศิลปากร ซ่อมอุปกรณ์สำหรับการแสดง บันทึกรวบรวมเพลงไทยประกอบบทการแสดงในชุด “สุนทรี

วัฒนธรรมไทย” และ “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” เพื่อนำไปแสดงในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปทรงงาน ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศในภาคใต้ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ในภาคเหนือ และการเสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ ได้แก่ นครนิวยอร์ก วอชิงตันดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา, กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย, กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

- พุทธศักราช 2538 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงละเอียด ศาตะมาน อัญเชิญแจกันดอกไม้พระราชทาน ในวันคล้ายวันเกิด 60 ปี ในวันที่ 13 ตุลาคม 2538

- พุทธศักราช 2539 – 2540 ได้รับการแต่งตั้งเป็นศิลปินประจำสำนักศิลปินวัฒนธรรม (ARTIST IN RESIDENCE) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ได้รับการอบรมถ่ายทอดด้านศิลปะการแสดงจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528 ทั้งด้านการฟ้อนรำ ลีลาท่ารำ กลเม็ด ตลอดจนทัศนคติ และปรัชญาของการแสดง ให้ความไว้วางใจ มอบหมายให้ออกแบบระบำ และควบคุมคุณภาพของงาน เป็นแม่แบบในการอนุรักษ์และพัฒนาสร้างสรรค์ควบคู่กันไป

- พุทธศักราช 2556 ได้รับรางวัล ยกย่องให้เป็นบุคคลต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์ในด้านศิลปินผู้ออกแบบนาฏยประดิษฐ์ และผู้ถ่ายทอดนาฏยศิลป์ไทย

- พุทธศักราช 2556 ได้รับพระราชทานรางวัลเชิดชูเกียรติ “ผู้ทำคุณประโยชน์ด้านนันทนาการ” ประจำปีพุทธศักราช 2556 จากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระเจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

- พุทธศักราช 2556 ได้รับรางวัล “ปุษนียาจารย์” จากคณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พุทธศักราช 2556 ได้รับปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชานาฏยศิลป์ศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

- พุทธศักราช 2557 ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ในฐานะที่เป็นผู้ที่มีอุปการคุณ เกื้อกูลและส่งเสริมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2.8. การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคมของสถาพร สนทอง

- พุทธศักราช 2523 – 2538 เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ผู้ฝึกซ้อม และกำกับ การแสดงเข้าร่วมงานโครงการศิลปะการแสดงอาเซียน
- พุทธศักราช 2525 เป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุม “The Preservation and Development of Tradition and Folk Dance in Asia” ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน
- พุทธศักราช 2532 เป็นผู้แทนกรมศิลปากร เดินทางไปกับคณะผู้แทนไทยร่วมประชุมกับฝ่าย พม่า ณ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
- พุทธศักราช 2535-2538 ประสานงานการแสดงและควบคุมการแสดงนาฏศิลป์ของกรม ศิลปากรในการแสดงพระราชทาน ชุด “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” และ ชุดสุนทรีย วัฒนธรรมไทย” ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐาน ณ ตำหนักทักษิณราชินีเวสต์ จังหวัดนราธิวาส ณ พระตำหนักภูพานราชินีเวสต์ จังหวัด สกลนคร ณ ตำหนักภูพิงราชินีเวสต์ จังหวัดเชียงใหม่
- พุทธศักราช 2535 ได้รับเชิญจากกระทรวงต่างประเทศให้ร่วมกันออกแบบรายการ การแสดง ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 60 พรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคม พุทธศักราช 2535 โดยกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมกับทูตานุทูต ต่างประเทศในประเทศไทย จัดงานกาลาดินเนอร์ เทิดพระเกียรติ ณ สวณอัมพร ในวันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2535 โดยใช้ชื่อว่า “งานนานาชาติ เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระ บรมราชินีนาถ” (International Tribute To Her Majesty The Queen) โดยกระทรวงการ ต่างประเทศ ได้กราบบังคมทูล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน เป็นองค์ประธานในงานนี้
- พุทธศักราช 2536 ประสานงาน จัดวงดนตรีไทยของกรมศิลปากร บรรเลงประกอบการแสดง พระราชทาน ชุด “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระเสาวนีย์ให้จัดงานพระราชทานเลี้ยง ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ วันที่ 28 สิงหาคม พุทธศักราช 2536
- พุทธศักราช 2536 ประสานงาน กำกับการแสดงนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ซึ่งร่วมแสดงในชุด พระราชทาน “ นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” และ “ราชพัสดราภรณ์” ในโอกาสที่สมเด็จพระ

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแก่แขกผู้มีเกียรติ
ระดับสูง ณ โรงแรม Palais Ferstel กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย วันที่ 3 มิถุนายน
พุทธศักราช 2536

- พุทธศักราช 2536 ประสานงานและควบคุมการแสดงนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ซึ่งร่วมแสดง
ในการแสดงพระราชทานชุด “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” และ ชุด “พัสดราภรณ์” ใน
โอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำเป็นการ
ส่วนพระองค์ แต่ภริยานาย Thomas Klestil ประธานาธิบดีประเทศออสเตรีย และแขกผู้มี
เกียรติระดับสูง ณ โรงแรม Imperial กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย วันที่ 4 มิถุนายน
พุทธศักราช 2536
- พุทธศักราช 2536 ประสานงานและควบคุมการแสดงนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ซึ่งร่วมแสดง
ในการแสดงพระราชทาน ชุด “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” และ ชุด “ราชพัสดราภรณ์” ใน
วโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแก่
ประธานาธิบดีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและภริยา ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ 8 สิงหาคม
พุทธศักราช 2536
- พุทธศักราช 2536 ประสานงานและควบคุมการแสดงนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ซึ่งร่วมแสดง
ในการแสดงพระราชทาน ชุด “นารีเรื่องนามในพระราชอนุสรณ์” และ ชุด “ราชพัสดราภรณ์” ใน
วโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำแก่
บรรดาทูตานุทูตในประเทศไทย ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม 2 กันยายน 2536
- พุทธศักราช 2537 ประสานงานและควบคุมการแสดงนาฏศิลป์ ซึ่งร่วมแสดงในโครงการ
“สืบสายใยพระเมตตา” ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทาน
พระราชานุญาต ให้จัดงานที่พระที่นั่งวิมานเมฆ และทรงพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนิน
ทรงเป็นองค์ประธานในงาน 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2537 โดยมีท่านผู้หญิงวิยะภา กฤดากร
ณ อยุธยา เป็นประธานจัดงาน
- พุทธศักราช 2538 ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยือนประเทศ
สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2538 เพื่อรับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล

1995 Lindbergh Award จากมูลนิธิ Charles A Lindbergh ณ นครนิวยอร์ก ในวันที่ 16 พฤษภาคม พุทธศักราช 2538 และทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ด้านมนุษยธรรม (Honorary Doctorate of Human Letters) จากมหาวิทยาลัยจอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ณ เมืองบัลติมอร์ รัฐแมริแลนด์ ในฐานะที่พระองค์ทรงอุทิศพระวรกาย ปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ด้วยความวิริยะอุตสาหะเพื่อปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2538 ตลอดจนทรงเป็นองค์ประธานเปิดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในการนี้ทรงมีพระราชประสงค์ให้ สถาพร สนทอง ตามเสด็จฯ ไปปฏิบัติงานถวายในโอกาสดังกล่าว

- พุทธศักราช 2540 – 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประสานงานกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำคณะนาฏศิลป์ไปแสดง สาธารณรัฐฝรั่งเศส, ประเทศสวีเดน และประเทศเบลเยียม ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่กำกับการแสดง (ธันวาคม 2540- มกราคม พุทธศักราช 2541)
- พุทธศักราช 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส นำคณะนาฏศิลป์ไทยไปแสดง ณ เมือง SAO PAULO ประเทศบราซิล
- พุทธศักราช 2541 ประสานงานและช่วยดูแลการแต่งกายนักแสดง ในการแสดงพระราชทานชุด “ราชพัสดุราภรณ์” ณ โรงแรม รอยัลปรี๊นเซส จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 24 กันยายน พุทธศักราช 2541
- พุทธศักราช 2547 – 2551 เป็นวิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษย ART FOR ALL คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พุทธศักราช 2549 เป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยของรัฐบาล

นอกจากนี้ สถาพร สนทอง ยังเป็นคณะกรรมการเสนอชื่อบุคคลเพื่อรับรางวัลอาเซียน (ASEAN AWARD) ด้านศิลปะการแสดงครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เป็นคณะกรรมการดำเนินงานจัดการแสดงคอนเสิร์ตสายใจไทยครั้งที่ 1 และเคยเป็นอนุกรรมการในคณะเพื่อประสานงานระดับชาติ

เกี่ยวกับศูนย์โบราณคดี และวิจิตรศิลป์ของซีมีไอ (SPAFA) ภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติว่า
ด้วยองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) อีกด้วย

-

- 2.9 ชีวิตปัจจุบันของสถาพร สันทอง

ปัจจุบันคุณสถาพร สันทอง เป็นข้าราชการบำนาญ ของกรมศิลปากร และได้รับเชิญไปสอน
และบรรยายพิเศษตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนี้

- อาจารย์พิเศษ และกรรมการภายนอกประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวง
วัฒนธรรม
- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ ภาควิชา
ศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กรรมการสอบโครงการปริญญาโทผลงานการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย
ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงวิเคราะห์ โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์สภาพ สันทอง และการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยร่วมงาน ผู้ที่เคยอยู่ได้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 แผนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 แหล่งข้อมูล
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การตรวจสอบเอกสาร
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

รายละเอียดในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของสภาพ สันทอง กับวงการนาฏศิลป์ไทย มีกำหนดเวลาในการดำเนินการวิจัยและรายละเอียดแผนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินการวิจัย

แผนงาน ขั้นตอน	พ.ศ.2555		พ.ศ.2556		พ.ศ.2557		พ.ศ.2558	
	พ.ค. – ก.ย.	ต.ค. – ธ.ค.	ม.ค.- มิ.ย.	ก.ค. – ธ.ค.	ม.ค.- มิ.ย.	ก.ค. – ธ.ค.	ม.ค. – เม.ย.	พ.ค. – ก.ค.
1.เลือกและ กำหนด หัวข้อวิจัย	↔							

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนงาน ขั้นตอน การ ดำเนินการ วิจัย	พ.ศ.2555		พ.ศ.2556		พ.ศ.2557		พ.ศ.2558	
	พ.ค. - ก.ย.	ต.ค. - ธ.ค.	ม.ค.- มิ.ย.	ก.ค. - ธ.ค.	ม.ค.- มิ.ย.	ก.ค. - ธ.ค.	ม.ค. - เม.ย.	พ.ค. - ก.ค.
9. นำเสนอ การสอบ วิทยานิพนธ์ เล่ม สมบูรณ์								←→

ที่มา: สิทธา สว่างศรี (ผู้วิจัย)

3.2 แหล่งข้อมูล

การศึกษาภาคเอกสาร ใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ โดยการค้นคว้าและวิจัยจากเอกสารหลักฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ ตลอดจนรูปภาพเกี่ยวกับชีวประวัติ ภูมิหลัง ประสบการณ์ในการทำงาน การแสดง การศึกษาดูงาน การเข้ารับการฝึกอบรม การเข้าร่วมสัมมนาในสถาบันต่างๆ ของสถาพร สันทอง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

- หอสมุดแห่งชาติ
- ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฝ่ายวิชาการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- ศูนย์รักษาศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการเรียบเรียงและการวิเคราะห์ข้อมูลผลงานต่าง ๆ ของคุณครูสถาพร สนนอง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

3.3.1.1 เอกสาร ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีดังนี้

(1) วิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูสู่กระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ นามาศิลป์ไทย คุณครูเฉลย สุขะวณิช ของนายไพโรจน์ ทองคำสุก สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พุทธศักราช 2544

(2) ที่ระลึกท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ในการพระราชทานเพลิงศพในวันที่ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2543

(3) หนังสือระบำ รำ เต้น คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พุทธศักราช 2545

3.3.1.2 งานวิจัย ที่เป็นรูปเล่มสมบูรณ์มีรายงานการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวทางการเขียน และองค์ความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

(1) การวิเคราะห์นาฏศิลป์ไทยระดับอาเซียนของอาจารย์สถาพร สนนอง ของนางสาวปัทมา วัฒนพานิช คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีการศึกษา 2554

3.3.1.3 สื่อบัตร ที่เกี่ยวข้องกับผลงานของสถาพร สนนอง

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

โดยการสัมภาษณ์สถาพร สนนอง และการสัมภาษณ์นาฏศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคคลที่ได้เคยร่วมงานกับสถาพร สนนอง ในบทบาทต่าง ๆ เช่น ผู้ที่เคยแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมกับสถาพร สนนอง ผู้ที่เคยอยู่ใต้บังคับบัญชาของสถาพร สนนอง หรือผู้ที่เคยเป็นนักแสดงที่ได้รับการถ่ายทอดนาฏยประดิษฐ์จากสถาพร สนนอง การสัมภาษณ์จะมีความแตกต่างกันตามมุมมองหรือทัศนคติของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกบุคคลในการสัมภาษณ์ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงบุคคลในการสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัย

ลำดับ	ชื่อ สกุล	ตำแหน่ง	สังกัด
1	นางสุวรรณี ชลานุเคราะห์	ศิลปินแห่งชาติ	กระทรวงวัฒนธรรม
2	นางรจนา พวงประยงค์	ศิลปินแห่งชาติ	กระทรวงวัฒนธรรม
3	ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์	ราชบัณฑิต	สำนักงาน ราชบัณฑิตยสถาน
4	นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง	ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ ไทย	วิทยาลัยนาฏศิลป์
5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ์	-ศิลปินแห่งชาติ -คณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์	คณะศิลปะนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
6	นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี	ข้าราชการบำนาญ	กรมศิลปากร
7	นางพัชรา บัวทอง	ข้าราชการบำนาญ	กรมศิลปากร
8	นายสุรัตน์ เขี่ยมสอาด	หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
9	นางสาววรรณพินี สุขสม	นาฏศิลป์อาวุโส	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
10	ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก	นักวิชาการละครและดนตรี ชำนาญการ	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
11	นายสมรัตน์ ทองแท้	นักวิชาการละครและดนตรี ชำนาญการ	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
12	นายชวลิต สุนทรานนท์	นักวิชาการละครและดนตรี เชี่ยวชาญ	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
13	นายคมสันฐู หัวเมืองลาด	นาฏศิลป์อาวุโส	สำนักงานสังคีต กรมศิลปากร
14	นางสาวขวัญใจ คงถาวร	รองคณบดีคณะศิลปนาฏ ดุริยางค์	คณะศิลปะนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ สกุล	ตำแหน่ง	สังกัด
15	ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูนา	นาฏศิลป์ชำนาญการ	สำนักงานส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม
16	นายธีรเดช กลิ่นจันทร์	นาฏศิลป์ชำนาญการ	สำนักงานส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม
17	รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำ ภาควิชาวรรณคดี	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศ าสตร์

ที่มา: สิทธา สว่างศรี (ผู้วิจัย)

3.3.2.1 บทสัมภาษณ์ นางสาวรณิ ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครเวที) ประจำปีพุทธศักราช 2533 กล่าวว่

“...รำเกี่ยวกับใครก็ไม่สนุกเท่ากับรำเกี่ยวกับสภาพ เพราะเวลารำเกี่ยวกับสภาพจะเข้าถึงบทบาท มีการใช้สายตาแพรวพราว หูตาทิ้งให้เรา ใส่จริต ใส่ลีลา ทิ้งหูทิ้งตา มีอารมณ์ของตัวเองละครในการแสดงส่งออกมาจากภายใน และสามารถส่งอารมณ์เหล่านั้นมาสู่คนที่รำด้วย ทำให้เราอยากรำกับเขา นอกเวลาการแสดง สภาพเขาเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อยมาก ๆ แต่พอเข้าบทบาทการแสดงเขาก็กลายเป็นอีกคน เปลี่ยนบุคลิกไปได้เลย เปลี่ยนไปตามบทบาทที่ตัวเองกำลังแสดง คนบางคนรำสวยแต่เป็นเพียงแค่การรำไปตามบทตามเนื้อร้อง ไม่มีอารมณ์ในการแสดง รำสวยแต่สวยเหมือนหุ่น ครูเกี่ยวกับตัวนางมาเยอะแยะแล้ว เกินร้อยคนแล้วนะ แต่ครูชอบที่จะรำเกี่ยวกับสภาพ...”¹³

¹³ สัมภาษณ์ สุวรรณี ชลานุเคราะห์ , ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) นาฏศิลป์-ละครเวที ปีพุทธศักราช 2533, 21 สิงหาคม 2555.

3.3.2.2 บทสัมภาษณ์ นางรัชญา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554 กล่าวว่า

“...แม่กับอาจารย์สถาพร สมัยเรียนบอกได้เลยว่า เรียกพี่เถา เพราะพี่เถาเป็นคนมีพระคุณมาก พอดีได้เล่นและแสดงกับพี่เถา เติบโตถึง รำฟ้อนแพน ได้สัมผัสกับพี่เขามาก พี่เถามีจิตใจที่โอบอ้อมมาก คือเห็นเราเป็นเด็กและอีกอย่างอาจจะชอบเพราะเป็นน้องของเพื่อนในอดีต พี่เถาไม่ได้มีฝีมือเฉพาะละครนะ เขาทำผมแก่ง พี่เถาดูแลและเป็นคนที่เอื้ออาทรมาก จึงมีความรักความสนิทกับพี่เถามาก เวลาเราติดขัดอะไร ถึงเราจะโตขึ้น และยิ่งดีที่ที่สุด คือ เราเป็นศิษย์ครูเดียวกัน คือคุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี ซึ่งมีอะไรเราสื่อกับพี่เขา มีอะไรข้อข้องใจ มีอะไรจะถาม เราก็มักจะไต่หาความรู้ พี่เถาก็จะไม่ปิดบัง เขาไม่ได้สอนเฉพาะการเป็นละครนะ สอนทุกอย่าง การวางแผนของนาฏยศิลป์

ตอนที่ได้พบเขามาก ๆ ก็เริ่มทำงานกับเขา เราก็สังเกตพี่เขาหัวสมัยใหม่ ที่จะจับนู่นนี่มาใส่ไม่ให้คนดูเบื่อในงานนาฏยศิลป์ เป็นผู้ที่น่าเสนอดิเรกเลยรู้สึกว่าเป็นตัวอย่างที่ดี คนเราจะดูละครหมด ก็ไม่ได้ แต่รีวิวของเราเนี่ย ถ้าเราทำเป็นสตอรี่ ขมวดเป็นเรื่องราวได้มันก็จะดีสำหรับคนดู เพราะฝรั่งดูเนี่ยเราไม่ต้องอธิบายอะไรเคำมาก เพราะเคำมองเห็นเลยว่า อันนี้ตอนนี้ อันนี้ตอนนี้ อันนี้มาอย่างนี้ เขาสามารถที่จะเชื่อมเป็นเรื่องเป็นราวได้ นี่เป็นสิ่งที่เราได้ดูเคำและจดจำ โดยที่เราเรียนกับเขา เขาเองก็ไม่ได้รู้ตัว เขาก็ไม่ได้ปิด จะคอยบอก และสิ่งที่เขาให้เราทำคือการแปรแถว แต่บางครั้งแปรจนเวียนหัวก็มี พี่เถาเป็นคนที่พูดตรงได้ไม่โกธ ถ้าบอกไม่เอาแล้ว เวียนหัวไปแล้ว ก็จะไม่โกธแรก ๆ อาจโกธว่าแค่นี้ทำไมทำไม่ได้ เขาจะชอบพูดเล่น

จากการสัมผัส เราเหมือนจะเล่นตัวเดียวกันตลอด เช่น นางเมขลา นางมณฑา นางจันทร์ นางเบญจกาย เพราะเหมือนชีวิตของเรามีครูคนเดียวกัน ดูพี่เถาเป็นแบบอย่าง แม่เป็นคนแปลกอย่างว่าชอบคนสมัยใหม่ แต่ไม่ได้ทิ้งร่องรอยความเป็นไทย

สมัยนั้นพวกเราโชคดี คือมีผู้นำที่ดี ท่านอธิบดีธนิต อยู่โพธิ์ ท่านเป็นคนหัวสมัยใหม่ ไปประเทศไหนท่านจะให้หัดร้องเพลงประเทศนั้น ไปอินโดนีเซีย ก็จะไปร้องอาลุงกาคากา ดูว่า คนดูปรบมือ นั่นคือสิ่งที่เราก้าวไปสู่อาเซียนโดยที่เราไม่รู้ตัว พอไปพม่าก็ให้เรียนภาษาพม่า เพื่อเอามาเล่นละคร

เรื่องพระรถเสน ไม่ใช่แค่ไปแสดง แต่ไปเรียนด้วย จะไปซื้อปั้งไม่ได้ ท่านจะกะเลยว่าคุณนี่ ไปเรียนระบำนี้ คนนี้เรียนระบำนั้น นักดนตรีไปเรียนอันนั้น คนที่ซี้เกี่ยหรือคนที่กะก้าวหน้าก็จะเข้าคำของพีธา นี่คือนี่ที่คนมองเข้าแล้วจะนำเก็บ ควรจะนำสู่ภูมิความรู้อันนี้ เมื่อก่อนตัวแม่ยังเด็กก็คิดแค่ว่าดีนะ เพราะเรายังไม่ได้ก้าวไปเป็นผู้สอน แค่ผู้ปฏิบัติ วันและเวลาไม่เสียเลย เราสามารถคุยกับใครได้อย่างยืดหยุ่นกว่า อินโดนีเซียรำแบบนี้ พม่าเป็นแบบนี้ละ เขมรเป็นแบบนี้ เราเก็บหมด แม้การไปญี่ปุ่นซุกกิโมโนใส่แบบนี้ ท่านอธิบดีอินิต อยู่โพธิ์ ก้าวไปไกลมากซึ่งไม่มีใครเทียบได้ เราก็ได้เห็นเหตุการณ์แบบนี้ แม่ชอบเจอแบบพีธาคือกล้าทำกล้าลอง ถ้าอันไหนไม่ได้ก็ทักท้วงกัน ได้ความรู้หลายอย่าง เราก็จำเป็นบทเรียนของเรา อาจจะเป็นหน้าที่ของศิลปินสู่ความเจริญก็ได้ แต่บางคนคงไม่คิดอย่างแม่

ที่ประทับใจคือที่ไปฟิลิปปินส์ เหมือนงานอาเซียน เอารามสูรกับเมขลาไป มันไม่มีฉาก พีธาคืออย่างคือได้ภาษา การที่นาฏยศิลป์ได้ภาษาจะไปได้เร็ว พีธากับดร.ก้อย (ดร.ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์) ร่วมกันออกแบบท่าจากมุมหนึ่งเหมือนมุ้งสมัยนี้ แขนงไว้แล้วสายโยงทิ้งลงมา เปรียบเสมือนกับทางช้างเผือก บนสวรรค์ แล้วเอาตัวเมขลาไปยืนตรงนั้น พอเพลงขึ้นเมขลาขึ้นเป็นภาพนิ่งตรงนั้น เป็นอะไรที่เรามองว่ายากเพราะต้องยืนนานมาก บอกพีธาคือว่าทำทางจะไม่ไหว พีธาคือบอกว่าต้องยืน ยืนแล้วค่อยหมุนตัว พีธาคือสมมุติอันนั้นเป็นเหมือนอยู่ในม่านเมฆ แล้วรามสูรมาเจอ เป็นอีกนิมิตหมายซึ่งไขนหรือละครฉากแบบนี้ทำยาก ไม่ค่อยมีใครเขารับ แต่เราว่ามันก็เหมือนรีวิวแบบหนึ่งที่เป็นการนำเสนอ ก็ทำให้คิดไปถึงตอนไปอินโดนีเซีย คำเป็นป่าธรรมชาติ แต่เล่นพระรามตามกวาง ออกมาตะลึงเลย เพราะเค้าใช้ก้อนหินแต่ละหีบ ใช้ไฟส่อง มันก็เลยทำให้ตรงนั้นมีชีวิต ไปไหนเราเลยต้องเรียนรู้ เราเลยมองดูแนวทางว่าอันนี้จะทำให้เราเจริญต่อไป ถ้าเดินตามผู้ใหญ่เรายังเจริญ

และพีธาก็ทำเพลงอีกนะ เพลงนี้ต้องอย่างนี้ เพลงนี้ต้องอย่างนี้ ทำชาวเขาพีธาก็เอามาประยุกต์ อันนี้ชาวเขามาจากดอย อันนี้ต้องชนของมา อันนี้ภาคนี้ต้องอย่างนี้ เขาจัดมาเป็นเรื่องราว เป็นไปได้แบบราบเรียบ จะเรียกว่านวัตกรรมอีกแบบก็ได้ ที่ทำให้คนรู้จักศิลปะของไทย โดยที่ไม่ไปย่ำยี ไม่ผิดจารีต เวลาทำระบำอะไรขึ้นมาเราต้องยอมรับนะว่าเงินเค้าแปรแถวแก่ง เราต้องมองเงินว่าเค้าเป็นเจ้าของแม่ระบำ แต่ของเราทุนทรัพย์เราน้อยกว่าเงิน เงินมาทุน

ทรัพย์ 20 คน เรามีแค่ 10 คน แต่อาจจะแบ่งไปเด่นแค่ 1 คน ก็จะเป็นบางคนที่จะถามว่าแบบนี้ดีไหม เป็นอย่างไร ค่อนข้างจะเลือกถาม เวลาที่จะแสดงพีธาก็คัดเลือกนักแสดง ไม่ใช่ใครจะไปสู้มสี่สู้ห้า จะแลกเปลี่ยนกัน เก็บส่วนดีของเขาแล้วเอามาปรับ คนนี้ควรเหมาะกับแบบไหน ศักยภาพแต่ละคนไม่เท่ากัน นี่เป็นสิ่งที่พีธาสรรค์สร้างและต้องคอยปรับตามงานเพราะคนเราศักยภาพไม่เท่ากัน คนเรารู้อะไรก็จะมี หรือความอนุรักษ์มันมี เคลื่อนที่มากก็ไม่ดี เพราะเคลื่อนเราบางทีควรเคลื่อนไหวแค่ไหนต้องไปตามจังหวะ พีธาก็ฟังที่เราค้าน พีธาก็จะคิดว่าพอพวกเขาโตแล้วความอบอุ่นกับครูผู้ใหญ่ไม่ค่อยมี เราก็อาศัยช่วงนี้ที่ตอบแทนได้ เวลาเจอชื่อของกิน นั่งคุยกัน เรามีอิโก้ทุกคน แต่มีเด็กอยู่เราจะแสดงอิโก้เราออกมาไม่ได้

แต่ตอนที่พีธามาเป็นหัวหน้างานจะค่อนข้างแข็งไปหน่อย และอีกอย่างคือคบกับคนอื่นแบบ จะพยายามไม่ให้พีธามาเท่าเขา เขาก็จะพยายามกดลงไป พีธาก็จะบอกไม่เอาฉันจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือที่กำกับละครเรื่องสามัคคีเภท เห็นชัดว่าออกมาดีมาก แต่แค่แม่ยื่นไม่ตรงฉากสุดท้ายที่จะแทงตัว พีธาก็ร้องออกมา พอตายเสร็จ พอจบพีธาก็เดินมาต่อว่าแม่บอกพีธานู๋เครียด นู๋อยากให้คนอื่นมาเล่น ไม่อยากเล่นแล้ว เราเริ่มเครียดแล้ว พีธาก็เฉย แล้วก็ถามว่าอารมณ์ไม่ดีหรือ พีธาก็จะคอยตีเพื่อไม่ให้ตีเพื่อทำร้าย จับไม่ได้แล้วในสมัยนี้ เพราะไม่มีครูคนไหนจะอยู่ให้เราอบอุ่นแบบนี้แล้ว

อย่างไรพีธาก็เป็นแบบอย่าง เป็นแม่พิมพ์ที่ดีที่สุดของนาฏศิลป์ แต่คนอื่นจะประทับใจหรือไม่ประทับใจ แต่แม่ประทับใจมาก เพราะพีธาก็ดี ดีทุกอย่าง ทั้งการก้าว การใช้สีหน้า การเคลื่อนไหว การวางมือวางไม้ พีธาก็เป็นครูให้เราตลอดเวลา

แม่ได้ทันเห็นการแสดงของพีธาก็อยู่ เช่น ที่เล่นเป็นอ้วลิม พีธาก็ใส่จริตจะก้าน เข้าถึงบทบาท จะอยู่ที่ตัวคน จะไม่มีใครตามได้ ตอนที่ได้เล่นกับพีธาก็เป็นนางริน ส่วนแม่เป็นนางโรย เขาสอนเลยว่าต้องเอียงไปหาแล้วต้องทิ้งตา พีธาก็เลย เราซึ้งใจจตาว่า สมัยนั้นเรายังเด็ก แต่โชคดีที่เป็นเด็กที่โตเต้ามาได้เล่นกับเขา และเราเป็นศิษย์ครูเดียวกัน การถ่ายทอดกัน ความรักกันจะพิเศษ เหมือนสายเลือดเดียวกัน พีธาก็จะมีจริตเยอะเยอะ พีธาก็จะบอกว่าเรามีจริตละครนอกเยอะ แต่พีธาก็จริตตัวนางเยอะ

พีธาคือคนที่ยื่นอยู่บนเวที แล้วก็วุ่นอยู่กับการแปรแถว ยุ่งอยู่กับการ ทำท่าทาง บริหารจัดการต่าง ๆ เยอะแยะบนเวที และโอเคพีธาคจะไม่ซ้ำกัน เลย เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

พีธาคือคนกล้าทำ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงบางอย่างให้มันดูดีขึ้น คือ ทดลองของใหม่ ๆ ออกมาขาย เขากล้าทำ เราก็เปรียบเทียบกับเราว่าเราต้อง กล้าทำ เราจำเวลาไปต่างประเทศ เพลง Small World ของต่างประเทศเค้าจะ เค้าเอาตุ๊กตานานาชาติออกมาวิ่ง ออกมาเดินไปมา เรามองอย่างพีธาค พีธาก็ คงเอาจำแบบนี้ เราก็มีความคิดแตกต่างอีก เอามาต่อยอด ไปดิสนีย์แลนด์ก็เก็บมา ว่าจำแบบนี้เราก็ก็นำไปไว้ร่าง แม่เลยมีนิสัยที่ต่อยอดได้ เป็นผู้นำของใหม่ ๆ เข้า มา นำสิ่งที่ดี ๆ เข้ามา ทำไมพอนเทียนแล้วพอนแพน มีผู้ชายย่องมาดับเทียน จะทิ้งเทียนก็ไม่ได้ แต่พีธาคิดให้มีขันทวาง พอทำนั้นก็ทิ้งเทียนในขัน จะได้ไม่ ต้องเก็บเทียน ผู้ชายก็ออกมา

แล้วก็พอนแพนต่อได้เลย เราดูแล้วคิด ถามตัวเองใช้ไหม มองพีธาค ก้าวไปไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน

ที่เคยบอกหนูไปว่านางวาทีนต้องแทงตัวตายในเรื่องสามัคคีเภท ตอน ที่พีธามากำกับได้ดี รู้สึกตอนนั้นพีธาคจะดำรงตำแหน่งหัวหน้างานนะ ซึ่งเรื่อง สุดท้ายที่เค้ามาดูแลแม่อยู่คือเรื่องพระอภัยมณี ตอนหนึ่งหน้าป้อม เขาเป็นอะไร ที่กำกับเวทีได้เก่งมาก มันเป็นภาพที่เขาสอนว่า เวลาที่เด็กนั่งราชรถบั้งเนี่ย อย่างนั่งทอดอาลัย ต้องนั่งให้ทรงเกียรติให้ได้ ขึ้นราชรถต้องเด่นต้องดัง บางที ตอนนั้นเราไม่มีครู แม่เรียว(เจริญจิต ภัทรเสวี)ก็เจ็บ ตัวแม่เองก็มีแต่แม่วรรณ พีธาค เราก็ต้องฟัง ได้อะไรหลาย ๆ อย่างจากเรื่องพระอภัยมณี แม้กระทั่งกับเรื่อง เมขลา มีวิธีสอนที่เราเข้าใจ ว่าเราจำสอยอยู่แล้ว เก่งอยู่แล้ว แต่พีธาคเดิมอันนี้ นิดหนึ่งนะ เขามีวิธีที่จะพูดกับเรา คนที่แม่รักจะพูดแบบไหนก็ได้ ถ้าคนที่ไม่ชอบ จะพูดยังไงก็ไม่ฟัง พีธาคต้องคิดถึงบุญคุณเขา ทำผม ยิ้ม พีธาคดูแลเรา คือพีธาค ดีกับเราสมัยนั้น พระคุณอันนี้ที่เขาทำให้เราก้าวมาอย่างเต็มภาคภูมิ พีธาคมีส่วนมาก นึกและประทับใจอย่างมาก เรามีครูและศิลปินแห่งชาติอีกหลายท่าน อย่างละเลย..."¹⁴

¹⁴ สัมภาษณ์ รัชนี พวงประยงค์, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554, 14 ตุลาคม 2557.

3.3.2.3 บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต สำนัก
ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่

“...ผมรู้จักกับสถาพร สนทอง เนื่องในงานประชุมอาเซียน เวลาต้องจัดการแสดงอะไรก็ช่วยกันจัดไป ร่วมงานด้วยกันมาเยอะ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเข้าร่วมประชุม สถาพร สนทอง มีกำลังการผลิตอยู่ที่สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร จึงมักเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้จัดการแสดงไปเข้าร่วม ให้เข้ากับหัวข้อของเรื่องที่ทางอาเซียนจัดขึ้น ซึ่งในสมัยนั้นก็เป็นเรื่อง ไม่ง่าย เพราะไม่ได้ทำตามแบบแผนเดิมของกองการสังคีต กรมศิลปากร ในฐานะผู้ที่เคยปฏิบัติงานร่วมกัน รู้สึกประทับใจในผลงานของคุณครูสถาพร สนทอง เป็นบุคคลที่โดดเด่นออกมาจากยุคนั้น เนื่องจากคนในกองการสังคีต กรมศิลปากร ค่อนข้างจะปิดตัว คือเขาจะมีสินค้าของเขาอยู่แค่นี้ ใครจะทำอะไรก็ไม่รู้ ฉันทมีของฉันทอยู่แค่นี้ คุณอยากได้ คุณก็เอาไปใช้งาน แต่งานของสถาพร สนทอง จะแตกต่างออกไป เนื่องจากสถาพร สนทองได้ออกมาร่วมงานกับภายนอก มาทำงานกับอาเซียน กับนานาชาติ เราได้ร่วมงานกันตั้งแต่ปี 1980 ที่ประเทศฟิลิปปินส์ แล้วก็ได้ร่วมงานกันมาเรื่อย ๆ อีกหลายครั้งหลายครา ส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านการประชุมสัมมนาแสดงความคิดเห็น

จุดเด่นของสถาพร สนทอง คือคุณครูมีความกว้าง ในความลึกคุณครูมีอยู่แล้ว คุณครูสามารถปรับเปลี่ยนอะไรก็ได้แล้วแต่ ให้สอดคล้องกับโลกภายนอก ซึ่งมันกำลังจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่ยุคก่อนหน้าที่ AEC จะเข้ามา มีบทบาท เริ่มมาตั้งแต่ก่อนปี 1980 เสียด้วยซ้ำ ยุคนั้นเขาเอาวัฒนธรรม เอาศิลปะนำหน้าไปก่อน แล้วด้านอื่น ๆ ค่อยตามมาภายหลัง ในช่วง 20 กว่าปีตรงนั้น สถาพร สนทองคงต้องทำงานเยอะมาก ผมเองก็เช่นกัน ทำงานตรงนั้นเยอะมาก แต่ก็จำไม่ค่อยได้ละว่าทำอะไรบ้าง มันเยอะจนจำไม่หมด

สถาพร สนทอง เป็นคนชอบแหวกแนว แต่การแหวกแนวของคุณครูเป็นไปแบบมีหลักการ คือครูไม่ได้ทำอะไรผิดระเบียบแบบแผน เพียงแต่ว่าเป็นการตัดแต่งกิ่งใบ ให้มันสวยงามเหมาะสมกับแต่ละงาน ตัวอย่างง่าย ๆ อย่างการแสดงเรื่องมโนราห์ ที่ผมกับคุณครูได้ทำร่วมกับผมที่ประเทศฟิลิปปินส์ สถาพร สนทอง เป็นโปรดิวเซอร์ไดเรกเตอร์ ส่วนตัวผมก็คุมเรื่องของบท และ

ทำคอนเสิร์ตงานออกแบบ อะไรเหล่านี้เป็นต้น ส่วนเรื่องโปรดักชั่น คุณครูเป็น
รับผิดชอบดูแล ผมก็สเก็ตช์แล้วก็ส่งให้คุณครูไป คุณครูก็ไปทำต่อ สิ่งที่สถาพร
สนทองเก่งคือเรื่องนี้ คล้าย ๆ กับการเป็นอออกแบบในทีเซอร์ ซึ่งเป็นครูด้วย
ค่อนข้างจะมีความทันสมัยในตัวเยอะมาก ความทันสมัยของคุณครูนั้น ส่วน
หนึ่งมาจากการที่คุณครูเป็นคนที่เปิดกว้าง เป็นคนเปิดใจ แล้วเวลาเข้าร่วม
ประชุมสัมมนา คุณครูได้เห็น ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้เรียนรู้ คุณครูเป็น
คนช่างสังเกต มีโลกทัศน์กว้างไกล แล้วยิ่งได้ไปร่วมงานกับนานาชาติอีก ก็ยิ่ง
ทำให้คุณครูไปได้ไกลกว่าคนอื่นอีกหลายเท่า คุณครูมีความสามารถทางด้าน
ภาษา สามารถพูดคุยสื่อสารกับชาวต่างชาติได้

จุดเด่นที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ พอเขามีโจทย์มาให้ คุณครูแก้โจทย์
เก่ง เอออันนั้นมาผสมอันนี้ ออกมาเป็นอันนี้ ก็จะได้ผลงาน เป็นคนที่พัฒนาตัว
ปรับตัวให้สอดคล้องกับภารกิจแต่ละชิ้นได้ดี อันนี้เป็นจุดเด่นมาก ๆ ของ
สถาพร สนทอง ซึ่งหาได้บุคคลแบบนี้ได้ยากมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มา
จากกรมศิลปากร ซึ่งโดยปกติ คนจากกรมศิลปากรจะเป็นคนคอนเซอร์เวทีฟ
ซึ่งนั่นก็เป็นเรื่องที่ดีนะ แต่ในขณะเดียวกัน การทำงานกับอาเซียนซึ่งมีความตก
ลงร่วมกัน ต้องมีการลดหย่อนผ่อนปรนกัน หากจุดร่วมกัน เขาเรียกว่า แสวงหา
จุดร่วม สงวนจุดต่าง ซึ่งสถาพร สนทองเป็นคนเก่งเรื่องแบบนี้ ทำงานออกมา
ได้สวยงาม เป็นที่แฮปปี้ของทุกฝ่าย

จุดเด่นอีกเรื่องหนึ่ง คือ คุณครูเป็นคนรักษาคุณภาพของผลงาน เวลา
ทำงานร่วมกัน ผมจะไปเคยเข้าไปยุ่งกับงานกำกับการแสดงหรือการรำของ
คุณครูเลย แต่เท่าที่ทราบมา คือ คุณครูเป็นคนดี ซึ่งครูผู้ใหญ่อะไรหลายส่วน
ใหญ่ก็จะดูกันทุกคน งานของคุณครูต้องเนียบ เป๊ะ ๆ เป็นคาแรคเตอร์ที่หายาก

สถาพร สนทอง เป็นคนที่สามารถประยุกต์ได้ดี ซึ่งผมถือว่าเป็น
คุณสมบัติพิเศษของคุณครู คือสามารถทำผลงานออกมาได้ดีในสภาพที่มี
ขีดจำกัดเยอะ ๆ เวลาที่จำกัด งบประมาณที่จำกัด แต่คุณครูสามารถทำงาน
ออกมาได้ กล่าวสั้น ๆ สถาพร สนทองเป็นอาร์ตติสติกออกแบบในทีเซอร์ที่ดี...¹⁵

¹⁵ สัมภาษณ์ สุรพล วิรุฬห์รักษ์, ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 10
พฤศจิกายน 2557.

3.3.2.4 บทสัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย
วิทยาลัยนาฏศิลป์ กล่าววว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร
สนทอง เป็นนาฏยศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านเป็นครูผู้ใหญ่ ตั้งแต่เข้ามาก็เห็นท่านเป็นครู
ผู้ใหญ่ทางด้านนาฏศิลป์ท่านห่างจากเรามาก เพราะเป็นครูของครูอีกที่ รู้ว่า
ท่านเป็นนาฏยศิลป์ตัวนางที่มีความสามารถท่านหนึ่ง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมี
คุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เกณฑ์เหมือนครูที่ดี ที่ครูผู้ใหญ่กรมศิลปากรพูดกัน
มา คือ ต้องตรงต่อเวลา เช่น ตรงเวลานัดหมายในการซ้อม, รักษาหน้าที่ เช่น
การฝึกฝน ฝึกซ้อมตนเอง ตลอดเวลาถึงแม้จะไม่มีการแสดง ให้เกิดทักษะ
ความชำนาญ และความมีน้ำใจ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์
ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้ากล่าวถึงครูสถาพร สนทอง สิ่งหนึ่งที่เห็นและนึกถึง
ท่านก็คือ ถ้าการแสดงต่างประเทศท่านจะจัดรูปแบบการแสดงที่เหมาะสมกับผู้ชม
โดยยุคนั้น ท่านจะนำการแสดงไปเผยแพร่ค่อนข้างบ่อย ท่านจะปรับรูปแบบ
การแสดงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในกลุ่มอาเซียน

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร
สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : โดยหลักการและหน้าที่ ปกติครูจะอยู่ในส่วนทางการ
ศึกษา แต่ในสมัยที่ยังแสดงอยู่ ก็ได้มีโอกาสได้ไปกับท่านบ้าง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมี
คุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นาฏยประดิษฐ์ หรืองานสร้างสรรค์ ต้องรู้หลัก มี
ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทย เพราะนาฏศิลป์ไทยเรามีจารีต มีธรรมเนียมปฏิบัติ
ดังนั้นการคิดประดิษฐ์ต้องรู้และมีขอบเขต การที่คิดมานั้นมีผลต่อจารีตหรือไม่

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ได้สัมผัสโดยตรง แต่ทราบว่าท่านเป็นผู้ทรงมีความรู้ทั้งด้านนาฏยศิลป์และทฤษฎี ด้านภาษาต่างประเทศด้วย โดยที่ท่านมีหลักเกณฑ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ท่านสามารถให้องค์ความรู้ได้ ท่านเก่ง

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ได้เคยร่วมงาน ในส่วนนี้คำตอบจะคล้ายกันที่ได้ตอบมาแล้วในเบื้องต้น

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราก็ต้องใช้เทคนิคของเรา คือเราต้องดูผู้ที่เราจะถ่ายทอด ให้ ผู้ที่มาเรียน ด้านวุฒิกวาระ ประสบการณ์ พื้นฐานของคนนั้น เราต้องวิเคราะห์ และเราก็ต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้ที่เราจะถ่ายทอด โดยไม่ให้เสียจารีต ธรรมเนียมปฏิบัติ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านเป็นมาตั้งนานแล้ว อย่างที่พูดไปว่าท่านเป็นนักแสดง เป็นผู้ที่มีความสามารถ และท่านก็ถ่ายทอด จนท่านเกษียณอายุราชการ ท่านก็ยังไปช่วยในสถาบันต่าง ๆ หรือในกรมศิลปากรเอง นอกจากท่านจะสอนแล้ว แนวทางแนวความคิดของท่านก็ยังเป็นแนวทางให้รุ่นหลัง ๆ ได้สืบต่อถึงทุกวันนี้ กล่าวได้ว่าท่านเป็นผู้บุกเบิกงานสร้างสรรค์ ท่านเป็นระดับนี้ ท่านจะสร้างสรรค์โดยให้เหมาะสม ให้สอดคล้องวัตถุประสงค์ ภายใต้หลักเกณฑ์ ไม่ให้มีผลกระทบต่อธรรมเนียมปฏิบัติ หรือจารีตนาฏยศิลป์ไทย

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็เคยเห็นท่านตั้งแต่เป็นผู้บริหารของสำนักงานสังคีต ท่านมีภาวะเยียบที่เข้มงวด โดยเฉพาะในด้านการแสดง คนที่ได้ทำงานร่วมกับท่านน่าจะรู้ ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้ผลงานออกมาเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งจะเป็นเฉพาะในเวลางาน นอกเวลาท่านจะความเป็นกันเอง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณสมบัติคงจะไม่มีสูตรสำเร็จสำหรับผู้ที่มาเป็นผู้บริหาร ที่เค้าวุดกันอยู่เสมอว่า อารมณศิลป์นั้น จะใช้กฎระเบียบ กฎหมายมาไม่ได้เท่าที่จากประสบการณ์เพราะอารมณศิลป์นั้นนั้นยาก แต่สิ่งสำคัญแล้วถ้าได้ใจของศิลปิน คือท่านต้องใช้ มีทั้งพระเดชและพระคุณ ต้องใช้เทคนิคเพราะพระเดชอย่างเดียวก็ไม่ได้ จึงต้องมีทั้งพระเดชและพระคุณที่จะมาปกครอง และต้องรู้จักยืดหยุ่น ผ่อนสั้นผ่อนยาว สายกลางโดยพิจารณาดูไม่ให้เกิดผลเสียต่อการบริหาร ในจุดนี้ไม่ตึงเกินไปหรือหย่อนเกินไป ในความเห็นส่วนตัว ผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารก็ต้องมีเมตตา ต้องใช้จิตวิทยาเป็นสำคัญ เค้าวจะยอมถวายชีวิตเลยถ้าได้ใจของศิลปินแล้ว

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็จะใช้แนวทางในการฝึกซ้อม ในการปฏิบัติตัวและเตรียมตัว ให้มีรูปแบบในการนำเสนอ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ที่ได้เห็นช่วงหลังคือท่านเป็นนักวิชาการด้วย และเป็นนาฏศิลป์แล้ว ท่านเป็นนักวิชาการได้ให้หลักการ เหตุผล โดยไม่ใช่ความคิดเห็นของท่าน แต่ท่านมีทฤษฎีและข้ออ้างอิง ท่านให้นักวิชาการได้ในการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเตรียมตัวให้ดี เตรียมองค์ความรู้ที่จะไปถ่ายทอดหรือไปบรรยาย ต้องศึกษา แค่ว่าที่เราแสดงบางทีเอาไปเป็นแนวความคิดไม่ได้ เพราะการแสดงกับวรรณกรรม การแสดงเรามีการตัดต่อบ้าง แต่วรรณกรรมมันมีรายละเอียด เท่าที่เห็นบางทีบางท่านพูดตามที่ตัวเองแสดง ซึ่งบางครั้งในหลักวรรณคดีวรรณกรรมจะเป็นเหตุผล หรือข้อมูลที่ชัดเจน ดังนั้นผู้ที่จะเป็นนักวิชาการด้านนี้ต้องศึกษา ไม่ใช่แค่ทักษะปฏิบัติได้ แต่เวลาที่เป็นนักวิชาการต้องมีข้อมูลองค์ประกอบ ที่อ้างอิงชัดเจนแน่นอน มีแค่

ประสบการณ์ไม่พอ เหมือนอย่างเช่นตัวเองนี่ก็ถือเป็นจุดด้อยของศิลปิน เราก็ได้จะมุ่งแต่เรื่องทักษะการแสดง เราไม่ได้มุ่งเนื้อหา ความเป็นมา เช่น อย่างตัวเองอาจารย์เคยถามว่า พระรามตามกวาง เนื้อเรื่องเป็นอย่างไร ก่อนที่จะมาถึงตามกวาง และหลังจากนั้น ตอบไม่ได้ เพราะเราได้แต่เล่น ๆ ไม่ได้ศึกษาวรรณกรรม วรรณคดี จะผิดกับพวกคณะที่เรียนอักษรศาสตร์ คำจะรู้เรื่อง วรรณคดีหมด สำคัญมากไม่ใช่จะรู้แค่รำอย่างเดียว เดียวนี้ยุคนี้ต้องชี้แจงแสดงเหตุผลได้ ต้องรู้ภูมิหลังของการแสดง ต้องศึกษาต้องทำการบ้าน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เดียวนี้ท่านก็ยังช่วยเผยแพร่ความรู้ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ยังเชิญท่านไปให้องค์ความรู้ทั้งด้านนาฏศิลป์ และหลักการทฤษฎี ไม่ว่าจะงานประชุมเชิงวิชาการ และเท่าที่เห็นคือแนวทางตั้งแต่ตอนที่ท่านรับราชการ แนวทางในการปฏิบัติ แนวทางในการนำเสนอรูปแบบในการแสดงโดยเฉพาะการสร้างสรรค์ผลงาน เดียวนี้ก็ยังใช้เป็นแนวทางให้กับรุ่นหลัง ๆ ที่ท่านได้ทำระบำต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ท่านนำไปแสดงที่ต่างประเทศ หรือร่วมกับชาติต่าง ๆ ท่านก็มีวิธี

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จะนึกถึงว่าเป็นครู เป็นตัวนางที่มีความสามารถส่วนหนึ่ง ส่วนที่ 2 ถ้าเกี่ยวกับการนำเสนอรูปแบบ หรือเป็นผู้ควบคุมการแสดงไปต่างประเทศท่านจะมีประสบการณ์มากในการปรับ มีความสามารถด้านวิชาการทฤษฎี มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ท่านฟรีเซนต์ได้ ซึ่งหายากในนาฏศิลป์เรา...”¹⁶

3.3.2.5 บทสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันท์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กล่าวว่า

¹⁶ สัมภาษณ์ ไพฑูรย์ เข้มแข็ง, ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์, 20 ตุลาคม 2557.

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลปินหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในฐานะนาฏยศิลปินจะไม่เคย แต่ทราบว่าท่านเป็นนาฏยศิลปินที่มีความสามารถท่านหนึ่งในวงการ เพราะท่านเคยเล่นบทบาทที่ท่านได้รับเป็นนางเอกเรื่องพญามานอง เป็นนางอ้วลิมตัวแรก อันนี้ก็จะเป็นข้อมูลอยู่ แต่ที่ร่วมกับท่านไม่เคย ยังไม่มีโอกาส

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลปินที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็คงหนีไม่พ้นจรรยาบรรณวิชาชีพศิลปิน อะไรต่าง ๆ ที่มีข้อมูลตรงนั้น แต่ความเห็นส่วนตัวความที่จะเป็นศิลปินที่ดีได้ ต้องทำความเข้าใจว่าความหมาย หรือข้อจำกัด แนวทางการปฏิบัติที่จะเป็นศิลปินมันประกอบไปด้วยอะไรบ้าง จะเป็นศิลปินที่ดีมันต้องบวกอะไรเข้าไป ไม่ว่าจะในเรื่องของการขวนขวายความรู้ การฝึกฝน ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มันต้องดำเนินอยู่ตลอดเวลา และอีกอย่างคือต้องทุ่มเท ให้เกียรติกับตัวเอง ทั้งผู้ร่วมงาน ทั้งคนดู เพราะเราออกไปแสดงทุกครั้งเราต้องรู้ว่าเขาต้องการจะดูอะไร ต้องการดูศิลปะ ในกลุ่มคนดูมีหลากหลาย มาดูในเชิงวิชาการ หรือดูเพื่อความบันเทิง ตรงนี้เราต้อง ใส่ใจประเด็นนี้ด้วยและอีกหนึ่งก็คือ ความกตัญญู ความยกย่องครูบาอาจารย์ อันนี้เป็นคุณสมบัติที่ศิลปินต้องปฏิบัติอยู่แล้ว จะเป็นศิลปินที่ดีได้ต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลปิน ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สิ่งส่งผลมากก็คือ ทักษะความรู้ความสามารถของครูที่ครูนำมาใช้ของครูตา ทั้งแนวคิดเชิงอนุรักษ์ ทั้งสร้างสรรค์ ในส่วนประสบการณ์ตรงที่เคยแสดงเป็นตัวเอก การแสดงโขนละครเป็นตัวเอก ใช้วิชาความรู้เหล่านั้นมาถ่ายทอด

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ชัดเจนมาก เป็นบุคลากรที่ค่อนข้างชัดเจนมาก รองลงมาจากท่านผู้หญิงแล้ว เนื่องจากว่าท่านผู้หญิงแล้วอาจจะมองสถานภาพสูงสุด ในส่วนของแนวคิดสร้างสรรค์งาน ถ่ายโยงมาถึงครูสถาพร

ความคิดที่ว่าศิลปะไม่ควรจะอยู่นิ่งเฉย ๆ จะอยู่แค่อนุรักษ์อย่างเดียวไม่ได้ ท่านมีประสบการณ์ได้ศึกษาตอนสมัยเรียนเพราะได้ทุนไปศึกษาที่ออสเตรเลีย ทำให้ท่านมีมุมมองไม่ใช่ว่ามีสังคมแค่นี้ ได้เปิดโลกทัศน์ ได้มีโอกาสทำงานร่วมในกลุ่มของอาเซียนด้วยกัน ตรงนี้คือแรงผลักดัน แรงบันดาลใจ คิดที่จะทำอะไรใหม่ ๆ ในวงการ

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การคิดต้องดีใจทย์ ว่าคิดแบบไหน อิมแบบไหน การคิดแบบประยุกต์หรือเป็นการคิดแบบสร้างสรรค์อยู่บนพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยหรือคิดแบบออกนอกกรอบ แต่คนที่เขานาฏยประดิษฐ์ต้องทราบใจทย์ที่เขาให้มาก่อน ว่าต้องการรูปแบบอะไร อย่างเค้ต้องการไทยครึ่งแนวร่วมสมัยหรือคอนเทมก็ว่ากัน หรือต้องการไทยแต่นำเสนอร่วมสมัย ต้องดีใจทย์ ต้องศึกษา ต้องเรียนรู้หลักวิธีการนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องของการคิด แนวคิด ในเรื่องของการนำแนวคิดออกไปเป็นรูปธรรมว่าจะต้องทำอะไรหลักในการสร้างสรรค์ว่างานชิ้นนี้ประเภทอะไร เป็นระบำเรื่อง เป็นการแสดงแค่เรื่องราว หรือเป็นแค่ระบำก็ต้องเน้นไปในเรื่องของ Space การแปรแถว การจัดบลิ๊อคกิ้งต่าง ๆ ต้องศึกษา ต้องรู้พอสมควร

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ชัดเจนท่านได้ให้ความรู้กับเด็กในรายวิชา มันก็เหมือนนาฏยประดิษฐ์สร้างงานทางด้านนาฏศิลป์ อาจารย์ก็จะนำเอาทฤษฎีแล้วก็แนวคิดที่อาจารย์เคยทำประสบการณ์ที่อาจารย์เคยได้รับมาแล้ว ก็มาถ่ายทอดให้เด็ก แล้วก็ให้เด็กได้ทดลองทำ เพราะฉะนั้นมันก็เท่ากับสร้างให้เด็กได้รู้จักหลักและวิธีการในการที่จะคิดงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ก็คือการคิดแบบมีหลักมีเกณฑ์ ไม่ใช่คิดอยากทำอะไรก็ทำ สามารถตอบสังคมได้ว่า ทำไมคิดแบบนี้ คิดมาจากฐานอะไร ใช้ทฤษฎีอะไร มีแนวคิดอะไร

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในขณะที่ท่านเป็นศิลปิน จะถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อนั้นท่านก็มาสอนให้กับวิทยาลัย ในอดีตที่ผ่านมาวิทยาลัยบุคลากรยังไม่

เพียงพอ เลยต้องเอาศิลปินเพราะชำนาญเชี่ยวชาญในเรื่องของนาฏยศิลป์ ก็
จะเชิญมาเป็นครูผู้ถ่ายทอดให้ความรู้กับเด็ก หรือแม้แต่ตอนที่ท่านอยู่ในงานที่
เกี่ยวกับงานแสดงเองท่านก็ต้องถ่ายทอดให้ศิลปินรุ่นหลัง ถ่ายทอดให้ลูกศิษย์
เพราะท่านรับเป็นผู้ดูแล รับมอบจากหม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์
เสนี)มาให้ลูกศิษย์ โดยเฉพาะบทบาทตัวนาง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทาง
นาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หนีไม่พ้นจรรยาบรรณวิชาชีพ ในเรื่องการถ่ายทอด
ความเป็นครูของท่าน ท่านให้ความรู้กับเด็ก โดยไม่ปิดบัง หรือแม้แต่ถ่ายทอด
ศิลปินด้วยกัน ถ่ายทอดชนิดที่ว่าตัวท่านเองได้รับมาอย่างไร ประสบการณ์ท่าน
มีอย่างไร ท่านก็จะถ่ายทอด คือเป็นลักษณะของครูนาฏศิลป์รุ่นโบราณ รับมา
จากครูบาอาจารย์อย่างไรก็จะสืบทอดอย่างนั้น นอกเหนือจากนั้นเพิ่มเทคนิค
เฉพาะตัวเสริมเข้าไปด้วย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์
ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ลูกศิษย์ท่านเยอะแยะ ทั้งในสำนักการสังคีต ทั้งใน
คณะ

หรือตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งจุฬาฯ มศว บ้านสมเด็จฯ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร
สันทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในยุคหนึ่งท่านได้เป็นหัวหน้าแผนก ครูน้อยเองอยู่ใน
วิทยาลัย ก็เคยไปร่วมงานเพราะพอเสออยู่ทางนี้ จึงได้ไปร่วม แต่เป็นงานที่ไม่ใช่
ราชการ งานนอกงานอาชีพอิสระ ท่านก็จะเป็นได้เฝ้าที่ห้องอาหารพิมาน
ครูน้อยก็เข้าไปเป็นนักแสดง ก็ได้คลุกคลีกับท่าน ท่านเป็นคนมีระเบียบ
ทางด้านจิตใจ เป็นผู้ใหญ่ที่โอบเอื้ออารี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทาง
นาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ที่ทุกคนทำมา คือ ต้องมีทั้งพระเดชและพระคุณ จะมี
อย่างเดียวไม่ได้ ต้องเข้าใจธรรมชาติของความเป็นศิลปิน ศิลปินจะไม่ค่อย
ชอบการบังคับ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบวินัย แต่ถ้าเราปล่อยปละละเลยก็จะ

เสียระบบองค์กร ระบบการปกครอง ดังนั้นเราต้องเดินทางสายกลางผ่อนหนักผ่อนเบา จึงต้องทำความเข้าใจกับบุคลากรในหน่วยงานด้วย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อย่างที่บอกว่าท่านเป็นคนมีระเบียบเพื่อให้งานมันสมบูรณ์ แต่บางครั้งความเป็นศิลปินมันก็จะเคยมี ที่เรียกว่าครุ่นงาเข้า บางครั้งที่ไม่พอใจลูกศิษย์จะเข้าใจ สมัยที่ท่านเป็นผู้บริหารนั้น เป็นยุคที่กรมศิลปากรได้ไปเผยแพร่และร่วมมือกันในกลุ่มศิลปินอาเซียนเยอะมาก เพราะทำสัญญากันเลยว่าปีหนึ่งใครเป็นเจ้าของภาพ ครูเขาก็ต้องไปกับอาจารย์สุรพล ทำให้ศิลปินมีปฏิสัมพันธ์กับศิลปินต่างชาติ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเรียนว่าเหมือนที่บอกไปเบื้องต้น ว่าท่านเป็นศิลปินที่มีความรู้ความสามารถ ไม่ใช่ความรู้ทางด้านปฏิบัติศิลปะ นาฏศิลป์อย่างเดียว ท่านรู้ในเรื่องของทฤษฎี ในเรื่องของหลักการ โดยเฉพาะในเรื่องของนาฏยประดิษฐ์ แนวคิดของฝรั่ง ของต่างชาติ ท่านจะมีความรู้และประสบการณ์ด้านนี้ ก็จะต่างกับศิลปินทั่ว ๆ ไป เพราะศิลปินทั่ว ๆ ไปจะลุ่มลึกในเฉพาะในเรื่องศาสตร์นาฏศิลป์การแสดง ท่านจะมีอะไรเสริมมาก จะเห็นว่าแต่ละแห่งจะเชิญท่านไป สอนมากจะเน้นไปในเชิงของการสร้างงานนาฏศิลป์มากกว่าทักษะปฏิบัติ ทักษะปฏิบัติก็มีบ้าง แต่จะเน้นการสร้างงานมากที่สุด

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การที่เราจะไปเป็นนักวิชาการ ให้ข้อมูลทางสังคม ข้อมูลที่จะให้ต้องถูกต้อง และอัปเดตข้อมูล ไม่ใช่ไปยึดติดกับข้อมูลที่มันเป็นอดีต เช่น ละครนอกคือชายล้วน ละครในคือหญิงล้วน ซึ่งถามว่าจริงมั๊ย มันจริงไม่หมด เราจึงต้องรู้ว่าความจริงแล้วคืออะไร เราจึงต้องศึกษาเพิ่มเติมไม่ใช่ยึดติดข้อมูลเรื่องเดิม เพราะบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลง มีทฤษฎีอื่นมาคัดค้าน ในฐานะเราเป็นนักวิชาการ เราจึงต้องติดตาม เราต้องไม่ใช่แค่ปฏิบัติอย่างเดียว ในเรื่องทฤษฎีเราก็ต้องรู้ว่า เช่น ละครในอิเหนาทำไมต้องรำแบบนี้

บุคลิกตัวละครอย่างไร ละครนอกกับละครในต่างกันอย่างไร ละครพันทาง มอญ ลาว พม่า ใช้สีระว่างกายอย่างไร ดังนั้นเราต้องรู้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลที่ท่านได้นำเอาความรู้อย่างที่บอกทั้งเรื่อง ทฤษฎีและปฏิบัติ หลักและแนวคิด ท่านรู้อะไรท่านก็อยากเผยแพร่ ให้ความรู้ เวลาท่านไปบรรยายคนฟังจะคล้อยตาม รู้ว่าทำไมท่านคิดแบบนี้ มีหลัก ใดในการสร้างงาน มีฐานมาจากอะไร มันเลยเป็นข้อมูลที่เวลาคนไปรับ ฟัง ก็เกิดความรู้เพิ่มขึ้น

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นึกถึงศิลปินที่มีแนวคิดในเรื่องของการสร้างสรรค์งาน ทั้งแนวจารีต หรือแนวร่วมสมัยต่าง ๆ เป็นศิลปินที่เรามองภาพว่าเป็นคน ตรีเอกทาง เป็นคนสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในวงการ ซึ่งเป็นคุณูปการ เป็นประโยชน์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นฐานให้ลูกศิษย์มา อย่าง เอ็ม คิติกวณิชก็ ได้ฐานจากครูตาให้พื้นมา สอนมาทั้งนั้น หรือรุ่นเจ้าบอย คณะ โกลมกฤษที่ เสียชีวิตไป ก็ได้ฐานจากครูตา แล้วเราได้เชิญ บิ๊ก (พีรเมษฐ์ ชมธวัช) ท่านต่าง ๆ เหล่านี้มาให้ความรู้ เขาก็จะได้จากพวกนี้เป็นฐานแล้วหาความรู้เพิ่มเติมไป สร้างของเขา ก็จะเป็นการสร้างศิลปินรุ่นใหม่ขึ้นมา...¹⁷

3.3.2.6 บทสัมภาษณ์ นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในสมัยที่ท่านดำรง ตำแหน่งเป็นหัวหน้างานนาฏศิลป์ และหัวหน้าฝ่ายการแสดง ในฐานะเป็น

¹⁷ สัมภาษณ์ ศุภชัย จันทร์สุวรรณ, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 14 ตุลาคม 2557.

ผู้แสดงนาฏยศิลป์ไทยที่คุณครูเป็นหัวหน้า นำคณะนาฏยศิลป์ไทยไปแสดงในงานมหกรรมนาฏยศิลป์อาเซียน หลาย ๆ ครั้งที่มีการจัดการแสดง ครูจะเป็นผู้ไปประชุม และวางแผนในการจัดการแสดงต่าง ๆ กำหนดรายการแสดงที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ ผมจะร่วมเป็นที่ปรึกษากับคุณครู เรื่องการแสดง และลองขอการแสดงดูว่าเหมาะสมหรือไม่ และคัดเลือกตัวนักแสดงที่เหมาะสม และมีความสามารถในเรื่องการแสดงเป็นอย่างดีเยี่ยม ความคิดของครูสถาพร จะแตกต่างจากครูท่านอื่น ๆ ท่านจะคิดการแสดงที่มีรูปแบบที่ทันสมัยเหมาะสมกับเวลา ที่ทางเจ้าภาพจะกำหนดให้แต่ละประเทศ และยิ่งไปกว่านั้น ครูสถาพรยังมีความเข้าใจในเรื่องดนตรี และเลือกดนตรีที่จะให้บรรเลงฟังแล้วไม่น่าเบื่อ เช่น เพลงเหมมราช ครูจะเริ่มใช้ปี่ขึ้นก่อนสองท่อน ต่อมาท่อนรับครูจะใช้ทุ้มรับ และถึงจะร่วมบรรเลงพร้อมกันทั้งวง ซึ่งฟังแล้วดูไม่น่าเบื่อ และครูจะเลือกเพลงที่เข้ากับอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับนาฏยศิลป์ไทยเป็นอย่างดี
2. จะต้องเป็นผู้มีอารมณ์สุนทรีย์ สามารถ นำประสบการณ์ ต่างมาใช้ในการแสดงได้
3. จะต้องเป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับฟังความเห็นผู้อื่นได้
4. เป็นผู้ทันสมัยมองโลกกว้าง ทนต่อเหตุการณ์ ต่าง ๆ ได้
5. เป็นผู้ที่สามารถเก็บความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ มาใช้กับการแสดง และปรับปรุงให้เข้ากับนาฏยศิลป์ไทยได้
6. เป็นผู้ที่ไม่ทำลายศิลปะและวัฒนธรรมไทย และดำรงไว้ซึ่งศิลปะไทย
7. เป็นผู้ที่มีเกียรติคุณครูอาจารย์ ที่สั่งสอนมา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ไทยส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในฐานะที่เป็นผู้ใกล้ชิด และคุณครูไว้วางใจมากที่สุด สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่น่านาฏยศิลป์ไทยให้มีความก้าวหน้า สามารถเข้ากับ

การแสดงของชาติต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน ครูเป็นผู้ที่ทันสมัยไม่ชอบอะไรที่อยู่กับที่ ต้องให้นาฏศิลป์ไทยเราทัดเทียมกับอารยธรรมของชาติอื่นได้อย่างดีเยี่ยม เวลาที่มีการแสดงของอาเซียน ครูจะนำโจทย์ที่คณะกรรมการตั้งไว้มาตีความหมายและหาการแสดงที่เหมาะสมกับไทยเราได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น การแสดงที่ประเทศฟิลิปปินส์ ที่กำหนดให้เกี่ยวกับเรื่องน้ำ ครูก็สามารถผู้เรื่องในการแสดงได้เป็นอย่างดีโดยมีทั้งการแสดงรำไทยและการแสดงของตะวันตกมาผสมผสานเข้ากันได้เป็นอย่างดีเยี่ยม สามารถดูแล้วรู้เรื่องและสนุกสนานไปกับการแสดงได้เป็นอย่างดี ครูสามารถทำให้วงการนาฏศิลป์เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีการพัฒนา ไม่ได้มีแต่การแสดงแบบเดิม ๆ ครูพยายามนำการแสดงของที่มีอยู่เดิมมาปรับปรุงและตกแต่งให้น่าดูยิ่งขึ้น พยายามสอดแทรกการแสดงต่าง ๆ ให้น่าสนใจ เช่น รำอวยพร ครูจะเริ่มจากการเชิดหนังใหญ่ ผสมผสานกับการรำ อวยพรของหญิง ที่เหมือนกับเป็นการแสดงจากฝาผนังจิตรกรรม ซึ่งครูสามารถทำได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งยังไม่เคยมีใครทำแบบนี้มาก่อน นับว่าครูเป็นผู้บุกเบิกในการแสดงนาฏศิลป์ไทย ให้น่าดูและทันสมัยตลอดเวลา ในเรื่องการรำ ครูจะเป็นผู้นำการแปรแถวมาใช้ในวงการนาฏศิลป์คนแรกก็ว่าได้ ทำให้การแสดงรำไทยไม่น่าเบื่อมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และปัจจุบันก็ยังนำหลักการของครูมาใช้จนถึงในปัจจุบันนี้

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูสถาพร สนทอง จะเป็นผู้คิดประดิษฐ์ระบำต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ เช่น ระบำลีซอ ซึ่งแสดงในงานอาเซียนที่ประเทศบรูไน ครูจะคิดเป็นเรื่องราวขึ้นมาใหม่ชื่อว่า การแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย ครูจะนำเรื่องของชาวเขาเผ่าลีซอ มาดำเนินเรื่องเริ่มจากการที่หนุ่มสาวออกไปทำมาหากิน เก็บผลไม้และหาอาหารต่าง ๆ ในระหว่างนั้นก็จะมีหญิงสาวชายหนุ่มออกมาด้วยกัน และหยอกล้อกัน จนเกิดการต่อสู้กัน มีผู้ใหญ่มาคอยห้ามให้สามัคคีกัน ผูกข้อมือ เนื่องในวันนี้เป็นวันขึ้นปีใหม่ และก็มีระบำลีซอเกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นระบำชาวเขาแบบใหม่ของกรมศิลปากรก็ว่าได้ นอกจากนี้ครูยังออกแบบเสื้อผ้าให้เข้ากับระบำ และให้ผมเป็นผู้ช่วยตัดขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายระบำที่ครูคิดขึ้นมาใหม่ เช่น ระบำรวงข้าว ระบำผัดข้าว เป็นต้น ซึ่งนับว่า

ครูสถาพร สนทอง เป็นผู้มีความสามารถในเรื่องที่ประดิษฐ์ทำรำ ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็นด้านไทย หรือผสมผสานกับนาฏยศิลป์ตะวันตก

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. มีความรู้เรื่องนาฏยศิลป์ไทยเป็นอย่างดี
2. สามารถเข้าใจในความหมาย และทำนองเพลงไทยได้เป็นอย่างดี
3. มีประสบการณ์ในเรื่องการแสดงนาฏยศิลป์มานานพอ
4. จะต้องเป็นผู้มีสุนทรีย์รักในการแสดงนาฏยศิลป์อย่างดี

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การแสดงนาฏยศิลป์ไทยของเราจะไม่ย่ำอยู่กับที่ จะต้องมีการต่อยอดออกไปเรื่อย ๆ ซึ่งเมื่อครูมีความคิดประดิษฐ์ทำรำต่าง ๆ มากขึ้นทำให้ลูกศิษย์ได้ซึมซับการคิดทำรำของครูมาใช้อยู่เรื่อย ๆ ทำให้รุ่นหลัง ๆ จึงพยายามคิดทำรำที่ไม่ให้ผิดความหมาย และมีทำที่สวยงามตามที่ครูได้สั่งสมมาแล้ว

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในครั้งที่ครูได้คิดทำรำ ครูจะลองให้ผมมาลองรำกับครูบ้าง และบางครั้งครูจะมอบหมายให้ไปช่วยเกี่ยวกับนักแสดงคนอื่น ๆ เสมอมา เช่น ระบายสีช่อ ฝ่ายชายเมื่อครูต่อทำรำให้แล้ว จะช่วยดูแลนักแสดงคนอื่น ๆ ให้แสดงได้ตามความประสงค์ของครู บางครั้งครูจะเรียกให้มาช่วยดูว่าคนอื่นที่ครูได้ต่อทำรำให้ นั้น รำได้ดีหรือยัง และเกิดความชำนาญหรือไม่

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. จะต้องเป็นผู้มีความจำได้แม่นยำ
2. มีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการแสดงนั้น ๆ
3. มีความเข้าใจและสามารถฟังเพลงได้ถูกต้อง สามารถนับจังหวะของเพลงได้อย่างแม่นยำ

4. จะต้องเป็นผู้ใจเย็น ไม่โมโหง่าย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูสถาพร สนทอง เป็นผู้ซึ่งมีความสามารถ ได้รับการเรียนนาฏศิลป์ไทยมาจากครูบาอาจารย์ตั้งแต่ยังเรียน และสะสมความรู้ในเรื่องการแสดง ทั้งยังได้แสดงเองและสอนนักแสดงมาช้านาน ทำให้ท่ารำที่ครูต่อให้กับนักแสดงรุ่นต่อ ๆ มาได้รับและเก็บรักษาไว้เป็นมรดกของวงการนาฏศิลป์ไทยไม่ให้เสื่อมสูญ และเป็นท่าที่ถูกต้องตามแบบฉบับของโบราณ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูเป็นผู้บริหารในฐานะเป็นหัวหน้างานนาฏศิลป์ ท่านจะเป็นที่รักใคร่ของลูกศิษย์เป็นอย่างดี ท่านจะมีความเป็นธรรมชาติ ตรงต่อเวลา รักษาหน้าที่ มีน้ำใจกับผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ฉะนั้น เมื่อถึงเวลาซ่อม ท่านจะเป็นผู้มาควบคุมเองและทุกคนจะเกรงกลัว มาซ่อมกันตรงเวลา การซ่อมของท่านจะเข้มงวดและทำให้ได้ดีที่สุด ทำให้ทุกคนเกิดความชำนาญ สามารถแสดงได้ดีเยี่ยม ภายในกลุ่มงานจะมีความเป็นระเบียบ ทุกคนจะมาทำงานด้วยความสุข และรักที่จะมาร่วมงานด้วย

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. สามารถเป็นผู้นำที่ดี
2. มีจิตใจโอบอ้อมอารี รักใคร่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
3. เป็นผู้ตรงเวลา รักษาหน้าที่ มีน้ำใจ
4. ไม่ลำเอียงต่อผู้ร่วมงาน
5. เสียสละเวลาส่วนตนเพื่องานส่วนรวม

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นับว่าครูเป็นผู้บริหารที่ดี และยังมีผู้ร่วมงานอยากที่จะให้ครูเป็นผู้นำต่อไปเรื่อย ๆ ครูเป็นตัวอย่างที่ดีให้ข้าราชการรุ่นหลังมีความตื่นตัวที่จะดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียงและความก้าวหน้าต่อไปเรื่อย ๆ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องวิชาการนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะจะเป็นผู้ที่ได้รับถ่ายทอดเกี่ยวกับการรำ การแสดงนาฏศิลป์ไทยจากบรมครูเป็นอย่างดีเยี่ยม เช่น ท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี ครูจะจดจำท่ารำ และจากการบอกเล่าของหม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี) มาเล่าและถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นหลังได้รับทราบ ครูจะเป็นผู้ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการแสดงต่าง ๆ ไม่ว่าจะของไทยและต่างชาติ ท่านสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดีเยี่ยม จะเห็นได้จากการที่ท่านไปบรรยายนาฏศิลป์ไทย หรือทำ Work Shop ในประเทศอาเซียนท่านจะเป็นผู้เตรียมข้อมูลต่าง ๆ ไปบรรยายในงานได้เป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่ศิลปินอาเซียน จนเป็นที่รู้จักกันดีในวงการนาฏศิลป์ไทยว่า ถ้าเกี่ยวกับการบรรยายต่าง ๆ เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย ครูจะเป็นผู้บรรยายแต่เพียงผู้เดียว สามารถกล่าวได้ว่า ครูเป็นผู้เดียวที่สามารถบรรยายนาฏศิลป์ไทยได้ท่านเดียวในสำนักงานการสังคีตก็ว่าได้ ครูจะเป็นผู้จัดทำคำบรรยายต่าง ๆ เกี่ยวกับการแสดงของสำนักให้ต่างชาติสามารถฟังแล้วเข้าใจ และรู้เรื่องกับการแสดงได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ :

1. จะต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทยอย่างดีเยี่ยม
2. จะต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี
3. จะต้องสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี
4. สามารถบรรยายและตอบปัญหากับผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อย่างดี

และรู้เรื่อง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูเป็นผู้นำที่สามารถทำให้ลูกศิษย์รุ่นหลังนำมาเป็นตัวอย่าง ครูได้ฝึกฝน และช่วยแนะนำให้กับลูกศิษย์ สามารถพูดและบรรยาย

นาฏยศิลป์ไทยเป็นภาษาอังกฤษได้ เช่น ท่านได้ฝึกฝนให้กับครูพัชรา บัวทอง ซึ่งสามารถดำเนินการช่วงระยะเวลาหลังได้เป็นอย่างดี...”¹⁸

3.3.2.7 บทสัมภาษณ์ นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าจะพูดถึงนาฏยศิลป์โดยตรงว่าเป็นศิลป์แสดงร่วมกันก็คงไม่ใช่ แต่ถ้าในฐานะของความเป็นศิลป์ด้วยกัน หรือเห็นต้นแบบ หรือความเป็นศิลป์ของครู ได้ยินชื่อเสียงของครูตั้งแต่สมัยที่เราเข้ามาเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในสมัยนั้นครูเป็นศิลปินนักแสดงอยู่ เราไม่รู้จักใกล้ชิดนัก แค่เคยเห็นท่าน แต่ไม่ได้เห็นท่านแสดงโดยตรง เพียงได้รับข่าวว่าเกี่ยวกับบทบาทที่ครูได้รับ เช่น เล่นเป็นนางอ้วลิม ในละครพันทางเรื่องพญาผานอง ว่าสวยงามมาก แต่ก็ไม่เคยได้เห็นจริง ๆ ได้เห็นจริงก็คือตอนครูถ่ายทอดให้ผู้อื่นแสดง ในส่วนของศิลปินนักแสดงก็เห็นแค่ตรงนั้น ถ้าเคยได้เห็นก็จากการแสดงอื่น ๆ มากกว่า ตอนที่เราเข้าไปทำงานแล้ว เป็นศิลปินในกองการสังคีตแล้ว ก็จะเห็นลีลาท่ารำของครู ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูมากเลย คือ เป็นตัวนางที่จริงงามมาก ซึ่งบางคนก็เค้าเป็นตัวนาง เขาก็งามนะ แต่จริงความเป็นผู้หญิงธรรมชาติจริง ๆ จะไม่ปรากฏอยู่ในท่ารำ แต่ครูจะเห็นชัดมาก นั่นคือที่เราได้เห็นตอนที่ครูไม่ใช่นักแสดงแล้ว ครูก็จะสอนท่ารำ ต่อท่ารำให้บ้าง อย่างการรำกินรีร้อน สิ่งที่เราเห็นก็จะจดจำมาใส่ ที่เราพยายามจดจำจริง ๆ ตัวนางมากเป็นพิเศษเพราะเราเรียนเป็นตัวพระ แต่พอมาเป็นศิลปินนักแสดง เราต้องทำได้ทั้งตัวพระ ตัวนาง เราจึงต้องพยายามศึกษา จดจำให้ได้มากเป็นพิเศษกว่าคนที่เป็นตัวนางเพราะเค้าพื้นฐานมาอยู่แล้ว เราไม่มีพอมมาเป็นนักแสดงและเราเป็นคนตัวเล็ก ตัวพระก็ไม่ค่อยได้เล่น ก็จะเล่นตัวนางมากกว่า

¹⁸ สัมภาษณ์ ศิริพงษ์ ฉิมพาลี, ข้าราชการบำนาญ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร, 12 ตุลาคม 2557.

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คนที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ในความคิดเห็นส่วนตัวของตัวครู ควรมีลักษณะดังนี้

1. ควรจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเองด้วย ไม่ใช่เป็นการลอกเลียนแบบจากครู หรือผู้ที่เราชื่นชอบเพียงอย่างเดียว เช่น อย่างถ้าเราชอบจริตความเป็นผู้หญิงในการแสดงของครูสถาพร เราจดจำมาปรับใช้กับตัวเรา บางจริตอาจมากเกินไปไม่เหมาะกับตัวเรา เรามีบุคลิกที่ต่างกันอยู่แล้ว บางอย่างบางท่าครูทำสวย น่ารัก แต่เราเอามาอาจจะไม่เหมาะกับตัวตัวก็ได้ เราก็ต้องศึกษาเพิ่มเติมตรงนี้ด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราต้องให้เกียรติคนที่เป็นต้นฉบับที่เราลอกเลียนแบบถึงเอามาปรับแล้ว เราก็ควรยกย่อง

2. ความรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตัว ไม่แสดงตัวว่าฉันเก่งเกินใคร ว่าฉันดีที่สุด ไม่มีใครเทียบเราได้ มันไม่จริง เราต้องพึงระลึกไว้ในใจเสมอว่า ถ้าเราดีก็คือดีในตัวเรา ให้คนอื่นมาชมดีกว่าที่เราจะยกตัวเอง

3. ต้องรู้จักบุญคุณ พระคุณ ของครูบาอาจารย์ จะได้ดีไม่ได้ดีเราก็ต้องมีครู ต้องระลึกถึงเสมอ ได้รับการถ่ายทอดจากครูท่านไหนมานั้นคือพระคุณ ไม่ว่าจะแค่บทเรียนในห้อง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูถาคือต้นแบบของครู ตั้งแต่ครูเริ่มเป็นศิลปินตัวเล็กที่เริ่มขึ้นมาเป็นศิลปิน ครูถาคือความสามารถรอบรู้หลายด้านมาก ยิ่งด้านนาฏยศิลป์ ยิ่งไม่ต้องพูดถึง เพราะท่านมีความสามารถสูงอยู่แล้ว แต่ที่บอกเอาเป็นต้นแบบคือ วิธีการทำงานของครู คือ

1. ครูถาคือมีความรู้ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เลยทำให้ครูเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เพราะอยากเป็นเหมือน ครูสถาพร อยากออกไปเป็นผู้บรรยายด้านนาฏยศิลป์ไทยเป็นภาษาอังกฤษให้คนต่างชาติได้รับฟังได้ และครูได้รับแรงบันดาลใจส่งเสริมให้ครูได้ขึ้นมาเป็นผู้ประกาศ จึงทำให้ครูสามารถเขียนบรรยายสั้น ๆ เป็นภาษาอังกฤษเองได้

2. ครูถาคือเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ สมัยใหม่มาก ครูประดิษฐ์ท่ารำให้ไปเป็นในแนวของสากลได้ เราไม่ได้ลบหลู่นะครูโบราณ แต่นาฏยศิลป์

ไทยสมัยก่อนจะอยู่ในแบบฉบับมาก แถวจะไม่มีมาก แถวนาฏศิลป์ก็จะเรียก แถวปากพหนัง แถวแบ่งเป็น 3 จุด 4 จุดเท่านั้น หรือไม่มีก็แถวเฉียง หรือแถวหน้า กระดาน แต่ในสายตาของครู ครูสถาพรเป็นครูคนแรกที่เห็นเลยว่าทำอะไร แปลก ๆ เกี่ยวกับเรื่องการแปรแถว แปรชบวนท่ารำ แล้วครูก็มีการกลุ่มหนึ่งรำ แบบหนึ่ง อีกรุ่นรำอีกแบบ เป็นท่าของระบำชุดนั้นแหละ อย่างฟ้อนเทียนใช้ เวลา 10 นาที ครูทำให้เป็น 4-5 นาที โดยแบ่งกลุ่มหนึ่ง 2-3 ท่า และอีกรุ่นก็ 2-3 ท่า แล้วก็มารำท่าเดียวกัน แต่กระบวนท่าก็ยังครบถ้วนอยู่

3. ครูถาเป็นหัวหน้าคณะ พาคณะนาฏศิลป์ไปแสดงต่างประเทศได้ โดยไม่ต้องมีผู้ประสานงานหรือหัวหน้าคณะที่ไม่ใช่นาฏศิลป์คนที่แถมมีความรู้ นาฏศิลป์และด้านภาษาอังกฤษไป ซึ่งไม่จำเป็นเลย เพราะครูสถาพรทำได้หมดเบ็ดเสร็จคนเดียว นี่คือความพิเศษในตัวของคุณ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : บ่อยมาก โดยเฉพาะการแสดงที่เป็นนานาชาติ คุณครูสถาพร ไม่แน่ใจว่าอยู่ในตำแหน่งอะไรแต่อยู่ในกลุ่มของอาเซียน เกี่ยวกับด้านนาฏศิลป์ แล้วครูจะมีโปรเจ็คทุกปี ที่จะไปของประเทศไทยไปร่วม ในอาเซียน อาเซียนเขาจะมีธีมมาเลยว่าปีนี้จะอะไร ปีนี้จะอะไร เช่น ปีนี้เรื่อง คุณธรรมในนาฏศิลป์ ครูก็จะมาคิดพล็อตเรื่องใหม่หมด ครูก็จะมีที่ปรึกษา พวกนักดนตรีก็ดี พวกเครื่องแต่งกาย ส่วนเรื่องท่ารำครูจะประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยมีใครมาเป็นผู้ช่วยบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าเป็นนาฏศิลป์ตะวันตกก็จะมีพวก นาฏศิลป์ตะวันตกมาเป็นผู้ช่วยคิด หล่อหลอมประดิษฐ์เป็นการแสดงชุดใหม่ มา มีอยู่ปีหนึ่งเป็นธีม Stage Performance อันนั้นคือเรื่องเกี่ยวกับละครเวที ครู ได้นำเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์มาแสดง แต่ไม่ได้เล่นตามบทละครนอกของ กรมศิลปากรเลย เล่นเป็นละครเวที มีท่ารำเล็กน้อย เป็นพูด เป็นร้องมากกว่า โดยพล็อตเรื่องนั้น พระสุธนกับมโนราห์อยู่คนละทิศของประเทศไทย พระสุธน อยู่ทางใต้ มโนราห์อยู่ทางเหนือ เครื่องแต่งกายคิดใหม่ โดยเอาเครื่องแต่งกาย ฟ้อนนกกิ่งกะหร่าทางเหนือมาเป็นมโนราห์ ส่วนพระสุธนก็แต่งเป็นเจ้าชาย ทางใต้ ไม่ได้แต่งเครื่องอย่างละครนอก

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมี คุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควรใส่ใจและใฝ่รู้ ต้องการแสดงของชาติอื่นด้วย ต้องรู้เรื่องของบ้านเราแล้วนะ ไม่ใช่ดูแต่ของเรานาฏยศิลป์ไทยอย่างเดียว รู้ นาฏยศิลป์พื้นบ้านของแต่ละภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย เพื่อเป็นแนวทางที่จะ ประดิษฐ์ทำรำ ของเพื่อนบ้านรอบเราด้วย ลาว พม่า อินโดนีเซีย เพื่อจะได้รู้ เขารู้เรา อาจจะหยิบเอาบางอย่างมาใส่ให้เหมาะสมกับเรา รอบที่ไกลไปอีก กว้างก็พวายุโรป อาจจะไม่ได้ลืลาทำทางเค้าเพราะอาจจะไม่เข้ากับเรา แต่ อาจจะได้อิเดียของการเคลื่อนไหว การแปรแถว โดยที่เราต้องมีอัตลักษณ์ ไม่ ลืมความเป็นไทยและรากเหง้าของเรา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลในยุคนั้นเป็นที่ฮือฮามาก เพราะครูจะโดนมอง ว่าแหกคอกจากสายอนุรักษ์ โดนค่อนข้างเยอะมาก แต่ครูถาคือ ครูถาไม่ใช่ หยิ่ง จองหอง หรืออีโก้ ว่าสามารถทำได้ ไม่ใช่เนะ เพียงแต่ครูยอมรับว่า ใครจะ ดี ใครจะชม ครูยอมรับหมด สงบนิ่ง ไม่ต่อต้าน ครูก็ทำของครูไปจนกระทั่ง ต่อมาเรื่อย ๆ ึ่งเวลามาสักพักจนเป็นที่ยอมรับ พอไปในต่างชาตินั้นดีจริง ๆ ถ้าเราไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปรับปรุงอะไรเลย ก็จะไม่ได้รับความนิยม คนดูก็จะ เบื่อกับนาฏยศิลป์ไทย รูปแบบเดิม ๆ ครูจึงเหมือนผู้บุกเบิกให้นาฏยศิลป์ไทยมี แนวที่แปลกออกไป จากวันนั้นจนถึงปัจจุบันนี้ แนวทางนาฏยประดิษฐ์ของครู สถาพรก็มีคนนำมาใช้อยู่

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็มีค่อนข้างเยอะ เหมือนที่บอกว่าครูสถาพรมี เบ็ดเสร็จในตัวค่อนข้างเยอะ ในสมัยที่เล่นโครงการของอาเซียน ครูคิดพล็อต เรื่องแล้ว ทำรำแล้ว สอนเองด้วย เรื่องแรกที่สอนที่บอกอันแรก คือกัณริร่อน รำได้อยู่แล้ว แต่ครูเข้าเพิ่มเติมให้มันดูเป็นนกกจริง ๆ เข้าไป ตอนนั้นที่ไป อาเซียนที่มาเลเซีย ยังไม่ได้รำเป็นเรื่องเป็นราวนะที่ระบำกัณริร่อน ปรับแถว ปรับลีลา คนนั้นรำทำนี้ คนนี้รำทำนั้น ครูเป็นตัวเอง ครูถาก็จะมาสอนเพิ่มเติม จากมาตรฐานนาฏยศิลป์ที่มีอยู่แล้ว ต่อมาก็คือเรื่องมโนราห์ที่บอก เราไม่เคย เล่นละครแบบนั้น เคยแต่เล่นละครรำมาตลอด ครูก็จะมาสอนมาปรับไม่ให้ออกทำรำ ออกมือออกไม้มากนัก ที่ได้อีกอันก็คือ ละครเรื่อง เลือดสุพรรณ

เพราะครูและครูธาโดนแอนตี้มาก ว่าทำไมเลือกครูมาเป็นดวงจันทร์ นางเอกของเรื่อง ทุกคนคิดว่านางเอกละครต้องสวย เพียบพร้อม ชาวฝั่งเป็นของใยครูให้คำตอบคำเดียวที่ทุกคนเงิบ คือ ครูมองดูแล้วว่าแบ่ง (ผู้ให้สัมภาษณ์) มีความสามารถครบถ้วนในตัวละครตัวนี้ ในสายตาครูหรือในเวอร์ชันที่ครูจะทำ 1. ร้องเพลงได้ 2. ฟันดาบได้ และตอนนี้นางเอกเป็นเซลยอยู่ไซ่ใหม่ จะชาวฝั่ง ขัดขิ้นได้อย่างไร เพราะเป็นเซลย แล้วคนไทยจริง ๆ ชาวหรือ ครูเคยรู้สึกตื่นตันตรงนี้ สอนท่า สอนการวางมือ สอนการพูดออกอ้อนให้คล้อยตามเรา สอนร้องเพลงแบบใส่อารมณ์เข้าไป ใช้พูดแทนการร้องบางช่วงบางตอน คนที่ดูเวอร์ชันนี้ต้องลืมหืออย่าเอามาเปรียบเทียบกัน แล้วครูก็เอาการละครสมัยใหม่มาจากยุโรป เอาละครจากรัสเซียที่ 7 มาเป็นฉากนำ ก่อนเปิดฉากมา ตัวละครหนึ่งหมดทุกตัว สีทึม ๆ มีด ๆ อีกอันที่นำมาจากตะวันตก คือ ฉากประหารมั่งราย ที่ใช้ฉากและแสงช่วยที่ประหารเป็นเงาขึ้นมา ที่ได้เรียนรู้มาก็คือ เทคนิคการแสดง เทคนิคต่าง ๆ ทั้ง ฉาก แสง เสียง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เรายังยึดแบบโบราณ คือ ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น คนที่จะเป็นคนถ่ายทอด ควรเป็นคนที่เคยแสดงตัวนั้นมา มันจะรู้สึกซึ่งเพราะเราเคยได้รับการถ่ายทอดนั้นมา เราจะรู้บุคลิกตัวนั้น เพราะถ้าไม่เคยแสดงมา แล้วไปถ่ายทอดมันก็จะผิดจารีต เหมือนครูเวลาถ่ายทอดให้เราเค้าก็ต้องเป็นแบบนั้น ในสมัยใหม่เวลาครูสอนจะบอกอย่าเรียนแบบก็อปปี เพราะครูได้มาก็ไม่ใช่ก็อปปีมาแบบ 100% เอามาปรับเป็นเฉพาะตัว แต่ต้องให้เกียรติกับครูผู้นั้น

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สุนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีผลให้วงการนาฏยศิลป์ไทยเปิดกว้างมากขึ้น สูโลกภายนอกมากขึ้น เมื่อก่อน กรมศิลปากรหรือหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ จะอยู่ในโลกของตัวเองแคบ ๆ ไม่กล้าที่จะเอาอะไรใหม่ ๆ เข้ามาในวงการนาฏยศิลป์ไทยมากนัก แต่สิ่งที่ครูธาทำก็เลยทำให้คนกล้ามากขึ้น กล้าคิดงานมากขึ้น อย่างครูไก่ (วรรณพินี สุขสม) ก็กล้าที่จะทำมากขึ้น ยอมรับอะไรจากภายนอกเข้ามาวงการนาฏยศิลป์ไทยมากขึ้น ทำให่วงการนาฏยศิลป์ไทยมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาก้าวหน้าทันสมัย เด็กรุ่นใหม่ก็จะได้สไตล์ ได้แนวมาไม่มาก

ก็น้อย แต่ถ้ารุ่นหลังกว่านี้ อาจจะไม่ทราบว่าเป็นแนวจากครูตา ถ้าไม่ได้ศึกษาหรือสอบถาม

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีค่ะ 2 บทบาท คือ

1. หัวหน้าส่วนการแสดง เป็นผู้ควบคุมการแสดง ดูแลเรื่องการแสดง ของกองการสังคีตทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นนาฏยศิลป์ไทย ดนตรีไทย ดนตรีสากล เป็นผู้บริหารระดับกลาง ครูก็เป็นลูกน้องครูตรงนั้น มีพิจารณาขอทุนการแสดง ศิลปะ ครูก็จะคัดและสนับสนุน ครูจะมองคนออกว่าใครเหมาะ และคุณสมบัติ ของแต่ละบุคคล ครูจะมีความยุติธรรมในการคัดเลือกในการไปเผยแพร่ ต่างประเทศ ว่าคนนี้ไปอันนี้ คนนี้เหมาะกับอันนี้

2. หัวหน้าคณะที่นำการแสดงออกไปต่างประเทศ เหมือนที่บอกครู เป็นแบบเบ็ดเสร็จ บรรยายเองด้วย ถ้าไม่รู้ภาษาอังกฤษเลย หรือไม่รู้ นาฏยศิลป์เลยต้องอ่านเอา แต่ครูพูดได้พร้อมทำท่าอธิบายได้ด้วย

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทาง นาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในแนวคิดของครูพูดยากนะ เพราะอารมณ์ศิลปิน ใครที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บริหารหน่วยงานนาฏยศิลป์ไทย

1. ต้องควบคุมตัวเองให้อยู่ เพราะความที่อารมณ์เราศิลปินจะ ขึ้น ๆ ลง ๆ ต้องคุมให้ได้

2. ต้องยุติธรรม ไม่เลือกเขาเลือกเรา ไม่ใช่เอาแต่เราอย่างเดียว ให้เขาบ้าง มันเป็นไปได้ที่จะตรงอย่างเดียว แต่ก็ไม่ควรเอนข้างตัวเองมากนัก

3. ต้องมีความรู้เรื่องภาษา มันถึงจะก้าวไกล ยิ่งปีนี้ก้าวสู่อาเซียนเป็น อะไรที่สำคัญมาก ควรส่งเสริมให้ศิลปินศึกษาด้านนี้

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหาร หน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลมาคนี่ดีขึ้นนะ เพราะอย่างที่บอกว่าเราจะก้าว สู่สากลมากขึ้น ครูมีพื้นฐานภาษาอังกฤษครูก็สามารถที่จะคุยและทำให้คน รู้จักกรมศิลปากรมากขึ้น จากที่กรมศิลปากรไม่กล้าไปไหนเลย ศิลปินก็ไม่กล้า

สังสรรค์กับศิลปินชาติอื่นเพราะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ครูถาจึงทำให้เรากว้าง
ขึ้น สูโลกภายนอกมากขึ้น พาชื่อเสียงไปให้คนรู้จัก

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สน
ทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูถาไม่มีเอกสารเป็นเล่มๆ ครูจะมีเอกสารที่เป็น
กระดาษไปบรรยาย ไม่แน่ใจว่าได้รวบรวมไว้หรือไม่ ซึ่งจะมีค่อนข้างมาก
ความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เหมือนที่บอกว่าครูถาจะคิดและทำหมดทุกอย่างที่ไป
งานใดงานหนึ่ง บทการแสดง แนวเพลง คัดตัวนักแสดง ฉาก แสง เสียง ควร
เป็นอย่างไร นี่คือการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของครูถา ครูถา
จะเบ็ดเสร็จมาหมด โดยแบบที่เราไม่ทันนึก เหมือนเรื่องพระสุธน-มโนราห์ที่
บอก

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี
ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นผู้ที่ที่ความจริง ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ที่ตัวเองถนัด
อย่างเราจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ไทย เราก็ต้องศึกษาหาความรู้ด้าน
นาฏศิลป์ไทยชัดเจนจริง ๆ เช่น ถ้าจะเชิญไปบรรยายเรื่องนาฏยประดิษฐ์ เรา
ก็ต้องมีผลงานนาฏยประดิษฐ์ แล้วผลงานนาฏยประดิษฐ์ก็ต้องมีหลักวิชาการ
ว่าเราประดิษฐ์ชุดนี้ขึ้นมาโดยอะไร มีแนวอะไรบ้างซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผ่านมา
ตัวครูเองก็อาจจะไม่ใช่ นาฏยประดิษฐ์ที่ดี เพราะไม่ได้รวบรวมเอกสารเก็บไว้
อยากประดิษฐ์อะไรก็ทำเลยไม่ได้เก็บเอกสารประกอบ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ทำให่วงการนาฏศิลป์ไทยเปิดกว้างมากขึ้น เป็นที่
ยอมรับของสากลมากขึ้น วงการนาฏศิลป์ไทยก็ยอมรับสิ่งแปลกใหม่ที่เป็น
สากลที่เข้ามามากขึ้น ก็ได้มาจากแนวทางการปฏิบัติงาน หรือการทำงานของ
ครูสถาพร ตั้งแต่สมัยเป็นศิลปิน ผู้ถ่ายทอด หรือผู้บริหารหน่วยงาน หรือเป็นผู้
ประดิษฐ์ท่ารำ ทำให่วงการนาฏศิลป์ไทยกระตือรือร้น กล้าประดิษฐ์มากขึ้น
เป็นที่รู้จักของสากลมากขึ้น

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มองแล้วคิดได้ 2 ข้อ คือ

1. ความเป็นคนสมัยใหม่ ที่กล้าทำงานนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบสมัยใหม่เป็นคนแรกที่ครูเห็น ที่กล้าทำงานนาฏศิลป์ในรูปแบบผสมผสาน ที่อาจจะเรียกว่า คอนเทม ถึงจะไม่ใช่คอนเทมแท้ ๆ แบบของเมืองนอกเค้า
2. ถ้านึกไปถึงนาฏศิลป์ไทยแบบฉบับ ครูก็จะเห็นตัวนางที่มีจริตอ่อนช้อย น่ารักใคร่ น่าจีบ อยู่ในบุคลิกของครูธา..."¹⁹

3.3.2.8 บทสัมภาษณ์ นายสุรัตน์ เขียมสะอาด หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนาฏศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ได้ทราบบ้างว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ร่ำรวยงาม เป็นนางเอกระดับมือหนึ่งของกรมศิลปากร ณ เวลานั้น

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่วนใหญ่จะเห็นบทบาทของสถาพร สันทอง ในเรื่องของการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์สายตัวนาง ในสมัยที่ผมเข้ามารับราชการแรก ๆ เท่าที่เห็นตัวนางเอก คุณไพบศรี เรื่องนนท์ (ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว) คุณกรรณิการ์ ปิ่นโมรา คุณดวงฤดี ภาพรพาสี คุณจินดารัตน์ วิริยะวงศ์ และคุณจันทนา ทรงศรี ซึ่งรับบทนางเอกในโซนในละคร

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตอนนั้นท่านเป็นหัวหน้าคณะนำคณะนาฏศิลป์ไทยไปเผยแพร่ ณ ประเทศฝรั่งเศสเป็นเวลา 2 เดือน ก็ได้อยู่คลุกคลีอยู่กับท่าน ได้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถไม่ว่าทั้งในเรื่องของการแสดงสามารถที่จะเป็นผู้กำกับการแสดงที่ดี สามารถที่จะปฏิบัติงานออกมาสำเร็จก็ได้ท่านเป็นคนคอยชี้แนะ ท่านจะมีการปรับแต่งชุดการแสดงขึ้นใหม่

¹⁹ สัมภาษณ์ พัชรา บัวทอง, ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 16 ตุลาคม 2557.

เช่น ระเบิด ซึ่งท่านก็เอามาผนวกร่วมกัน ผสมผสานให้เกิดความสวยงาม อาจารย์ศิริพงษ์ ฉิมพาลี นำเอาระเบิดโบราณคดีมารวมเป็นชุดเดียวกัน ซึ่งไม่แน่ใจว่าอาจารย์ศิริพงษ์ ฉิมพาลี ได้นำองค์ความรู้มาจากสถาพร สนทอง ท่านได้คิดรูปแบบใหม่ ๆ ไว้ อย่างตอนไปแสดงที่ฝรั่งเศส เป็นการแสดงโชว์ เรื่องรามเกียรติ์ ชุดลัทธิศา ตอนที่ทศกัณฐ์นำนางสีดามา นกสดาฯเข้ามาขวาง และคุยโว ทศกัณฐ์นำแหวนของนางสีดามาเขวี้ยงใส่นกสดาฯให้ตาย สมัยก่อน นกสดาฯตายจะเซเข้าโรง แต่ในจินตนาการของครุฑาเหมือนกับว่า นกสดาฯ ตายแล้วก็ไปเกิดบนสวรรค์ ก็เป็นท่าลุกขึ้นที่ละข้าง ว่าเหมือนกำลังไปสวรรค์

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผมเข้ามาบรรจุรับข้าราชการ เป็นผู้บังคับบัญชาของครุฑาพร สนทอง ซึ่งตำแหน่งของท่านก็คือหัวหน้าแผนกนาฏยศิลป์ สมัยก่อนในมุมมองในเรื่องการบริหารของท่าน ท่านก็เป็นผู้ที่มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง แล้วก็คือให้โอกาสลูกน้องได้ทำหน้าที่ ได้แสดงเป็นตัวเอกบ้าง เป็นตัวรองบ้างสลับกันไป ซึ่งผมก็ได้เอาความดีในเรื่องการบริหารของท่านบางสิ่ง บางอย่างมาใช้ในปัจจุบัน

เวลาที่ท่านต้องนำคณะไปแสดงที่ต่างประเทศ ท่านก็จะเลือกข้าราชการ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะเล่นได้หลาย ๆ อย่าง มีความคล่องตัว ท่านจะเน้นในเรื่องของการปกครอง จะต้องนำเอาผู้ที่สามารถที่จะพูดคุยกับลูกน้องได้ง่าย เข้าใจในตัวของท่าน เวลาไปต่างประเทศมันเป็นเรื่องสำคัญในเรื่องของการปกครอง ถ้าพูดกันแล้วไม่เชื่อฟังกัน การทำงานก็จะไม่เกิดประสิทธิผลเพราะฉะนั้นท่านก็จะเลือกลูกน้องในทีมที่สามารถพูดคุยกันได้ มีความรู้ความสามารถที่จะแสดงได้หลาย ๆ ชุด

ผู้วิจัย : ท่านได้เคยนำหลักการบริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยของสถาพร สนทอง มาใช้บ้างหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ก็มีเป็นบางส่วน เพราะผมงานทำอยู่ในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มนาฏยศิลป์ ก็จะเน้นในเรื่องของความยุติธรรม เวลาถึงช่วงพิจารณาความดีความชอบ เราจะไม่ลำเอียงว่าใครเป็นคนของเราจะให้เยอะ เราจะดูจากความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องของความยุติธรรม เรื่องระเบียบวินัยของผมเวลาปกครองลูกน้องจะไม่ตึงเกินไป ไม่หย่อนเกินไป คือต้องเข้าใจใน

อารมณ์ของศิลปิน การทำงานของสำนักการสังคีต มันไม่เหมือนหน่วยงานของรัฐที่อื่น เราต้องเข้าใจในจุดนี้ด้วย และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือ การตรงต่อเวลา ถ้าเราเป็นผู้บริหารที่ไม่ตรงต่อเวลาจะทำให้เสียการปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชามองเห็น ก็จะสามารถมาได้แย้งเราได้เรื่องเวลาเรานัด เรื่องของการแสดง เรื่องของการซ้อม ถ้าเราไม่ทำให้เป็นตัวอย่าง ถ้าเราไม่มาก่อนเวลา ผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะมาไม่ตรงที่เรากำหนด เราควรมารอเขา เขาได้เกิดความเกรงใจ ให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชา นาฏยศิลป์ทำงานมากก็ถือว่าโตขึ้นมาระดับหนึ่งแล้ว มีความรู้ความสามารถ เราก็ให้โอกาสทำงานในการทำหน้าที่สำคัญ เช่น ผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง ให้เขาได้มีความรู้ในหน้าที่สำคัญ ให้โอกาสในการทำงานเพื่อจะได้เป็นผลงานที่จะใช้ในการปรับระดับตำแหน่ง ซึ่งมันต้องมีผลงานพวกนี้ เช่น ผลงานของผู้ช่วยผู้กำกับการแสดง คือจะเอาไปใช้ในนั้น และผู้บริหารที่ดีต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอาความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ที่เราคิดยังไงจะต้องถูกเสมอไป

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในยุคนั้น ในเรื่องของการบริหาร ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าแผนกนาฏยศิลป์ ก็มีลูกน้องร่วมร้อยชีวิต ซึ่งลูกน้องแต่ละคนอุปนิสัยความเป็นศิลปินแต่ละคนก็แตกต่างกันไป แต่ท่านเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะในเรื่องของการเป็นผู้นำที่ดี ท่านให้รู้จักความรัก ความสามัคคี ให้นับถือกันเป็นรุ่นพี่รุ่นน้อง ลูกศิษย์เคารพครูบาอาจารย์ การมีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความยุติธรรม พิจารณาด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เอินเอียง พิจารณาตามความเหมาะสมโดยแท้จริงส่งผลมาปัจจุบันหรือไม่ นั่น ตอนผมเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาเราก็นำมาเป็นตัวอย่าง

สมัยก่อนที่จะนาฏยศิลป์ไทยไปเผยแพร่ที่ต่างประเทศมันจะยุ่งยาก ต้องเข้าคณะรัฐมนตรี และให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เราจะไปกันที่ 70-80 คน เราไปคณะใหญ่ ไปที่นานร่วมเดือน มาสมัยสถาพร สนทอง เราไปเป็นคณะเล็ก ๆ จะนำ ซีดี เทป อัดเสียงไป อุปกรณ์การแสดงไป ดนตรีไป มันเลยเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างหนึ่ง จะถามผมถึงเรื่องเห็นด้วยหรือไม่ ตามความคิดเห็นของผม ไม่เห็นด้วย เพราะการนำสิ่งเหล่านี้ไปมันอาจเกิดอุปสรรค ใช้

งานไม่ได้ตามที่เราข้อมมา เกิดข้อผิดพลาดเกิดปัญหา การจะไปเผยแพร่
นาฏศิลป์ต่างประเทศควรเป็นแบบเต็มรูปแบบ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร
สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านจะเป็นนาฏศิลป์นานาชาติ ที่มีองค์ความรู้ทาง
นาฏศิลป์ไทย นาฏยประดิษฐ์ และท่านได้นำองค์ความรู้เหล่านั้นเผยแพร่แก่
วงการนาฏศิลป์ไทย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาโดยตลอด

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านจะเป็นนาฏศิลป์นานาชาติที่มุ่งมั่น อนุรักษ์
ถ่ายทอด และสร้างสรรค์ ถ้าเด็ก ๆ จะบอกท่านดู เข้มงวดในเวลางาน แต่ถ้า
นอกเวลาท่านจะเป็นปกติ ไม่ดู เป็นกันเอง...²⁰

3.3.2.9 บทสัมภาษณ์ นางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลป์นานาชาติ สำนักการ
สังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร
สนทอง เป็นนาฏศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตำแหน่งปัจจุบันของพี่คือนาฏศิลป์นานาชาติ บทบาท
ของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏศิลป์ที่ เคยร่วมงานกันตั้งแต่ 10
พฤศจิกายน พุทธศักราช 2526 ตอนนั้นคุณครูเป็นผู้บริหารไปแล้ว บทบาทของ
คุณครูในฐานะนาฏศิลป์ที่จะมีให้พี่ คือ การช่วยดูแลมากกว่า ไม่ได้ดูแลใน
ทำนองว่า ต่อทำรำหรือฝึกสอน ครูจะเหมือนแจงานไป คนนี้กำกับ คนนี้ไป
ช่วยกำกับ คนนี้ไปต่อทำให้ ดูในภาพรวมมากกว่าในฐานะนาฏศิลป์ ตอน
หลังเพิ่งจะทราบว่าครูเล่นเป็นนางอั้วสิม แล้วก็ต่อทำรำให้กับคุณนันทินี
เวชสุทัศน์ ก็ต่อให้จนออกมาแสดง เลย์รู้ว่าคุณครูสถาพรเป็นคนเล่นคนแรก
แล้วตอนที่สัมภาษณ์ของสำนักการสังคีต เขาก็เชิญครูมา ครูก็มาดู และก็ให้

²⁰ สัมภาษณ์ สุรัตน์ เขี่ยมสะอาด, หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักการสังคีต
กรมศิลปากร, 15 ตุลาคม 2557.

ข้อคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะเรื่องท่ารำ ถ้าที่ทันได้แสดงกับครู น่าจะอีกรุ่นที่เป็นรุ่นพี่

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลปินที่ดี ควรมีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นาฏยศิลปินอย่างพวกเราที่เข้ามาเป็นรับราชการเป็นนาฏยศิลปิน คุณสมบัติเหมือนศิลปินทั่วไป คือ การตรงต่อเวลา การรู้จักหน้าที่ ความขยันหมั่นฝึกซ้อม การหาประสบการณ์ การปรับปรุงตัว แก้ไขท่ารำ แก้ไขความรู้ให้มันดี โดยเราสามารถเข้าหาผู้เชี่ยวชาญ ไปถามผู้เชี่ยวชาญว่าเวลาเราออกไปแสดงแต่ละครั้ง ว่าท่ารำเราเป็นอย่างไร หรือว่าเรามีอะไรต้องปรับปรุงใหม่ เอาจุดตรงนั้นมาพัฒนาตัวเรา ยกตัวอย่าง อย่าง ผ.อ.ปภกรณ์ พรพิสุทธิ ปัจจุบันท่านเป็นนาฏยศิลปินที่ดี แต่กว่าจะผ่านมา ท่านก็ได้รับการฝึกสอนมา ตอนท่านมาเป็นศิลปินแรก ๆ ก็ยังไม่ค่อยชำนาญ แต่ด้วยการที่ถูกหม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี) คุณครูธงชัย โภชยามย์ คอยเคี่ยวเข็ญ จนปัจจุบันนี้ เวลาท่านรำบุเรงนองตรวจพล ก็เป็นสไตล์ของท่านที่ไม่มีใครทำได้ หรือก็คือเราสามารถเข้าไปยืนตรงจุดของนาฏยศิลปินที่ดีแล้ว หรือการออกแสดงบนเวที แต่อย่างครุฑท่า พืมองว่าในส่วนของครูที่ทำให้เราเป็นนาฏยศิลปินที่ดี คือ การดีไซน์ การออกแบบท่ารำ หรือการใช้เพลง บางทีครูอาจจะนึกครูป่อง (อาจารย์ศิลป์ ตราโมท) จะคอยหนุนซึ่งกันและกัน อย่างคิดว่าทำอย่างนี้แล้วจะอย่างนี้ แล้วจะออกมาดูดีเลย อย่างเพลงระบำผลัดปีที่ยอดคอย เพลงก็เพราะ แล้วครูเอามาทำท่าสวยงามสอดคล้อง นาฏยศิลปินของครูพืมองว่าครูได้ประสบการณ์มาเยอะ ครูถึงมาอยู่ในระดับที่ว่าสามารถในระดับชาติและออกไป และครูอาจจะได้มาจากครูหลาย ๆ ท่าน เพราะครูอยู่มาตั้งแต่ยุคของแม่มุล (คุณครูลมูล ยมะคุปต์) แม่เหลย (คุณครูเฉลย ศุชะวณิช) หม่อมอาจารย์ (ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี) ครูเลยได้เก็บมาเยอะ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะนาฏยศิลปิน ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในฐานะที่ครูเป็นนาฏยศิลปิน ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย คือ ครูเป็นคนหนึ่งที่ได้วางแนวทางหรือเรื่องของการแสดงที่มีอะไรใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสาน ไม่ใช่แนวอนุรักษ์อย่างเดียว ครูก็จะมี การปรับปรุงพัฒนาให้มันทันกับยุคสมัย บางทีที่เราไปเล่นในประเทศไทยแบบนี้

ตลอด แต่ถ้าถึงครู ครูจะปรับ อย่างประเทศมาเลเซียครูก็จะใช้หนังใหญ่ ออกมาก่อน แล้วก็ใช้หนังใหญ่เคลื่อนไปที่ช่องประตู แล้วก็รับผู้แสดงที่เป็น นางฟ้าออกมา แต่งเครื่องนางถือกิ่งไม้เงินกิ่งไม้ทองออกมาแล้วก็หมุน ให้ ผู้หญิงออกมารำ ซึ่งอันนี้คือแนวคิดของครูที่แปลกใหม่ในยุคนั้น การแสดงเป็น ชุด ๆ ก็เอามาผสมกันไม่ให้ดูน่าเบื่อ อย่างเพลงต้นวรเชษฐ์ ก็จะมีเพลงเหมราช ขึ้นมาก่อน ถึงจะต่อด้วยเพลงต้นวรเชษฐ์ จะไม่ใช่มีอย่างเดียวย่างเดิม

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในด้านของนาฏยประดิษฐ์ ครูประดิษฐ์เยอะ อย่าง แถวรำต้นวรเชษฐ์กลุ่มหนึ่งจะรำข้างอยู่ข้างหนึ่ง อีกกลุ่มก็จะรำอีกข้าง ก็ให้เห็น แนวคิดมาจากครู แต่ก็ไม่รู้ว่ามีมาก่อนที่ครูเป็นนาฏยศิลป์นครก็ได้เห็นของ อาจารย์มารีเปลา แต่พอมาสมัยเรา เราได้เห็นของครู ครูก็จะประดิษฐ์อย่าง รูปแบบแถว กลุ่มนี้ทำท่าสอดสร้อยสี่ทิศ กลุ่มหนึ่งหันหน้าไปทาง อีกกลุ่มหัน ไปอีกทางหนึ่ง ครูก็จะทำแถวทุกอย่าง ทำแบบกากบาท ทำแบบสวนไปสวนมา อย่างระบำพลอง ให้ผู้ชายระบำพลองออกมาก่อน แล้วผู้ชายก็จะไปรับผู้หญิง โดยใช้พลองมาทำเป็นจั่ว ให้ผู้หญิงลอดออกมา ถือช่อดอกไม้ มาผสมผสาน กัน จะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงทั้งพลองทั้งช่อดอกไม้ มีนักแสดงที่แสดง เจ้าชาย แสดงโดยครูน้อย (สุภชัย จันทร์สุวรรณ) เจ้าชายออกมาสุดท้าย เป็นธีมเรื่องออกมาอวยพร เรื่องก็จะถูกร้อยเรียง แล้วก็มีการร้องด้วยว่า สวม ชีพน้อมบูชา พระตรัยรัตนพิสุทธิศรี อันเชิญให้เทพบดี จงมาพิธีมงคล ขอจง พระเดช พระคุณเขมมณฑล ป้องภัยผจญ เพื่อมีไชยชัย ตรงนี้สองข้างครูจะมี ช่อดอกไม้ข้างหนึ่ง พลองข้างหนึ่ง แล้วครูน้อยก็จะรำตัวนี้ เพลงนี้ 4 บรรทัด จะมีทำนองรับเป็นปี่รับ โดยให้สองข้างรำขยับไปด้วยในทำนองเอื้อน ครูจะดีไซน์ แบบนี้ไปไม่ให้คนดูเบื่อ และแปลกตา

หรือการแสดงชุดอรัญชีวิน ครูก็ประดิษฐ์เป็นเรื่องของสัตว์ในป่าหิม พานต์ มีเจ้าชายออกมาล่าสัตว์ ครูทำเป็นสวน มีคนถือโคม ผสมระหว่าง นาฏยศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์สากล เพราะจะมีลักษณะการเต้นกลาย ๆ ตัวเอก คือเจ้าชายเป็นไทย แต่โคมน่าจะเป็นพวกพีสากลเป็นคนเล่น ครูก็จะออกแบบ ไทยผสมกับสากล

ระบำผัดข้าว ครูก็ทำเหมือนกับว่ามีผู้หญิงชานากำลังผัดข้าว สมัยก่อนระบำชานาแห่ผ่านข้าว ครูทำระบำผัดข้าวด้วย การแสดงที่นำไปแสดงที่ประเทศอังกฤษ ครูก็จะทำเป็นกึ่งไม้เป็นสีข้าว ผู้หญิงถือกึ่งไม้ออกมา ทำแถวเหมือนน้ำพุซ้อน ๆ กัน แล้วก็ให้แสง เวลามองจะไม่เห็นตัว จะเห็นเป็นกึ่งไม้สีข้าวแค่นั้น ออกมาก็คือเป็นชานาร้อยเรียงเป็นเรียงไป แต่เซ็ทแรกเป็นนารายณ์ปราบหนทุก ความยาว 45 นาที เซ็ทหลังก็เป็นเบ็ดเตล็ด แต่ละประเทศครูก็ได้รับโจทย์อย่างนี้ ไปประชุมมาแล้วว่าไปสิงคโปร์ต้องเป็นแบบนี้ ไปมาเลเซียต้องเป็นแบบนี้ ไปฟิลิปปินส์ต้องเป็นแบบนี้ ก็จะประชุมกันว่าปีนี้ใครเป็นเจ้าของภาพ หัวข้อเรื่องเกี่ยวกับอะไร

อีกหนึ่งชุดการแสดงที่น่าสนใจของครู เป็นเรื่องของดอกบัว ครูก็ให้อาจารย์นราพงศ์ จรัสศรี เข้ามาช่วยก้ออม ซึ่งถือเป็นคอนเทมครั้งแรกของเรา ซึ่งใช้การผสมผสานระหว่างนาฏยศิลป์ไทยกับนาฏยศิลป์สากล

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พี่มองว่าอย่างครู มีประสบการณ์มาเยอะมาก ครูผ่านมาเยอะ เห็นมาเยอะ ครูมีพรสวรรค์ในทางนี้ เพราะครูจะคิดและใช้เพลง และครูก็จะเอามาแต่งทำให้พวกเรา ตอนนี้ที่พี่มองว่าคนที่ได้มาเยอะก็คือ พี่หวาน (ศิริพงษ์ ฉิมพาลี) เพราะพี่หวานเอามาสร้างสรรค์ผลงาน พี่มองดูแล้วว่าได้มาจากครูสภาพรมาเยอะ เวลาออกไปรำของครูเหนื่อยมาก พอเข้ามาหลังเวทีเสื้อผ้าจะกองเต็ม เพราะเราไม่เวลาเก็บ ใส่ออกไปแล้วเข้ามาเปลี่ยนเล่นที่นิ่ง 5-6 ชุด นี่คือสไตลของครู ไม่ให้เบื่อเลย ไม่จำเป็นต้องใช้คนเยอะ ใช้คนน้อย เพราะบางที่ถูกจำกัดด้วยจำนวนคน บางประเทศไม่ให้ไปเยอะ แต่ไม่เยอะของครูคือ ต้องสร้างสรรค์ไม่ให้เบื่อด้วย ทุกคนเหนื่อยแต่มีความสุข ครูมองว่าครูถนัดทุกอย่าง ภาษาก็เก่ง การคิดเพลง คิดท่า ครูมีอยู่ในตัวครูหมดเลย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสภาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พี่ว่าเราก็ได้มาใช้นะ เพราะตอนนี้เรามารวม อย่าง พี่หวาน (ศิริพงษ์ ฉิมพาลี) ทำระบำโบราณคดีศรีสยาม เอามาอย่างละนิดเป็นลักษณะอย่างไร แต่ครูถนัดจะทำแบบไม่ให้เบื่อ เพราะครูจะมีแนวคิดลักษณะว่า

ไม่เอาละ เอาอย่างนี้ ครูจะเปลี่ยนตลอด ซ้อมจากกรุงเทพฯ พอไปถึงเมืองนอก จะเล่นอยู่แล้วซ้อมเข้า จะเล่นเย็นครูยังเปลี่ยนเลยนะ ครูจะคิดอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่ว่าซ้อมกรุงเทพฯ เป๊ะ ก็จะเป็นไปตามที่ซ้อม ไม่ใช่ ต้องดูสถานที่และปรับตามความเหมาะสม ครูจะปรับ พวกเราศิลปินต้องเปลี่ยนให้ทันครูนะ และต้องจำให้ได้ไม่อย่างนั้นครูกรี๊ด คือลักษณะของครู เราเข้าใจว่าการเป็นผู้คุมคณะไป มันก็คือหน้าตา ถ้าผู้แสดงทุกคนออกไปดีหมด คำชมที่กลับมาถึงมันก็มีความสุข แต่ถ้าเราทำไม่ได้อย่างที่ครูปรับ หรือหลงลืม มันก็จะมีผลกันทั้งคณะ เล่นกันหลายคนเราผิดคนเดียวมันก็ไม่สวย เวลาเราไปก็ต้องปรับให้เร็วตามครูด้วย เพราะครูปรับตลอด แล้วเวลาไปครูจะเป็นคนเลือกนักแสดงที่ไปด้วย ว่า จะเอาคนนี้ แบบนี้ จะต้องเป็นคนมีไหวพริบปฏิภาณ เพราะต้องเร็ว และต้องจำให้ได้

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หลัง ๆ มาครูถนัดจะถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการเยอะ เพราะครูสอนตามที่ตั้งใจ ถ้าเรื่องของกระบวนการทำรำ พี่มองว่าค่อนข้างน้อย ในบทบาทครูในลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ น่าจะเป็นในเรื่องของวิชาการ ในเรื่องของการออกแบบ เรื่องของนาฏยประดิษฐ์มากกว่า แต่การที่สอนรำเราน้อย ซึ่งจริง ๆ มองว่าครูเล่นเป็นตัวเอกมา ที่เราเห็นด้วยศักยภาพของครูในฐานะผู้บริหารมากกว่า เวลาที่จะไปรำไม่มี เวลาที่จะไปสอนไม่มี เพราะครูมาในด้านการบริหาร แล้วมันมีแต่งงานเอกสารและตัวหนังสือ ซึ่งบทบาทด้านนี้ครูก็เด่นด้วย ครูเลยอาจจะไม่ได้ถ่ายทอดมากนัก ครูเองก็รำมา แต่ก็ไม่ได้ถ่ายทอด ก็จะกลายเป็นครูรุ่นหลังต่อมา ซึ่งตอนนี้ครูที่เชิญไปทุกมหาวิทยาลัย ส่วนมากก็จะเป็นองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พี่ว่าเป็นประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวคน ที่สอนให้ทุกคนสามารถดึงประสบการณ์ที่ผ่านมามาเอาออกมาใช้ได้เหมาะสมตามเวลา ตามโอกาส เพราะอย่างครูผ่านมาเยอะ ก็เอาประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวครูมาถ่ายทอดได้ดี สามารถหาแนวทางแก้ไข รู้ปัญหา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลก็คือ พวกพี่เป็นศิลปินรุ่นหลังก็ได้ใช้ ได้เอามาใช้ อย่างเวลาเราจะไปเล่นงาน เช่น การคิดรำอวยพร เราก็ได้ลักษณะแฉก ลักษณะของ 2 กลุ่มไม่เหมือนกัน กลุ่มนี้ทำทำนี่ แล้วอีกกลุ่มทำทำหนึ่ง เพลงที่มันยาวเราใช้ทำทุกทำในเพลงนั้น แต่อาจจะตัดทอนให้มันสั้น แต่ทำไม่ได้หายไปไหนก็ยังอยู่ อันนี้ก็ส่งผลให้พวกพี่ได้นำมาใช้ พี่หวาน (ศิริพงษ์ ฉิมพาลี) เอามาใช้ในปัจจุบัน

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : พี่เข้ามาครูก็เป็นผู้บริหารแล้วนะ ครูเป็นหัวหน้าส่วนหัวหน้ากลุ่มที่คุมคณะไป คิดว่าในช่วงของครู การบริหารงานมันน่าจะเป็นเหมือนให้ทันสมัยตามยุคมากกว่า คือ ครูพยายามไม่ให้ล่าหลัง หรืออยู่ในแนวอนุรักษ์อย่างเดียว คือบริหารที่ว่าคนอื่นเค้าไปอย่างไรแล้ว เราพยายามก้าวไปให้ทันเค้า เค้าทำได้เราก็ต้องทำได้

พี่มองว่าในลักษณะของครูพยายามจะให้กองการสังคีตก้าวไปข้างหน้า ยุคของผู้บริหารแต่ละคนจะต่างกัน อย่างยุคอาจารย์เสรี หวังในธรรม ก็สร้างละคร เพราะว่าท่านถนัดของเรื่องทำบท จึงเกิดเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เกิดโขงหนุมานชาตสมร แต่ในลักษณะของครูเป็นเหมือนอินเตอร์ เพราะครูได้ทางภาษา ได้ไปประชุม ได้ออกข้างนอก ถือว่าเป็นยุคที่นาฏศิลป์ไทยโกอินเตอร์ที่สุด แล้วครูจะไปยุคนั้น สมัยก่อนก็ไม่มีนะที่สถาบันราชภัฏ หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะไปเมืองนอก ทุกที่ต้องมากรมศิลปากรกันหมด แม้กระทั่งบัณฑิตก็ไม่มี ก็ต้องมากรมศิลปากร ซึ่งสมัยนั้นเวลาไปประชุมก็จะไปครุฑา หรือเชิญมาที่กรมศิลปากร แต่ถ้าออกไปแบบนี้ ครูถามคุณหมอด ครูก็จะมื่ออะไรไปฟรีเซนต์ใหม่ ๆ ตามที่ให้ไปแสดง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตอนครูเป็นผู้บริหาร พี่มองว่าการทำงานของครูที่ได้สัมผัสมา งานทุกอย่างต้องเป๊ะ คือครูซ้อม ครูให้เราแสดง ทุกอย่างต้องเป๊ะหมด แต่พอหลังจากการแสดง เสร็จสิ้นการแสดงครูจะให้อิสระกับเรา คือเรา

สามารถทำอะไรได้ โดยที่ไม่ต้องเป็นครูกับลูกศิษย์ตลอดเวลา ก็จะสบายใจ สดุกสนานกันไป ขอไปซื้อของก็อนุญาตให้ไป แต่ถ้าทำงานต้องเป๊ะทุกอย่าง ระเบียบทุกอย่าง เวลางานก็คืองาน ณ ปัจจุบันที่ผ่านมาถึงตรงนี้ พี่ก็ผ่านการ แสดงมาแล้วถึงได้เข้าใจว่า พอเราขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่แล้ว เราจะรู้ว่าหน้าที่ของ การบริหารรับผิดชอบสูง สูงกว่าหน้าที่ของนาฏยศิลป์ที่เราแค่แสดง ที่พอ ออกไปแสดงแล้วก็เสร็จ ตอนเราเป็นศิลปินมีหน้าที่แค่ซ้อมแล้วก็ออกไปแสดง แสดงกับคนอื่นให้ดีที่สุดก็จบแค่นั้น แต่การเป็นผู้บริหารมันต้องรับผิดชอบทุก อย่าง อย่างมาทำงาน มีเวลาซ้อม จัดตารางการซ้อม การต้องรับผิดชอบต่อแล ทุกอย่าง ในเรื่องขององค์ประกอบของหน่วยงาน คือผู้บริหารรับไว้เต็ม ๆ ทั้ง การดูแลเรื่องเอกสาร การประชุม มันไม่ได้สบายเหมือนการเป็นศิลปิน ต้องมี หน้าที่รับผิดชอบมากกว่านักแสดงปกติ ครูทำงานหนักมาเยอะ บริหารงานมา เยอะ บริหารงานแล้วยังต้องบริหารคนด้วย เพราะคนแต่ละคนจะทำให้ถูกใจ หมดมันเป็นไปได้ ก็จะไม่ค่อยเหนื่อย คนหลายรูปแบบมาอยู่ด้วยกัน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหาร หน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หน่วยงานเราในสมัยครูก็เป็นที่รู้จักเยอะ ครูก็มี ชื่อเสียงในเรื่องขององค์ความรู้ในเรื่องของการแสดง ครูถึงได้ถูกเชิญ ถึงได้สอน แม้ในปัจจุบันก็ไม่มีใครลืมครูตา ตามมหาวิทยาลัยลูกศิษย์เยอะขึ้น ทุกคนรู้ว่า ผลงานของครูเป็นอย่างไร บางทีครูเข้ามานั่งพักที่ห้องพี่ ก็จะมีคนมาถามว่าเด็กสมัยนี้ ไม่ค่อยเข้าเรียน ครูเจอแบบนี้ตลอดทุกปี ครูก็คิดจะให้ แต่ที่เจอคือสังคมใน ปัจจุบันที่เปลี่ยนไป แต่จะบอกให้ฟังว่าเด็กออกไปก็จะรู้ พอออกไปผจญโลก ภายนอกเด็กจะรู้ว่าเป็นอย่างไร

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตอนนี่ครูขึ้นไปในลักษณะของบุคคลที่ให้ได้ทุกอย่าง แล้ว มีประสบการณ์ทุกอย่างแล้วในฐานะนักวิชาการ บางทีมองว่าถึงครูจะ ไม่ได้เป็นด็อกเตอร์ ไม่ใช่ศิลปินแห่งชาติ อันนั้นมันเป็นแค่ช่วงจังหวะชีวิตและ โอกาส แต่ในตัวครูแล้วคุณสมบัติ ครูพร้อมและมีทุกอย่าง ในตัวครูมีหมด เหมาะสมทุกอย่างแล้ว องค์ความรู้ที่ไปถามครู ลูกศิษย์หรือรุ่นเดียวกันเป็น ศิลปินแห่งชาติไปหมด ก็ต้องหาว่าสถาบันไหนที่จะสามารถส่งให้ครูได้ แต่ก็ไม่ได้

รู้ว่าเนื้อหาของศิลปินแห่งชาติมันจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับถ่ายทอดในเรื่องของกระบวนการทำรำหรือเปล่า ส่วนมากนะ แต่ของครูเผชิญไปในเรื่องของทางวิชาการ บริหารจัดการ ไปสายนี้เลยไม่ค่อยเห็นว่าเป็นการถ่ายทอด

การที่ครูเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ยังถ่ายทอดองค์ความรู้ นาฏยศิลป์ไทยทุกอย่าง ก็ทำให้ครูได้สร้างนักวิชาการ สร้างนาฏยศิลป์ทีจะมีองค์ความรู้ในเรื่องของการเป็นนาฏยประดิษฐ์ หรือแนวความคิดต่าง ๆ หลักการแสดง ซึ่งครูก็ยังสร้างอยู่ในปัจจุบัน ที่พี่มองว่าการที่ครูยังอยู่ในวงการ ยังสอนในปัจจุบัน ทำให้มีนักวิชาการขึ้น มีนาฏยศิลป์ที่ประดิษฐ์อะไรใหม่ ๆ มีแรงบันดาลใจ สามารถทำให้งานด้านนี้สืบต่อไปได้ ครูยังให้ไว้และยังถ่ายทอดต่อไปให้คนรุ่นหลังได้ อายุขนาดนี้ครูควรพักได้แล้วแต่ครูไม่พัก อย่างครูแหง (บุญนาค ทรรทรานนท์) ก็ยังสอนที่ธรรมศาสตร์อยู่ วิ่งสอน 3 ที่ คือพวกนี้บางที่อยู่ในสายเลือด ชอบที่จะสอน

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือจริง ๆ ต้องมีองค์ความรู้ในตัว สมมุติเรามีองค์ความรู้แล้วสามารถที่จะเอาไปสอน เอาไปใช้ เอาไปบอกเขา เด็กถามเรามีอยู่ในตัวเรา ทุกอย่างประมวลอยู่ในตัวแล้วเราสามารถบอกได้หมดเลย บางคนก็ห่วงความรู้ ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล มองแล้วสักวันเราก็ต้องตาย เราอยากให้ตรงนี้ตายไปหรือ องค์ความรู้ที่ครูถนัด ครูจะบอกหมด แต่เราจะเอาไปปรับใช้ เราก็เอาไปใช้ได้ และที่ได้จากครูเราก็ไปสร้างใหม่ได้ มองว่านาฏยศิลป์มันเสียตรงที่ไม่มีที่เป็นรูปธรรมชัดเจน บางอย่างเป็นเหมือนนามธรรมแต่อยู่ที่ตัวเราจะดึงไปใช้อย่างไร อย่างการทำรำเรามองก็ยังไม่ได้อย่างครู ด้วยสระ มือสั้น มือยาว องค์ประกอบของท่า สระของคนก็มีผลกับท่ารำ เราจะรำสวยอย่างครูไม่ได้ สมัยก่อนเวลาครูบาอาจารย์รำเพลงเดียวกัน ทำไมคนหนึ่งเป็นทำนี่ อีกคนเป็นทำนี่ เพราะองค์ความรู้ในตัวท่านมีแล้วสระคนไหนทำท่าไหนสวย ก็ปรับให้เหมาะ ซึ่งถามว่าผิดไหม มันไม่ผิด บางคนจะโจมตีว่าอย่างนี้ผิด จริง ๆ มันไม่ผิด บางทีเราปรับไว้ทุกอย่างให้รู้ว่ามันมีท่าแบบนี้ องค์ความรู้ที่มีจะสร้างให้เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะครูผ่านมาเยอะและมีอยู่ในตัวครู ครูให้หมดไม่ปิด เรามองดูตัวอย่างจากครูให้ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ไทยอยู่สืบไป

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เท่าได้สัมผัสมา ได้ไปเมืองนอกกับครูมาเยอะมาก ได้ในส่วนที่ครูชอบสร้างสรรค์อะไรใหม่ ๆ ขึ้นมา แต่ครั้งจะมีอะไรแปลกใหม่ ทุกครั้ง สร้างชุดนั้นชุดนี้ ปัจจุบันที่เรามาเป็นอยู่ตรงนี้เราก็ได้ใช้ไอเดียที่ครูเคยให้สมัยก่อนเอากลับมาเป็นแนวทางในการทำงาน ส่วนในส่วนในเรื่องการบริหารเราก็ ได้รู้ว่า ครูสามารถที่จะปรับแนวทางในการทำงานให้มันทันสมัย ไม่ใช่เราจะอย่างนี้ มีตรงไหนที่เขาเขยิบเราต้องพยายามศึกษา หาทางที่จะเขยิบตามให้ทัน ครูรับโจทย์มาครูไม่จำเป็นต้องทำมากก็ได้ แต่ครูได้พี่ตั้ม (นราพงษ์ จรัสศรี) มา พี่บี (วิชชุตตา วุฒาทิตย์) มา ครูก็ทำทนายโดยที่เอานาฏศิลป์ขึ้นไปทำ เราก็ต้องทำให้ได้อย่างใจครูด้วย ครูกล้าที่จะเอาเราไปฝึกหัดว่าเราต้องทำให้ได้ เราเลยรู้สึกที่ครูคือนักบุกเบิก เราก็พยายามทำทุกอย่างให้สมใจครู พี่ได้อะไรจากครูเยอะ แล้วได้มาสัมผัสกับพี่หวาน (ศิริพงษ์ ฉิมพาลี) ซึ่งน่าจะเป็นศิษย์เอก แล้วพี่ก็ทำงานกับพี่หวานมาตลอดเอาแนวคิดของครูไปใช้ ของหลวงใช้ไม่ได้ก็เอาของครูไปคิดเป็นงานนอก ไปเมืองนอกทำไมต้องคณะของครูหวาน เพราะแปลกใหม่ ไม่น่าเบื่อ ถ้ามว่าเราไปเมืองนอก เราไปรำ 3 นาที 5 นาที คนก็เบื่อแล้ว บางทีครูทำ รำมโนราห์ รำกินรีร่อน ออกมโนราห์ทีเดียว 5 ตัว มันก็พริบเต็มเวที เราก็ได้แนวนี้มาใช้ปัจจุบัน

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การผสมผสาน แปลกใหม่ เป็นผู้บุกเบิก ทำให้ นาฏศิลป์ไทยเปลี่ยนแปลงให้ทันโลก ทำทนายนักแสดงของที่นี่ เพราะรุ่นของพี่คือรุ่นแรกที่แสดงคอนเทม เพราะครูกล้าที่จะเอานาฏศิลป์ไป ครูเลือกไป ครูเลือกเรา เราก็เล่นให้ครู ให้ได้สมที่ครูกล้าที่จะคิดสร้างงานแปลกใหม่ในยุคนี้...²¹

3.3.2.10 บทสัมภาษณ์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

²¹ สัมภาษณ์ วรรณพินี สุขสม, นาฏศิลป์ป็นอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร,

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าศิลปินคงไม่ทัน เพราะเราเข้ามาทำงานที่นี้ครูก็ไม่ได้แสดงแล้ว ตอนเข้ามาครูก็เป็นผู้บริหาร ตรงการเป็นศิลปินเลยไม่เคยร่วมงาน แต่ที่เคยได้ทราบมาฟังมา คือ ครูเป็นนางเอก เป็นนักแสดงตัวเอกของสำนักการสังคีต กรมศิลปากรมาก่อน เคยคุยกับครู ครูบอกได้รับการถ่ายทอดจากครูตัวนางหลายท่าน คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี คุณครูจำเรียง พุทธประดับ หรือแม้แต่ท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี ท่านก็ได้รับความเมตตาจากครูแต่ละท่าน ครูก็แสดงเป็นตัวเอก ไม่ว่าจะเป็นนางสีดา นางบุษบา อีกเยอะแยะมากมายที่ครูเคยแสดง เราก็ศึกษาองค์ความรู้ของคุณครูไว้บ้างเหมือนกัน

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ข้อแรก คือ ได้รับการถ่ายทอดจากบรมครูอย่างจริงจัง และเป็นนักแสดงอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แสดงครั้งเดียว ศิลปินอย่างครูสถาพรท่านก็แสดงมาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ ถูกวางพื้นฐานของนาฏยศิลป์จากครูบาอาจารย์ พอเป็นศิลปินท่านก็ทำได้ดี จนก้าวเป็นตัวเอกได้ ข้อที่สอง คือทำงานด้วยใจรัก ซึ่งเชื่อว่าศิลปินของกรมศิลปากรหลายคน หรือแทบทุกคนที่ทำงานด้านศิลปะการแสดงด้วยใจรัก เราทำงานไม่ได้หวังผลสิ่งใดเลย ค่าเบี้ยเลี้ยงในสมัยก่อน 30 40 50 ปัจจุบัน 100 บาท ก็เป็นเครื่องกระตุ้นได้ว่าศิลปินของกรมศิลปากรไม่เห็นแก่เงิน ถึงจะมีเงินเดือนก็น้อยนิดของข้าราชการ แต่งานหลักที่ทำก็คืองานการแสดงนั่น เป็นงานหลักที่ทุกคนยินดีและตั้งใจที่จะทำ ถือว่าประสบความสำเร็จระดับหนึ่งที่คุณดูให้การต้อนรับ และมีชื่อเสียงจนถึงทุกวันนี้

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แน่นนอน ความที่คุณครูเป็นนาฏยศิลป์และได้แสดงไขนละคร ทั้งเป็นตัวเอกหรือไม่เอกก็ตาม ส่งผลต่อการทำงาน ส่งผลมาระยะหลังต่อ กรมศิลปากรอย่างมาก พอท่านเป็นผู้บริหารหรือเป็นผู้ควบคุมการแสดง ท่านก็นำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านมี ในช่วงที่ท่านเป็นนาฏยศิลป์แล้วนำมาใช้

มาถ่ายทอดให้ศิลปินรุ่นหลัง ๆ ทำให้กระบวนการต่าง ๆ ที่ท่านได้รับจากบรมครู ยังคงอยู่ ถือว่าเป็นการสืบทอด อนุรักษ์ ที่ครูต่าง ๆ ได้มอบไว้กรรมศิลปากร

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยแน่นอนในรุ่นเรา ศิลปินที่อายุ 50 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่จะได้รับการเป็นนาฏยประดิษฐ์ของครู ได้ร่วมงานในประเทศ หรือต่างประเทศก็ตาม รู้ถึงความมุ่งมั่นของครูที่จะทำงานเกี่ยวกับศิลปะ ศิลปะการแสดงของครูจะมีวิสัยทัศน์ เรื่องของการแสดงที่แตกต่างจากคนอื่น โดยสิ้นเชิง ครูเป็นคนล้ำสมัย มีมุมมองที่จะสอนในขณะที่ครูพูดกับเราครูจะสอนไปด้วย ต้องแบบนี้ อย่าทำแบบนี้ซ้ำ ไม่จำเป็นต้องทำเป็นรูปแบบเดิม ๆ ครูจะมีมุมมองว่าจะต้องปรับ ต้องเปลี่ยน ซึ่งแรก ๆ ที่เราเป็นเด็กก็จะไม่เข้าใจว่าเอ๊ะสิ่งที่ครูทำจะใช้หรือ เราโดนถ่ายทอดแบบกระเจกเงามาโดยตลอด ก็คือทำตามครูผู้ใหญ่ พอมีการเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกในตอนนั้นไม่เห็นด้วยเท่าไร แต่เราเป็นเด็กต้องทำตามครู พอเราโตขึ้นมาเราก็เข้าใจครูมากขึ้นว่าศิลปะมันต้องไม่หยุดนิ่ง

แต่ในขณะเดียวกันที่ครูทำจะมีเหตุมีผลนะตลอด ปัจจุบันถ้าเราย้อนไปถามสิ่งที่เกิดขึ้นครูก็จะมีเหตุผลอธิบายได้ตลอด นี่เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่ไม่ว่าฉันอยากจะทำอะไรก็เปลี่ยนได้ อันนี้เป็นอุปนิสัยของครูอย่างหนึ่ง ต้องมีหลักการ ต้องมีเหตุผล สืบเนื่องจากครูเป็นนาฏยศิลปินที่ดี เป็นตัวเอกมาก่อน ได้รับการถ่ายทอดมาอย่างเข้มข้น พื้นฐานดี ครูจึงสามารถเอามาปรับปรุงการแสดงแบบที่ครูคิด ตอนที่เราได้รับการถ่ายทอดมาจากครู เดียวครูมาก็เปลี่ยนอีกแล้ว เปลี่ยนอะไรก็หนักหนา ตอนเด็กก็ไม่เข้าใจ พอครูถูกคิดอะไรมาได้ก็เอามาปรับใช้เป็นการถ่ายทอดให้เราที่เป็นศิลปินเด็กโดยไม่รู้ตัว พอเราโตขึ้นก็เอาที่ครูถ่ายทอดให้มาใช้จนปัจจุบัน

การเป็นนักนาฏยประดิษฐ์ของครูไม่ใช่เฉพาะงานโขนละครอย่างเดียว ระบุว่าครูก็มีความสามารถให้เห็นมุมมองแปลกใหม่ มุมมองในอดีตสร้างไว้ อย่างหนึ่ง ท่านก็จะมาหามุมมองใหม่จากอีกตัวละครหนึ่ง การแสดงอันไหนยาวไปที่แสดงต่างประเทศท่านก็ปรับ แสดงต่างประเทศนั้นไม่ได้จะต้องยืนท่านก็จะปรับกระบวนการให้เหมาะกับสถานที่และกลุ่มผู้ชม ก็ถือเป็นหัวใจหลักของนาฏยประดิษฐ์ คือต้องมี ก ข ค ง ต้องมีหลักการสร้างงานนาฏยประดิษฐ์ เรา

ไปจับหลักต่างประเทศส่วนใหญ่ หลักของคนไทยมีแต่อาจจะเขียนน้อย เรา อาจจะสร้างเป็นแพทเทินน้อย แต่จริง ๆ บอกเลยว่ามี โดยเฉพาะของครูสถาพร สนทอง ไม่ว่าจะเป็นการปรับแถว การแปรแถว การจัดระดับ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ เกิดขึ้นในยุคของครูสถาพร แต่ท่านก็ยังอยู่ในกลุ่มครูอนุรักษ์ก็ทำไม่ได้มากในประเทศไทย ท่านเลยได้ทำมากในต่างประเทศ สิ่งที่ท่านทำไม่ได้ทำลายจารีต แต่ก็มีครูที่ลุกขึ้นมาต่อว่า ว่าไม่ดี ไม่ใช่ ไม่งาม ก็จะเป็นอีกมุมมอง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : หลัก ๆ เลย คือต้องมีพื้นฐานในสิ่งที่เราจะทำ โดยเฉพาะพื้นฐานด้านนาฏยศิลป์ โขนละคร ระบำ รำ ฟ้อนต่าง ๆ น่าจะเป็นคนที่เคยได้แสดง ได้ประสบการณ์ตรงนั้นมา ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ได้ เพราะประสบการณ์เป็นสิ่งที่ไม่มีการสอนในห้องเรียน ประสบการณ์เป็นสิ่งที่เราไปพบไปเจอเห็นในที่ต่าง ๆ ประสบการณ์ในการแสดงออกมากขึ้น ในรูปแบบมากขึ้น เวลาเราไปประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบการแสดงออก กระบวนท่ารำ หรือสิ่งต่าง ๆ ประกอบรวม ก็สามารถที่จะทำได้ดี ต้องมีมุมมอง เปิดวิสัยทัศน์ เปิดโลกทัศน์ ไปดูการแสดงของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็ในทวีปยุโรป หรือเอเชียอาคเนย์ อาเซียนด้วยกัน ก็เป็นมุมมองหนึ่ง ครูสถาพร สนทอง ท่านได้เปรียบตรงที่ท่านได้ไปต่างประเทศบ่อย ๆ ท่านได้ไปเห็นของจริง ได้รู้จักศิลปินนานาชาติ เปิดโลกทัศน์ ท่านได้มุมมองโดยที่ไม่ได้ค้นหา จากประสบการณ์ไปสั่งสมมา มุมมองที่ท่านได้ไปเห็นเขาทำงานกัน ทำให้องค์ความรู้ต่าง ๆ รวบรวมในตัวท่าน การเป็นนักนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ดูด้วย ฟังด้วย พูดคุยมีปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ ทำให้มุมมองเรากว้างไกลมากขึ้น ถ้าเอาแต่คุยกับศิลปินไทยอย่างเดียว องค์ความรู้ต่าง ๆ ก็จะอยู่ในวงแคบ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลแน่นอนในเรื่องการเรียนการสอน กรมศิลปากร จะเน้นเรื่องอนุรักษ์มาก ครูจะมีบทบาทไม่มากพอ แต่ปัจจุบันในเรื่องของการศึกษานาฏยศิลป์ร่วมสมัยมีมาก องค์ความรู้ของครูมีเยอะเยาะ ส่งถ่ายไปยังนักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ได้อย่างดีเยี่ยม แต่การแสดงออก

ของนาฏยศิลป์ร่วมสมัยของกรมศิลปากรจะดูน้อยอยู่ ที่นี้เราเน้นเรื่องอนุรักษ์ 90% การแสดงร่วมสมัยอาจจะมีบ้างประปราย

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในบทบาทนี้ทราบมาว่าครูมาเป็นผู้บริหาร ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ชะงักไประยะหนึ่ง แต่ครูก็มีโอกาสไปสอนตามสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อีกหลายแห่ง และก็ไปถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ครูมี ไม่ว่าจะเป็นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ก็ร่วมสอนกับครูด้วย มีการแสดงโขนละครต่าง ๆ ครูจะไปสอนตัวเอก เราก็สอนตัวรอง ๆ ก็จะได้เห็นรายละเอียดการถ่ายทอดของครู ครูสมัยโบราณความจำเป็นเลิศ บางทีเด็กลืมไปแล้วแต่ครูไม่ลืม เราอยู่ด้วยจะเห็นว่าท่านจำอดีตต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเรื่องการแสดง หลายเรื่องไม่มีภาพ เพราะสมัยก่อนหากการบันทึกภาพไม่ใช่ง่าย ซึ่งเป็นเด็กนักเรียน ในการถ่ายทอดของครูมีกลเม็ดเด็ดพราย คือ การวางพื้นฐานเด็กแล้วก็ถ่ายทอดเป็นช่วง ๆ ให้เด็กได้มีการจดจำ กระบวนท่าต่าง ๆ ถึงจะถ่ายทอดเพิ่มเติมลงไป สำหรับกรมศิลปากร ครูมีโอกาสถ่ายทอดในงานที่ไปต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากจะเป็นหัวหน้าคณะแล้ว ในการฝึกซ้อมในไทยก็จะเป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนท่า เช่น เมฆลำนงวิมาน ก็จะได้รับถ่ายทอดจากหม่อมครูถ้วน(ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) ถ่ายทอดให้ครูแพรวดาว ครูดวงฤดีบ้าง ที่ไปเล่นในงานอาเซียน ที่มีการเปิดหน้าต่าง การปิดประตู กระบวนท่าต่าง ๆ ก็มีการอนุรักษ์ ครูก็มีการถ่ายทอดให้ศิษย์ของกรมศิลปากรเวลาไปแสดงต่างประเทศ

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเป็นศิลปินที่รักการถ่ายทอดจริง ต้องเคยแสดงจริงในสิ่งที่เราจะถ่ายทอด อย่างครูสถาพร สนทอง เคยเล่นเป็นนางสีดา นางอ้วลิม นางมณฑา ทั้งโขนละคร ละครนอก ละครใน ละครพันทาง ละครดีกดำบรรพ์ ท่านแสดงมาแล้วทั้งหมด ประสบการณ์การแสดงในเรื่องของการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ไม่ใช่แค่กระบวนท่าจำอย่างเดียว เทคนิคที่ครูถ่ายทอดให้กับเรา เราก็จำมา เราก็นำเอาเทคนิคมาใช้ และกระบวนท่าจำมาให้ลูกศิษย์ นี่คือการถ่ายทอดแบบสายตรง อีกบทบาทครูที่ได้รับถ่ายทอดแต่

ไม่ได้แสดง ถ่ายทอดเพื่อไม่ว่าในหลักสูตรก็ตาม เป็นครูช่วยสอน ก็เป็นอีก ระดับ จะบอกว่าไม่มีสิทธิ์เลยก็ไม่ใช่ คนที่ไม่เคยแสดงเลยเค้ารับการถ่ายทอด เพื่อไปถ่ายทอดต่อก็เป็นอีกแบบที่สามารถทำได้ แต่หลักที่ถ่ายทอดที่เห็นในปัจจุบันถ้าไม่ได้รับมาโดยตรง ไม่รู้ขั้นตอนในการปรับแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ท่าที่ออกมาจะไม่ใช้ฟอร์ม จารีตเดิมในอดีต

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : แน่นอนศิลปินของกรมศิลปากร ช่วงอายุ 40-60 ปี เป็นลูกศิษย์ของครูสถาพรทั้งสิ้น โดยเฉพาะตัวนาง หรือไม่ใช่ก็ตาม เราก็จะได้รับการถ่ายทอดเรื่องของนาฏยประดิษฐ์ของครูเหมือนกัน เวลาไปต่างประเทศ ระบุว่าเขา ระบุว่าต่าง ๆ หรือการรำเซ็งที่รวมกัน ครูก็จะมีมุมมองที่ต่าง ๆ ครูจะจับการแสดงต่าง ๆ มาฝึกซ้อมเข้าด้วยกัน ทำให้การแสดงนั้นดีขึ้นเกิด ปัจจุบันนี้กรมศิลปากรก็ยังใช้รูปแบบนั้นอยู่ ซึ่งคนที่รับมาไม่ว่าจะเป็น ครูหวาน (ศิริพงษ์ ฉิมพาลี) ครูอืด (ชวลิต สุทรานนท์) ครูโต้ง (คมสันฐ หัวเมืองลาด) ครูเล็ก (สมรัตน์ ทองแท้) ครูโหม่ง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ศิลปินผู้หญิงอีกหลายคนมารับเอามาใช้ แล้วถ่ายทอดให้กับศิลปินรุ่นใหม่ โดยที่เขาก็ไม่รู้ตัวว่าเป็นการมิกซ์รวมที่เราได้มาจากสถาพร สนทอง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เอาภาคเหนือตรงนี้มีมาหน่อย ภาคใต้ตรงนี้มีมาหน่อย แล้วเอามารวมกัน ร้อยเรียงใหม่ เช่น อีสานบันเทิงบ้าง ฟ้อนเหนือบ้าง ก็กลายเป็นรูปแบบของครูธา

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตอนเข้ามารับราชการ ครูสถาพรก็เป็นหัวหน้างานนาฏศิลป์ ก็ทำงานตามปกติเวลาจะกลางงานก็ต้องลากับหัวหน้างาน ก็ค่อนข้างเสี่ยง ถ้าไม่ใช่เรื่องใหญ่จริง ๆ จะไม่กล้าไปลากับครูเป็นอันขาด เด็ก ๆ ครูธาจะดูมาก แล้วไม่ได้นั่งร่วมกับศิลปิน มีห้องแยกไป แล้วครูธาก็จะมาควบคุมการแสดงทุกครั้งในขณะที่ท่านผู้หญิงแฉ้วจะนั่งอยู่ ครูธาก็จะนั่งโต้ตอบกัน ระหว่างครูธาบ้าง ครูต่าง ๆ บ้าง ซึ่งมีการนำความคิดจากท่านผู้หญิงไป ครูธาไปแล้วบอกกล่าวกับคุณครู แล้วก็ลงมาถึงศิลปินเด็ก ๆ การแสดงทุกครั้งที่คุณธาเป็นหัวหน้างานจะเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการไปต่างประเทศ ลักษณะ

ความเป็นผู้นำ ครูถาเป็นคนเด็ดเดี่ยว หญิงแกร่ง คำไหนคำนั้น ศิลปินจะรับรู้ได้เลยไม่มีใครกล้า ครูถาเคยเป็นหัวหน้าคณะไปต่างประเทศ เราเป็นเด็ก ๆ ร่วมคณะกันบ่อย ไม่ว่าจะอาเซียนหรือประเทศอังกฤษ ตอนนั้นเข้ามาปีแรกเลยได้ไปอังกฤษ ครูถาเป็นคนคุมไปถือว่าเด็กมากตอนนั้น แต่ได้รับความเมตตาที่จากครู ตอนนั้นเป็นงานใหญ่ เพราะสมเด็จพระพี่นางเสด็จฯ แล้วท่านอธิบดีเป็นหัวหน้าคณะไปเอง ก็คือคุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ

ครูถาจะควบคุมฝ่ายนาฏศิลป์ไป ก็ถือว่าเป็นงานใหญ่ การควบคุมงานของครูถาเด็ดเดี่ยว ในการวางรูปแบบของการแสดง ครูจะประสานกับอธิบดี และประสานกับประเทศอังกฤษ เรื่องของเวทีครูได้ต่อกับต่างชาติได้เป็นอย่างดี เราเห็นเราทั้ง ครูเยี่ยมมาก พอมีสัมภาษณ์ครูก็ให้สัมภาษณ์ได้เลยรู้เลยว่าได้ตอบได้ทำให้ฝรั่งเข้าใจได้

ในเรื่องการซ้อมบนเวที ครูก็ได้ต่อกับช่างเทคนิคได้ เพราะครูรู้เรื่องช่างเทคนิคเวทีต่าง ๆ ได้ เราถึงความสามารถไม่ใช่หน้าคณะอย่างเดียวสามารถนำทีมในเรื่องต่าง ๆ ไปในต่างประเทศได้ ไม่ทำให้เราติดขัด แม้แต่เรื่องเครื่องแต่งกายครูก็มาดูแล เคยมีน้องเขารีดแขนเสื้อไม้ ครูตัดเป็นแขนงุดให้หมดทุกตัว เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า ท่านอธิบดีคุณหญิงกุลทรัพย์ ท่านไม่ชอบให้ใส่เกาเขากเพราะไปเกินไป เลยต้องเอาแขนยาวไปแต่พอเกิดเหตุนี้ขึ้นมาก็ต้องแจ้งให้ทราบ

เหมือนไปอาเซียน ไม่มีเตียง ครูก็ให้ใช้ลังมาปูผ้าเข้า ทำให้เรารู้ว่าเราไปกับครูได้เรียนรู้จากครูเป็นองค์ความรู้ อย่างหนึ่ง ทุกครั้งที่ไปท่านก็ต้องเอาคนตรีไปด้วยไม่มีการเล่นแผ่น ถึงจะมีน้อยชิ้นก็พยายามที่จะทำ เพื่อให้เขาเห็นความสามารถของคนไทย

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คือต้องมีลักษณะเป็นผู้นำ ต้องมีความรู้พื้นฐานที่เราจะเป็นผู้นำ เราจะได้รู้มีประสบการณ์ บางท่านมองว่าไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปิน แต่ไม่จริงเลย เพราะที่ผ่านมาเป็น ผู้อำนวยการสำนัก การสังคีต ทุกท่านเป็นศิลปิน ไม่ว่าจะด้านไหนก็เจริญก้าวหน้ามาได้ ไม่ว่าจะป็นอ.เสรี หวังในธรรม อ.สุเมธ ขำศิริ หรือคุณทวีศักดิ์ ก็เป็นศิลปินวาดภาพออกแบบ หรือครูสถาพร สนั่นทอง หรือครูพนิดา สิทธิวรรณ ปัจจุบันครูปรภรณ์ก็เป็นศิลปิน การที่ใช้คนที่ศิลปินเป็น

ผู้บริหารองค์กร โดยการให้คนที่เคยผ่านประสบการณ์นั้นมาแล้ว เคยร่วมทุกข์ร่วมสุข อะไรดี อะไรควร อะไรไม่ใช่ พวกนี้ไม่ต้องบอก

แต่คนที่เขานำต้องมีใจเป็นกลาง แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ไม่เอาความผิดของลูกน้องมาเป็นประเด็น แต่การเป็นผู้นำศิลปินมันไม่่ง่าย เพราะทุกคนต่างมีความเป็นศิลปินค่อนข้างสูง ก็ต้องผ่อนหนักผ่อนเบาไป ไม่ว่าจะอดีตหรือปัจจุบันงานการแสดงแต่ละเดือนแต่ละปีมีมากมาย ไม่ใช่แค่ที่นี้เท่านั้น ตามต่างจังหวัด ปฏิบัติในต่างประเทศอีก คนที่เป็นผู้บริหารก็ต้องตามและเป็นกำลังใจ ผู้ที่เป็นลูกน้องเห็นผู้บริหารไปก็รู้สึกภูมิใจ ในอดีตนอนวัด นอนโรงเรียน ปัจจุบันนอนโรงแรมกันหมดแล้ว

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูถา เป็นผู้ที่วางรากฐานให้กรมศิลปากร ท่านเป็นผู้นำท่านหนึ่งในวงการนาฏศิลป์ ในการแสดงในต่างประเทศ ปัจจุบันนี้มีความสำคัญมาก อาเซียนหลายคนยังไม่รู้จักด้วยซ้ำว่า ครูสถาพรทำมามากกว่า 20 ปี และท่านก็ทำมาอย่างต่อเนื่อง หรือเรียกว่าบุกเบิกนาฏศิลป์ไทยสู่อาเซียนก็ได้ ผู้บริหารระดับสูงจะไว้วางใจครู เมื่อใดที่มีงานต่างประเทศ ครูจะมีโอกาสนำคณะ เป็นผู้คุม เป็นผู้กำกับการแสดง ทุกครั้งจะมีครูสถาพรตลอด

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูสถาพร ถือว่าเป็นเพชรของวงการนาฏศิลป์ไทย ท่านถูกเจียรระไนมาจากบรมครู ตามที่ท่านได้มีโอกาสใกล้ชิดกับท่านผู้หญิงแล้ว ทำให้องค์ความรู้ที่ท่านผู้หญิงนั้นมี โดยเฉพาะในต่างประเทศเลยซึมซับมายังครูสถาพร ครูเคยเล่าว่าบ่อยครั้งที่ท่านผู้หญิงแล้วพูดคุย ถ่ายทอดกระบวนการทำรำต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล แล้วก็บอกทำรำนี้เป็นอย่างนี้ ฉันทามาจากนั้นะไปต่างประเทศมาแล้วเอามาจากนั้นะ ท่านผู้หญิงแล้วไปอยู่ต่างประเทศมา 40 – 50 ปีได้ ตามสามีไปอยู่ต่างประเทศ การที่ครูสถาพรหัวสมัยใหม่เมื่อได้รับมาก็สั่งสมประสบการณ์ และจากการที่ครูเป็นศิลปิน เป็นผู้นำในคณะต่าง ๆ เพาะบ่มอยู่ในตัวครู ถึงครูจะเกษียณอายุราชการจากกรมศิลปากรไป ครูก็ยังไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นักเรียน

นักศึกษา ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มศว บ้านสมเด็จ จุฬาฯ อีกมากมายที่เชิญครูไปบรรยาย ดังนั้นความเป็นครูไม่ได้เป็นแค่ศิลปินอย่างเดียว เป็นทั้งนักวิชาการ ครูชอบเขียนกระบวนท่ารำต่าง ๆ ไว้ ได้รับการถ่ายทอดมาก็จะเขียน เวลาไปต่างประเทศก็จะทำรายงานไว้ ครูจึงเป็นนักวิชาการที่เยี่ยมเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ความจำเป็นเลิศ

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ควรมีวิสัยทัศน์ อ่านเยอะ ๆ เราตั้งใจที่ได้เรียนที่นาฏศิลป์ได้เรียนรู้ในภาควิชาปฏิบัติ จนเราไม่รู้เลยว่าความเป็นนักวิชาการเป็นอย่างไร พอโตขึ้นก็นำประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นมาเขียน พูดได้เลยว่างานวิชาการทุกวันนี้มาจากการเขียนประสบการณ์ตรงที่รับการถ่ายทอดประสบการณ์การแสดง เขียนได้ไม่หมด ยังมีอีกหลายเรื่องและอยากทำเพราะเรายังมีครูที่รู้และให้ถามได้ แล้วนำมาเขียนงาน งานวิชาการมันไม่อยู่กับที่ ต้องออกไปหาข้อมูล ประสบการณ์เพิ่มเติม เปิดโลกทัศน์ ศึกษางานอย่างจริงจัง งานที่เรามีอยู่ พร้อมกับงานที่คนอื่นมี แล้วก็นำมาดูว่าใช่หรือไม่ใช่อะไร มันจะสามารถปรับไปใช้ได้หรือไม่ ต้องไม่ฟันธงผิดถูก มีแต่นำเสนอทางเลือก เป็นมุมมองเอาไว้ เพื่อขยายโอกาสเป็นแนวทางต่อไป

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สุนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ปัจจุบันนี้การศึกษาเรื่องนาฏศิลป์ไทย ออกไปในมุขกว้างและเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ดูได้จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เปิดคณะศิลปกรรม คณะที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ ดนตรีไทย มีมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้ต่าง ๆ มากขึ้นก็ต้องแสวงหาครูสถาพร ก็จะถูกเชิญไปบรรยายในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนาฏศิลป์ไทยอนุรักษ์ เพราะท่านเคยแสดงมาเยอะมาก ไม่ว่าจะ เป็นนาฏศิลป์ร่วมสมัย ไม่ว่าจะ การคิดศึกษาจากตัวท่านเอง ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของการคิดประดิษฐ์กระบวนท่าต่าง ๆ นาฏยประดิษฐ์ต่าง ๆ ด้วยองค์ความรู้ของท่าน สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่สามารถที่จะนำไปเป็นองค์ความรู้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อีกมากมาย ถ้าเราตั้งในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเรื่องหลักสูตร เรื่องของนาฏยประดิษฐ์ เรื่องของนาฏศิลป์อาเซียน การบริหารจัดการทางด้านนาฏศิลป์ไทย คุณครูสถาพร

ท่านมีหลักการบริหารจัดการอย่างเต็มที่ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับสถาบันการศึกษา ในด้านนาฏศิลป์ไทยทั่วประเทศ

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นึกถึงภาพผู้หญิงเก่งคนนึง เป็นครูที่บุกเบิกนาฏศิลป์ร่วมสมัย เป็นหนึ่งเดียวจริง ๆ ยังไม่เห็นใครที่โดดเด่นเท่าครูสถาพร การเป็นครูนาฏศิลป์ร่วมสมัยในอดีตไม่ใช่เรื่องง่าย ในยุคนั้นครูต้องถูกอะไรที่เป็นภาวะกดดันค่อนข้างสูง (กระแสนุรักษ์) แต่ด้วยความที่เป็นสถาพร เป็นหญิงแกร่งที่ไม่กลัวใคร พันฝ่าอุปสรรคนานับประการ ตอนนั้นเราเด็กจะมองภาพไม่ออกว่าออกมายังไง ซึ่งก็เป็นหญิงแกร่งคนเดียวจริง ๆ ในวงการนาฏศิลป์ไทยที่ปัจจุบันยังทำงานจนอายุ 80 แล้ว ก็ยังถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเด็กรุ่นใหม่ แม้จะมีอุปสรรค แม้จะมีอะไรล้ำสมัยต่าง ๆ แล้ว เชื่ออย่างหนึ่งว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ล้ำสมัยเหล่านี้ก็ต้องมาจากพื้นฐาน ก็ต้องมาเจาะแม่ครูที่เป็นพื้นฐานทางด้านนี้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ เด็กรุ่นใหม่ควรที่จะมาหาพูดคุยกับครู เราจะได้รู้เลยว่า ครูคือเพชรเม็ดหนึ่งในวงการนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย...²²

3.3.2.11 บทสัมภาษณ์ นายสมรัตน์ ทองแท้ นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ได้ร่วมงานในฐานะนาฏยศิลป์ เพราะคุณครูวางมือจากนาฏยศิลป์ มาเป็นผู้บริหาร และเป็น Choreographer แล้ว แต่ก็พอจะทราบว่าในช่วงที่ครูแสดงบนเวทีศิลปากร คุณครูแสดงเป็นตัวเอกหลาย ๆ เรื่อง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

²² สัมภาษณ์ ไพโรจน์ ทองคำสุก, นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 15 ตุลาคม 2557.

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ตรงต่อเวลาและหน้าที่ มีความรับผิดชอบในทุก ๆ ด้าน เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตลอดเวลา มีใจกว้างยอมรับในนาฏกรรมอื่น ๆ กตัญญูรู้คุณ ฝึกฝนทักษะตลอดเวลา ขยันหมั่นเพียรในการพัฒนาตน ต้องมีความชัดเจนทั้งในด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างเหมาะสม ดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์และเหมาะสมตามวัย และThe Show Must Go on

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านเป็นผู้สืบทอดงานด้านนาฏยศิลป์ที่ได้รับถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ท่านได้ให้แนวทาง กระบวนการ ลำดับขั้นตอน ในการแสดงจากประสบการณ์ที่ท่านได้ผ่านพบมา ท่านแนะนำกระบวนการแสดงที่เคยแสดงในอดีตให้ปรากฏออกมาใช้แสดงตามแบบฉบับอีกครั้ง ท่านให้เหตุและผลในการจัดการการแสดงบนเวทีทุก ๆ ด้านอย่างวิจิตรอลังการ และท่านสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพของศิลปินในทุกแขนง ให้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน มุ่งผลสัมฤทธิ์สู่เป้าหมายได้สำเร็จ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : บ่อยครั้งที่ได้ร่วมงานกับคุณครู ครูมีความเป็นนักนาฏยประดิษฐ์อย่างพร้อมมูล มีหลายครั้งที่ครูใช้อารมณ์ในการฝึกหัด แต่ศิลปินผู้ร่วมงานทุกคนเข้าใจในความเป็นครูของครู จึงร่วมงานกับครูได้อย่างดี ซึ่งก็ทำให้ศิลปินได้ซึมซับบทบาทลีลาท่าทางในตอนที่คุณครูย้ำเตือนและเน้นได้ ทำให้ผลงานการแสดงเป็นไปตามอย่างที่ครูต้องการ นับเป็นผลดีกับงานสร้างสรรค์ของคุณครูมาก

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รู้กว้างอย่างชาญฉลาด หมั่นหาและฝึกฝนประสบการณ์อยู่เสมอ ยอมรับคำติชมอย่างมีเหตุผล และยินดีน้อมรับฟังสามารถอธิบายงานประดิษฐ์ของตนเองได้อย่างแจ่มแจ้ง ด้วยเหตุผลที่เหมาะสม ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา และควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานทุกฝ่าย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นต้นแบบที่ควรยกย่องและควรเอาอย่าง ทำให้วงการนาฏยศิลป์ไทยกว้างขวางออกไป ไม่จำกัดผู้ชม ทำให้ศิลปินได้รับความรู้ และประสบการณ์ตรง นอกเหนือจากวัฒนธรรมของเราเอง ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กร มีความโดดเด่นมากกว่าเดิม ทำให้ศิลปะการแสดงออกงามไม่ยิ่งอยู่กับที่ และเป็นไปตามระบบที่เหมาะสม เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมยุคนั้น

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในด้านการถ่ายทอดนาฏยศิลป์ไทยโดยตรงไม่เคย แต่ในด้านการออกแบบการแสดง และในด้านการฝึกซ้อมการแสดงได้ร่วมงานหลายครั้งในฐานะศิลปินผู้แสดง โดยครูเป็นผู้กำกับการแสดง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รู้จักหน้าที่ตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนส่วนตน สามัคคี ร่วมทำองค์กรให้ก้าวหน้า และมีใจรักในงานนาฏยศิลป์

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างไว้ แต่มิได้บอกหรือกำหนดเป็นมาตรฐานตายตัว ศิลปินรุ่นหลังที่ได้ร่วมงานก็มีการนำวิธีการของท่านมาใช้ ซึ่งลักษณะของการแสดงดังกล่าวมีความเป็นร่วมสมัย บางครั้งก็ต่อยอดจากศิลปะเดิม บางชุดก็สร้างสรรค์จินตนาการขึ้นใหม่

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยร่วมงาน ในช่วงครูรับผิดชอบส่วนการแสดงอยู่ โดยเฉพาะงานที่สัมพันธ์กับอาเซียน นาฏยศิลป์อาเซียนในยุคแรก ๆ มีสมาชิกแค่ 6 ประเทศ แล้วจะหมุนเวียนไปแสดงปีละครั้งตามประเทศสมาชิก พอคุณครูเกษียณอายุราชการโครงการนี้ก็หายไปจากกรมศิลปากร

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ใช้หลักเดียวกับนาฏศิลป์ และควรมีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่พวกพ้องมากนัก ใช้เหตุผลในการบริหารงาน ไม่ควรใช้อำนาจเกินขอบเขต ต้องเอื้ออวยลูกน้องอย่างเหมาะสม ด้วยงานด้านการแสดง ไม่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตัวคนเดียว เป็นผู้นำในการพาองค์กรก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ให้องค์กรเป็นที่เชิดหน้าชูตาในสังคมอาเซียน นาฏศิลป์ไทยมีความร่วมสมัยและดำเนินควบคู่ไปกับนาฏศิลป์ที่เป็นแบบฉบับมาตรฐาน สร้างมิตรสัมพันธ์ที่ดีศิลปินต่อศิลปิน ในวงการอาเซียน และเป็นแม่แบบแห่งงานสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมการแสดง

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่เคย ในทางวิชาการโดยตรง แต่เป็นผู้ร่วมงานมากกว่า ในด้านเป็นแบบสาธิตในการแสดงบรรยายและสาธิตของครู

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รอบรู้และรู้รอบ สามารถให้การปรึกษาและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล พึงสำรวจว่าความคิดของตนไม่ใช่ถูกต้องทั้งหมด พึงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ และเป็นผู้ให้ความรู้อย่างไม่ปิดบัง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นแนวทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบหนึ่ง องค์ความรู้ที่ท่านสร้างไว้ สามารถนำไปต่อยอดทางนาฏศิลป์ไทยได้อย่างบริบูรณ์...”²³

3.3.2.12 บทสัมภาษณ์ นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ปินหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ถ้าร่วมงานคุณไม่ทันได้ร่วมงานกับท่านในบทบาทศิลปิน แต่คุณได้ร่วมงานกับท่านตอนเป็นผู้บริหารแล้ว ในบทบาทศิลปินได้สัมผัสตอนแรก ๆ ที่คุณมาเป็นนักเรียน คุณตาจะเป็นครูสอน เพราะช่วงนั้นเป็นยุคที่กรมศิลปากร กองการศึกษา กับกองการสังคีตรวมกันอยู่ ดังนั้นจึงมี 2 หน่วยงานอยู่ด้วยกัน คือหน่วยงานการแสดง กับ หน่วยงานการศึกษา ครูบาอาจารย์ที่อยู่กองการสังคีตก็ต้องลงมาสอนในช่วงโมงสอนที่เป็นปฏิบัติ ครูสถาพรก็จะเป็นครูสอนตัวนาง เราเด็ก ๆ ก็ไปแอบดู ครูเรียนไหนไม่ได้เรียนละคร แต่ครูตาจะสอนละคร ก็จะได้ดูครุฑรำ และก็จากเอกสารทางวิชาการที่เราค้นคว้าก็จะดูว่าผลงานที่ผ่านมามีครูจะแสดงเป็นตัวเอกหรือตัวนางเอกที่สำคัญของกรมศิลปากร เช่น บทบาทของนางอ้วลิม หรือบทบาทของนางคำปิ่น ซึ่งคุณจะได้องค์ความรู้ตรงนี้มา ซึ่งคุณลักษณะการแสดงของคุณแล้วเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีฝีมือในการแสดงเป็นอย่างดี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏศิลป์ปินที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ศิลปินที่ดีในความคิดของคุณ คือ สิ่งแรกต้องมีความรู้จริงในสิ่งนั้น ไม่ว่าจะป็น โขน ละคร ระบำ ที่เราต้องรับผิดชอบแสดงในแต่ละประเภทนั้น ประการที่ 2 ต้องฝึกฝน รู้เท่าถึงแก่นของแต่ละประเภทของการ

²³ สัมภาษณ์ สมรัตน์ ทองแท้, นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 15 ตุลาคม 2557.

แสดง และลงไปแต่ละตัวละคร เมื่อเรารู้แน่แล้วนำมาปรับใช้กับยุคสมัยจะไปได้ง่ายขึ้น และไปได้ดี

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูว่าส่งผลมาก ครูจะเป็นคุณูปการบุคคลหนึ่งที่ทำให้วงการนาฏศิลป์ ทำให้สังคมรู้จักว่าการแสดงนาฏศิลป์เป็นยุคที่มีการปรับและเปลี่ยนแปลง การที่ปรับและเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบันได้ของกรมศิลปากร ครูถาจะเป็นบุคคลต้น ๆ ที่เริ่มทำงานอย่างนี้ในเรื่องการแสดงนาฏศิลป์ สาเหตุที่ครูทำออกมาได้ดีและเป็นที่ยอมรับของลูกศิษย์และสังคม ครูต้องมึองค์ความรู้ อย่างถ่องแท้ จากผลงานของครูถาที่ครูเห็น

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มุมมองของครู ครูขอชื่นชมก่อนครูสถาพร ครูจะใช้คำพูดที่ว่าครูเก่งมาก และครูสามารถที่จะปรับเปลี่ยนในรูปแบบของการแสดงที่นาฏศิลป์ ซึ่งเดิมมาเป็นลักษณะอย่างนี้ สามารถปรับให้เข้ากับยุคกับสังคมในสมัยที่ครูทำนั้นได้ และตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้เพราะลูกศิษย์ลูกหาบางคนก็ยังนำแนวความคิดมาใช้และยังทันสมัยอยู่ ซึ่งผลงานของครูดูแล้วไม่เกิดความเบื่อหน่าย ไม่ว่าจะ เป็น ระบำ หรือละคร ครูไม่ทราบว่ามีหลังของครูถานั้นได้ มุมมองหลักสากลว่าเป็นอย่างไร แล้วจะนำมาปรับใช้การละคร หรือนาฏศิลป์ไทยอย่างไร ทำให้นาฏศิลป์ของเราในยุคของครูปรับเปลี่ยนและสวยงาม ไม่ว่าจะระบำ ครูจะนำหลักสากลเข้ามาทำเสริม ไม่ว่าจะ เป็น แถว หรือกระบวนท่า ดูแล้วมันไม่เบื่อหน่าย

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในกรมศิลปากร นักนาฏยประดิษฐ์เป็นผู้ที่ทำผลงานออกมาแล้วสังคมชื่นชม ลูกศิษย์ชื่นชม หรือเพื่อนร่วมงานชื่นชม ครูถาน่าจะเป็นคนแรก เพราะนาฏยประดิษฐ์ที่เราคิดขึ้นมาต้องทำให้คนอื่นชื่นชอบและชื่นชม ต้องเข้ากับยุคสมัย นาฏยประดิษฐ์นาฏศิลป์ไทยเมื่อทำออกมาต้องมีความเป็นจารีตเดิม ครูดูของครูถาท่านไม่ได้ทำลายตัวนี้เลย แต่เพิ่มวิธีการนำเสนอ เช่น เรื่องของแถว ทำลักษณะนี้ กระบวนท่าแบบนี้ ไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ความ

ซ้ำซากในท่วงทำนองเดียวกัน แถวนี่ทำทำหนึ่ง อีกแถวนี่ทำทำหนึ่ง ทำให้คนดูเห็น ทั้ง 2 รูปแบบ ดีกว่าให้คนดูเห็นทำทำที่เหมือนกัน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ไม่ต้องยุคนไหน เพราะยุคปัจจุบันนี้ก็ยังได้นำมาใช้ ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ครูทำขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็ชุดไหน ระบำไหน หรือละคร เป็นเรื่อง ทุกคนในปัจจุบันจะใช้แนวความคิดของครูมาใช้ โดยที่ไม่ตกยุคตกสมัยทันสมัยอยู่ ครูเวลาสร้างงานไม่ว่าจะเป็นระบำ หรือตัดต่อบทละคร โขน ครูไม่ได้มีความรู้แค่ละคร โขนครูก็ทำ ครูทำผลงานของครูในยุคที่รับราชการจะนำไปเผยแพร่ที่เมืองนอก แล้วนำมาแสดงในไทยก็เป็นการปรับเปลี่ยนให้เด็ก รุ่นหลังดู ชอบ แล้วก็มันต้องเป็นแบบนี้ แบบนี้ ใช้คำว่าครูเป็นคนคิดริเริ่มได้เลย ไม่ว่าจะเป็นการตัดทอนเพื่อดูแล้วไม่น่าเบื่อแต่ไม่ทำลายของเก่า ๆ

กระบวนท่ารำของครู ถ้าเป็นผู้หญิงแสดงก็เป็นผู้หญิงเรียบร้อย กระบวนท่าจะสื่อออกมาให้เห็นเลยว่าผู้หญิง นางในราชสำนักรำก็ดูเป็นนางใน ราชสำนัก ชาวบ้านรำก็ดูเป็นชาวบ้าน ชาวเขารำกระบวนท่าของครู เรามองก็ดูรู้ว่า เป็นชาวเขา

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูได้สัมผัสความเป็นครูของครูก็คือตอนครูเป็นเด็ก ครูสถาพรท่านทำกิจการพิเศษ นอกจากรับราชการแล้ว ท่านยังดูแลรับผิดชอบห้องอาหาร ครูก็ต้องแสดงกับครูน้อย เสาร์อาทิตย์ครูก็จะนัดซ้อมเปลี่ยนรายการ ครูจะเป็นครูจริง สอนจริง ๆ อธิบายชัดเจน ช่วงนี้ ทำนองนี้ หมวดวรรค หมวดอันนี้ ต้องเปลี่ยน อันนี้ไม่เอา ครูจะรู้จุดประสงค์ที่ครูจะนำเสนอรูปแบบการแสดงของครูที่จะให้เรา ณ ขณะนั้น ต้องนำเสนอต่อใคร จะถ่ายทอดทุกกระบวนท่าทาง ครูจะมีความรู้เรื่องทำนองเพลง เหมือนที่บอกว่านาฏยศิลป์ที่ดี คือต้องมีความรู้ สะสมความรู้ให้แน่น สามารถถ่ายทอด หรือสอน รู้จริงในสิ่งนั้น ครูนำมาสอนพวกเราทั้งที่เราไม่ได้แสดงอีกตลาดคือ โรงละคร แต่เนี่แสดงให้ชาวต่างชาติดู ครูก็จะปรับเปลี่ยน ว่าอันนี้ไม่เอา ต้องปรับให้เข้ากับผู้ชม

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คงต้องให้คำจำกัดความเดิมว่า ครูจะเป็นครูที่ดีได้ เป็นผู้ให้ความรู้อย่างถ่องแท้ต่อศิษย์รุ่นต่อ ๆ ไปได้ คือครูต้องมีความรู้ในเรื่อง นั้นอย่างจริงจัง ต้องเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ต้องมีความรู้ในสิ่งที่เราจะสอน เพราะเวลาถ่ายทอดเด็กจะได้รับความรู้อย่างครบถ้วน เหมือนครูเก่าได้บอกครู ได้มา 100 สอนเราได้ 50 เราสอนเด็กได้ 25 ห่วงการศึกษาสมัยนี้ เพราะครูมีความรู้ไม่แตกฉานในวิชาชีพนั้น ๆ แม้กระทั่งนาฏศิลป์ไทยเรา รู้แบบตะ ๆ ไม่ได้รู้ลึก ทำให้คุณภาพการศึกษาลดลง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สิ่งที่ส่งผลมากก็คือ ผลงานของครูอาที่ส่งมาเป็น คุณประโยชน์ต่อองค์กร ผลงานต่าง ๆ จากอดีต ถึง ปัจจุบันก็ยังได้ใช้อยู่ ลูกศิษย์ก็ยังนำมาใช้ ความทันสมัยยังไม่ตก รุ่น ยังใช้ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ครูไม่ใช่ คนโอ้อวดแต่ผลงานออกมาชัดเจน แนวคิดการแสดงปัจจุบันก็ได้มาจากครู สถาพร ครูจะเป็นคนที่ถ่อมตัว มีอะไรก็จะค่อย ๆ บอก มีวิธีที่จะบอกจะสอน เรา แต่เวลาที่ครูจะถ่ายทอดครูจะเปลี่ยนรูปแบบเราต้องตามท่านให้ทัน เพราะแนวคิดครูดึกดำไปแล้วใช้ในกลุ่มคนแล้วไม่สวย ไม่ดี ครูก็ต้องปรับ ต้องให้ เหมาะกับสถานที่ เหมาะกับเวลา ซึ่งครูไม่ได้ปรับเพราะตัวเอง แต่ปรับเพราะ สถานการณ์

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูมีอาชีพคือ ครูได้ภาษา ตรงนี้ไม่ว่าครูจะไปในฐานะ ผู้บริหาร ผู้ควบคุมการแสดง หรือวิทยากร ครูสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้ ส่วนที่สอง ในฐานะครูมาเป็นผู้ควบคุมการแสดง ครูจะมีวิธีการ หรือเทคนิคในการนำไปใช้ ไปบอกเรา สอนเราว่าตรงนี้เป็นแบบนี้ พอเวลาไปแสดงแล้วทันเทียม กับประเทศอื่นได้งานอาเซียน บางครั้งไปประชุมเจอกัน พลัดเรื่องเป็นแบบหนึ่ง พอไปจริงมีการปรับเปลี่ยน ครูจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที และออกมา ได้ดี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : การบริหารในแนวคิดของครู ผู้บริหารหน่วยงานทางด้านนาฏศิลป์อาจจะไม่ต้องเป็นศิลปินก็ได้ ควรจะมีหลักของการบริหาร ว่ากันไปตามรายละเอียดของโครงสร้างขององค์กร องค์กรก็จะไปได้ดี แต่ถ้าเป็นศิลปินอยู่มีความรู้ด้านนาฏศิลป์ด้วยจะยิ่งดี เพราะจะเข้าใจในบุคลากรในส่วนของตัวเอง รู้จักธรรมชาติ แต่ถ้าไม่เป็นศิลปินก็จะว่ากันไปตามหลักวิชาการ ถ้าเป็นศิลปินก็จะอะลุ่มอล่วยกัน แต่การบริหารงานด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ถ้าเป็นศิลปินก็จะอะลุ่มอล่วยกันมากเกินไป มันจะทำให้หย่อนไป เพราะอารมณ์ศิลปินบางครั้งจะเอาอารมณ์ตัวเองมาใช้ในการบริหารด้วย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ยังส่งผลถึงปัจจุบัน คือรูปแบบการแสดงที่เป็นแนวคิดการแสดง ไม่ตกรุ่นไม่ตกสมัย บทละคร ตัดต่อบทละคร เพราะการแสดงในโรงละคร บางทีถ้าเรานำแนวคิดของครูมา รุ่นพวกเราทำอาจจะต้องเติม เสริมเข้าไปเพื่อให้เข้ากับกลุ่มคนดู คนดูในประเทศกับต่างประเทศการเข้าใจมันต่างกัน อาจจะต้องเปลี่ยนแปลงของเพลง แต่ไม่ได้สอหดแทรกแบบเต็มขบวน เพื่อให้เข้าใจตรงกันและกระชับขึ้น

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คำเหล่านี้เหมาะกับครูจริง ๆ มองดูแล้ว ครูโบราณในยุคของครูถาจะมีอาจารย์พินดา ที่เป็นนักวิชาการเหมือนกัน อาจารย์จะได้แค่ภาษาไทยบ้านเรา ถ้าไปเมืองนอกครูถาจะได้กำไร เพราะครูจะได้ในเรื่องภาษาต่างประเทศ ในเรื่ององค์ความรู้ด้านวิชาการ ครูจะต้องสืบค้นหาในเรื่องนั้นมา แล้วนำมาอธิบายได้อย่างถ่องแท้ ปัจจุบันครูก็ยังให้กับสถาบันการศึกษาอื่นอยู่ ครูไม่ใช่ประเภทว่าเอกสารมาอย่างไรสอนอย่างนั้น ครูสอนจากแนวประสบการณ์ที่ครูมีอยู่เอามาใช้เป็นหลัก หรือก็ประสบการณ์แสดงของครู เช่น รำแบบนี้ แสงต้องอย่างนี้ เครื่องแต่งกายก็ต้องแบบนี้ ครูจะครบวงจร

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเป็นคนที่มึนค้ความรู้ในเรื่องนั้น อย่างถ่องแท้ การเป็นนักปฏิบัติมาแล้วมาเป็นนักวิชาการ เป็นกำไรชีวิตเพราะเราเคยได้ปฏิบัติ แล้วพอมานักวิชาการแล้วได้นำองค์ความรู้นั้นมาใช้ให้สอดคล้องกัน ทำให้เราวิเคราะห์ในงานแต่ละชิ้นได้ ในบทบาทที่เรารับมาแสดงได้ เช่น ละครของกรมศิลปากร ละครนอก หรือละครประเภทต่าง ๆ จะเป็นยุคละครที่เราปรับปรุงขึ้น ไม่ใช่ตามหลักทฤษฎีหรือตามหลักวิชาการ ที่นักวิชาการเขียนขึ้นมา การเขียนวิชาการของนักวิชาการ ถ้าเราปฏิบัติไม่ได้ เราก็จะเขียนไปตามเนื้อหาของวิชาการจากรุ่นสู่รุ่นกันมา แล้วนำมาร้อยเรียง หรือมาวิเคราะห์สังเคราะห์ แต่ครูเมื่อเห็นเรื่องงานวิชาการ ครูสามารถเอามาเปรียบเทียบกับงานแสดงที่เราประสบมาว่าลักษณะการแสดงของเราเป็นอย่างนี้เพราะอะไร เราต้องรู้เรื่องการปฏิบัติด้วย ถ้าไม่รู้เราก็เป็นแนวนักวิชาการทั่วไป ทำให้เราดูแตกต่างจากนักวิชาการทั่วไป เพราะเรามีประสบการณ์ตรงจากการแสดงด้วย ยกตัวอย่าง สังข์ทอง ที่เป็นละครนอก เป็นยุคละครซึ่งกรมไม่มีมาก่อน ยุคละครนอกที่ใช้ผู้ชายแสดงล้วน ซึ่งมันตรงกับเอกสารทางวิชาการว่าละครนอกเป็นละครชาวบ้าน แต่เราไม่ใช่ชาวบ้านแต่สืบสาน แต่ทำไมละครนอกชาวบ้านที่ผู้ชายเล่น ตลกขบขันเฮฮา คนดูสนุกสนาน ตัวมเหสี ตัวทำวพญา มหากษัตริย์พูดเล่นกับเสนา เข้ากับหลักทฤษฎี แต่กระบวนท่าร้ายยังเป็นรูปแบบของหลวงอยู่ เราสามารถไปวิเคราะห์เปรียบเทียบได้

แล้วละครนอกในยุคแรกของกรมศิลปากรที่ใช้ผู้หญิงแสดง หรือมาเป็นชายหญิง ก็ไม่ได้แสดงอย่างนี้ ก็ยังยึดจารีต หรือธรรมเนียมปฏิบัติแบบเดิมที่ครูบาอาจารย์รับมา ถ้าผู้ชายเป็นชายล้วนไปเล่นแนวผู้หญิงเล่นก็ไม่สนุก ดูผู้หญิงรำดีกว่า มันก็ต้องหาอัตลักษณ์ของตัวเองให้เข้ากับประเภทรูปแบบนั้นด้วย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สุนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลกระทบต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลในทางบวก เพราะครูเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญอยู่ในตัวเองในด้านนี้มาก เพราะฉะนั้นวิชาความรู้ต่าง ๆ ของครูที่ทิ้งไว้ในสำนักการสังคีต ลูกศิษย์ลูกหายังยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ แล้วปฏิบัติแนวทางของครูแล้ว เนื้อหา หรือกระบวนกรต่าง ๆ ไม่ตก runtak สมัย ยังเป็นองค์ความรู้ที่แน่นอน สามารถนำมาบอกเด็กได้ ใช้ได้ในทางวิชาการครูจะรู้ถ่องแท้ในเรื่องนั้น ที่จะบอกเราสอนเรา ฉะนั้นเราเอาองค์ความรู้

ไปบอกต่อก็จะกลายเป็นรุ่นต่อรุ่น ทำให้สำนักงานการสังคีตยังคิดถึงครูอยู่ แต่ด้วยองค์ประกอบด้วยภารกิจต่าง ๆ ระบบข้าราชการของเรา ก็ทำให้ครูไม่ได้สืบสานต่อ เพราะครูอายุถึงคราวเกษียณไป เสียหายองค์ความรู้ที่ครูมี ทั้งด้านนาฏยศิลป์ เป็นนักวิชาการ เป็นผู้บริหาร ซึ่ง 3 ส่วนนี้ครูทำให้ดีมาก และลูกศิษย์ลูกหายังใช้องค์ความรู้อยู่ และเห็นได้ชัดเจนที่ออกมาสู่สายตาประชาชน ซึ่งครูก็ยังไปช่วยตามสถาบันอื่น ๆ อยู่ แต่ในส่วนสำนักงานการสังคีต ด้วยเรื่องงบประมาณ ก็ได้ท่านมาเป็นวิทยากรเป็นครั้งคราว

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มองถึงรูปลักษณ์ก่อน ครูจะผู้หญิงมาก ผู้ดีมาก และมองผลงาน ครูคือบุคคลที่สามารถทำให้นาฏยศิลป์ของเราจากรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ทำให้คนดูชื่นชอบ ชื่นใจ ติดตามมาจนทุกวันนี้ ครูถนัดคือผู้บุกเบิก และเอาแบบอย่างไปใช้ปรับตรงนั้นแต่ตรงนี้ ได้แนวคิดจากท่านทั้งนั้น...²⁴

3.3.2.13 บทสัมภาษณ์ นายคมสันฐ หัวเมืองลาด นาฏศิลป์อาวุโส สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลป์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในความคิดของครูที่ได้สัมผัส ครูมีประสบการณ์เยอะ ทั้งตรงทั้งอ้อม ทางตรงคือครูได้ศึกษามาแน่นพอสมควร ประสบการณ์ทั้งอ้อมแม้คือครูไม่ได้ปฏิบัติ แต่ครูได้เห็นการแสดงเยอะของต่างประเทศเยอะ เพราะครูมีโอกาสเป็นหัวหน้าคณะที่พาไปเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ ได้เยอะ ครูก็เอาความรู้เหล่านั้นมา บูรณาการสู่นาฏศิลป์ไทย เช่น การปรับแถว การปรับท่ารำ การปรับให้มีความเป็นสากล แต่อยู่บนความเป็นไทย ครูทำได้ดงามมาก

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

²⁴ สัมภาษณ์ ขวลิต สุนทรานนท์, นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร, 14 ตุลาคม 2557.

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องของตัวเองอย่างเต็มที่แน่นอน ๆ นิสัยดี ไม่อวดตัว เย่อหยิ่ง ตรงต่อเวลา มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น เก่งแต่นิสัยแยก็ไม่ไหว

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูเห็นมาเยอะก็นำมาสูในหลาย ๆ ชุดการแสดงก็ยังคงดำเนินรอยตามที่คุณครูได้เคยวางไว้ เช่น การนำชุดต่างมารวมกันเป็นเมดเลย์ บนความเข้าใจที่เรียบง่ายก็ยังมีอยู่และส่งผลอยู่ ครูที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงก็ยังสำนึกความเป็นครูกับเราอยู่ เพราะครูมีความเมตตาแนะนำสิ่งที่ดีงามให้เยอะ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์หรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูเป็นคนที่มีประดิษฐ์ชุดการแสดงโดยที่นำองค์ความรู้ไทยเป็นหลัก และนำองค์ความรู้อื่นที่รับรู้ได้เห็นมารวมประดิษฐ์ขึ้นมา ครูเคยเห็นการแสดงแปลงตัวของอินโดนีเซียครูก็เอามามากซ์ให้เป็นที่ไทย ปกติเวลาการแสดงของไทยพอเสร็จก็วิ่งหายเข้าไป อีกตัวก็วิ่งออกมา แต่ครูจะใช้วิธีซ้อนกัน ทำให้คนดูสื่อเข้าใจมากขึ้นว่ามีการเปลี่ยนตัว แต่อย่างไรการแสดงทางด้านเอเชีย มันบวกจินตนาการเข้าไป 50 เปอร์เซ็นต์อยู่แล้ว

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ของคุณคือประดิษฐ์อะไรต้องมีองค์ความรู้แน่น ๆ มีทัศนวิสัยที่กว้าง ได้รู้ได้เห็นเยอะ สามารถที่จะเอามาทำให้เหมาะสมกับเวลา ความคิดรวบยอดของตัวเอง ของงานที่จะนำเสนอ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูสถาพร นอกจากเป็นผู้มีองค์ความรู้เยอะแล้ว ยังผู้เสียสละให้ผู้รู้น้อยกว่าเยอะ ตามสถาบันต่าง ๆ ทำมาเนิ่นนาน ไม่เคยปฏิเสธคนที่มาขอร้องครูเลย ครูไม่รังเกียจ ครูถ่ายทอดด้วยความเมตตา

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราต้องเชื่อในตัวเค้าว่ามีภูมิปัญญา มีความรู้ที่จะถ่ายทอดให้เราได้ ครูกะโหลกกะลา บอกใคร ๆ จะเชื่อ ครูสถาพรเป็นคนแบบนี้ที่มีองค์ความรู้ เพราะครูเห็นมาตลอด

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ทำให้นาฏศิลป์ไทยมีการเบี่ยงเบนมีทางเลือกมากขึ้น โดยอยู่ในกรอบ แต่เพิ่มทางเลือกให้มากขึ้น เช่น แต่เดิมมีแถววี่อย่างเดียว วงกลม แถวเฉียง ครูสามารถจัดได้ 4 5 6 7 8 9 แถว บางคนนั่งบ้าง บางคนยืนบ้าง ที่ครูนำมาถ่ายทอด แต่เดิมอาจจะไม่มีใครกล้าทำ ครูมีพลังทำเพราะครูเป็นคนมีความเชื่อ

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูสถาพรเป็นคนเก่ง เพราะท่านเป็นศิลปิน แล้วขึ้นมาเป็นผู้บริหาร แล้วก็ต้องมาผู้บริหารศิลปิน ครูเลยเข้าใจอารมณ์ศิลปิน ซึ่งยากนะแต่ละคนเก่งเป็นแท่ง ครูสามารถควบคุมคนที่เก่งเป็นแท่งได้ แต่ละคนมีอีโก้ตัวเอง ดังนั้นครูต้องเป็นคนที่ยืดหยุ่น อุดหนุน และเมตตาอย่างสูง แต่ครูก็อยู่บนหลักของผู้บริหารที่ดี ครูมีหมด

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อันหนึ่งควรจะเข้าใจศิลปิน มีองค์ความรู้ด้านการบริหาร ใจหนัก อุดหนุน อุดหนุน และมีความเมตตา ที่เน้นจริงคือ เข้าใจศิลปิน บางทีเลิกเที่ยงคืนกว่าจะกลับก็ตีก็ จะให้มาเร็วขีดเส้น 8 โมงครึ่ง เสาร์-อาทิตย์ ก็ไม่ได้หยุด ก็ต้องมีการให้รางวัลกับลงโทษควบคุมไปด้วยกัน

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลมากนะ เพราะครูเป็นกลไกของชาติ ที่นำนาฏศิลป์สู่ต่างประเทศ เผยแพร่มากมาย เป็นที่รู้จักเป็นหน้าเป็นตา แทนที่เราจะอยู่แต่ในประเทศเราอย่างเดียว เป็นการบริหารเชิงรุก

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ครูมองว่าคุณครูสภาพรเสียสละเหลือเกิน อายุมากพอควรแล้ว แต่ครูมีองค์ความรู้ในตัวเต็มเปี่ยม ครูไปบรรยายเสียสละให้ทุกที่ ครูเคยบอกว่าทำมาทุกอย่างแล้วตอนนี้ทำคุณให้แผ่นดิน ตัวครูเองยังเจริญรอยตามครูสภาพรได้ไม่หมด

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นอกจากจะเสียสละแล้ว ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแน่น ๆ หลายร้อยคนที่มีองค์ความรู้เทียบครูไม่ได้ เพราะว่าครูมีประสบการณ์ตั้งแต่เข้าโรงเรียนนาฏศิลป์ จนป่านี้อายุ 70-80 ปี คิดดูว่าองค์ความรู้จะเยอะ จะแน่นไหม ถึงบางเรื่องไม่ได้แสดงเอง แต่ครูได้เห็นเป็นร้อย ๆ รอบ เหมือนที่บอกว่าครูแม่น ได้มีประสบการณ์ทางตรง ประสบการณ์ทางอ้อม ที่จะมาพูด มาเล่า มาบอกให้ฟัง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสภาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สงติ ที่ครูบอกแล้วว่านาฏศิลป์ไทยก็ยังมีมุมมองทางเลือกเพิ่มขึ้น เลื่อนนำไปใช้ สามารถนำไปต่อยอดได้

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสภาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นึกถึงความเนียบ ละเอียดลออ ภาพลักษณ์ที่ครูพยายามสร้างให้องค์กร ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว กิริยามารยาทของศิลปินทั้งหลายแหล่ ครูจะปลุกฝังวางดงามบทเวที ช่างเวทิงดงาม ไปต่างประเทศครูก็อยากอยู่ในระเบียบที่งดงาม ไม่ว่าจะเป็เสื้อผ้า ฟอรั่ม เด็กจะไม่เข้าใจ ครูก็จะบอกให้แต่งแบบนี้ใส่สูท ใส่อะไรเพื่อเค้าได้ไม่ดูถูกเรา ครูพยายามยกย่องเรายังเด็กก็ไม่เข้าใจว่าใส่ทำไม ครูเองก็ทำแบบนี้มาโดยตลอด...”²⁵

3.3.2.14 บทสัมภาษณ์ นางสาวขวัญใจ คงถาวร รองคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กล่าวว่า

²⁵ สัมภาษณ์ คมสันฐ หัวเมืองลาด, นาฏศิลป์นอาวสุโส สำนักการสังคีตศิลปากร, 14 ตุลาคม 2557.

“...ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีความรับผิดชอบต่อบทบาท และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความตรงต่อเวลา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะนาฏยศิลป์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยร่วมงาน โดยเป็นนักแสดงในงานที่ครูสถาพร เป็นผู้ฝึกซ้อม ออกแบบท่า ซึ่งครูมีแนวคิดแปลกใหม่ไปจากแนวคิดด้านนาฏศิลป์แบบเดิม มีหลักการออกแบบที่เป็นสากล ไม่น่าเบื่อแต่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ของท่านที่ได้มีโอกาสไปร่วมงานในต่างประเทศและงานระดับชาติต่าง ๆ และจากการที่ท่านเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไม่ยึดติดในกรอบ ส่งผลให้งานของท่านได้รับการยอมรับอย่างดีเยี่ยมและจากความสามารถของท่านทางคณะศิลปนาฏดุริยาง จึงได้เชิญท่านเป็นผู้วางรากฐานนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ให้นักศึกษาจึงมีผลงานใหม่ ๆ ออกมาเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ และนานาชาติ

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเป็นผู้ที่ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบมีความกล้าที่จะคิดและทำสิ่งใหม่ ๆ และไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ สนใจที่จะแสวงหาความรู้เพื่อให้ทันต่อโลกและการเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะนาฏยประดิษฐ์ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ และเกิดผลผลิตที่มาจากต้นแบบของครูสถาพรและพัฒนาต่อไปได้อีกมาก 1) ได้มีโอกาสเห็นท่านเป็นผู้ถ่ายทอดท่ารำ เมื่อครั้งทำงานอยู่สำนักการสังคีต 2) มีจิตเมตตา หุ่เมเทร่างกายแรงใจให้อย่างเต็มที่และด้วยความเมตตาไม่มีอคติ 3) ส่งผลให้มีการ สืบต่อองค์ความรู้มิให้สูญ และยังเป็นการได้เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางสืบต่อไป

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีความยุติธรรม มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักและความมีสำนึกที่ดีต่อหน่วยงานหรือองค์กร

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ส่งผลให้เกิดความนิยมนาฏศิลป์ไทยรูปแบบใหม่ที่เป็นที่นิยมในประเทศไทยและต่างประเทศ เนื่องจากการเป็นหัวหน้าคณะเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในและต่างประเทศ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีมุมมองกว้างไกล รู้จักให้ออกาส ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมไม่หยุดนิ่ง เป็นผู้ที่รู้จักดีเพื่อก่อ ไม่มีอคติ ยอมรับในความคิดเห็นของทุกคน และท่านมีความรู้และประสบการณ์อย่างมาก จึงสามารถให้คำแนะนำและให้แนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการผลิตงานสืบต่อ...”²⁶

3.3.2.15 บทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูंना นาฏศิลป์ป็นชำนาญการ สำนักงานการสังคีตกรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในบทบาทที่สถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ป็นหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ในฐานะที่เคยเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ ท่านท่านแสดงในโอกาสที่สำคัญ ๆ ที่ท่านแต่งรำและเป็นต้นแบบอันนั้นนั่นนั่น แต่มาทันในตอนี่เรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ แล้วท่านเป็นผู้บังคับบัญชาแผนกนาฏฯ มาช่วยงานตั้งแต่เป็นนักเรียนได้ทันเห็นท่านคุณครูสถาพร พอเรียนจบชั้นสูงแล้วพอได้เปิดสอบบรรจุ ท่านเป็นหัวหน้างานแผนกนาฏศิลป์ ท่านก็บอกให้เรามาสอบทั้งครูองช้อย และครูปราณีด้วย เราเป็นรุ่นน้องก็ได้สอบ

²⁶ สัมภาษณ์ ขวัญใจ คงถาวร, รองคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 14 ตุลาคม 2557.

ตามความรู้ความสามารถจนได้เข้ารับราชการ ได้ร่วมงานก็เพราะสายงานมาช่วยงาน เป็นพระลักษณะ เป็นเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นตัวประกอบหลาย ๆ เรื่อง ทราบกิตติศัพท์ของท่านเป็นต้นนาง เราเป็นแค่นาฏศิลป์ตัวน้อย ๆ เราได้เห็นครูบาอาจารย์ตามประเพณีของเราทราบกันอยู่แล้วว่าเราชาวนาฏศิลป์จะดูครูบาอาจารย์เป็นต้นแบบ ครูท่านเป็นต้นนาง เราเป็นตัวพระ บางสิ่งเราก็ได้เรียกว่าครูพักลักจำ ในเรื่องกระบวนท่ารำ ส่วนในเรื่องการทำงาน ได้เห็นท่านบริหาร ออกแบบชุดการแสดง รวมทั้งเวลาเรียงงานที่ต้องบอกว่ารูปแบบการแสดงที่จำกัดเวลา จำกัดหลายอย่าง ท่านมีแนวความคิดที่ทันสมัย สามารถที่จะนำท่ารำ ออกแบบในการแสดง ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ ตามโอกาส ที่ประทับใจและแอบปลื้มคือ ท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่พูดภาษาอังกฤษได้ไพเราะ ท่านมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นผู้หญิงมาก มีบุคลิกภาพที่งดงาม และกิตติศัพท์ของความตรงต่อเวลา ได้สัมผัสกับตัวเองตอนที่ไปฝรั่งเศส ครูบาอาจารย์ก็เล่าถึงกิตติศัพท์ในหลาย ๆ ด้านให้ฟัง พอมาเป็นผู้บังคับบัญชาทำงานสายงานเดียวกับท่านได้เห็น จริยวัตร ได้เห็นรูปแบบการทำงาน ได้เห็นการปกครองคน ได้เห็นการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ท่านเป็นสุภาพสตรีที่มีความสามารถสูงท่านหนึ่ง นี่ก็ไม่ถึงว่าท่านเป็นนาฏศิลป์ที่เป็นไทย ๆ แต่ท่านมีความทันสมัย หลากหลายด้าน ท่านเก่งภาษาอังกฤษแบบหาตัวจับได้ยากและมีความอัจฉริยะ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สุนทอง ในฐานะนาฏศิลป์ไทยส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ท่านมีความคิดริเริ่ม กล้าที่จะทำงานศิลปะจริง ๆ คำว่ากรรมศิลป์ควรต้องเป็นเชิงอนุรักษ์ แต่ท่านมีคำว่าพัฒนาขึ้นมาต่อท้ายว่าอนุรักษ์และพัฒนา ท่านครบตรงนี้ และต้องบอกว่าสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งสามารถใช้จนถึงปัจจุบันนี้เกิดในยุคของท่านก็ได้องค์ความรู้ที่ท่านสร้างในยุคของท่านบางสิ่งบางอย่างยังใช้อยู่ ยังกินมรดกของท่าน บทบาทของท่านก็ยังส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอยู่ ถือว่าท่านเป็นหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์กรรมศิลป์ในสายงานนาฏศิลป์ไทย บางสิ่งบางอย่างไม่มีการกล่าวถึงอ้างถึงหรือเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ประวัติศาสตร์ตรงนี้หายไปทีเดียว เป็นการสูญเสียดูที่ตาคุณที่ได้ทำงานวิจัยในเรื่องนี้ บางสิ่งบางอย่างเราทุกคนทำงานศิลปะทำปริมาณเยอะมาก แต่ในเรื่องเชิงวิชาการ บันทึก ในเรื่องวิจัยทั้งหลายทั้งปวง

เราขาดตรงนี้ เกิดเกียรติคุณครูบาอาจารย์ที่ผลิตผลงาน สร้างสรรค์ผลงาน และพัฒนางานศิลปะ ซึ่งเป็นผลงานศิลปะประจำชาติตรงนี้ ในส่วนตัวว่าขาดไป เพราะบางสิ่งบางอย่างเราเป็นผู้ปฏิบัติการที่จะมาช่วยกันเอง ก็ต้องให้แมวมองให้หันมามอง หันมาให้ความสำคัญกับบุคลากรทำงานศิลปะของชาติบ้านเมือง การทำงานศิลปะวัฒนธรรมไทย เป็นงานที่ละเอียดอ่อน เป็นงานชั้นสูง เป็นงานที่ถูกมองข้ามไป เพราะถือว่าการทำงานเชิงศิลปะชั้นสูง ไม่ว่าจะ โขน ละคร เป็นงานทำซ้ำ รุ่นสู่รุ่นบางทีบุคลากรที่ทำด้านนี้มีความอัจฉริยะ อ่อนนุ่ม ถ่อมตน แมวเท่านั้นที่เห็นคุณค่าและคนภายนอกกล่าวถึง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยศิลป์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เราเรียนตัวไหน เราก็ต้องมีพื้นฐานที่ดีเป็นศิษย์มีครู เป็นโขนพระ เราก็ต้องแม่นยำในด้านท่ารำโขนพระ เพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทเล็ก แม่บทใหญ่ รวมถึงเพลงหน้าพาทย์ทั้งหลายทั้งปวง ต้องมีความขยันหมั่นเพียร ฝึกปรือ เพราะงานศาสตร์และศิลป์แขนงนี้เป็นศิลปะชั้นสูง ต้องมีการฝึกฝน ได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ เมื่อได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์แล้วต้องมีการฝึกฝนด้วยตัวเอง มีพรสวรรค์แล้วต้องมีพรแสวง เมื่อได้รับมอบหมายภารกิจหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติให้เต็มที่ตามบทบาทที่ได้รับ มีวินัยให้ตัวเอง ตรงต่อเวลา มีสัมมาคารวะต่อครูบาอาจารย์ รวมทั้งมีน้ำใจไมตรี มีความละเอียดอ่อน แล้วนำศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ ต้องเป็นคนละเอียดอ่อน เพราะจะทำอะไรขึ้นบนเวทีก็จะงดงาม เก็บรายละเอียดจากครูบาอาจารย์ที่ถ่ายทอด เก็บรายละเอียดจากครูที่สอน รวมทั้งเป็นผู้ที่ดี หรือที่เรียกว่าครูพักลักจำ ต้องเป็นคนช่างสังเกต ต้องพอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีกับคนอื่นเค้า ขยายความได้คือ พอใจในสิ่งที่ครูบาอาจารย์มอบหมายให้ ตัวเอกก็จะมีแค่หนึ่งเดียว ความอิจฉาก็จะมี เราจึงต้องมีหลักธรรมมะในใจในการทำงานศิลปะ สิ่งที่ดีจะตามมาเอง เมื่อได้รับการยอมรับจากครูบาอาจารย์ เมื่อได้รับการยอมรับจากผู้ชม ตรงนั้นจะเป็นสิ่งมีคุณค่ากับตัวเรา ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน อยู่ที่การกระทำของเรา เรายังไม่ต้องไปหวังก่อนว่าอะไรจะตามมา เราทำหน้าที่ของเราที่ได้รับมอบหมายในบทบาทตัวนั้น ๆ ให้ดี สิ่งดี ๆ จะมาหาเราเอง ตัวเราต้องไม่ละ ไม่เลย ไม่หลง ไม่ลืมตัวในคำเยินยอปลอ้น รับคำชมน้อย ๆ คำติเยอะ ๆ ได้เอาจไปพัฒนาตัวเอง

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องผ่านการฝึกฝนจากครูบาอาจารย์ ต้องผ่านการเรียนฝึกฝน ฝึกซ้อม ผ่านการเป็นศิลปินบนเวที มีประสบการณ์เป็นเอกอู๋ ได้ผ่านร้อนผ่านหนาวมา รวมทั้งได้ดูแบบการแสดงไม่ใช่แค่ นาฏศิลป์ไทย ทุกอย่างเป็นศิลปะวิสัยหมด ไม่ว่าจะบัลเล่ต์ โอเปร่า เพลงคลาสสิก เราดูตรงนั้นเป็นตัวอย่างแล้วเอามาใช้ นำมาประยุกต์กับงานศิลปะวัฒนธรรมไทยเราได้ รวมทั้งเราดูเพื่อนบ้านอาเซียน จากประสบการณ์ที่ได้ไปเผยแพร่ในนามคนไทย เค้าไม่ได้แข่งด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว วัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่บอกความเจริญของชาติ บอกความเป็นหน้าเป็นตาของชาติบ้านเมืองได้ ศิลปะวัฒนธรรมไทยไม่ใช่ของเซยหรือล้าสมัย ไม่เป็นรองใครในสากลก็ว่าได้ การเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ดี ต้องมีความเข้าใจศิลปะของนาฏศิลป์ไทยให้ครบถ้วนกระบวนการความ มีวิสัยทัศน์ เปิดโลกทัศน์ได้เห็นชาวบ้านชาวเมืองเขาด้วย จะได้นำมาสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ได้ดี

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สำคัญคือต้องเป็นผู้อาวุโสที่ได้รับจากเพื่อนร่วมวงการด้วยกัน ว่าท่านมีบุคลิกภาพ จริยวัตรที่งดงาม เป็นตัวอย่างเป็นต้นแบบของศิลปินที่ดี การปกครองศิลปินก็ต้องใช้ศิลปินที่ผ่านร้อนผ่านหนาว โดยที่เราได้เห็นท่านทำงานบนเวทีมา เราก็จะเกิดความศรัทธาเลื่อมใส การปกครองศิลปินว่ายากก็ยาก จะว่าง่ายก็ง่าย ถ้าเป็นศิลปินด้วยกันจะเข้าใจกัน ถ้าวิไฟเราะะ กินอิมนอนหลับเราทำถึงไหนถึงกัน แต่ถ้าพูดไม่ถูกหู ต่อให้เอาเงินมากองเท่าไหนก็มาทางไหนเชิญทางนั้นเราเป็นศิลปินของชาติ เป็นศิลปินของหลวง เราต้องมีระเบียบวินัย กฎกติกามารยาท ศิลปินทุกคนพึงมีตรงนี้ การมีผู้บังคับบัญชาที่เป็นเชิงสัญลักษณ์แต่ก็ต้องบอกว่าถึงเวลาจะต้องตัดสินใจก็ตัดสินใจ ต้องเห็นศิลปินแต่ละคนว่ามีความสามารถอย่างไร เชี่ยวชาญทางใด มอบหมายภารกิจให้ตรงกับคน ๆ นั้น คือต้องมีวิสัยทัศน์ ต้องเห็นศิลปินรุ่นปฏิบัติที่สามารถทำงานให้ตรงสำเร็จลุล่วง ตอบโจทย์งานของชาติบ้านเมืองได้ ศิลปินทุกคนมีความอ่อนนไหวเปราะบาง การที่จะมาทำหน้าที่ตรงนี้ก็จะต้องได้รับการคัดเลือก ต้องผ่านการเรียนในระบบมาอยู่แล้ว มีพื้นฐานได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาพอสมควร

ผู้บังคับบัญชาที่องค์กรประกอบกว่าภาพรวมใหญ่ ทั้งการปกครองและมอบงาน มันก็ต้องมีศิลปินมีอารมณ์ที่หลากหลาย อยู่ที่ต้นทุนทางครอบครัว ต้นทุนทางการเรียน ใครจะมีอิทธิพลมากน้อย ก็ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชา

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : จริง ๆ งานของเราต้องเอาประสบการณ์ เพราะดูอย่างครูบาอาจารย์เก่า ๆ อย่างอาจารย์เสรี อาจารย์สถาพร มาจากอะไร มาจากศิลปิน แล้วก็ไปเป็นนักวิชาการ ถ้ามีความเข้าใจในงานศิลปะแล้ว ผ่านประสบการณ์ ผ่านร้อนผ่านหนาว นำมาหล่อหลอมมันก็จะออกมาเป็นเชิงวิชาการได้ในความอัจฉริยะของท่าน นักวิชาการไม่จำเป็นต้องมากจากสายวิชาการตั้งแต่ต้น งานศาสตร์และศิลป์ตรงนี้ต้องมาจากการปฏิบัติ ศิลปินที่มีความรู้ความสามารถเป็นนักวิชาการได้ มีศิลปินหลายท่านที่เป็นศิลปินแล้วไปเป็นนักวิชาการ...”²⁷

3.3.2.16 บทสัมภาษณ์ นายธีรเดช กลิ่นจันทร์ นาฏศิลปินชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนาฏศิลปินที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความสามารถในการปฏิบัติการแสดงและการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกทางการแสดงได้อย่างดี เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสืบทอดกระบวนท่ารำและการประดิษฐ์กระบวนกรำและการแสดงทุกประเภท

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สันทอง ในฐานะนาฏศิลปินส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นผู้มีความรอบรู้ในด้านศิลปะ ด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยและนาฏยประดิษฐ์ ตลอดจนมีความสามารถในการสื่อสารความรู้ทางนาฏศิลป์ในระดับสากลได้อย่างดี

²⁷ สัมภาษณ์ สมเจตน์ ภูนา, นาฏศิลปินชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปากร, กรมศิลปากร, 16 ตุลาคม 2557.

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารหน่วยงานทาง
นาฏศิลป์ไทยที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ต้องมีความรู้และเข้าใจในงานด้านการบริหารองค์กร
และสามารถนำความรู้ในเชิงบริหารงานมาประยุกต์ใช้กับข้าราชการศิลปินได้
อย่างดี กล่าวได้ว่าการบูรณาการด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะลักษณะ
การทำงานในด้านการแสดงของโรงละครแห่งชาติ มีความแตกต่างจากการ
ทำงานในหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้บริหารที่มีความ
ผูกพันการงานด้านการแสดงมาอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร สันทอง
เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : มีบทบาททางด้านนักวิชาการที่รอบรู้และสามารถ
อธิบายกระบวนการถ่ายทอดการแสดงที่เป็นกระบวนการปฏิบัติออกมาในเชิง
วิชาการ ที่สามารถเทียบได้กับหลักการปฏิบัติทางสากลได้ (การละคร
สมัยใหม่) นอกจากนี้คุณครูยังเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี
ต่อบรรดาศิลปินที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคุณครู และยังเป็นแบบอย่าง
ที่ดีต่อศิลปินนักแสดงอาวุโสและศิลปินระดับปฏิบัติงานทุกท่าน

ผู้วิจัย : ในแนวคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี
ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เป็นนักแสดงที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
ต่อทุกคน มีความรู้รอบด้านทั้งการแสดงโขนและละคร และมีความสามารถในการ
สื่อสารระดับสากล...²⁸

3.3.2.17 บทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิจารณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวว่า

“...ผู้วิจัย : ท่านเคยร่วมงานกับสถาพร สันทอง ในบทบาทที่สถาพร
สันทอง เป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือไม่ อย่างไร

²⁸ สัมภาษณ์ ชีรเดช กลิ่นจันทร์, นาฏศิลป์นานาชาติ, สำนักการสังคีต
กรมศิลปากร, 15 ตุลาคม 2557.

ผู้ให้สัมภาษณ์ : เคยร่วมงานกันดังนี้

1. กรรมการควบคุมและสอบวิทยานิพนธ์สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย
2. วิทยากรบรรยายหัวข้อทางวรรณกรรมและนาฏยศิลป์

ผู้วิจัย : ในแนวความคิดของท่าน ผู้ที่จะเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ดี ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ดีควรมีความรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชานั้น ๆ ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดพัฒนาวิชาการอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการที่มีคุณภาพ ท่านมีความรู้ทางนาฏยศิลป์เป็นอย่างดีทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยพื้นฐานทางนาฏยศิลป์แบบจารีตที่มั่นคง ท่านจึงสามารถสร้างงานที่ผสมผสานนาฏยศิลป์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ได้ตามหลักวิชาการ ท่านมีส่วนในการเผยแพร่ นาฏยศิลป์ไทยในระดับนานาชาติ ทำให้ศิลปวัฒนธรรมไทยมีบทบาทในประชาคมโลก ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ถ่ายทอดความรู้ทางนาฏยศิลป์แก่นิสิตนักศึกษาหลายสถาบันอย่างสม่ำเสมอ ท่านยอมรับความคิดเห็นของนักวิชาการรุ่นใหม่และส่งเสริมให้ทีมงานสร้างสรรค์ ทำให้วงการนาฏยศิลป์ไทยมีทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา สามารถรักษางานศิลปะแบบดั้งเดิมและผลิตงานใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัย : หากกล่าวถึงสถาพร สนทอง ท่านจะนึกถึงอะไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผู้อุรักษ์และพัฒนา...²⁹

²⁹ สัมภาษณ์ เสาวณิต วิงวอน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 15 ตุลาคม 2557.

3.3.3 การบันทึกข้อมูล

- บันทึกลงสมุดบันทึก และบันทึกลงคอมพิวเตอร์
- บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง และถอดความบันทึกลงคอมพิวเตอร์
- บันทึกภาพนิ่งโดยกล้องถ่ายภาพ

3.3.4 การสังเกตการณ์

การวิจัยในเรื่องบทบาทของสถาพร สนทอง กับวงการนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์บุคคล ที่เกี่ยวข้องกับผลงานในด้านต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง เพื่อให้งานวิจัยตรงไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงแบ่งการสังเกตออกเป็นสังเกตการณ์จากภาพถ่ายการแสดง และสังเกตการณ์จากวิดีโอทัศน์

3.4 การตรวจสอบเอกสาร

การวิจัยด้านนาฏศิลป์ไทย มีขั้นตอนในการตรวจสอบข้อมูลค่อนข้างละเอียด เพราะข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์นั้นจะต้องมีความถูกต้องแม่นยำ และสามารถอ้างอิงได้ แต่การเก็บข้อมูลที่เป็น การที่มีการบันทึกในอดีตมีน้อยมาก เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้บันทึกแตกต่างจากสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีวิธีการตรวจสอบดังนี้

3.4.1 ข้อมูลด้านทฤษฎี สำหรับข้อมูลด้านนี้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องสถาพร สนทอง เช่น ด้านนาฏยกรรมการแสดง ผู้วิจัยได้อ่านและสรุปความ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.4.2 ข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาถอดความ แล้วบันทึกเป็นอักษร รวมทั้งเรียบเรียงเป็นสำนวนวิชาการ และให้เจ้าของข้อมูลเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลของสถาพร สนทอง ที่ได้ มาวิเคราะห์ตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

3.5.1 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยในฐานะนาฏยศิลปิน

3.5.2 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์

3.5.3 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย

3.5.4 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย

3.5.5 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยในฐานะนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏยศิลป์ไทย

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 แนวความคิดและความสำคัญของการวิจัย
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 สมมติฐานของการวิจัย
- 1.4 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.5 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.6 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย
- 1.7 นิยามคำศัพท์
- 1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 ประวัติส่วนตัวของสถาพร สนทอง
- 2.2 ประวัติการศึกษาของสถาพร สนทอง
- 2.3 ประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง
- 2.4 ประวัติการสร้างสรรค์ผลงานของสถาพร สนทอง
- 2.5 การเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในประเทศและต่างประเทศของสถาพร สนทอง
- 2.6 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแสดงของสถาพร สนทอง
- 2.7 รางวัลและเกียรติคุณที่สถาพร สนทองได้รับ
- 2.8 การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคมของสถาพร สนทอง
- 2.9 ชีวิตปัจจุบันของสถาพร สนทอง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

3.2 แหล่งข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.3.2.1 บทสัมภาษณ์ นางสาวรณิ ชลานุเคราะห์ ศิลปิน
แห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครเวที)
ประจำปีพุทธศักราช 2533

3.3.2.2 บทสัมภาษณ์ นางรัชนี พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขา
ศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช
2554

3.3.2.3 บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน

3.3.2.4 บทสัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญการสอน
นาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

3.3.2.5 บทสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์)
ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏ
ดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3.2.6 บทสัมภาษณ์ นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.7 บทสัมภาษณ์ นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.8 บทสัมภาษณ์ นายสุรัตน์ เอี่ยมสะอาด หัวหน้ากลุ่ม
นาฏศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.3.2.9 บทสัมภาษณ์ นางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลป์
อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

- 3.3.2.10 บทสัมภาษณ์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละคร
และดนตรีชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.11 บทสัมภาษณ์ นายสมรัตน์ ทองแท้ นักวิชาการละคร
และดนตรีชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.12 บทสัมภาษณ์ นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการ
ละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.13 บทสัมภาษณ์ นายคมสันฐ หัวเมืองลาด นาฏศิลป์
อาวุโส สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.14 บทสัมภาษณ์ นางสาวขวัญใจ คงถาวร รองคณบดี
คณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 3.3.2.15 บทสัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูนา นาฏศิลป์
ชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.16 บทสัมภาษณ์ นายธีรเดช กลิ่นจันทร์ นาฏศิลป์
ชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 3.3.2.17 บทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3.3.3 การบันทึกข้อมูล
- 3.3.4 การสังเกตการณ์
- 3.4 การตรวจสอบเอกสาร
- 3.4.1 ข้อมูลด้านทฤษฎี
- 3.4.2 ข้อมูลด้านการสัมภาษณ์
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5.1 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทยใน
ฐานะนาฏศิลป์

3.5.2 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย ในฐานะ
นักนาฏยประดิษฐ์

3.5.3 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยใน
ฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย

3.5.4 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยใน
ฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย

3.5.5 บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทยใน
ฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางนาฏยศิลป์ไทย

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 4 การวิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทองที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย

4.1 บทบาทในฐานะนาฏยศิลป์

4.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์

4.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย

4.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย

4.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติ ผลงาน และบทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากงานวิจัย ตำรา พบว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีบทบาทในวงการนาฏศิลป์ไทยมากมายหลายบทบาท โดยผู้วิจัยได้จำแนกบทบาทออกเป็น 5 บทบาท ได้แก่ บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน บทบาทในฐานะ นักนาฏยประดิษฐ์ บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย และบทบาทในฐานะนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ

ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทอง ในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม และทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ ในบทบาทต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง โดยศึกษาวิเคราะห์ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- 4.1 บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน
- 4.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์
- 4.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย
- 4.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย
- 4.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

และในทุกบทบาท จะพบว่าสถาพร สนทอง มีความสามารถที่โดดเด่นและแตกต่างจากนาฏศิลป์ปินท่านอื่นในยุคเดียวกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังนี้

4.1 บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน

นาฏย หมายถึง เกี่ยวกับการฟ้อนรำ เกี่ยวกับการแสดงละคร

ศิลป์ หมายถึง นายช่างผู้ทำการศิลปะ, ผู้มีศิลปะในการแสดงออก

นาฏยศิลป์ หมายถึง ศิลปินผู้มีหน้าที่ในการแสดงโขน ละคร และ ระบำ รำ ฟ้อน ต่าง ๆ

นาฏยศิลป์ในแต่ละยุคสมัย มักจะสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ตามกระแสของสังคมในยุคนั้น เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การค้าขาย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลงานนาฏศิลป์ทั้งสิ้น

วัฒนธรรมการเสฟงานศิลปะ กาลเวลา และบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป จะเป็นดรรชนีที่ชี้วัด ค่านิยม และรสนิยม ดังที่ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต ได้ให้นิยามของ คำว่า นาฏยศิลป์ ไว้ดังนี้³⁰

- นาฏยศิลป์ เป็นเครื่องหมายแห่ง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- นาฏยศิลป์ เป็นการแสดงออกของการบวงสรวงในศาสนา
- นาฏยศิลป์ เป็นเครื่องแสดงระเบียบสังคมและอำนาจ
- นาฏยศิลป์ เป็นเครื่องแสดงบรรทัดฐานของสังคม
- นาฏยศิลป์ เป็นประณีตศิลป์
- นาฏยศิลป์ เป็นสื่อกลางของการผสมผสานทางวัฒนธรรม
- นาฏยศิลป์ เป็นการสร้างสรรค์เฉพาะของศิลปิน
- นาฏยศิลป์ เป็นดรรชนีบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน และความเป็นไปในอนาคต

จากการศึกษาชีวิตประวัติของสถาพร สนทอง ในบทบาทของนาฏยศิลปินนั้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร สนทอง เป็นนาฏยศิลปินที่มีความสามารถเจนจัดในด้านการแสดงที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของตัวนาง ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ ในปัจจุบัน) กรมศิลปากร ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย เริ่มตั้งแต่วัยระดับชั้นต้น เมื่อปี พุทธศักราช 2489 และได้รับการถ่ายทอดท่ารำจากครูผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีฝีมือที่ถือเป็นยอดบรมครูทางนาฏศิลป์ไทยทั้งสิ้น ได้แก่

- คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี ครูคนแรกที่เป็นคนตั้งไข่ให้ โดยการฝึกหัดเพลงช้า-เร็ว คือนอกจากนี้ ยังได้ถ่ายทอดการรำเมขลา-รามสูร รำเชิดฉิ่งเมขลา รำฉุยฉายเบญจกายแปลง บทบาทของตัวนางวิมาลา จากเรื่องไกรทอง

- หม่อมครูต่วน (ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) ได้ถ่ายทอดบทบาทของตัวนางจันทร์สุดา ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องหลวิชัยคาวี และบทบาทกุมาร ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องสังข์ศิลป์ชัย

- คุณครูลมูล ยมะคุปต์ และคุณครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครรำ) ประจำปีพุทธศักราช 2535 ได้ถ่ายทอดการรำบทบาทตัวพระในการรำเชิดฉาน บทบาทของพราหมณ์เกศสุริยง จากเรื่องสุวรรณหงส์ การรำฉุยฉายพราหมณ์ บทบาทของคุณหญิงมุก คุณหญิงจัน จากเรื่องวีรสตรีเมืองกลาง ระบำนันทอุทยาน

- คุณครูมัลลีย์ คงประภัสร์ ได้ถ่ายทอดการรำไหว้ครูละครชาตรี

³⁰ สุรพล วิรุฬห์รักษ์, หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 45-46.

- คุณครูผัน โมรากุล ได้ถ่ายทอดการรำเมขลาหนังวิมาน
 - คุณครูจำเรียง พุทธประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2531 ได้ถ่ายทอดการรำในบทบาทของนางรีน นางรอย จากละครพันทางเรื่อง พระลอ
 - คุณครูสะอาด แสงสว่าง ได้รับมอบจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมมาจารย์) ให้ถ่ายทอดการรำระบำนกเขา
 - คุณครูอัมพร ชัชกุล ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เรื่องเกี่ยวกับหลักการกำกับเวที และหลักการกำกับการแสดง รวมถึงงานธุรการด้วย ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่สถาพร สันทอง ได้ร่วมปฏิบัติงานจริง จึงทำให้สถาพร สันทอง สามารถบริหารจัดการทางด้านนาฏศิลป์ได้ครบวงจร
 - ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมมาจารย์) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528 ได้ถ่ายทอดการรำบทบาทของนางจันทร์ จากละครเรื่อง พระร่วง และบทบาทของนางอ้วลิม (ซึ่งสถาพร สันทอง เป็นนาฏศิลป์คนแรกที่ได้รับถ่ายทอดบทบาทนี้ของกรมศิลปากร) จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง และได้มอบหมายให้คุณครูเฉลย สุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2530 เป็นผู้ดูแลฝึกซ้อมต่อ นอกจากนี้ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ยังได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งาน เทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏศิลป์ และการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปินอีกด้วย
- นอกจากสถาพร สันทอง จะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านนาฏศิลป์ไทยแล้ว ท่านยังได้รับการถ่ายทอดด้านดนตรีไทยและคีตศิลป์ไทยอีกด้วย ได้แก่
- คุณครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2529 ได้ถ่ายทอดหลักการทางด้านคีตศิลป์ไทย
 - คุณครูมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปีพุทธศักราช 2528 ได้ถ่ายทอดทางด้านทฤษฎีดนตรีไทย
 - คุณครูพระประณีต ได้ถ่ายทอด การบรรเลงระนาดเอก ทางมโหรี ในเพลงดับต้นเพลงซึ่งเป็นเพลงแรก
 - คุณครูประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปีพุทธศักราช 2531 ได้ถ่ายทอดการบรรเลงระนาดเอก ในเพลงเชิดนอก
- การที่สถาพร สันทอง ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยนี้ จากสุดยอดบรมครูของวงการนาฏศิลป์ไทยหลาย ๆ ท่าน ผ่านการเคี้ยวเข็ญ ฝึกฝนองค์ความรู้ จนเกิดทักษะและ

ความชำนาญ เป็นศิลปินตัวนางที่โดดเด่นในยุคหนึ่ง จนได้รับคัดเลือกให้แสดงบทบาทนางอ้วลิม เป็นคนแรกของประเทศไทย อีกทั้งยังได้รับคัดเลือกให้เป็นแบบสำหรับปั้นประติมากรรมเจ้าเงาะ และนางรจนา จากละครนอกเรื่องสังข์ทอง สำหรับใช้ประดับบริเวณโถงทางเข้าของโรงละครแห่งชาติ โดยในครั้งนั้น สถาพร สนทอง สวมบทบาทเป็นนางรจนา คู่กับสุนันทา บุญยกเทศ ซึ่งสวมบทบาทเป็นเจ้าเงาะ ปัจจุบันนี้ ประติมากรรมเจ้าเงาะและนางรจนา ก็ยังคงตั้งตระหง่าน โดดเด่นสวยงาม สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น อยู่บริเวณโถงทางเข้าของโรงละครแห่งชาติดั้งเดิม เหมือนเป็นสิ่งที่คอยย้ำเตือนให้ผู้คนทั่วไป ได้ประจักษ์ชัดถึงความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยของสถาพร สนทอง ในฐานะตัวละครนางอันดับต้น ๆ ของกรมศิลปากรในยุคหนึ่ง

นาฏศิลป์ทั้งหลาย ๆ ท่าน ที่ได้เคยร่วมแสดงกับสถาพร สนทอง ต่างก็กล่าวยกย่องถึงความสามารถทางการแสดงของสถาพร สนทอง ไว้ นางสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครเวที) ประจำปีพุทธศักราช 2533 และนางรจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554 ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยไว้ว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่สามารถเข้าถึงบทบาทตัวละครได้เป็นอย่างดี ลุ่มลึก มีการใช้สายตาสื่ออารมณ์กับตัวละครที่รำด้วย ใสจริตจะก้าน ใสลีลา การทึ้งทู่ทั้งตา มีอารมณ์ของตัวละครในการแสดงส่งออกมาจากภายใน แม้ในเวลาปกติสถาพร สนทอง จะเป็นคนเรียบร้อยนุ่มนวลก็ตาม แต่เมื่อเข้าสู่บทบาทของการแสดงแล้ว สถาพร สนทอง สามารถเปลี่ยนบุคลิกและนำพาตัวเองสู่บทบาทที่ตนได้รับ ไม่ใช่เพียงมีฝีมือในการรำเท่านั้น แต่ขณะที่แสดง สถาพร สนทอง จะใสจริตลีลาของตัวละครเข้าไปด้วย นับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างยิ่งของนาฏศิลป์ที่ดี คือต้องสามารถส่งอารมณ์เหล่านั้นมาสู่ผู้ชม และผู้ที่รำด้วย

นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ให้ข้อมูลที่ น่าสนใจกับผู้วิจัยไว้ว่า สถาพร สนทอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ยากในนาฏศิลป์ท่านอื่น สิ่งนั้นคือ ท่านเป็นตัวนางที่มีจริตงดงามมาก และเป็นจริตลีลาความเป็นผู้หญิงแบบธรรมชาติ ซึ่งหาได้ยากในนาฏศิลป์ตัวนางท่านอื่น โดยจริตลีลาเหล่านั้นจะปรากฏอยู่ในท่ารำที่สถาพร สนทอง ได้ถ่ายทอดออกมา

กล่าวได้ว่าสถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ที่มีความสามารถ มีองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยอย่างครบถ้วน มีความเจนจัดและลุ่มลึกในการแสดงบทบาทตัวละครนาง มีความโดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับของนาฏศิลป์ในรุ่นเดียวกัน รวมถึงยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับนาฏศิลป์รุ่นหลังได้ดำเนินรอยตามอีกด้วย บทบาทของนางอ้วลิมจากเรื่องพญาผานอง บทบาทนางจันทน์ จากเรื่องพระร่วง บทบาทนางเมขลาและนางสีดาจากเรื่องรามเกียรติ์ บทบาทนาง

มณฑลจากเรื่องสังข์ทอง ฯลฯ บทบาทของตัวนางเหล่านี้ได้รับการกล่าวขวัญถึง และยังประทับใจในความทรงจำของคนในแวดวงนาฏศิลป์ไทยและคนทั่วไปในยุคนั้น อันเนื่องมาจากความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทย สามารถเข้าถึงทุกบทบาทที่ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม มีความเป็นมืออาชีพ มีจริตของความเป็นนักแสดง สามารถถ่ายทอดท่าทาง อารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครออกมาให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามได้ เนื่องมาจากความใฝ่รู้ ความอดทน วิริยะอุตสาหะในการฝึกฝนทักษะองค์ความรู้ที่ได้รับจากครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา เป็นแบบอย่างของนาฏศิลปินที่ดีซึ่งมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกณฑ์การสร้างมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์นักแสดง ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อพัฒนาการวิชาการตามโครงการแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี พุทธศักราช 2553-2555 ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและให้มีความรู้เรื่องหลักการในการพิจารณายกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ โดยได้เสนอมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ นักแสดง ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด จำนวน 10 ข้อ ดังนี้

1) มีจิตวิญญาณ หมายถึง การมีพลังจากชีวิตจิตใจ มุ่งหมายเพื่อผดุงชีวิตและให้ความหมายที่สำคัญที่สุดแก่ชีวิตและมีปณิธานแน่วแน่ ในทางนาฏศิลป์ นักแสดงหรือศิลปิน ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด จะต้องอาศัยจิตวิญญาณเพื่อสร้างงานศิลปกรรมเสนอผู้ชม ทั้งนี้อาจอาศัยอารมณ์ ความรู้สึก ความรัก ความสัมพันธ์ ความผูกพัน เป็นต้น

2) มีรสนิยม หมายถึง มีความนิยมชอบทางศิลปะที่งามถึงขนาดกล่าวคือเป็นความงามระดับสุนทรียะ ทั้งในแง่ความชื่นชมทางศิลปะและการแสดงออกทางศิลปะ รู้จักเลือกสรรทั้งอรรถคือสาระ และรสคือภาวะทางอารมณ์จากการเสพงานศิลปะอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ

3) มีประสบการณ์ หมายถึง ผ่านการฝึกศึกษา ได้สั่งสมบ่มเพาะทักษะทางศิลปะ มีความรู้หลากหลายและรู้จักประมวลสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นมา ได้ลองผิดลองถูกจนสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงและมีความชำนาญทางศิลปะ

4) มีปรัชญา หมายถึง มีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ว่าด้วยความรู้และความจริงนำไปสู่การดำเนินชีวิตอันทรงคุณค่า เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ มีศรัทธายึดมั่นไม่สั่นคลอน มีอุดมการณ์ที่สะท้อนออกมาเป็นงานศิลปกรรม เพื่อให้สังคมได้ซึมซับและเรียนรู้ รวมถึงประยุกต์ไปเป็นการดำเนินชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคล

5) มีความสามารถหลากหลาย หมายถึง เป็นผู้นำความรู้และประสบการณ์รอบตัวมาบูรณาการศิลปกรรม และปรับเปลี่ยนสร้างงานให้เหมาะสมแก่กาลและสถานที่ มีมุมมองรอบด้านแบบสหศาสตร์ และมีความสามารถอันวิเศษไม่สิ้นสุด เพื่ออุทิศให้การสร้างศิลปกรรมอย่างเต็มใจ

6) มีการสร้างสรรค์ หมายถึง มีความสามารถสร้างศิลปกรรมที่จะประยุกต์ความรู้และความงามให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมาใช้ในงานศิลปะด้วยทักษะและวิธีการที่ดี ทั้งที่ปรากฏเป็นผลงานของตนและถ่ายทอดความรู้ว่าด้วยการสร้างสรรค์ผลงาน ที่จะนำไปสู่การสืบทอดจิตวิญญาณของศิลปกรรม

7) เป็นผู้นำและผู้บุกเบิก หมายถึง เป็นผู้สร้างศิลปกรรมที่มีอิทธิพลต่อวงการศิลปะหรือสังคม อาจเป็นผู้คิดค้นทดลองทางศิลปะ สร้างงานที่แสดงออกทางความคิด รสนิยม และสะท้อนเอกลักษณ์ของตนอาจมีงานที่เป็นที่นิยมและยอมรับในสังคมเพราะรู้จักแสวงหาวิธีการและรูปแบบศิลปะใหม่

8) มีการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง มีการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพสูงให้แก่ทางนาฏยศิลป์ มีความเป็นครู มีคุณธรรมของครู รู้จักวิธีการถ่ายทอดทางศิลปะอย่างเหมาะสม มีกระบวนการและระบบทางความรู้ รู้จักปรัชญาของความรู้และเชิดชูความรู้รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมของครูแก่ศิษย์

9) มีจรรยาบรรณ หมายถึง บำเพ็ญตนเป็นศิลปินผู้ใหญ่ อยู่ในศีลธรรมจรรยา มีทัศนคติและจุดยืนที่ชัดเจนว่าด้วยศีลธรรม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของศิลปิน ทั้งนี้ต้องตระหนักคุณค่าและมีจิตสำนึกของความเป็นศิลปิน เป็นแบบอย่างแก่ศิลปินทั้งหลายและคนทั่วไปในสังคม

10) เป็นผู้หายาก หมายถึง เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเปรียบพร้อมครบถ้วน มีความเป็นเลิศในศาสตร์หลาย ๆ แขนง เบ็ดเสร็จอยู่ในบุคคลคนเดียว นับว่าหาได้ยากยิ่งในคนทั่วไป

ผลการพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่ตรงตามมาตรฐาน จากมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น ทางผู้จัดทำโครงการได้พิจารณาว่า มีบุคคลทางด้านนาฏยศิลป์ จำนวน 2 ท่าน ที่ตรงตามมาตรฐานนี้คือ

ท่านที่ 1 ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏยศิลป์สากล ประจำปีพุทธศักราช 2555

ท่านที่ 2 อาจารย์สถาพร สนทอง ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏยศิลป์ไทย ประจำปีพุทธศักราช 2555

เกียรติคุณที่ได้รับในครั้งนี้ ถือเป็น การยอมรับคุณสมบัตินาฏยศิลป์ที่เพียบพร้อมของสถาพร สนทอง จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงระดับแนวหน้าของเมืองไทย จากเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เพื่อนำมาวิเคราะห์หีบหอบของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย ในฐานะนาฏยศิลป์ของประเทศไทย ซึ่งสถาพร สนทอง มีคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกดังกล่าวเป็นอย่างดี กล่าวคือ

4.1.1 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณและพลังในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเปี่ยมล้น มีจุดมุ่งหมายและปณิธานที่แน่วแน่ มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ไทยในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ผลงานของสถาพร สนทอง เป็นที่โดดเด่นออกมาจากนาฏยศิลป์ในยุคนั้น เนื่องจากคนในกองการสังคีต กรมศิลปากร ค่อนข้างจะปิด จึงเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ คำติฉินนินทาจากศิลปินกลุ่มหัวอนุรักษ์นิยม แต่ด้วยความมีขันติธรรม ท่านจึงสงบไม่สนใจเสียงวิพากษ์วิจารณ์เหล่านั้น มุ่งมั่นสร้างผลงานจนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ เพื่อผดุงชีวิตและให้ความหมายที่สำคัญที่สุดแก่ชีวิต

4.1.2 สถาพร สนทอง เป็นผู้มีริสนิยมที่ดีในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากโอกาสที่ดีในการได้ทำงานรับใช้ใกล้ชิดบรมครูทางด้านนาฏยศิลป์ไทยที่สำคัญหลาย ๆ ท่าน อาทิ ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมมาจารย์) ซึ่งมีในสวนเป็นอย่างมากในเรื่องของแนวคิดสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ และองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ถูกถ่ายทอดมาถึงสถาพร สนทอง รวมถึงประสบการณ์ที่ได้มีโอกาสได้เดินทางไปศึกษา การเข้าร่วมสัมมนาวิชาการ การเข้าร่วม Work Shop กับศิลปินนานาชาติ การที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมงานของอาเซียน การนำพาคณะกรรมการแสดงนาฏยศิลป์ไทยไปยังต่างประเทศ ฯลฯ ทำให้สถาพร สนทอง เป็นผู้มีริสนิยมที่ดี มีมุมมองและโลกทัศน์ที่กว้างไกลกว่านาฏยศิลป์ในยุคเดียวกัน เกิดแรงผลักดัน แรงบันดาลใจในการที่จะคิดสร้างสรรค์ ทำอะไรใหม่ ๆ ในกับวงการนาฏยศิลป์ไทยอยู่เสมอ

4.1.3 สถาพร สนทอง เป็นผู้มีประสบการณ์ ผ่านการเคี้ยวเข็ญ ฝึกฝน ศึกษาองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยจากบรมครูทางด้านนาฏยศิลป์ไทยที่เยี่ยมยอด ได้สั่งสมบ่มเพาะองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะความเชี่ยวชาญ มีความรู้ลึกและรู้รอบ มีความเจนจัดในองค์ความรู้เหล่านั้น มีองค์ความรู้ที่หลากหลายและรู้จักประมวลสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นมา ได้ลองผิดลองถูก กล้าคิดกล้าทำสร้างสรรค์ผลงานออกนอกกรอบจารีตแบบเดิม ๆ ซึ่งสมัยนั้นยังไม่เคยมีใครกล้าทำมาก่อน เล็งเห็น

การณ์ไกล ผลงานของท่านไม่เคยล้าสมัย ยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้นักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ ๆ ในปัจจุบันได้ศึกษา ต่อยอดองค์ความรู้เหล่านั้นในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพได้

4.1.4 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีปรัชญาในการดำเนินชีวิต ถือขันติธรรม มีความวิริยะอุตสาหะ ยึดมั่นในแนวความคิดที่ว่าศิลปะไม่ควรจะอยู่นิ่งเฉย ๆ จะอยู่แค่การอนุรักษ์อย่างเดียวไม่ได้ ยอมเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อการพัฒนาให้นาฏยศิลป์ไทยเจริญก้าวหน้าและไม่หยุดนิ่ง ผลงานถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้สังคม เกิดเป็นองค์ความรู้อันนำมาซึ่งประโยชน์แก่นิสิต นักศึกษา ในสถาบันที่สอนนาฏยศิลป์ไทย รวมถึงนักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ มีศรัทธายึดมั่นในแนวทางของตนโดยไม่ให้เสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมมาสั่นคลอนความคิดของตน มีอุดมการณ์แน่วแน่ที่สะท้อนออกมาในผลงานนาฏยประดิษฐ์อันเป็นเอกลักษณ์ของตน เพื่อให้สังคมได้ซึมซับและเรียนรู้ รวมถึงประยุกต์ไปเป็นการดำเนินชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคล

4.1.5 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความสามารถหลายหลาก ทั้งองค์ความรู้ด้านนาฏยศิลป์ไทย ด้านนาฏยศิลป์สากล ด้านดุริยางคศิลป์ ด้านคีตศิลป์ ด้านภาษา ด้านการกำกับเวที การกำกับศิลป์ การประพันธ์บท การตัดต่อร้อยเรียงบทละครขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสม มีสุนทรียะทางศิลปะ มีรสนิยมเป็นผู้ที่เสพงานศิลปะทุกแขนง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ตนเอง สามารถนำองค์ความรู้ที่มีมาบูรณาการจนเกิดผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่แปลกใหม่และดีเยี่ยม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแก้ไขผลงาน ให้เหมาะสมแก่กลุ่มผู้ชม กาลและสถานที่ นับเป็นผู้ที่มีมุมมองรอบด้าน หลายหลายมิติในบุคคลคนเดียว

4.1.6 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีการสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างผลงานนาฏยประดิษฐ์ ที่สามารถประยุกต์องค์ความรู้และสุนทรียะของผลงานให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ ผลงานของท่านได้นำองค์ประกอบทางศิลปะที่เกี่ยวข้องมาใช้อย่างเหมาะสม ปรากฏเป็นผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่มีเอกลักษณ์เป็นแบบฉบับของตน และถ่ายทอดองค์ความรู้อันนำมาซึ่งประโยชน์เหล่านั้นแก่นิสิต นักศึกษา ในสถาบันที่สอนนาฏยศิลป์ไทย รวมถึงนักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ อันจะนำไปสู่การสืบทอดจิตวิญญาณของศิลปกรรมให้คงอยู่สืบไป

4.1.7 สถาพร สนทอง เป็นผู้นำและผู้บุกเบิก กล่าวคือ เป็นผู้ที่กล้านำเสนอผลงานนาฏยประดิษฐ์ในรูปแบบที่แปลกใหม่ แตกต่างจากผลงานของนาฏยศิลปินในยุคเดียวกัน นับเป็นผู้นำของวงการนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัย เป็นผู้ริเริ่มบุกเบิก วางรากฐาน และนำพาการแสดงนาฏยศิลป์ไทยไปสู่นานาชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งได้มีอิทธิพลต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย ส่งผลให้การแสดงนาฏยศิลป์ไทยเป็นที่รู้จักในมุมกว้าง และได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เป็นผู้คิดค้นทดลองการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบใหม่ ๆ ให้แปลกแตกต่างจากเดิมที่

มีอยู่ สร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่สามารถแสดงออกซึ่งความคิด รสนิยม และสะท้อนเอกลักษณ์รูปแบบของตนเองอย่างแท้จริง ผลงานเป็นที่นิยมและยอมรับในมุมกว้าง แสวงหาวิธีการและรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของตนอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง

4.1.8 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยแก่นาฏยศิลป์ของกรมศิลปากร ตลอดจน นิสิต นักศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนสาขานาฏยศิลป์ไทย รวมถึงการสร้างนักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ บุคลากรทางนาฏยศิลป์ไทยที่มีคุณภาพไว้ประดับวงการ มีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ให้ความรู้จนหมดสิ้นโดยไม่ปิดบังอำพราง อันเป็นคุณธรรมที่พึงมีของผู้ที่เป็นครู มีวิธีการถ่ายทอดทางองค์ความรู้เป็นกระบวนการอย่างมีระบบและเหมาะสม นอกเหนือจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ ยังปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติตน การวางตัว และจรรยาบรรณของนาฏยศิลป์แก่ศิษย์อีกด้วย

4.1.9 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน บำเพ็ญตนเป็นศิลปินผู้ใหญ่ที่นำเคารพนับถือ อยู่ในศีลธรรมจรรยาอันดี มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี มีความยุติธรรม มีขันติธรรม เดินทางสายกลาง มีทั้งพระเดชและพระคุณในการปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ไม่ยึดมั่นถือมั่น มีความซื่อสัตย์ในสายงานของตน มองโลกในแง่บวก เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีทัศนคติและจุดยืนที่ชัดเจนว่าด้วยศีลธรรมอันดี เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่นาฏยศิลป์ทั้งหลายและคนทั่วไปในสังคม

4.1.10 สถาพร สนทอง เป็นผู้หายาก กล่าวคือ มีคุณสมบัติและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร แตกต่างจากนาฏยศิลป์ทั่วไปโดยสิ้นเชิง มีความเจนจัด รู้ลึกและรู้รอบในศาสตร์หลายแขนงเบ็ดเสร็จ อันหาได้ยากยิ่งในบุคคลเดียว นับเป็นเพชรเม็ดงามนำเอกของวงการนาฏยศิลป์ไทย ที่ได้ผ่านการเจียรไนยเหลี่ยมมุมหลากหลายมิติ จนส่งแสงเป็นประกายสวยงามและทรงคุณค่า หาผู้ใดเสมอเหมือน

สรุปได้ว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีบทบาทกับวงการนาฏยศิลป์ไทยในฐานะนาฏยศิลป์เป็นอย่างยิ่ง เป็นนาฏยศิลป์ที่มีความสามารถ มีองค์ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ไทยอย่างครบถ้วน มีความเจนจัดและลุ่มลึกในการแสดงบทบาทตัวละครนาง มีความโดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับของนาฏยศิลป์ในรุ่นเดียวกัน รวมถึงยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับนาฏยศิลป์รุ่นหลังได้ดำเนินรอยตามอีกด้วย บทบาทของนางอ้วลิมจากเรื่องพญาผานอง บทบาทนางจันทน์ จากเรื่องพระร่วง บทบาทนางเมขลาและนางสีดาจากเรื่องรามเกียรติ์ บทบาทนางมณฑาจากเรื่องสังข์ทอง ฯลฯ บทบาทของตัวนางเหล่านี้ได้รับการกล่าวขวัญถึง และยังประทับใจในความทรงจำของคนใน

วงการนาฏศิลป์ไทยและคนทั่วไปในยุคนี้ อันเนื่องมาจากความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทย สามารถเข้าถึงทุกบทบาทได้อย่างดีเยี่ยม มีความเป็นมืออาชีพ มีจริตของความเป็นนักแสดง สามารถถ่ายทอดท่าทาง อารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครออกมาให้ผู้ชมรู้สึกคล้อยตามได้ เนื่องมาจากความใฝ่รู้ ความอดทน วิริยะอุตสาหะในการฝึกฝนทักษะองค์ความรู้ที่ได้รับจากครูบา อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา เป็นแบบอย่างของนาฏศิลป์ที่ดีซึ่งมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

4.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์

นาฏยประดิษฐ์ ถือเป็นกระบวนการทางความคิดอย่างหนึ่ง ที่นาฏศิลป์หรือนักนาฏยประดิษฐ์ได้ใช้ในการกำหนดหรือสร้างสรรค์การแสดงชิ้นใหม่ โดยเป็นการสร้างสรรค์อย่างมีขั้นตอนและการวางแผน มีการฝึกซ้อม การปรับเปลี่ยนแก้ไข ชัดเจนผลงานให้สมบูรณ์แบบและเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์นี้ เป็นสิ่งที่นาฏศิลป์ได้คิดค้นขึ้นเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการสอดแทรกแนวคิด ลักษณะความเป็นอยู่หรือความเชื่อของมนุษย์ ที่ต้องออกแบบให้อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติอย่างมีสุนทรียะทางศิลปะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อผลงานนาฏศิลป์ในยุคปัจจุบัน ผู้ชมบางกลุ่มโหยหาความแปลกใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อนในผลงานนาฏศิลป์ตามจารีตดั้งเดิม

ประสบการณ์ที่สั่งสมเปาะมาของนักนาฏยประดิษฐ์ จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผลงานนาฏยประดิษฐ์ชุดนั้น ๆ มีความสมบูรณ์และเกิดผลสัมฤทธิ์ สร้างความประทับใจแก่ผู้ชม ปัจจุบันนาฏศิลป์บางกลุ่มหันมาสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์เพื่อตอบโจทย์สังคม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา การติดต่อสื่อสาร การค้าขาย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ อย่างไรก็ดี การคิดและประดิษฐ์ลีลาท่าทางหรือท่าเต้นในผลงานนาฏยประดิษฐ์นั้น สามารถหยิบยกรุ่นมาจากสิ่งใกล้ตัว หรือสิ่งรอบที่อยู่รอบ ๆ ตัวที่ผู้สร้างงานได้พบเห็น ประสบการณ์ที่เคยเจอ มาปรับใช้ในผลงานนาฏยประดิษฐ์ของตนเองได้ ซึ่งจะทำให้ผลงานนาฏยประดิษฐ์นั้นมีประเด็นใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซาก จากประเด็นเดิม ๆ ที่มีผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว เกิดความแปลกใหม่และความโดดเด่นในผลงาน

ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วว่า นาฏยประดิษฐ์สามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนไปได้ ก็ด้วยปัจจัยและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เมื่อนาฏศิลป์มีการพัฒนาไปจนถึงระดับหนึ่ง ก็มีกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า

เป็นผู้ออกแบบนาฏยศิลป์ ผู้กำกับลีลาหรือผู้ประดิษฐ์นาฏยศิลป์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปรับปรุงรูปแบบของท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องประสาน และสัมพันธ์กับแนวคิดหรือแก่นของนาฏยศิลป์

“...ผู้ออกแบบนาฏยศิลป์ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยการฝึกซ้อมหรือผู้ประดิษฐ์ท่ารำ แต่ในที่นี้ขอเสนอคำใหม่ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Choreographer...”³¹

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อหาคำจำกัดความหรือความหมายของคำว่า นาฏยประดิษฐ์ (Choreography) ให้มีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน ดังขอสรุปพอสังเขปดังนี้

“...นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบกลวิธีของนาฏยศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเดิน การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ ในการทำให้นาฏยศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้...”³²

“...การสร้างสรรค์นาฏศิลป์นั้นะคะ จริง ๆ แล้วก็เป็นเรื่องความอิสระของผู้สร้าง เพราะว่าแนวทางการทำงานของการสร้างสรรค์นั้น นอกจาก

³¹ สุรพล วิรุฬห์รักษ์, หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 46-47.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-47.

ความรู้ความสามารถ แล้วก็การสั่งสมประสบการณ์ของผู้สร้างแล้ว ผู้สร้าง
จะต้องมีอิสระในความคิด..."³³

"...กระบวนการสร้างสรรค์ที่นาฏยศิลป์ทำให้เกิดความเจริญแก่วงการนาฏยศิลป์คือ นาฏยประดิษฐ์ (Choreography) ที่นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ความแปลกใหม่ให้เกิดขึ้นในนาฏยจารีตของตน จนเมื่อผลงานใหม่นั้นงดงามเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และรักษาสืบทอดไว้"³⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงพอสรุปคำจำกัดความของคำว่า นาฏยประดิษฐ์ ได้ว่า หมายถึง การสร้างสรรค์ คิดค้น ทดลองทำซ้ำแล้วซ้ำอีก ในการประดิษฐ์ท่าทางการรำหรือการเต้น รวมถึงการเคลื่อนไหวร่างกาย ให้เกิดสุนทรีย์ทางนาฏยศิลป์ รวมทั้งมีองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อเสริมให้นาฏยประดิษฐ์ชุดนั้น ๆ มีความสมบูรณ์ เช่น เพลงหรือดนตรีประกอบ เครื่องแต่งกาย ฉาก ตลอดจนรวมถึงอุปกรณ์ประกอบการแสดง ฯลฯ นาฏยประดิษฐ์ที่จะคุณค่าต่อวงการนาฏยศิลป์ ควรพัฒนามาจากสาระ สิ่งรอบตัว ประสบการณ์ของตัวศิลปิน โดยสอดคล้องแก่มุม สะท้อนสภาพสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ นำเสนออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ให้ผู้ชมได้ตระหนักและนำไปคิดไตร่ตรอง มองย้อนดูตัวเอง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ นาฏยประดิษฐ์ที่ดีนั้น จะต้องไม่เกิดจากการลอกเลียนแบบผลงานความคิดของนาฏยศิลป์หรือผู้สร้างงานท่านอื่น ศิลปินหรือนักนาฏยประดิษฐ์ที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานควรคำนึงการกำหนดรูปแบบของนาฏยประดิษฐ์ที่จะเกิดขึ้นมา ซึ่งการกำหนดรูปแบบของนาฏยประดิษฐ์มีอยู่หลายแนวทาง แต่อาจจะสรุปพอสังเขปตามความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางหลัก ๆ ได้ 4 แนวทาง³⁵ ดังนี้

1. กำหนดให้อยู่ในหนึ่งนาฏยจารีต อธิบายได้ว่า นักนาฏยประดิษฐ์โดยส่วนใหญ่มัก

³³ สถาพร สนทอง, สัมภาษณ์, อ้างถึงใน ระวีวรรณ วรรณวิไชย, "นาฏศิลป์ไทยท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมใหม่," ใน ระบำ รำ เต้น. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสแควร์, 2545), หน้า 44.

³⁴ สวภา เวชสุภักษ์, หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี, (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 143-155.

³⁵ สุรพล วิรุฬห์รักษ์, หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 67-88.

เลือกรูปแบบนี้เป็นอันดับต้น ๆ เนื่องจากว่าเป็นแนวทางที่ทำได้ง่าย เนื่องมาจากมีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ในการเคลื่อนไหวให้สามารถนำมาหยิบใช้ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ได้อย่างง่ายดายและเป็นระบบระเบียบ

2. กำหนดให้เป็นการผสมหลายนาฏยจารีต เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ หรือความแหวกแนวในรูปแบบของนาฏยศิลป์นั้น นักนาฏยประดิษฐ์มักนำเอานาฏยจารีตตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปมาเป็นส่วนผสม เช่น การนำเอานาฏยศิลป์ไทยมาผสมกับการเต้นบัลเลต์ นาฏยศิลป์ไทยกับนาฏยศิลป์ร่วมสมัย หรือนาฏยศิลป์พื้นเมืองตามภูมิภาคกับนาฏยศิลป์ญี่ปุ่นหรือนาฏยศิลป์จีน เป็นต้น
3. กำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิม รูปแบบดังกล่าวมักอาศัยเพียงลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ที่เด่น ๆ ทางด้านโครงสร้าง ท่าทางการเคลื่อนไหว หรือลักษณะสำคัญของท่าทางนั้น ๆ มาเป็นหลักในการสร้างสรรค์ ซึ่งนักนาฏยประดิษฐ์บางกลุ่มบางจำพวกก็พยายามริเริ่มหรือคิดค้นท่าทางการเคลื่อนไหวแบบใหม่ ๆ หรือเสริมเติมแต่งเข้าไปกับนาฏยศิลป์ดั้งเดิม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความหมายใหม่ตามที่ต้องการ
4. กำหนดให้อยู่นอกนาฏยจารีตเดิม สามารถอธิบายได้ว่า นักนาฏยประดิษฐ์ในปัจจุบันได้พยายามค้นคว้ารูปแบบการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ โดยไม่นำเอารากฐานของวิถีชีวิตตามธรรมชาติหรือรูปแบบของนาฏยศิลป์ที่มีอยู่เดิมมาเป็นพื้นฐาน ซึ่งการคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ของนาฏยศิลป์นั้นสามารถกระทำได้โดยจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อนาฏยศิลป์ดั้งเดิม เช่น การแสดงนาฏยศิลป์ญี่ปุ่นที่เรียกว่า บุต (Butoh) ที่คิดใหม่และทำใหม่โดยศิลปินชาวญี่ปุ่น กระทั่งเกิดการแพร่หลายไปในยุโรป และเมื่อนาฏยศิลป์รูปแบบใหม่ที่คิดค้นเกิดการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น เกิดการสับสนเนื่องกันเป็นทอด ๆ อย่างมีระบบ นาฏยศิลป์นั้นก็จะกลายเป็นนาฏยจารีตแบบดั้งเดิมไปในที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมของนาฏยศิลป์

นักนาฏยประดิษฐ์โดยส่วนใหญ่ มักนำเอาประสบการณ์ของตน ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อมมาเป็นตัวกำหนดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ แต่ก็มีข้อพึงระวังต่าง ๆ ในการสร้างงาน เนื่องจากอาจทำให้เกิดความขัดแย้ง หรือความสับสนต่อระบบ

ความเชื่อ วิธีชีวิต จารีต ประเพณี หรือหลักศาสนาในคนบางกลุ่ม ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของ นานาญาติป็นหรือผู้สร้างงาน ผู้วิจัยจึงขอสรุปข้อพึงระวังเหล่านั้นไว้โดยสังเขป³⁶ ดังนี้

1. ไม่ควรทำในสิ่งที่ซ้ำ ๆ จนเกิดความคุ้นตา และไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดบ้าง ที่เกิดขึ้นใหม่ในผลงานนาฏศิลป์ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ยาก หากปฏิบัติบ่อยครั้ง ก็อาจทำให้เกิดความน่าเบื่อได้
2. ไม่ควรทำในสิ่งที่ผู้ชมสามารถคาดเดาได้ในเหตุการณ์ทางนาฏศิลป์ว่าจะเกิดอะไร ขึ้นบ้าง เพราะจะทำให้คนดูไม่เกิดความแปลกใจ ขาดความตื่นตาและตื่นใจได้
3. ไม่ควรปรุงแต่งหรือใส่องค์ประกอบหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มากจนเกินไป ทำให้ยากที่จะ เข้าใจและยากที่จะติดตามผลงานนาฏศิลป์นั้น ๆ อีกทั้งอาจทำให้ขาดความ ต่อเนื่องในการแสดง
4. ไม่ควรทำลายสมาธิหรืออารมณ์ความต่อเนื่องของผู้ชม เพราะไม่อย่างนั้นผู้ชม จะต้องเริ่มตั้งต้นกับการแสดงใหม่ ซึ่งทำให้ขาดความสมบูรณ์ในการเสฟงานนาฏศิลป์
5. ไม่ควรทำในสิ่งที่เกินศักยภาพของนักแสดง เพราะอาจทำให้ได้ผลที่ตรงกันข้าม นอกจากการจัดวางร่างกายของนักแสดงจะไม่สมบูรณ์แล้ว ยังทำให้เกิดความลุ่มระทึก ในสายตาของผู้ชมก็เป็นได้
6. ไม่ควรทำสิ่งใด ๆ ที่ขัดต่อจารีต ประเพณี ศีลธรรมอันดีงามของสังคมหรือท้องถิ่นนั้น ๆ
7. ไม่ควรทำในสิ่งที่นักแสดงขาดความมั่นใจ ไม่พร้อม หรืออาจก่อให้เกิดความกังวล ในขณะที่ทำการแสดงทั้งนี้ความชำนาญ ระยะเวลาในการฝึกซ้อม ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่อาจก่อให้เกิดความรู้สึกนั้นกับนักแสดงก็เป็นไปได้เช่นเดียวกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าประวัติการสร้างสรรค์ผลงานของสถาพร สันทอง ทำให้ทราบว่สถาพร สันทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ไว้มากมาย ได้นำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกมากมาย ซึ่งผู้วิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

- พุทธศักราช 2525 ระเบียบำชาวนา
- พุทธศักราช 2527 การแสดงชุดชบวนประเพณีลอยกระทง (Loy Kratong Festival)

³⁶ สุรพล วิรุฬห์รักษ์, หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 67-88.

- พุทธศักราช 2527 การแสดงชุดนิยายแห่งคิมหันต์ (Trilogy of Tropic)
- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดสวนเกษม (Blissful Garden)
- พุทธศักราช 2528 การแสดงชุดอรัญชีวิ (Forest Life)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย (New Year Celebration on The Hills)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงงานฉลอง (The Jubilation)
- พุทธศักราช 2530 การแสดงเบิกโรงโขน ชุดนิวเพชร
- พุทธศักราช 2534 การแสดงชุดพีระพายัพพิไล (Brave and Beauty of The North)
- พุทธศักราช 2536 การแสดงชุดอนซอนอีสาน (Incredible Isan)
- พุทธศักราช 2540 การแสดงชุดรุ่งลีลา (Roong Leela)
- พุทธศักราช 2544 ผลงานการกำกับและการแสดงละครเรื่องเลือดสุพรรณ ณ หอนาฏลักษณะ ชั้น 5 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พุทธศักราช 2545 ผลงานการประพันธ์บทละครและกำกับการแสดงเรื่องจันทร์จันทา นางพญาหงส์ทอง ในโอกาส 100 ปี ชาตกาล หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นาฏยศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านนาฏยศิลป์ไทยหลาย ๆ ท่าน ทุกท่านต่างก็พูดถึงบทบาทของสถาพร สนทอง ในแง่มุมที่ท่านเป็นนาฏยศิลป์คนสำคัญของวงการนาฏยศิลป์ไทย เป็นผู้บุกเบิกการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ไทยรูปแบบใหม่ ของกรมศิลปากร ที่ไม่เคยมีใครกล้าทำมาก่อน กล้าทำ กล้าลองผิดลองถูก เป็นคนทันสมัย แต่ไม่ทิ้งร่องรอยของความเป็นไทยในผลงาน รู้จักที่จะนำเสนอผลงานรูปแบบใหม่เพื่อไม่ให้ผลงานนาฏยประติมากรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นนั้นเกิดความน่าเบื่อหน่าย ดังที่นางรัชญา ประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554 ได้กล่าวกับผู้วิจัยไว้ ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างแนวคิดของสถาพร สนทอง ที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อนในสมัยนั้น เช่น การนำผ้าถุงแขวนไว้ที่มุมหนึ่งของฉาก แล้วโยงผ้าทิ้งลงมา ให้ตัวละครที่รับบทบาทนางเมขลาไปยืนอยู่

ตรงจุดนั้น พอเพลงขึ้นให้นางเมขลาทำท่ายืนเป็นภาพหนึ่งไว้ แล้วค่อย ๆ หมุนตัว สมมุติให้เหมือนกับว่า ตัวละครอยู่ในม่านเมฆ แล้วรามสูรค่อยมาเจอ นับเป็นการนำเสนอการแสดงโขนที่ล้ำยุคล้ำสมัยในยุค นั้น อีกหนึ่งผลงานที่ทำให้เห็นถึงอัจฉริยภาพของสถาพร สนทอง คือการแสดงฟ้อนเทียนซึ่งต้องต่อด้วยการแสดงฟ้อนแพน สถาพร สนทอง ได้ออกแบบการแสดงให้นักแสดงชายเดินย่องออกมาดับเทียน และมีชั้นม่านวางไว้เพื่อให้นักแสดงหญิงที่ฟ้อนเทียน นำเทียนมาใส่รวมกันไว้ในชั้นใบนั้น โดยไม่ต้องเข้าไปเก็บเทียนที่ด้านหลังเวที นักแสดงชายและหญิงสามารถทำการแสดงฟ้อนแพนต่อได้เลย ซึ่งเป็นการปรับรูปแบบการแสดงเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องสอดคล้องของการแสดงทั้ง 2 ชุดได้เป็นอย่างดี โดยไม่ให้ผู้ชมเสียอรรถรสของแสดง และนับเป็นรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยมีใครคิดทำมาก่อน ในบางครั้งสถาพร สนทอง ก็มีการนำเอาศาสตร์ของนาฏศิลป์ตะวันตกเข้ามาร่วมอยู่ในผลงานด้วย

คุณลักษณะพิเศษของสถาพร สนทอง ในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ที่โดดเด่นอีกประการหนึ่ง คือความสามารถในการบูรณาการศาสตร์หลาย ๆ แขนงได้เบ็ดเสร็จในบุคคลคนเดียว สามารถทำผลงานนาฏยประดิษฐ์ให้ออกมาได้ดีในสภาวะที่บีบคั้นและมีข้อจำกัด เช่น เวลาที่จำกัด งบประมาณที่จำกัด เป็นต้น ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต สำนัก ราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวกับผู้วิจัยในประเด็นนี้ไว้ว่า สถาพร สนทอง เป็นบุคคลที่โดดเด่น ออกมาจากนาฏศิลป์ หรือนักนาฏยประดิษฐ์ในยุคหนึ่ง เนื่องจากบุคลากรในกองการสังคีต กรม ศิลปากร ค่อนข้างจะปิดตัว และไม่เปิดรับสิ่งจากภายนอกมากนัก จะทำผลงานออกมาในรูปแบบเดิม ๆ อย่างที่เคยทำสืบต่อกันมา แต่ผลงานของสถาพร สนทอง จะแตกต่างออกไป เนื่องจาก เป็นบุคคลที่มีความรู้ลึกจริงในศาสตร์แขนงของตน และมีความรู้กว้างในศาสตร์แขนงอื่น ๆ ด้วย สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดงให้สอดคล้องกับโลกภายนอก ซึ่งเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

สถาพร สนทอง เป็นคนชอบแหวกแนว แต่การแหวกแนวของท่านนั้น เป็นไปแบบมี หลักการ กล่าวคือท่านไม่ได้ทำอะไรที่ผิดจากจารีตระเบียบแบบแผน ท่านเพียงแต่ทำการปรับแต่ง การแสดงให้สวยงามเหมาะสม และน่าสนใจมากขึ้น เปรียบเหมือนการตัดแต่งกิ่งใบให้กับต้นไม้ใน สวน ให้มันสวยงามเหมาะสมกับแต่ละงาน สามารถแก้โจทย์หรือภารกิจที่ได้รับมาได้เป็นอย่างดี นำเอาแนวความคิดหลาย ๆ อย่างมาผสมผสานกันให้สอดคล้องสวยงามลงตัว สถาพร สนทอง นับเป็นอาร์ตติสติกอแกไนท์เซอร์ที่ดี มีความทันสมัย เนื่องจากเป็นคนที่เปิดกว้างและเปิดใจ ยอมรับ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ผนวกกับความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของท่าน และการที่ ท่านได้ร่วมงานกับนานาชาติ ก็ยิ่งทำให้ความคิดการสร้างสรรค์ของท่านไปได้ไกลกว่าคนอื่น และ เป็นคนที่รักษาคุณภาพของผลงานให้สมบูรณ์แบบอยู่เสมอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า สถาพร สนทอง เป็นนักนาฏยประดิษฐ์ที่โดดเด่น ชัดเจนรองลงมาจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ซึ่งสถานภาพของท่านนั้น ถือเป็นสุดยอดบรมครูทางด้านนาฏยประดิษฐ์ของวงการนาฏศิลป์ไทย และจากการที่สถาพร สนทอง ได้รับใช้ใกล้ชิดกับท่านเป็นระยะเวลานาน ทำให้แนวคิด การสร้างสรรค์ผลงานของหม่อมอาจารย์นั้น ได้ถูกถ่ายโยงมาถึงสถาพร สนทอง อันเป็นแนวความคิดที่ว่าศิลปะไม่ควรจะอยู่นิ่งอยู่เฉย ๆ จะหยุดอยู่แค่อุรักษ์อย่างเดียวนั้นไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา

นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้คิดประดิษฐ์ระบำต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่มากมาย เช่น ระบำลีซอ ที่ท่านได้คิดเป็นเรื่องราวขึ้นมาใหม่ ชื่อว่าการแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย โดยท่านได้เอานำเรื่องราวของชาวเขาเผ่าลีซอมาดำเนินเรื่อง ช่วงแรกของการแสดงเริ่มด้วยการที่หนุ่มสาวเผ่าลีซอ ออกไปทำมาหากิน เก็บผลไม้และหาอาหารต่าง ๆ มีการหยอกล้อกันระหว่างชายหญิง จนเกิดการต่อสู้แย่งชิงหญิงสาวกันของชายหนุ่ม ช่วงหลังของการแสดงจะมีผู้ใหญ่ของเผ่าออกมาห้ามปราม และให้สามัคคีปรองดองกัน มีการผูกข้อมือให้กันเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ และมีระบำลีซอปิดท้ายของการแสดง ซึ่งถือว่าเป็นระบำชาวเขาแบบใหม่ของกรมศิลปากรก็ได้ นอกจากนี้ท่านยังออกแบบเสื้อผ้าขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วย นอกจากนี้ท่านยังได้คิดระบำอีกหลาย ๆ ชุด เช่น ระบำรวงข้าว ระบำผัดข้าว ฯลฯ นับได้ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ได้อย่างดีเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็นผลงานนาฏยประดิษฐ์แบบจารีตเดิม หรือแบบผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ตะวันตก สนับสนุนแนวคิดของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ที่ว่าการแสดงนาฏศิลป์ไทยไม่ควรย่ออยู่กับที่ จะต้องมีการต่อยอด แดกแขนงออกไปเรื่อย ๆ เพื่อให้นาฏศิลป์ไทยมีการพัฒนาและไม่หยุดนิ่ง

นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวถึงความสามารถของสถาพร สนทอง ในบทบาทนักนาฏยประดิษฐ์ของท่านไว้ว่า สถาพร สนทอง จะมีโปรเจกต์นำการแสดงเข้าร่วมโครงการกับอาเซียนทุกปี ซึ่งในแต่ละปีนั้น ทางอาเซียนจะเป็นผู้กำหนดธีมของการแสดง สถาพร สนทอง ก็จะมีหน้าที่คิดชุดการแสดงให้สอดคล้องเหมาะสมกับโจทย์ที่ได้รับมา โดยท่านจะคิดพล็อตเรื่องใหม่ทั้งหมด ทั้งเรื่องของดนตรีประกอบ และเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดง ส่วนเรื่องท่ารำท่านก็จะประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยมีผู้อื่นมาเป็นผู้ช่วยบ้าง ถ้าเป็นงานร่วมสมัยก็อาจจะมีการนำนาฏศิลป์ทางตะวันตกมาเป็นผู้ช่วยบ้างในบางโอกาส

ตัวอย่างผลงานของสถาพร สนทอง ที่ได้ประดิษฐ์สร้างสรรค์โดยคิดพล็อตเรื่องขึ้นใหม่มา เช่น การแสดงที่มีเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์ แต่ไม่ได้เล่นตามบทละครนอกของกรมศิลปากร โดยเล่นเป็นละครเวที มีท่าจำเพียงเล็กน้อย เน้นการพูดและการร้องมากกว่า โดยพล็อตเรื่องนั้นมีอยู่ว่า พระสุธนกับมโนราห์อยู่คนละทิศของประเทศไทย พระสุธนอยู่ทางภาคใต้ มโนราห์อยู่ทางภาคเหนือ คิดค้นเครื่องแต่งการให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง โดยนำเอาเครื่องแต่งกายฟ้อนนกกิ่งกะหว่าทางภาคเหนือมาเป็นเครื่องแต่งกายของนางมโนราห์ ส่วนพระสุธนก็แต่งกายเป็นเจ้าชายทางใต้ ไม่ได้แต่งรัดเครื่องอย่างละครนอกแบบเดิมของกรมศิลปากร

อีกตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจคือ การที่สถาพร สนทอง ยังได้นำเอาการแสดงละครภาพนิ่งหรือตาโบลิวังต์ (Tableaux Vivants) มาใช้ในฉากเปิดตัวในละครเรื่องเลือดสุพรรณ ซึ่งเป็นการใช้ผู้แสดงออกมาเป็นหุ่นนิ่ง ไม่เคลื่อนไหวร่างกาย แต่แสดงท่าทางสื่อความหมายให้กับผู้ชม โดยฉากนำของเรื่องนั้น เปิดฉากมาตัวละครนั่งหมดทุกตัว โดยจัดแสงบนเวทีให้มีดสลัว และค่อยสว่างขึ้น เมื่อถึงบทที่นัดกันไว้ ตัวละครทุกตัวจึงค่อย ๆ ขยับตัวพร้อม นับเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นของการแสดงกรมศิลปากรในยุคนั้น หรือฉากการประหารมั่งราย ที่ใช้ฉากและการจัดแสงบนเวทีช่วยทำให้ที่ประหารเป็นเงาขึ้นมา นอกจากท่านจะสอนเรื่องเทคนิคการแสดงแล้ว เทคนิคอื่น ๆ ทั้งฉากแสง เสียง ท่านก็มีองค์ความรู้ในสิ่งเหล่านี้ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ในยุคนั้นเป็นที่ฮือฮามาก เพราะท่านจะถูกมองจากศิลปินสายอนุรักษ์นิยมว่าแหกคอก แต่ด้วยความที่ท่านเป็นคนที่มีขันติธรรม ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์และความคิดเห็นที่แตกต่าง สงบนิ่ง ไม่ต่อต้าน และมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตนยึดมั่นต่อไป จนในภายหลังกผลงานของท่านจึงเป็นที่ยอมรับ ท่านจึงเป็นผู้บุกเบิกให้นาฏยศิลป์ไทยมีแนวที่แปลกออกไปจากเดิม และแนวทางนาฏยประดิษฐ์ของท่านก็มีคนนำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน

อีกตัวอย่างผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่มีแนวคิดแปลกใหม่ของสถาพร สนทอง ซึ่งนายสุวัฒน์ เอี่ยมสะอาด หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ให้ข้อมูลไว้คือการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดลักส์ดา ตอนที่ทศกัณฐ์ลักพาตัวนางสีดา นกสดาญ์ได้เข้ามาขัดขวาง ทศกัณฐ์จึงได้นำแหวนของนางสีดามาเขี่ยใส่ นกสดาญ์จนถึงแก่ความตาย การแสดงรูปแบบปกติของกรมศิลปากรนั้นเมื่อนกสดาญ์ถึงแก่ความตาย ผู้แสดงจะเซเข้าโรงและหายไป แต่ในจินตนาการของสถาพร สนทอง ได้มีแนวคิดที่แตกต่างจากเดิมว่า เมื่อนกสดาญ์ตายแล้วก็ไปเกิดบนสวรรค์ นักแสดงจะทำท่าลุกขึ้นด้วยขาที่ละข้าง และทำท่าบิน เสมือนกับที่กำลังจะกลับไปสู่อุสสวรรค์ ซึ่งไม่เคยมีปรากฏการแสดงรูปแบบแนวความคิดนี้ในการแสดงของกรมศิลปากรมาก่อน

รูปแบบการแปรที่สวยามแปลกตา และทันทสมัย ปราภฏในผลงานประภะระบำของสถาพร สนนทง ดังที่นางสาววรรณพินี สุขสม นามฎคิลปินอาวสุ สำนัการสังคิต กรมคิลปากร ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยไว้ว่า การแปรแถวของรำต้นวรเชษฐีในรูปแบบของสถาพร สนนทง นั้น นักแสดงกลุ่มถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม อยู่คนละด้านของ ซึ่งจะมีท่ารำที่แตกต่างกัน กลุ่มหนึ่งรำทำสอดสร้อยมาลา เป็นลีลาค อีกกลุ่มหนึ่งหันหน้าไปอีกทางหนึ่ง จะมีรูปแบบแถวที่หลากหลาย เช่น กากบาท สนวนกันไปมา ฯลฯ หรืออย่างระบำพลอง ให้นักแสดงชายระบำพลองออกมาก่อน แล้วไปปรับนักแสดงหญิง โดยใช้พลองมาทำเป็นजू ให้นักแสดงหญิงเดินลอดออกมา ในมือของนักแสดงหญิงถือช่อดอกไม้ จะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงที่หลากหลายมาผสมผสาน หรือการแสดงชุดอรัญชีวิน ท่านมีแนวคิดให้เป็นเรื่องของสัตว์ในป่าหิมพานต์ มีเจ้าชายออกมาล่าสัตว์ ออกแบบให้เหมือนอยู่ในสวน โดยมีนักแสดงถือโคม เป็นการผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์สากล มีลักษณะการเต้นกลาย ๆ ตัวเอกคือเจ้าชายในจาริตแบบไทย แต่นักแสดงที่ถือโคมจะมีลีลาท่าทางแบบนาฏศิลป์สากล ซึ่งถือว่าแปลกใหม่มากในยุคนั้น

การแสดงอีกชุดหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ระบำฝัดข้าว ท่านได้เพิ่มแนวคิดให้หญิงสาวชานากำลังฝัดข้าวด้วย ซึ่งจากเดิมนั้น ระบำชานารูปแบบของกรมศิลปากรจะมีแค่การหว่านข้าว การแสดงชุดนี้ได้นำไปแสดง ณ ประเทศอังกฤษ มีการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นกิ่งไม้เป็นสีขาว นักแสดงหญิงถือกิ่งไม้ออกมา แปรแถวให้เหมือนกับน้ำพุช้อน ๆ กัน แล้วใช้การจัดแสงบนเวที เมื่อเวลาผู้ชมมอง จะไม่เห็นตัวของนักแสดง จะเห็นเป็นกิ่งไม้สีขาวเท่านั้น ภายหลังออกมาเป็นชานา ร้อยเรียงเป็นเรื่องราว

การแสดงในบางครั้งมีข้อจำกัดด้วยจำนวนของนักแสดงที่มีอยู่ไม่มาก แต่สถาพร สนนทง ก็สามารถบริหารนักแสดงที่มีอยู่จำกัด ให้แสดงได้หลาย ๆ ชุดในคราวเดียวกัน สับเปลี่ยนสลับฉากกันไปมาโดยใช้นักแสดงชุดเดิมอย่างคุ้มค่า การเลือกสรรนักแสดงที่นำมาร่วมงานด้วย ท่านจะคำนึงถึงสรีระและขีดความสามารถของนักแสดงแต่ละคน หากใครที่มีความสามารถหลากหลาย แสดงได้หลายบทบาท ก็จะได้รับเลือกให้ร่วมแสดงด้วย เนื่องจากการแสดงของสถาพร สนนทง จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่แสดง กลุ่มผู้ชม หรือข้อจำกัดต่าง ๆ นักแสดงที่คัดเลือกไปแสดงนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่มีไหวพริบปฏิภาณ และมีทักษะความจำที่ดี

ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคิต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า รูปแบบนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนนทง จะมีวิสัยทัศน์ การแสดงจะมีความแตกต่างจากผลงานของนักนาฏยประดิษฐ์ท่านอื่นโดยสิ้นเชิง ท่านเป็นคนที่ล้ำสมัย มีมุมมองที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำซาก ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งโดยปกติบุคลากรของสำนักการสังคิต

กรมศิลปากรนั้น จะได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบกระจ่างมาโดยตลอด คือการทำตามครู ผู้ใหญ่ สิ่งทีสถาพร สนทอง ได้ทำนั้น ตอบสนองแนวคิดที่ว่าศิลปะต้องไม่หยุดนิ่ง และต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่ในขณะที่เดียวกันที่ท่านทำจะมีหลักการ เหตุผล มีที่มาที่ไป ไม่ได้คิดขึ้นมาอย่างหลักลอย ปัจจุบันถ้าย้อนไปถามสิ่งที่เกิดขึ้น ท่านก็ยังอธิบายเหตุผลของการสร้างงานได้ ซึ่งเป็นหลักการของนาฏยศิลป์ที่ดี

นาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ไม่ใช่มีเฉพาะงานโขนละครเท่านั้น การสร้างสรรค์ ระบายของท่านก็มีมุมมองที่แปลกใหม่ การแสดงชุดใดที่ยาวไปท่านก็ปรับให้สั้นลง มีการปรับเปลี่ยนแถว การแปรแถว การจัดระดับ ฯลฯ ให้เหมาะสมกับสถานที่และกลุ่มผู้ชม นับเป็น หัวใจหลักของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นในยุคของสถาพร สนทอง

นายชวลิต สุพรรณานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยไว้ว่า สถาพร สนทอง สามารถที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดง นาฏยศิลป์ให้เข้ากับยุคและสังคมที่เปลี่ยนไป องค์ความรู้เหล่านั้นได้ตกทอดมาถึงบุคลากรของกรมศิลปากรในปัจจุบัน ลูกศิษย์ของท่านก็ยังนำแนวความคิดมาใช้ และแนวคิดนั้นยังคงทันสมัย ไม่ตกยุค ผลงานของสถาพร สนทอง มีความแปลกใหม่ ดูแล้วไม่เกิดความเบื่อหน่าย ไม่ว่าจะเป็นระบำ หรือละคร โดยท่านได้นำเอาหลักของนาฏยศิลป์สากลเข้ามาเสริม ทั้งรูปแบบการแปรแถว ตลอดจนถึงกระบวนการทำรำ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ทำให้ทราบถึงเทคนิค และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน และพัฒนาการด้านศิลปะการแสดง โดยมี หลักการดังนี้

- 1) มีแนวความคิด เนื้อหาหรือหัวข้อที่กำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน
- 2) เลือกรสรและประดิษฐ์ทำรำนามาร้อยเรียง ผสมผสานสัมพันธ์กันด้วยลีลาการ เคลื่อนไหว ซึ่งเชื่อมท่าจากท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่ง ให้สอดคล้องกันระหว่างอวัยวะของร่างกายและ จังหวะดนตรี จนเกิดกระบวนการรำขึ้น โดยอาศัยเทคนิค และมุ่งหาคุณค่าของความงามเป็นสำคัญ
- 3) เลือกรสรเพลง ดนตรีประกอบการฟ้อนรำให้งดงามมีจังหวะและให้อารมณ์ต่อการแสดง
- 4) จัดระยะและจัดสัดส่วนกระบวนการทำรำ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ใช้ในการแสดง ให้มี ระเบียบงดงาม ได้ระดับและมีมิติ กำหนดทิศทางการเคลื่อนไหว เช่น การเข้า-ออกเวที การจัดแถว การแปรแถว การแบ่งกลุ่ม การรำคู่ การรำเดี่ยว การเข้าวง เป็นต้น เพื่อให้ลีลาการเคลื่อนไหว งดงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5) เพิ่มสีสันให้อารมณ์ของการแสดง โดยถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ เพื่อให้มีสื่อสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงและผู้ชม

6) เลือกสรรประดิษฐ์เครื่องแต่งกายตามจินตนาการและรูปแบบ ตามเนื้อหาที่กำหนด สถาพร สนทอง คือผู้สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยรูปแบบใหม่ หรืออาจเรียกว่าผู้กำกับลีลา หรือผู้ออกแบบลีลา ทำหน้าที่เปรียบเสมือนจิตรกรที่ค่อย ๆ รังสรรค์ผลงานทางศิลปะ ค่อย ๆ ละเลงปลายพู่กัน แต่งแต้มสีสัน ออกแบบภาพเขียนของตนให้สวยงามไปในทิศทางที่ใจตนเองนั้นปรารถนา โดยกลั่นกรองผ่านกระบวนการทางความคิดและขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และสรุปได้ว่า สถาพร สนทอง มีคุณสมบัติของนักนาฏยประดิษฐ์ที่ดีอย่างครบถ้วน³⁷ ดังนี้

- 4.2.1 รู้จักสังเกตสิ่งรอบตัว และสามารถนำสิ่งนั้น ๆ มาปรับใช้กับการแสดงของตน
- 4.2.2 เป็นผู้ที่ต้องฝึกฝนหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ตนเองเสมอ ทันทต่อเหตุการณ์ รู้จักที่จะศึกษาศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจะได้ทราบถึงความเป็นไปต่าง ๆ และสร้างงานออกมาให้มีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ
- 4.2.3 ผู้กำกับลีลาควรมีความรู้พื้นฐานด้านสรีระพอสสมควร เพื่อให้ช่วยต่อการกำกับและทราบถึงปัญหาด้านการเคลื่อนไหวของนักแสดง หากผู้กำกับได้แสดงหรือเป็นต้นแบบให้กับนักแสดงของตนดู การทำงานก็จะง่ายขึ้น
- 4.2.4 ต้องมีความละเอียดรอบคอบ ระวังต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพราะการสร้างสรรค์งานออกมาแต่ละครั้งย่อมมีปัญหา หากผู้กำกับเป็นผู้ที่มีไหวพริบก็จะสามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติสัมปชัญญะ
- 4.2.5 ผู้กำกับลีลาควรมีความรู้ทางการแสดงอย่างครอบคลุม เช่น
 - 4.2.5.1 ทางด้านดนตรี เพื่อทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกของเพลง ที่นำมาประกอบการ แสดง และความรู้จักแนวเพลงหลาย ๆ แบบ เพื่อนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับรูปแบบของงานที่กำหนดไว้
 - 4.2.5.2 ทางด้านฉาก แสง เสียง เพื่อที่จะทราบถึงความเป็นไปได้ของพื้นที่ที่ใช้แสดง ซึ่ง 3 สิ่งนี้สำคัญมากต่อนักแสดง เพราะบางพื้นที่การแสดง

³⁷ ดาริณี ชำนาญหม่อ, "ศิลปะแห่งการออกแบบและกำกับ ลีลา," ใน ระบุว่า จำ เต็น. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (กรุงเทพมหานคร: โอเด็ยสแควร์, 2545), หน้า 59-61.

ก็เป็นจุดควรระมัดระวัง เพราะเป็นฉากหลอก หรือทางด้านแสดง
 ควรสามารถบอกถึงความต้องการของตนเองได้ว่าควรใช้แสงสีใด
 ให้เหมาะกับงาน และเสียง ควรตรวจสอบสภาพการได้ยินบนเวที
 ให้เป็นอย่างดี เพราะเสียงเป็นส่วนสำคัญต่ออารมณ์ในการแสดง
 ทั้งของนักแสดงและผู้ชม

4.2.6 ควรจะเป็นผู้ที่เปิดใจกว้าง สามารถรับฟังปัญหาต่าง ๆ จากแต่ละฝ่ายที่ร่วมงาน
 ไม่ว่าจะเป็นจากตัวนักแสดงหรือทีมงานทั้งหมด เพื่อจะได้พัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

4.2.7 ควรสร้างงานออกมาในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิดการ
 สร้างสรรค์

สิ่งใหม่ ๆ ต่อวงการ อนึ่ง การสร้างงานตามที่ตลาดต้องการ (Trend) อาจทำได้
 ในบางโอกาส แต่งานที่ดีไม่ควรเกิดจากการลอกเลียนแบบ หรือทำตามแบบเดิม
 อย่างน้อยควรมีการปรับปรุงเพื่อให้งานดียิ่ง ๆ ขึ้น

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ทำให้ผู้วิจัย
 สามารถสรุปได้ว่า สถาพร สนทอง เป็นผู้มีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง ต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการ
 แสดงนาฏยศิลป์ไทยของกรมศิลปากร เป็นผู้นำและผู้บุกเบิกให้เกิดนาฏยประดิษฐ์รูปแบบใหม่ ที่
 ยังไม่เคยมีใครกล้าทำมาก่อนในวงการนาฏยศิลป์ไทย ถึงแม้ในระยะแรก จะมีเสียงคัดค้าน ต่อว่า
 และตำหนิจากศิลปินกลุ่มอนุรักษ์นิยม ที่ยังยึดติดกับผลงานนาฏยประดิษฐ์รูปแบบเดิม ๆ แต่
 สถาพร สนทอง ก็ยังคงมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของตนต่อไป โดยไม่สนใจคำ
 วิพากษ์วิจารณ์เหล่านั้น จวบจนวันนี้ ได้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร
 สนทอง และองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างผลงานเหล่านั้น เป็นที่ยอมรับจากนาฏยศิลปิน บุคลากร
 ทางนาฏยศิลป์ไทย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏยศิลป์ไทย และได้นำองค์ความรู้เหล่านี้
 เผยแพร่สู่สถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศที่เปิดสอนสาขานาฏยศิลป์ไทย อีกทั้งยังคงเป็น
 แบบอย่างให้กับการแสดงของกรมศิลปากรในยุคปัจจุบันอีกด้วย

4.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย

องค์ความรู้ (Body of Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ ได้แก่ ความคิดรวบ
 ยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้

คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์ หรือจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นผู้รับสามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หรือสามารถนำมาปรับใช้ได้ เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์หรืองานที่กระทำอยู่ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้น ผู้รับสามารถนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ได้ วิธีการอันจะได้มาซึ่งองค์ความรู้นั้น ผู้รับองค์ความรู้จะได้รับผ่านสื่อกลาง นั่นคือผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ให้การถ่ายโอนองค์ความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นไปสู่ผู้รับ ผู้รับจะสามารถรับองค์ความรู้ได้ครบถ้วนหรือไม่ จะได้รับองค์ความรู้ปริมาณมากน้อยเพียงใด จะเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลแค่ไหน ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของตัวผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้เอง

การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย มีความพิเศษแตกต่างจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ของศาสตร์แขนงอื่น ๆ เนื่องจากองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยนั้น มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีจารีต ธรรมเนียม ข้อปฏิบัติและข้อห้ามอยู่พอสมควร หากกระทำไม่ถูกต้อง หรือกระทำด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ด้วยเหตุใดก็ตาม จะถือว่าผิดครู ซึ่งโบราณมีความเชื่อว่า จะเกิดสิ่งอัปมงคลแก่ผู้ที่กระทำผิด ความยากของการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยนั้น ไม่ใช่แค่เพียงการถ่ายโอนเนื้อหาความรู้ด้านวิชาการที่ครบถ้วนสู่ผู้รับ แต่ต้องถูกตามหลักจารีต และธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้สืบทอดกันมาด้วย จึงเป็นหน้าที่ของผู้ถ่ายทอดหรือครูผู้สอน ที่จะต้องมีกลวิธีขั้นตอน กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นแก่ผู้รับ หรือลูกศิษย์

บรมครูทางด้านนาฏศิลป์ไทยในอดีต จะมีกฎระเบียบที่เข้มงวดและมีการฝึกหัดละครกันอย่างจริงจัง มีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ลูกศิษย์ ทำการสอนโดยการเน้นการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญ ด้วยการเรียนซ้ำ ๆ เน้นเนื้อหา โดยใช้ระยะเวลาพอสมควร จนกระทั่งผู้รับการถ่ายทอดสามารถจดจำท่าทางซึ่งเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ จากนั้นครูผู้สอนจะถ่ายทอดกลวิธีที่สามารถจะปรับแต่งอากัปกริยาท่าทางให้งดงามยิ่งขึ้น เป็นการสอนเฉพาะตัวสำหรับศิษย์แต่ละคน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย ทำให้ทราบว่าสถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ที่เริ่มต้นชีวิตการทำงานด้วยการเข้ารับราชการในสังกัดของกองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งในยุคนั้นเอง นอกจากจะเป็นนักแสดงของกรมศิลปากรแล้ว ยังมีหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของตัวนาง ให้แก่นาฏศิลป์รุ่นน้อง และรุ่นลูกศิษย์ บทบาทที่โดดเด่นและได้รับการยอมรับของสถาพร สนทอง ยกตัวอย่างเช่น บทบาทของนางสีดา นางเมขลา จากโขนเรื่องรามเกียรติ์ บทบาทของนางคันทมาลี จากละครนอกเรื่องหลวิชัยคาวิ บทบาทของนาง

มณฑา จากละครนอกเรื่องสังข์ทอง บทบาทของนางอั้วลิม จากเรื่องพญาผานอง (ซึ่งสถาพร สนนทอง เป็นนักแสดงคนแรกของกรมศิลปากรที่ได้รับการถ่ายทอดบทบาทของนางอั้วลิม) บทบาทของนางจันทน์ จากเรื่องพระร่วง ฯลฯ

ในระยะต่อมา สถาพร สนนทอง ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านของการบริหารองค์กร โดยได้เลื่อนขึ้นเป็นตำแหน่งหัวหน้างานนาฏศิลป์ ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปกรรม และดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง โดยเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานตามลำดับ ในช่วงนี้เองที่สถาพร สนนทอง ได้มีบทบาทเข้ามารับใช้ใกล้ชิดท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ซึ่งท่านถือเป็นยอดบรมครูทางด้านนาฏศิลป์ไทยท่าน ท่านได้คิดสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ก่อให้เกิดไว้มากมาย เช่น รำมโนห์ราบุษบาญญู รำกินรีร่อน รำจุยฉายฮเนา (ทางของท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี) ระเบ้าม้า ระเบ้าสุโขทัย ฯลฯ

ด้วยความใกล้ชิดกับท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) ทำให้สถาพร สนนทอง ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ ในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งานเทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏศิลป์และการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปินอีกด้วย ทำให้สถาพร สนนทอง เป็นผู้มีรสนิยมในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดี และมีสไตล์การสร้างงานที่โดดเด่น แตกต่างจากนาฏยศิลปินในยุคเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนนทอง นั้น ส่วนหนึ่งได้รับแรงบันดาลใจรสนิยม และสไตล์ที่ใกล้ชิดจากท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี เป็นนาฏยศิลปินต้นแบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติการทำงานของสถาพร สนนทอง โดยสังเขปไว้ดังต่อไปนี้

- พุทธศักราช 2495 ดำรงตำแหน่งศิลปินจัตวาอันดับ 1 แผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- พุทธศักราช 2499 ดำรงตำแหน่งศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- พุทธศักราช 2508 ดำรงตำแหน่งศิลปินโท แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2518 ดำรงตำแหน่งนาฏศิลป์ปิน (ระดับ 5) งานนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงการศึกษาศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2521 ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานนาฏศิลป์ (ระดับ 6) ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้านาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

- พุทธศักราช 2522 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปกรรมที่ (โรงละครแห่งชาติ) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2523 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2523-2538 เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ผู้ฝึกซ้อม และกำกับการแสดงเข้าร่วมงานโครงการศิลปะการแสดงอาเซียน
- พุทธศักราช 2525 เป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุม “The Preservation and Development of Tradition and Folk Dance in Asia” ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน
- พุทธศักราช 2532 เป็นผู้แทนกรมศิลปากร เดินทางไปกับคณะผู้แทนไทยร่วมประชุม กับฝ่ายพม่า ณ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
- พุทธศักราช 2533 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ 8) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2534 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย
- พุทธศักราช 2539 เกษียณอายุราชการ
- พุทธศักราช 2540 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นศิลปินประจำสำนัก (Artist in Residence) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธันวาคม พุทธศักราช 2540-มกราคม 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประสานงานกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำคณะนาฏศิลป์ไปแสดง สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศเบลเยียม ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่กำกับการแสดง
- พุทธศักราช 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส นำคณะนาฏศิลป์ไทยไปแสดง ณ เมือง SAO PAULO ประเทศบราซิล
- พุทธศักราช 2547-2551 เป็นวิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ART FOR ALL คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พุทธศักราช 2549 เป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยของรัฐสภา

- พุทธศักราช 2551 ดำรงแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ สถาพร สนทอง ยังเคยเป็นคณะกรรมการเสนอชื่อบุคคลเพื่อรับรางวัลอาเซียน (ASEAN AWARD) ด้านศิลปะการแสดงครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เคยเป็นคณะกรรมการดำเนินงานจัดการแสดงคอนเสิร์ตสายใจไทยครั้งที่ 1 และเคยดำรงตำแหน่งเป็นอนุกรรมการในคณะเพื่อประสานงานระดับชาติ เกี่ยวกับศูนย์โบราณคดี และวิจิตรศิลป์ของซีมีไอ (SPAFA) ภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) อีกด้วย สถาพร สนทอง ยังได้รับเกียรติจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนสาขานาฏศิลป์ไทย เชิญไปสอนและบรรยายพิเศษ ในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ดังนี้

- อาจารย์พิเศษ และกรรมการภายนอกประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- กรรมการสอบโครงการปริญญาโทผลงานการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- กรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากนาฏศิลป์นิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบัน

บัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยไว้ว่า ในอดีตที่ผ่านมา นั้น บุคลากรของทางสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษายังมีไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุผลที่ต้องใช้นาฏยศิลป์มาเป็นผู้ถ่ายทอด เนื่องด้วยเป็นผู้ที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในเรื่องของศาสตร์นาฏยศิลป์ ทางสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ก็ได้เชิญสถาพร สนทอง มาเป็นครูผู้ถ่ายทอดให้ความรู้กับนักศึกษาของทางสถาบัน หรือแม้แต่ตอนที่ท่านอยู่ในงานที่เกี่ยวกับงานแสดง ท่านก็ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และกระบวนการทำรำต่าง ๆ ให้นาฏยศิลป์รุ่นหลัง เพราะท่านได้รับองค์ความรู้มากมายจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) และบรมครูท่านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของตัวนาง ท่านได้นำเอาทฤษฎี แนวคิด ประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแล้ว ก็มาถ่ายทอดให้กับศิษย์อย่างครบถ้วน โดยไม่ปิดบัง หรือแม้แต่การถ่ายทอดให้นาฏยศิลป์ด้วยกันเองก็ตาม ท่านเองได้รับถ่ายทอดมาอย่างไร ก็ถ่ายทอดจากประสบการณ์ที่ได้รับมาเหล่านั้น แต่จะเสริมและเพิ่มเทคนิคเฉพาะตัวเข้าไปด้วย เท่ากับเป็นการสร้างให้เด็กได้รู้จักหลักและวิธีการในการที่จะคิดงานทางด้านนาฏยประดิษฐ์ คือการคิดแบบมีหลักมีเกณฑ์ สามารถตอบสนองสังคมได้ว่าผลงานที่คิดขึ้นนั้นได้มาจากพื้นฐานจากแนวคิด ทฤษฎี หรือได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งใด

นายศิริพงษ์ นิรมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทผู้ถ่ายทอดของสถาพร สนทอง ไว้ว่ากับผู้วิจัยว่า เวลาที่ท่านได้คิดทำรำใหม่ ๆ ท่านจะมอบหมายให้นักแสดงบางคนมาต่อทำรำกับท่าน และจะถูกมอบหมายให้ไปช่วยเกี่ยวกับนักแสดงท่านอื่น ๆ ด้วย บางครั้งท่านจะเรียกให้มาช่วยกันดู จนกว่านักแสดงทุกคนจะรำได้ดี และข้อสังเกตความชำนาญ องค์ความรู้ในเรื่องการของแสดงที่ท่านสั่งสมบ่มเพาะมานั้นมีอยู่มากมาย ทั้งที่ได้แสดงเองและสอนนักแสดงมาช้านาน กระบวนท่ารำที่ท่านได้ถ่ายทอดให้กับนักแสดงรุ่นหลัง ถือเป็นมรดกของวงการนาฏยศิลป์ไทย ไม่ให้องค์ความรู้เหล่านั้นเสื่อมสูญไปตามกาลเวลา และถูกต้องตามแบบฉบับของโบราณ

ด้วยเป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์หลายแขนงเบ็ดเสร็จในบุคคลเดียว สถาพร สนทอง จึงสามารถรับบทบาทของผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ไทยแก่ผู้รับการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี ดังที่นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า นอกจากสถาพร สนทอง จะคิดพล็อตเรื่องเอง ประดิษฐ์ท่ารำเอง ท่านยังเป็นผู้สอนเองด้วย เรื่องแรกที่ได้รับการสอนคือการรำกิริยาร่อน ท่านได้เพิ่มเติมเทคนิคให้ดูเหมือนนกกจริง ๆ ปรับแหว่ ปรับลีลา ท่านจะมาสอนเพิ่มเติมจากมาตรฐานนาฏยศิลป์ที่มีอยู่แล้ว สำหรับบางชุดการแสดง ท่านจะมาสอนมาปรับไม่ให้ออกท่ารำ ออกมือออกไม้มากเกินไป เช่น เมื่อคราวที่แสดงเรื่องมโนราห์

ตอนที่แสดงละครเรื่องเลือดสุพรรณ ท่านถูกเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าเหตุใดจึงเลือก พัชรา บัวทอง ให้มารับบทบาทของดวงจันทร์ เป็นนางเอกของเรื่อง โดยปกติแล้วทุกคนจะคิดว่านางเอก ละครต้องสวย เพียบพร้อม ผิวพรรณขาวผ่องเป็นของเอย ท่านได้ให้คำตอบกับทุกคนว่า เหตุผลที่เลือก พัชรา บัวทอง มารับบทนางเอกเพราะเป็นบุคคลมีความสามารถครบถ้วนในตัวละครตัวนี้ สามารถร้อง เพลงได้ และสามารถฟันดาบได้ ซึ่งในเนื้อหาของละครนั้น นางเอกเป็นเซลย จึงไม่จำเป็นที่ผิวจะต้อง ขาวอย่างนางเอกโดยทั่วไป และโดยพื้นฐานของคนไทยแล้วก็ได้มีผิวขาว ท่านได้สอนท่า สอนการ วางมือ สอนการพูดออกฉ้อฉล สอนร้องเพลงแบบใส่อารมณ์เข้าไป ใช้การพูดแทนการร้องบางช่วง บางตอน

นางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับ ผู้วิจัยว่า บทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะครูผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ นั้น จะโดดเด่นในเรื่องของ วิชาการ การออกแบบ หลักการสร้างผลงานนาฏยประดิษฐ์ โดยท่านสามารถดึงเอาประสบการณ์ของท่านมาใช้ได้เหมาะสมตามเวลาและโอกาส ท่านเป็นผู้มีประสบการณ์สูง จึงสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดได้ ดี สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้

ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ในการถ่ายทอดของสถาพร สนทอง นั้น ท่านจะวางพื้นฐานให้เด็ก ก่อน แล้วก็ถ่ายทอดเป็นช่วง ๆ ให้เด็กได้มีการจดจำกระบวนการต่าง ๆ ถึงจะถ่ายทอดกลเม็ดเด็ดพรายเพิ่มเติมลงไป ท่านเป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการต่าง ๆ ที่สำคัญให้กับนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ทั้งการแสดงในประเทศและการนำไปแสดงยังต่างประเทศ เช่น กระบวนท่ารำเมฆลานั่งวิมาน ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดจากหม่อมครูต่วน (ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) โดยท่านได้ถ่ายทอดให้นาฏศิลป์ทั้งหลาย ๆ ท่าน เช่น ครูแพรวดาว ครูดวงฤดี ฯลฯ กระบวนท่ารำที่แสดงการเปิดหน้าต่างการปิดประตู ซึ่งเป็นกระบวนท่าที่สวยงามและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างยิ่ง

สถาพร สนทอง เคยได้รับบาทแสดงเป็นนางสีดา นางอั้วลิม นางมณฑา นางจันทร์ ฯลฯ ทั้งโขน ละครนอก ละครใน ละครพื้นทาง ละครดีกัปปารพ ฯลฯ เทคนิคต่าง ๆ ที่ท่านได้ถ่ายทอดให้กับศิษย์ คือการถ่ายทอดแบบสายตรง นาฏศิลป์ของกรมศิลปากรส่วนใหญ่จึงเป็นลูกศิษย์ของสถาพร สนทอง ทั้งสิ้น โดยเฉพาะตัวนาง องค์ความรู้ทางการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ก็เช่นกัน ท่านมีมุมมองที่แตกต่าง สามารถนำเอาการแสดงต่าง ๆ มาผสมผสานรวมเข้าไว้ด้วยกันได้อย่างสอดคล้องลงตัว ปัจจุบันยังคงปรากฏรูปแบบของสถาพร สนทอง ในผลงานของกรมศิลปากรอยู่ โดยที่นาฏศิลป์รุ่นใหม่ ๆ ไม่ทราบว่าเป็นรูปแบบของสถาพร สนทอง

นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษในฐานะผู้ถ่ายทอดของสถาพร สนทอง ไว้ว่าท่านจะรู้จักประสงค์ที่ท่านต้องการนำเสนอรูปแบบการแสดงว่าจะนำเสนอต่อใคร ท่านจะถ่ายทอดทุกกระบวนการท่าทาง ท่านมีความรู้เรื่องทำนองเพลงด้วย ท่านจะปรับเปลี่ยนการแสดงต่าง ๆ ให้เข้ากับกลุ่มผู้ชม ผลงานของท่านได้ส่งผลเป็นคุณประโยชน์มากมายต่อองค์กรต่าง ๆ องค์กรความรู้ของท่านมีความทันสมัยยังใช้ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ท่านไม่ใช่คนโอ้อวด เป็นคนที่ถ่อมตัว มีอะไรก็จะค่อย ๆ บอก มีวิธีที่จะบอกจะสอน งานของท่านจะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะกับสถานที่ เวลาและสถานการณ์ ผู้รับการถ่ายทอดต้องมีไหวพริบ หัวไว ตามท่านให้ทัน

บทบาทของท่าน ทำให้วงการนาฏศิลป์ไทยเปิดกว้างมากขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสถาพร สนทอง เมื่อก่อนนั้นกรมศิลปากรหรือหน่วยงานทางนาฏศิลป์จะอยู่ในโลกแคบ ๆ ของตัวเอง ไม่กล้าที่จะรับเอาอะไรใหม่ ๆ เข้ามาในวงการนาฏศิลป์ไทยมากนัก แต่สิ่งที่สถาพร สนทอง ได้ทำนั้น ทำให้มีคนกล้ามากขึ้น ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาผลงานอยู่ตลอดเวลา เด็กรุ่นหลัง ๆ อาจจะไม่ทราบว่าเป็นแนวทางจากสถาพร สนทอง เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นว่า ท่านเป็นครูผู้มีความสามารถที่หลากหลาย รู้ลึกในศาสตร์นาฏศิลป์ไทย และรู้กว้างในศาสตร์แขนงอื่น ๆ ทั้งด้านนาฏศิลป์สากล ด้านดุริยางคศิลป์ ด้านคีตศิลป์ ด้านภาษา ด้านการกำกับเวที การกำกับศิลป์ การประพันธ์บท การตัดต่อร้อยเรียงบทละครขึ้นใหม่เพื่อความเหมาะสม มีสุนทรียะทางศิลปะ มีรสนิยม เป็นผู้ที่เสพงานศิลปะทุกแขนง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ตนเองอยู่เสมอ สามารถนำองค์ความรู้ที่มีมาบูรณาการจนเกิดผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่แปลกใหม่และดีเยี่ยม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแก้ไขผลงาน ให้เหมาะสมแก่กลุ่มผู้ชม กาลและสถานที่ นับเป็นผู้ที่มีมุมมองรอบด้าน หลายหลายมิติในบุคคลคนเดียว แตกต่างจากครูท่านอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ให้ความรู้ที่มีทั้งหมดแก่ศิษย์โดยไม่มีปิดบัง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สถาพร สนทอง มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวงการนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างยิ่ง การสอนของท่านทำให้นักแสดงสามารถเข้าถึงบทบาทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง สื่อถึงความหมายของการแสดงได้เป็นอย่างดี มีเทคนิคในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันยุคทันสมัย ทำให้นักแสดงเข้าใจบทบาทที่ได้รับอย่างง่ายดาย เนื่องจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่มีความซับซ้อน ทำให้การสื่อความหมาย หรือทำให้ผู้ชมเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกต้องเป็นเรื่องยาก หากผู้ที่ถ่ายทอดไม่สามารถทำให้นักแสดงทุกคนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน การแสดงนั้นก็จะต้องบสนองสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง แต่หากผู้ที่ถ่ายทอดมีความรู้ในเรื่องราวของการ

แสดงนั้น ๆ เข้าใจในบทบาทของตัวแสดงแต่ละตัว จะทำให้การแสดงนาฏศิลป์ไทยมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกองค์ประกอบ และประสบความสำเร็จในที่สุด และองค์ความรู้เหล่านั้นสามารถถูกนำไปพัฒนาและต่อยอดให้กับนาฏศิลป์รุ่นใหม่ ๆ ได้

4.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย

องค์กร เกิดจากการที่มนุษย์รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการแบบใดแบบหนึ่ง เช่น การรวมตัวกันของคนในสมัยก่อนเพื่อการล่าสัตว์มาเป็นอาหาร การสร้างที่อยู่อาศัย การรวมตัวกันในลักษณะนี้ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม โดยนำเอาการรวมกลุ่มเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ จนกลายมาเป็นรูปแบบขององค์กรในปัจจุบัน ที่เป็นการรวมตัวกันเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ มากกว่าการที่รวมตัวกันโดยสัญชาตญาณของมนุษย์เอง

การจัดโครงสร้างองค์กร คือการกำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยการจัดแบ่ง ออกเป็นหน่วยงานย่อยต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรเป็นที่รวมของคนและเป็นที่รวมของงานต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานขององค์กรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ จึงจำเป็นต้องจัดแบ่งหน้าที่การงานกันทำ และมอบอำนาจให้รับผิดชอบตามความสามารถและความถนัด ถ้าเป็นองค์กรขนาดใหญ่และมีคนมาก ก็จะต้องจัดหมวดหมู่ของงานที่เป็นอย่างเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันมารวมเข้าด้วยกัน เรียกว่าฝ่ายหรือแผนกงาน แล้วจัดให้คนที่มีความสามารถในงานนั้น ๆ มาปฏิบัติงานรวมกัน และตั้งหัวหน้าขึ้นรับผิดชอบควบคุมการจัดองค์กรมีความจำเป็นและก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กรที่ดีและเหมาะสมจะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเจริญก้าวหน้า ทำให้งานไม่ซ้ำซ้อน ไม่มีแผนกงานมากเกินไป เป็นการประหยัดต้นทุนไปด้วย องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ง่าย ๆ ตามความจำเป็น
2. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร การบริหารงานง่าย สะดวก รู้ว่าใครรับผิดชอบอะไร มีหน้าที่ทำอะไร แก้ปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนได้ง่าย ทำให้งานไม่ค้างค้ำ ณ จุดใด สามารถติดตามแก้ไขได้ง่าย การมอบอำนาจทำได้ง่าย ขจัดปัญหาการเกี่ยงกันทำงานหรือบิดความรับผิดชอบ
3. ประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน ทำให้รู้อำนาจหน้าที่และขอบข่ายการทำงานของตนเองว่ามีเพียงใด การแบ่งงานให้พนักงานอย่างเหมาะสม ช่วยให้พนักงานไม่รู้สึกว่างงานมากหรือน้อยเกินไป

เมื่อพนักงานรู้อำนาจหน้าที่และขอบเขตงานของตนย่อมก่อให้เกิดความคิดริเริ่มในการทำงาน พนักงานเข้าใจความสัมพันธ์ของตนต่อฝ่ายอื่น ๆ ทำให้สามารถติดต่อกันได้ดียิ่งขึ้น

การบริหารจัดการองค์กรเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่การงาน บุคลากร และปัจจัยทางกายภาพต่าง ๆ ขององค์กร ในที่นี้ขอนำหลักการจัดองค์การในระบบราชการมาศึกษา เพราะระบบราชการนั้นเป็นองค์การที่มีการจัดองค์การที่ได้รับความนิยมกันอย่างกว้างขวางและมีการนำไปใช้ในทุกระดับ หลักที่สำคัญของการจัดองค์การมีดังต่อไปนี้

การกำหนดหน้าที่ของงาน (Function) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ขององค์กร หน้าที่การงานและภารกิจจึงหมายถึงกลุ่มของกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ที่ต้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร หน้าที่การงานจะมีอะไรบ้างและมีกี่กลุ่มขึ้นอยู่กับเป้าหมายขององค์กร ลักษณะขององค์กร และขนาดขององค์กรด้วย

หน่วยงานสำคัญขององค์กร ได้แก่ หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และ หน่วยงานอนุกร (Auxiliary) การแบ่งหน่วยงานทำให้เห็นลักษณะของงานชัดเจน สายการบังคับบัญชา (Chain of Command) หมายถึง ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ทราบว่า การติดต่อสื่อสารมีทางเดินอย่างไร มีการควบคุมและรับผิดชอบอย่างไร ช่วงการควบคุม (Span of Control) หมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งมีขอบเขต ความรับผิดชอบเพียงใด มีผู้ใต้บังคับบัญชากี่คน หรือมีหน่วยงานที่อยู่ใต้ความควบคุมรับผิดชอบที่หน่วยงาน

หน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย เช่น กองการสังคีต กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตน ไม่เหมือนหน่วยงานอื่น ๆ อันเนื่องมาจากคนที่มารวมตัวกันอยู่ในหน่วยงาน หรือองค์กรทางนาฏศิลป์ไทยนั้น ล้วนแต่เป็นนาฏศิลป์ที่มากด้วยความสามารถ บางท่านเป็นนักแสดงมีชื่อเสียงอยู่ในระดับแนวหน้าของกรมศิลปากร ปกตินักแสดงเหล่านี้ย่อมมีอารมณ์ความเป็นศิลปินอยู่ในตนเอง มีความมั่นใจในตนเองสูง มีอัตรา มีความเป็นตัวของตัวเอง บุคคลที่จะมารับบทบาทหน้าที่ดูแล ควบคุม และบริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยนั้น จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูง เข้าใจอารมณ์ความเป็นศิลปินเป็นอย่างดี

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติการทำงานของสถาพร สนทอง ทำให้ทราบว่าในช่วงหนึ่ง สถาพร สนทอง ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ว่าสถาพร สนทอง ใช้หลักการใดในการบริหารหน่วยงานองค์กรทางด้านนาฏศิลป์ไทย ประสบการณ์การทำงานของสถาพร สนทอง คือเป็นนาฏศิลป์มาก่อนในเบื้องต้น และพัฒนา

ขีดความสามารถของตนขึ้นมาจนโดดเด่นและได้รับความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพ จนกระทั่งได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยในภายหลัง โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการทำงานของสถาพร สนทอง ดังนี้

- พุทธศักราช 2495 ดำรงตำแหน่งศิลปินจัตวาอันดับ 1 แผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- พุทธศักราช 2499 ดำรงตำแหน่งศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
- พุทธศักราช 2508 ดำรงตำแหน่งศิลปินโท แผนกนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2518 ดำรงตำแหน่งนาฏศิลป์ปิน (ระดับ 5) งานนาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงการศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2521 ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานนาฏศิลป์ (ระดับ 6) ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้านาฏศิลป์ กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2522 ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายศิลปกรรมที่ (โรงละครแห่งชาติ) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2523 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2533 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ 8) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศักราช 2534 ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย
- พุทธศักราช 2539 เกษียณอายุราชการ

ตำแหน่งผู้บริหารนั้นส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นอย่างยิ่ง ถ้าองค์กรใดได้ผู้บริหารที่เก่งและดี มีวิสัยทัศน์ ก็มีแนวโน้มว่าองค์กรนั้นจะมีความเจริญก้าวหน้า และมีอนาคตที่สดใส ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ได้รับการยกย่องนับถือจากพนักงาน และบทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยของสถาพร สนทอง นั้น นับว่าเป็นที่ยอมรับของผู้ที่อยู่ในวงการนาฏศิลป์ไทย โดยในปีพุทธศักราช 2523 สถาพร สนทอง ได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ในครั้งนั้นเอง สถาพร สนทอง ได้มี

โอกาสแสดงบทบาทการเป็นผู้บริหารได้อย่างเต็มความสามารถ เช่น ในปีพุทธศักราช 2525 ท่านได้เป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุม “The Preservation and Development of Tradition and Folk Dance in Asia” ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และในอีกหลาย ๆ โอกาสที่ได้เดินทางเป็นผู้แทนของหน่วยงานในฐานะผู้บริหาร สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีเยี่ยม ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวหาได้ยากในหน่วยงานนาฏศิลป์ไทยในยุคนั้น

นาฏศิลป์ทั้งหลาย ๆ ท่านที่ได้มีโอกาสร่วมงานกับสถาพร สนทอง ในฐานะผู้ได้บังคับบัญชาได้กล่าวไว้ เช่น นายสุรพันธ์ เอี่ยมสอาด หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง เป็นคนที่ให้โอกาสลูกน้องได้ทำหน้าที่โดยทั่วถึงกัน นักแสดงทุกท่านได้แสดงเป็นตัวเอกบ้าง เป็นตัวรองบ้างสลับกัน เวลาที่ท่านต้องนำคณะไปแสดงที่ต่างประเทศ ท่านจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถเล่นได้หลาย ๆ บทบาท มีความคล่องตัว และคัดเลือกผู้ที่สามารถพูดจาสื่อสารกับลูกน้องได้ เข้าใจในตัวของท่าน เนื่องจากเวลาเดินทางไปแสดงในต่างประเทศนั้น การปกครองคนเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าหัวหน้าทีมพูดแล้วไม่เชื่อฟังกัน การทำงานก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นท่านก็จะเลือกลูกน้องในทีมที่สามารถพูดคุยกันได้ การที่ต้องปกครองดูแลลูกน้องร่วมร้อยชีวิต ซึ่งแต่ละคนก็มีอุปนิสัยที่แตกต่างกัน แต่ท่านมีวุฒิภาวะในเรื่องของการเป็นผู้นำที่ดี ท่านสอนให้รู้จักความรัก ความสามัคคี ให้นับถือกันเป็นรุ่นพี่รุ่นน้อง และเคารพครูบาอาจารย์ ท่านมีความยุติธรรม ตัดสินทุก ๆ เรื่องด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง พิเคราะห์ตามความเหมาะสมโดยแท้จริง ซึ่งนับเป็นลักษณะของผู้นำองค์กรที่ดี

นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่าสถาพร สนทอง นั้น เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยที่ดี ท่านจะเป็นที่รักใคร่ของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเป็นธรรม เป็นคนตรงต่อเวลา รักษาหน้าที่ มีน้ำใจกับผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี เมื่อถึงเวลาซ้อม ท่านจะเป็นผู้มาควบคุมเอง และทุกคนจะมีความยำเกรงในตัวท่าน ทุกคนจะมาซ้อมกันตรงเวลา การซ้อมของท่านจะเข้มงวดและทำให้ได้ดีที่สุด ทำให้ทุกคนเกิดความชำนาญ สามารถแสดงได้ดีเยี่ยม ภายในหน่วยงานจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทุกคนจะมาทำงานด้วยความสุข และรักที่จะมาร่วมงานด้วย

นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ในสมัยที่สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าส่วนการแสดงนั้น ท่านจะเป็นผู้ควบคุมการแสดง ดูแลเรื่องการแสดงของกองการสังคีต กรมศิลปากร ทั้งหมดด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็มนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย ดนตรีสากล ในสมัยที่ท่านเป็นผู้บริหารระดับกลาง หากมีพิจารณาขอทุนการแสดงศิลปะ ท่านจะเป็น

ผู้คัดเลือกและสนับสนุน โดยที่ท่านจะมองคนออกว่าใครเหมาะหรือไม่เหมาะ คุณสมบัติของแต่ละคนเป็นอย่างไร ท่านเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมในการคัดเลือกคัดตัวแสดง จะดูจากความเหมาะสมและความสามารถของแต่ละคน อีกทั้งสถาพร สนทอง เป็นผู้มีพื้นฐานภาษาอังกฤษ ทำให้ท่านสามารถที่จะพูดคุยกับหน่วยงานนานาชาติ และทำให้คนรู้จักกรมศิลปากรมากขึ้น

นางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า การบริหารงานของสถาพร สนทอง นั้น เป็นการบริหารงานที่ทันสมัย และมีความพยายามที่จะให้กองการสังคีต กรมศิลปากร ก้าวไปข้างหน้า ผู้บริหารในแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน อย่างในยุคอาจารย์เสรี หวังในธรรม ท่านก็สร้างละครไว้มากมาย เนื่องจากท่านถนัดในเรื่องของการทำบท จึงเกิดละครเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เกิดไขนหมานชาฎะสมร ฯลฯ แต่ในยุคของสถาพร สนทอง ท่านมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ มีโอกาสได้ไปประชุมสัมมนา เข้าร่วมโครงการกับนานาชาติ จึงถือได้ว่าเป็นยุคที่ท่านได้นำนาฏศิลป์ไทยไปสู่ระดับนานาชาติมาก ในอดีตนั้น ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทยค่อนข้างน้อย เวลาจะมีการติดต่อคณะนาฏศิลป์ให้ไปแสดงยังต่างประเทศ ทุกคนต้องมาติดต่อที่กองการสังคีต กรมศิลปากร เวลาไปประชุมสัมมนา หรือนำการแสดงไปเข้าร่วมนั้น สถาพร สนทอง จะเป็นผู้คุมทีมทั้งหมด ท่านมักจะมีอะไรใหม่ ๆ ไปนำเสนออยู่ตลอดเวลา

การบริหารงานของสถาพร สนทอง นั้น ทุกอย่างจะต้องสมบูรณ์แบบ ต้องเรียบร้อย พร้อมเพรียง แต่ถ้าเป็นนอกเวลานั้น ท่านจะเป็นกันเองและให้อิสระกับผู้ใต้บังคับบัญชา นาฏศิลป์ที่หน้าที่แคฝักซ้อมและแสดงให้ดีที่สุด แต่การเป็นผู้บริหารนั้นต้องรับผิดชอบมากมาย ต้องจัดตารางการซ้อม รับผิดชอบดูแลทุกอย่าง ในเรื่องขององค์ประกอบของหน่วยงาน ดูแลเรื่องเอกสาร ฯลฯ นอกจากบริหารหน่วยงานแล้ว ยังต้องบริหารบุคคลในองค์กรด้วย เพราะเป็นที่ที่มีคนหลายรูปแบบ หลายอุปนิสัยมาอยู่ด้วยกัน

อีกท่านหนึ่งที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทยนั้น คือ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งท่านได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ในสมัยที่สถาพร สนทอง ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้างานนาฏศิลป์นั้น ตนเองเพิ่งเข้ามารับราชการ เวลาจะลังงานก็ต้องลากับหัวหน้างาน ซึ่งถ้าไม่ใช่เรื่องใหญ่จริง ๆ จะไม่กล้าไปลากับท่านเป็นอันขาดเพราะท่านค่อนข้างดุ ท่านไม่ได้นั่งรวมกับศิลปิน แต่จะมีห้องแยกต่างหาก ท่านจะมาควบคุมการแสดงด้วยตนเองทุกครั้ง

สถาพร สนทอง มีลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นคนเด็ดเดี่ยว เป็นหญิงแกร่ง เป็นคนพูดคำไหนคำนั้น ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ทำให้ท่านพูดจาได้ตอบกับชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี ในเรื่องของการซ้อมบallet ท่านก็สามารถสื่อสารกับช่างเทคนิคได้ เพราะ

ท่านมีความรู้เรื่องเทคนิคบนเวที ผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ท่านจะดูแลและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกเรื่อง ยกตัวอย่างกรณีการรีดผ้าแล้วเกิดเหตุการณ์แขนเสื้อใหม่ ท่านก็สั่งตัดให้เป็นเสื้อแขนกุดให้หมดทุกตัว เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดียิ่ง หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ ไปแสดงที่ต่างประเทศแล้วไม่มีเตียงสำหรับแสดง ท่านก็ให้นำลังที่ใช้บรรจุของ มาปูทับด้วยผ้า ใช้เป็นเตียงให้กับนักแสดงได้ นับว่าท่านผู้หนึ่งที่วางรากฐานให้กับกรมศิลปากร ท่านเป็นผู้นำ นาฏศิลป์ไทยไปแสดงในต่างประเทศ ท่านทำมามากกว่า 20 ปี ก่อนที่จะมีเรื่องของ AEC เสียอีก อาจกล่าวได้ว่าท่านเป็นผู้บุกเบิกนาฏศิลป์ไทยสู่อาเซียนก็ว่าได้

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และสรุปให้เห็นได้ว่า บทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยนั้นโดดเด่นที่สุดจากบทบาทที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้ง 5 บทบาท เป็นผู้นำหญิงที่มีความเด็ดขาด กล้าหาญ ปฏิบัติงานในเชิงรุก มีความรู้ความสามารถทั้งด้านนาฏศิลป์ไทย และด้านภาษาอังกฤษ อันนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนรวมแก่องค์กร เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่ดีในการบริหารงาน คือมีความยุติธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ปกครองลูกน้องด้วยพระเดชและพระคุณ เข้มงวดในเวลางาน แต่เป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชานอกเวลางาน สร้างความรัก ความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในองค์กร สามารถจัดการกิจการงานต่าง ๆ ในหน่วยงานตามหน้าที่ของตนได้อย่างดีเลิศ สามารถแก้ไขปัญหาคณะหน้าที่เกิดขึ้น ใฝ่หาความรู้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา จนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถโดดเด่น และเป็นผู้บุกเบิกนำพาคณะนาฏศิลป์ไทยออกไปเผยแพร่เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ เป็นยุคที่การแสดงของกรมศิลปากรเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้นในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอาเซียน

4.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

นักวิชาการ ตามความหมายและความเห็นของหลาย ๆ ท่านที่ได้มีการสัมภาษณ์จะหมายถึงผู้ที่รู้จริงในด้านต่าง ๆ สามารถอธิบายให้ความหมาย ให้ข้อมูลในสิ่งที่ถ่ายทอด ศึกษาบรรยายได้อย่างถูกต้อง

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์หรือภูมิปัญญา ท้องถิ่น หรือนักวิชาการ หรือผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา องค์กร ฝึกอบรม ในสถาบันของรัฐ องค์กรอิสระ สมาคมวิชาชีพ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ทำให้ทราบว่าสถาพร สนทอง เป็นบุคคล

สำคัญของกรมศิลปากร ที่ได้เป็นตัวแทนเข้าร่วมการประชุม โครงการ งานสัมมนาวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศมากมาย ในหลายวาระโอกาส ดังนี้

- พุทธศักราช 2523-2538 เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์ ผู้ประดิษฐ์ท่าจำ ผู้ฝึกซ้อม

และกำกับการแสดงเข้าร่วมงานโครงการศิลปะการแสดงอาเซียน

- พุทธศักราช 2525 เป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุม “The Preservation and Development of Tradition and Folk Dance in Asia” ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

- พุทธศักราช 2532 เป็นผู้แทนกรมศิลปากร เดินทางไปกับคณะผู้แทนไทยร่วมประชุม กับฝ่ายพม่า ณ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

- ธันวาคม พุทธศักราช 2540-มกราคม พุทธศักราช 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประสานงานกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนำคณะนาฏศิลป์ไปแสดง ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส, ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศเบลเยียม ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่กำกับการแสดง

- พุทธศักราช 2541 ได้รับเชิญจาก Titan Spectacles Children Museum แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส นำคณะนาฏศิลป์ไทยไปแสดง ณ เมือง SAO PAULO ประเทศบราซิล

- พุทธศักราช 2547-2551 เป็นวิทยากรค่ายศิลปะเพื่อมวลมนุษยชาติ ART FOR ALL คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พุทธศักราช 2549 เป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยของรัฐสภา

นอกจากนี้ สถาพร สนทอง ยังเคยเป็นคณะกรรมการเสนอชื่อบุคคลเพื่อรับรางวัลอาเซียน (ASEAN AWARD) ด้านศิลปะการแสดงครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เคยเป็นคณะกรรมการดำเนินงานจัดการแสดงคอนเสิร์ตสายใจไทยครั้งที่ 1 และยังคงดำรงตำแหน่งเป็นอนุกรรมการในคณะเพื่อประสานงานระดับชาติ เกี่ยวกับศูนย์โบราณคดี และวิจิตรศิลป์ของซีมีไอ (SPAFA) ภายใต

คณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) อีกด้วย สถาพร สนทอง ยังได้รับเกียรติจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนสาขานาฏศิลป์ไทย เชิญไปสอนและบรรยายพิเศษ ในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ดังนี้

- อาจารย์พิเศษ และกรรมการภายนอกประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
- อาจารย์พิเศษและกรรมการควบคุมนาฏศิลป์นิพนธ์ สาขาวิชานาฏศิลป์ ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กรรมการสอบโครงการปริญญาโทผลงานการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรรมการบริหารหลักสูตรดุริยางค์และหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นาฏศิลป์นิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยหลาย ๆ ท่าน พบว่าแต่ละท่านก็ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะที่ท่านเป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ที่ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทยไว้ ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า สถาพร สนทอง เป็นนักวิชาการที่มีคุณภาพ ท่านมีองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์เป็นอย่างดี ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์แบบจารีตที่มั่นคง ท่านจึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ที่ผสมผสานนาฏศิลป์แบบดั้งเดิมกับนาฏศิลป์แบบใหม่ได้ตามหลักวิชาการ สถาพร สนทอง มีส่วนอย่างยิ่งในการเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยไปสู่ระดับนานาชาติ ทำให้ศิลปวัฒนธรรมไทยเข้าไปมีบทบาทในประชาคมโลก ท่านได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์แก่นิสิต นักศึกษา ในหลาย ๆ สถาบันอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ที่ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักวิชาการรุ่นใหม่ และส่งเสริมให้มีผลงานสร้างสรรค์ชุดใหม่ ๆ เกิดขึ้น ทำให้วงการนาฏศิลป์ไทยมีทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา

สามารถรักษางานศิลปะแบบดั้งเดิม และสามารถผลิตผลงานใหม่ ๆ ออกมา ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาพร สนทอง ในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ที่ส่งผลต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ไว้ว่า ได้รู้จักกับสถาพร สนทอง เนื่องจากได้ร่วมงานกันในงานประชุมอาเซียน ในฐานะผู้ที่เคยปฏิบัติงานร่วมกัน รู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง สถาพร สนทอง นับเป็นบุคคลที่โดดเด่นมากในยุคนั้น เนื่องจากบุคลิกการในกองการสังคีต กรมศิลปากร ปกติจะค่อนข้างจะปิดตัว แต่สถาพร สนทอง จะแตกต่าง อันเนื่องมาจากการที่สถาพร สนทอง ได้ออกมาร่วมงานกับหน่วยงานภายนอก มาร่วมงานกับอาเซียน กับนานาชาติ มีโอกาสได้ร่วมงานกันตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2523 ณ ประเทศฟิลิปปินส์ แล้วก็ได้ร่วมงานกันมาตลอด โดยส่วนใหญ่จะเน้นจะเป็นงานด้านการประชุมสัมมนาแสดงความคิดเห็น

นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้กล่าวถึงสถาพร สนทอง กับผู้วิจัยไว้ว่า นอกจากสถาพร สนทอง จะเป็นนาฏศิลป์ไปแล้ว ท่านยังเป็นนักวิชาการ ที่ได้ให้หลักการ เหตุผล โดยไม่ใช่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของท่านเอง แต่จะมีทฤษฎี และข้ออ้างอิงมารองรับ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งท่านยังเผยแพร่ความรู้เหล่านั้น ไปสู่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้เชิญท่านไปให้ความรู้ทั้งด้านนาฏศิลป์ รวมถึงหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของท่าน ยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับรุ่นหลัง ๆ トラバจนทุกวันนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า สถาพร สนทอง นับเป็นศิลปินที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งไม่ใช่แค่ความรู้ทางด้านปฏิบัตินาฏศิลป์อย่างเดียวเท่านั้น ท่านยังมีความรู้ในเรื่องของทฤษฎี และหลักการของนาฏยประดิษฐ์ ประสพการณ์ของท่านจะต่างกับศิลปินทั่ว ๆ ไป เพราะศิลปินทั่ว ๆ ไป จะลุ่มลึกในเฉพาะในเรื่องศาสตร์นาฏศิลป์การแสดง แต่ท่านจะมีความรู้ในศาสตร์แขนงอื่น ๆ ด้วย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้เชิญท่านไปบรรยายให้ความรู้ในส่วนมากจะเน้นไปในเชิงของการสร้างงานนาฏศิลป์มากกว่าทักษะปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของท่าน

นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในเรื่องวิชาการนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างดีเยี่ยม เพราะท่านได้รับการถ่ายทอดเกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์ไทยจากบรมครูหลาย ๆ ท่าน ซึ่งสถาพร

สนทอง มีความสามารถในการจดจำทำรำ และเกร็ดความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยที่ท่านได้รับจากมา ท่านผู้หญิงแล้ว สนทองเสณี (หม่อมอาจารย์) นำมาบอกเล่าและถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นหลังได้รับทราบ ท่านเป็นผู้ที่ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการแสดงต่าง ๆ ไม่ว่าจะของไทยและต่างชาติ สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีเยี่ยม จะเห็นได้จากการที่ท่านไปบรรยายนาฏศิลป์ไทย หรือการทำ Work Shop กับกลุ่มประเทศอาเซียน ท่านจะเป็นผู้เตรียมข้อมูลต่าง ๆ ไปบรรยายในงาน เป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่นักศิลปินอาเซียน จนเป็นที่รู้กันดีในวงการนาฏศิลป์ไทยว่า ถ้าเกี่ยวกับการบรรยายนาฏศิลป์ไทยในเวทีนานาชาติ ในยุคนั้นจะมีสถาพร สนทอง ที่สามารถรับบทบาทนี้ได้แต่เพียงผู้เดียว

นางพัชรา บัวทอง ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พูดถึงการเตรียมเอกสารสำหรับการบรรยายของสถาพร สนทอง ไว้ว่า ท่านจะไม่มีเอกสารเป็นเล่ม ๆ แต่ท่านจะมีเอกสารที่เป็นกระดาษไปบรรยาย ซึ่งไม่แน่ใจว่าเอกสารเหล่านี้ ได้ถูกรวบรวมไว้บ้างหรือไม่ ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญ มีความสามารถทำได้เบ็ดเสร็จทุกอย่าง ทั้งบทการแสดง แนวเพลง การคัดตัวนักแสดง การออกแบบฉาก แสง เสียง ฯลฯ

ส่วนนางสาววรรณพินี สุขสม นาฏศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ถึงแม้ว่าสถาพร สนทอง จะไม่ได้เป็นด็อกเตอร์ ไม่ใช่ศิลปินแห่งชาติ แต่คุณสมบัติของท่านมีพร้อมทุกอย่าง ในขณะที่ลูกศิษย์หรือนาฏศิลปินในรุ่นเดียวกันกับท่านเป็นศิลปินแห่งชาติไปแล้ว ซึ่งเนื้อหาของศิลปินแห่งชาตินั้น จะเน้นงานที่เกี่ยวข้องกับถ่ายทอดกระบวนการทำรำ แต่บทบาทของสถาพร สนทอง นั้น โดดเด่นในเรื่องของทางวิชาการ บริหารจัดการ ไปทางสายนี้เสียมากกว่า การที่ท่านเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ถ่ายทอดองค์ความรู้นาฏศิลป์ไทย ทำให้ท่านได้สร้างนักวิชาการ สร้างนาฏศิลปินที่จะมีองค์ความรู้ในเรื่องของการเป็นนาฏยประดิษฐ์ แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงหลักของการแสดง ซึ่งยังเป็นหลักที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดนักวิชาการขึ้นมากมาย อีกทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้นักนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ได้สร้างสรรค์ผลงานต่อไป

ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้กล่าวว่า สถาพร สนทอง เปรียบเสมือนเพชรเม็ดงามของวงการนาฏศิลป์ไทย ท่านถูกเจียรไนมาจากบรมครูหลาย ๆ ท่าน มีโอกาสได้รับใช้ใกล้ชิดกับท่านผู้หญิงแล้ว สนทองเสณี ทำให้องค์ความรู้จากท่านผู้หญิงแล้ว สนทองเสณี ได้ซึมซับมายังสถาพร สนทอง บ่อยครั้งที่ท่านผู้หญิงแล้ว สนทองเสณี ได้พูดคุยและถ่ายทอดวิธีการคิดกระบวนการทำรำต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลให้กับสถาพร สนทอง ได้รับทราบ ปัจจุบันถึงท่านจะเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ท่านก็ยังนำองค์ความรู้

เหล่านั้นไปถ่ายทอดให้กับนิสิต นักศึกษา ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้เชิญท่านไปสอนและบรรยาย

เช่นเดียวกับนายชวลิต สุพรรณานท์ นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของสถาพร สนทอง ไว้ว่า สถาพร สนทอง เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องภาษาอังกฤษ ส่วนในเรื่ององค์ความรู้ด้านวิชาการ ท่านจะต้องสืบค้นในเรื่องนั้น แล้วนำมาอธิบายได้อย่างถ่องแท้ ปัจจุบันท่านก็ยังสอนและบรรยายให้กับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยท่านจะสอนจากแนวประสบการณ์ที่ท่านมีอยู่ นำเอามาใช้เป็นหลัก องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้ให้ไว้ ยังยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติ เนื้อหา หรือกระบวนการต่าง ๆ ยังทันสมัย ในส่วนสำนักงานสังคีต กรมศิลปากร ก็ยังได้มีโอกาสเชิญท่านมาเป็นวิทยากรเป็นครั้งคราว

นายคมสันฐ หัวเมืองลาด นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวถึงความเสียสละของสถาพร สนทอง กับผู้วิจัยไว้ว่า ท่านเป็นผู้ที่เสียสละมากเหลือเกิน อายุของท่านก็มากแล้ว แต่ท่านมีองค์ความรู้อยู่เต็มเปี่ยม เสียสละไปบรรยายให้ทุกหน่วยงานที่เชิญ ท่านเคยบอกว่าท่านทำมาทุกอย่างแล้ว ตอนนี้เป็นเวลาที่ท่านจะทำคุณให้แผ่นดิน นอกจากจะเสียสละแล้ว องค์ความรู้ของท่านก็มีอยู่มากมายเหลือเกิน เนื่องจากท่านมีประสบการณ์ตั้งแต่เข้าโรงเรียนนาฏศิลป์ จนถึงปัจจุบัน ถึงบางเรื่องท่านจะไม่ได้แสดงเอง แต่ท่านได้เห็นเป็นรอบรอบ มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถนำมาบอกเล่าให้คนรุ่นหลังได้ฟังไม่รู้จักจบสิ้น

สถาพร สนทอง เป็นผู้มีความสามารถรอบด้านและหลากหลาย โดยเริ่มจากการเป็นนาฏศิลป์ที่มีความสามารถ จนถึงการสร้างงานที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ เป็นต้นแบบการทำงานให้กับนาฏศิลป์รุ่นหลัง ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ได้ทำให้สถาพร สนทอง เป็นแหล่งความรู้ที่สามารถจัดเป็นงานวิชาการ ซึ่งอุดมไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ และด้านนาฏยประดิษฐ์ เหมาะสมอย่างยิ่งแก่การนำไปเผยแพร่ ในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะของสถาพร สนทอง ในความเป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนับว่าเป็นคุณลักษณะของนักวิชาการที่ดี ดังนี้

4.5.1 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ รักการศึกษาค้นคว้า มีกระบวนการแสวงหาความรู้และการจัดข้อมูลที่เป็นระบบ มีการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักวิชาการทุกสาขาวิชา ทั้งนี้เพราะการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ นั้นไม่มีที่สิ้นสุด นักวิชาการต้องมีความสามารถในการแสวงหา

ความรู้ใหม่อยู่เสมอเพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาความรู้ ความคิด มุมมองของตนให้กว้างขวางขึ้น และนำข้อมูลความรู้ที่ได้นั้นมารวบรวมให้เป็นหมวดหมู่ อันจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลความรู้เหล่านั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้มองเห็นภาพรวมของเรื่องที่ศึกษาได้ นำไปสู่การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมบางประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนสมบูรณ์ นอกจากนี้กระบวนการแสวงหาความรู้ที่เป็นระบบยังช่วยให้เกิดความเข้าใจเรื่องที่ต้องการศึกษาอย่างถ่องแท้ สามารถนำไปใช้อย่างลุ่มลึก ทั้งในลักษณะการประยุกต์และพัฒนา สร้างสรรค์เป็นงานใหม่ การชวนขยายหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ จึงเป็นการพัฒนาทั้งตัวนักวิชาการและงานวิชาการในสาขานั้น ๆ ให้ก้าวหน้า ได้ผลงานวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

4.5.2 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีใจสิ่งใหม่ ๆ รอบตัว ติดตามข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ อยู่เสมอมีความกระตือรือร้น สนใจติดตามความเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอยู่เสมอ จะช่วยให้เป็นคนทันสมัย รอบรู้ และได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่จากแหล่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีโลกทัศน์กว้างไกล ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับนักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะการณ์ปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนขึ้น การรู้จักสังเกตและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รอบตัวจะช่วยให้รู้เท่าทันโลกและสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

4.5.3 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต นักวิชาการต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่นำความรู้ทางวิชาการไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและความถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูลเพื่อประโยชน์ของตนเอง ไม่คัดลอกหรือดัดแปลงข้อมูลมาเพื่อประโยชน์ในงานวิจัยของตนโดยไม่คำนึงถึงความหมายที่แท้จริงของข้อความนั้น ไม่นำความคิดหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน การนำความคิดของผู้อื่นมาใช้ในงานของตน ต้องมีการอ้างอิงและระบุแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นอย่างชัดเจนทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการคัดลอกมาโดยตรง การสรุปความ หรือการดัดแปลงความคิดนั้นมาใช้

4.5.4 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความรับผิดชอบต่อตนเองนับเป็นคุณสมบัติสำคัญข้อหนึ่งของนักวิชาการ การสร้างสรรค์งานวิชาการต้องคำนึงถึงผลดี ผลเสียที่จะตามมา นักวิชาการต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ มุ่งสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก

4.5.5 สถาพร สนทอง เป็นผู้มีใจเปิดกว้าง นักวิชาการต้องมีใจเปิดกว้าง มองปัญหาทุกแง่มุม มีวิธีการคิดแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นและไม่ปิดกั้นความคิดของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นที่ตรงกันข้ามกับความคิดของตน ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของความถูกต้อง มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับความคิดแบบใดแบบหนึ่ง ปรับเปลี่ยนความคิดได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์โดยใช้เหตุผล

4.5.6 สถาพร สนทอง เป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอด นักวิชาการจำเป็นต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดแสดงความรู้ ความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายและไม่ปิดบังซ่อนเร้น โดยการถ่ายทอดนั้นอาจกระทำได้ทั้งการพูดและการเขียน มีผลงานวิชาการที่เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบระเบียบและนำเสนอต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ ความสามารถในการรับเข้าและถ่ายทอดข้อมูลความรู้นี้เป็นผลมาจากการรู้จักผสมผสาน เชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมแล้วปรับปรุงหรือสร้างสรรค์เป็นความรู้ใหม่

4.5.7 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่พบปะ เสวนา แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นอยู่เสมอ การพบปะ เสวนากับผู้อื่นอยู่เสมอจะช่วยให้เกิดความร่วมมือการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดระหว่างกัน เป็นผลให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ เกิดความร่วมมือกันทางวิชาการระหว่างกันต่อไป การสร้างเครือข่ายทางวิชาการนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์และกว้างไกลยิ่งขึ้น

4.5.8 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา งานวิชาการเป็นงานที่ต้องอาศัยการค้นคว้าที่เป็นระบบระเบียบ และมีความน่าเชื่อถือ นักวิชาการต้องจำเป็นต้องเป็นนักคิดที่ดี สามารถวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และกล้าแสดงออก ไม่เขินอาย ไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ รู้จักใช้เหตุผลในการอธิบายหรือแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ผลงานใหม่ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

4.5.9 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีความเพียร การสร้างสรรค์งานวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความเพียรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากงานวิชาการไม่ใช่เรื่องที่น่าสนุกในด้านการสนุกสนาน เพลิดเพลิน นักวิชาการต้องวางแผนการทำงานอย่างมีขั้นตอน ใช้เวลาอย่างมากในการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบ มีหลักการ มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลความรู้หรือทฤษฎีที่เชื่อถือได้ การแสวงหาความรู้ทุกขั้นตอนต้องคิด

พิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบ คิดทบทวน ไตร่ตรอง และตรวจสอบการทำงานของตนเองอยู่เสมอ นักวิชาการต้องมุ่งมั่นที่จะการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างต่อเนื่อง การสร้างสรรค์งานวิชาการไม่ใช่สิ่งที่จะเห็นผลได้ในเวลาอันรวดเร็ว นักวิชาการจึงจำเป็นต้องอาศัยความเพียรและการมีวินัยในการทำงานอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ

4.5.10 สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่ศรัทธาและรักในวิชาชีพของตนเอง ความรักและศรัทธาในวิชาชีพจะส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และมองเห็นคุณค่าของการทำงานจึงจะสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทำงานอย่างท้อแท้หรือไร้จุดหมาย หรือทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น นักวิชาการควรมีความศรัทธาและรักในวิชาชีพของตนเป็นพื้นฐานเพื่อช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีความสุข มีกำลังใจมุ่งมั่น และคิดสร้างสรรค์ผลงานที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สถาพร สนทอง มีบทบาทสำคัญต่อวงการนาฏศิลป์ไทยในฐานะนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย เป็นนาฏศิลป์คนแรก ๆ ที่มีความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ แตกต่างจากบุคลากรทางด้านนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากรในยุคเดียวกัน เป็นตัวแทนเข้าร่วมการประชุม โครงการ งานสัมมนาวิชาการต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งในและต่างประเทศมากมาย ในหลายวาระโอกาส เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกจึ้งจริง จากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อม รวมถึงเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์หลายแขนง และสามารถนำองค์ความรู้จากศาสตร์เหล่านั้นมาบูรณาการ และนำไปเผยแพร่ให้แก่สถาบันการศึกษา หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ อันนำมาซึ่งประโยชน์ในวงกว้างของสังคม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติ ผลงาน และบทบาทของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏศิลป์ไทย จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ และศึกษาจากงานวิจัย ตำรา พบว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่มีบทบาทในวงการนาฏศิลป์ไทยมากมายหลายบทบาท โดยผู้วิจัยได้จำแนกบทบาทออกเป็น 5 บทบาท ได้แก่ บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทย บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏศิลป์ไทย และบทบาทในฐานะนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ

ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสถาพร สนทอง ในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวม และทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ ในบทบาทต่าง ๆ ของสถาพร สนทอง สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 บทบาทในฐานะนาฏศิลป์ปิน การที่สถาพร สนทอง ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยนี้จากสุดยอดบรมครูของวงการนาฏศิลป์ไทยหลาย ๆ ท่าน ได้รับเคียวเข็ญให้ฝึกฝนองค์ความรู้ จนเกิดทักษะและความชำนาญ เป็นศิลปินตัวนางที่โดดเด่นในยุคนั้น ได้รับคัดเลือกให้แสดงบทบาทนางอ้วสมิ เป็นคนแรกของประเทศไทย อีกทั้งยังได้รับคัดเลือกให้เป็นแบบสำหรับปั้นประติมากรรมเจ้าเงาะและนางรจนา จากละครนอกเรื่องสังข์ทอง สำหรับใช้ประดับบริเวณโถงทางเข้าของโรงละครแห่งชาติ โดยในครั้งนั้น สถาพร สนทอง สวมบทบาทเป็นนางรจนา คู่กับสุนันทา บุญยกต์ ซึ่งสวมบทบาทเป็นเจ้าเงาะ ปัจจุบันนี้ ประติมากรรมเจ้าเงาะและนางรจนา ก็ยังคงตั้งตระหง่าน โดดเด่น สวยงาม สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น อยู่บริเวณโถงทางเข้าของโรงละครแห่งชาติ เสมือนเป็นสิ่งที่คอยย้ำเตือนแก่ผู้พบเห็น ให้ผู้คนทั่วไปประจักษ์ชัดถึงความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยของสถาพร สนทอง ในฐานะตัวละครนางอันดับต้น ๆ ของกรมศิลปากรในยุคนั้น จากศึกษาเกณฑ์การสร้างมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์นักแสดง ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนากาชากรวิชาการตามโครงการแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี พุทธศักราช 2553-2555 ภาควิชา

นาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและให้ความรู้เรื่องหลักการในการพิจารณายกย่องศิลปินทางด้านนาฏยศิลป์ โดยได้เสนอมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏยศิลป์ นักแสดง ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด จำนวน 10 ข้อ คือ 1) มีจิตวิญญาณ 2) มีรสนิยม 3) มีประสบการณ์ 4) มีปรัชญา 5) มีความสามารถหลากหลาย 6) มีการสร้างสรรค์ 7) เป็นผู้นำและผู้บุกเบิก 8) มีการถ่ายทอดความรู้ 9) มีจรรยาบรรณ และ 10) เป็นผู้หายาก ในพุทธศักราช 2555 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงยกย่องศิลปินที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อเป็นศิลปินต้นแบบทางด้านนาฏยศิลป์ 2 ท่าน ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี (นาฏยศิลป์สากล) และอาจารย์สถาพร สนทอง (นาฏยศิลป์ไทย) ซึ่งเกียรติคุณที่ได้รับในครั้งนี้ ถือเป็นเกียรติคุณสมบัตินาฏยศิลป์ที่เทียบพร้อมของสถาพร สนทอง ที่มีต่อวงการนาฏยศิลป์ไทย ในฐานะนาฏยศิลปินของประเทศไทย ซึ่งมีคุณสมบัติที่ตรงกับเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง

จากบทสัมภาษณ์นาฏยศิลปินต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถด้านนาฏยศิลป์ สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้อย่างที่เรียกว่ามีจิตของความ เป็นนักแสดง สามารถเข้าถึงบทบาทที่ได้รับเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดท่าทางออกมาให้ผู้ชม รู้สึกคล้อยตาม เป็นคนกล้าคิดกล้าลงและมีความใฝ่รู้ อีกทั้งเป็นผู้ที่ยอมรับในการติชมวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น ทำให้เป็นนาฏยศิลปินที่มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความเป็นมืออาชีพ มีความอดทน วิริยะอุตสาหะในการฝึกฝนทักษะองค์ความรู้ที่ได้รับจากครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา เป็นแบบอย่างของนาฏยศิลปินที่ดี เป็นนาฏยศิลปินที่มีความสามารถ มีองค์ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ไทยอย่างครบถ้วน มีความเจนจัดและลุ่มลึกในการแสดงบทบาทตัวละครนาง บทบาทของนางอ้วสมิจากเรื่องพญาผานอง บทบาทนางจันทน์จากเรื่องพระร่วง บทบาทนางเมขลาและนางสีดาจากเรื่องรามเกียรติ์ บทบาทนางมณฑาจากเรื่องสังข์ทอง ฯลฯ บทบาทของตัวนางเหล่านี้ได้รับการกล่าวขวัญถึง และยังประทับใจในความทรงจำของคนในวงการนาฏยศิลป์ไทยและคนทั่วไปในยุคนั้น เป็นนาฏยศิลปินมีความโดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับของนาฏยศิลปินในรุ่นเดียวกัน รวมถึงยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับนาฏยศิลปินรุ่นหลังได้ดำเนินรอยตามอีกด้วย

5.1.2 บทบาทในฐานะนักนาฏยประดิษฐ์ สถาพร สนทอง ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์จากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี โดยตรงในเรื่องของกระบวนการคิด วิธีการสร้างสรรค์งาน เทคนิคการรำ ศิลปะในการวิจารณ์ผลงานทางนาฏยศิลป์และการแสดงต่าง ๆ

ตลอดจนสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรมสำหรับศิลปินอีกด้วย ทำให้สถาพร สนทอง เป็นผู้มีพรสวรรค์ดี ในการสร้างสรรค์ผลงาน และมีสไตล์การสร้างงานที่โดดเด่น แตกต่างจากนาฏยศิลป์ในยุคเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ส่วนหนึ่งนั้นได้รับแรงบันดาลใจ ธรรมเนียม และสไตล์ที่ใ้แก่จากท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมอาจารย์) เป็นนาฏยศิลป์ต้นแบบให้กับสถาพร สนทอง บุคคลในวงการนาฏยศิลป์ไทยต่างยอมรับบทบาทของสถาพร สนทอง ในแง่มุมที่ท่านเป็นนาฏยศิลป์คนสำคัญ เป็นผู้บุกเบิกสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ไทยรูปแบบใหม่ของกรมศิลปากร ที่ไม่เคยมีใครกล้าทำมาก่อน ซึ่งเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง ชี้ให้เห็นถึงความโดดเด่น ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คุณค่าของผลงาน และพัฒนาการด้านศิลปะการแสดง โดยมีหลักการคือ 1) มีแนวความคิด เนื้อหาหรือหัวข้อที่กำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน 2) เลือกสรรและประดิษฐ์ทำรำนามาร้อยเรียง ผสมผสานสัมพันธ์กันด้วยลีลาการเคลื่อนไหว ซึ่งเชื่อมท่าจากท่าหนึ่งไปอีกท่าหนึ่ง ให้สอดคล้องกันระหว่างอวัยวะของร่างกายและจังหวะดนตรี จนเกิดกระบวนการรำขึ้น โดยอาศัยเทคนิค และมุ่งหาคุณค่าของความงามเป็นสำคัญ 3) เลือกสรรเพลงดนตรีประกอบการฟ้อนรำให้งดงามมีจังหวะและให้อารมณ์ต่อการแสดง 4) จัดระยะและจัดสัดส่วนกระบวนการท่ารำให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ใช้ในการแสดงให้มีระเบียบงดงาม ได้ระดับและมีมิติ กำหนดทิศทางเคลื่อนไหว เช่น การเข้า-ออกเวที การจัดแถว การแปรแถว การแบ่งกลุ่ม การรำคู่ การรำเดี่ยว การเข้าวง เป็นต้น เพื่อให้ลีลาการเคลื่อนไหวงดงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 5) เพิ่มสีสันให้อารมณ์ของการแสดง โดยถ่ายทอดความรู้สึก และจินตนาการ เพื่อให้มีสื่อสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงและผู้ชม 6) เลือกสรรประดิษฐ์เครื่องแต่งกายตามจินตนาการและรูปแบบตามเนื้อหาที่กำหนด ซึ่งสถาพร สนทอง นับเป็นนักนาฏยประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ไทยซึ่งต่อยอดให้มีความน่าสนใจมากขึ้น โดยยังคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและจารีตของนาฏยศิลป์ไทย และได้นำเอาหลักการทางนาฏยศิลป์ตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบการแสดง การแปรแถว การออกแบบท่าทาง ทำให้การดำเนินเรื่องราวของละคร หรือการแสดงออกมาสมบูรณ์ และได้อรชรสมากยิ่งขึ้น ผลงานของท่านมีความโดดเด่น แปลกแตกต่างจากผลงานของศิลปินในยุคเดียวกันอย่างชัดเจน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

5.1.3 บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย ปัจจุบันถึงแม้จะเกษียณอายุราชการแล้ว แต่สถาพร สนทอง ยังได้รับเกียรติจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนสาขานาฏยศิลป์ไทย เชิญไปสอนและบรรยายพิเศษในฐานะ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏยศิลป์ไทย บทบาทความเป็นครูของสถาพร

สนทอง นั้นมีอยู่เต็มเปี่ยม เป็นนาฏยศิลป์ที่มีความรู้ความสามารถรอบด้าน มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งการที่เป็นนักนาฏยประดิษฐ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากผู้อื่น รวมถึงอุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นผู้กล้าทำ กล้าคิด และยอมรับ เปิดใจกับสิ่งใหม่ต่าง ๆ รอบตัวของสถาพร สนทอง ส่งผลให้บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดผลงานทางนาฏยศิลป์ไทยของสถาพร สนทองมีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของเหล่านาฏยศิลป์รุ่นหลังเป็นอย่างดี

สถาพร สนทอง สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ทั้งองค์รวมของการแสดง และทำให้นักแสดงสามารถเข้าถึงบทบาทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและสื่อถึงความหมายของงานการแสดงนั้นได้เป็นอย่างดี เพราะสถาพร สนทอง มีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่ทันยุคทันสมัย ทำให้นักแสดงเข้าใจบทบาทที่ได้รับอย่างง่ายดาย เนื่องจากการแสดงนาฏยศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่มีความซับซ้อน การสื่อความหมายหรือการทำให้ผู้ชมเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกต้องนั้นมิใช่เรื่องง่าย หากผู้ที่ถ่ายทอดไม่สามารถทำให้นักแสดงทุกคนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน การแสดงนั้นก็肯定不会สนองสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้ แต่หากผู้ที่ถ่ายทอดมีความรู้ในเรื่องราวของการแสดงนั้น ๆ เข้าใจในบทบาทของตัวแสดงแต่ละตัว จะทำให้การแสดงนาฏยศิลป์ไทยมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกองค์ประกอบและประสบความสำเร็จ ในที่สุดองค์ความรู้เหล่านั้นจะถูกนำไปพัฒนาและต่อยอดให้กับนาฏยศิลป์รุ่นใหม่ ๆ ได้

5.1.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย ซึ่งนับเป็นบทบาทที่โดดเด่นที่สุดของสถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหญิงที่มีความเด็ดขาด กล้าหาญ เป็นผู้บริหารที่เก่ง ดี มีวิสัยทัศน์ นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ได้รับการยกย่อง นับถือจากผู้ได้บังคับบัญชา และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่อยู่ในวงการนาฏยศิลป์ไทย โดยในปีพุทธศักราช 2523 สถาพร สนทอง ได้ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายศิลปปะการแสดง (ระดับ 7) กองการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ในครั้งนั้นเอง สถาพร สนทอง ได้มีโอกาสแสดงบทบาทการเป็นผู้บริหารได้อย่างเต็มความสามารถ เช่น ในปีพุทธศักราช 2525 สถาพร สนทอง ได้เป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุม “The Preservation and Development of Tradition and Folk Dance in Asia” ณ กรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน และในอีกหลาย ๆ โอกาสที่ได้เดินทางเป็นผู้แทนของหน่วยงานในฐานะผู้บริหาร สถาพร สนทอง เป็นผู้บริหารหน่วยงานทางด้านนาฏยศิลป์ไทย ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีมาก ซึ่งหาได้ยากในยุคนั้น นอกจากจะมีความรู้ความสามารถในฐานะผู้บริหารงานด้านนาฏยศิลป์แล้ว ยังเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และจัดว่าเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่ดีในการบริหารงาน คือมีความยุติธรรม สามารถจัดการกิจการงานต่าง ๆ ในหน่วยงานตามหน้าที่ของตนได้อย่างดี สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น ใฝ่หาความรู้พัฒนาตนเองจนเป็นผู้มีความรู้

ความสามารถโดดเด่น และนำพานาฏศิลป์ไทยให้ทัดเทียมศิลปะการแสดงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอาเซียน

5.1.5 บทบาทในฐานะนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาพร สนทอง เป็นนาฏศิลป์ปินที่มีความสามารถ จนถึงการสร้างงานที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ เป็นต้นแบบการทำงานให้กับนาฏศิลป์รุ่นหลัง ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ได้ทำให้สถาพร สนทอง เป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่สามารถจัดเป็นงานวิชาการซึ่งอุดมไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ และด้านนาฏยประดิษฐ์ เหมาะสมอย่างยิ่งแก่การนำไปเผยแพร่แก่นิสิต นักศึกษา ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะของสถาพร สนทอง ในความเป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับคุณลักษณะของนักวิชาการที่ดี กล่าวคือ 1) ใฝ่รู้ รักการศึกษา ค้นคว้า มีกระบวนการแสวงหาความรู้และการจัดข้อมูล 2) สนใจสิ่งใหม่รอบตัว ติดตามข่าวสารจากสื่อประเภทอื่นเสมอ กระตือรือร้น สนใจติดตามความเคลื่อนไหวของสิ่งรอบตัวและได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่จากแหล่งที่หลากหลาย 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต นักวิชาการต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่นำความรู้ทางวิชาการไปแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและความถูกต้อง 4) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความรับผิดชอบต่อตนเองนับเป็นคุณสมบัติสำคัญข้อหนึ่งของนักวิชาการ การสร้างสรรค์งานวิชาการต้องคำนึงถึงผลดี ผลเสียที่จะตามมา และมุ่งสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก 5) เป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง 6) ความสามารถในการถ่ายทอดแสดงความรู้ ความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายและไม่ปิดบังซ่อนเร้น โดยการถ่ายทอดนั้นอาจกระทำได้ทั้งการพูดและการเขียน มีผลงานวิชาการที่เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบระเบียบและนำเสนอต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ 7) พบปะ เสวนา แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นอยู่เสมอ ช่วยให้เกิดความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้ และมุมมองใหม่ 8) เป็นผู้มีความคิดเชิงวิเคราะห์ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอาศัยการค้นคว้าที่เป็นระบบระเบียบ และมีความน่าเชื่อถือ 9) มีความเพียร การสร้างสรรค์งานวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความเพียรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากงานวิชาการไม่ใช่เรื่องที่ยิ่งในด้านความสนุกสนาน เพลิดเพลินต้องวางแผนการทำงานอย่างมีขั้นตอน พิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบ คิดทบทวน ไตร่ตรอง และตรวจสอบการทำงานของตนเองอยู่เสมอ และ 10) ศรัทธาและรักในวิชาชีพของตนเอง ความรักและศรัทธาในวิชาชีพจะส่งผลให้เกิดความ

ภาคภูมิใจในตนเอง และมองเห็นคุณค่าของการทำงานจึงจะสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ผลงานที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ

จะเห็นว่าสถาพร สนทอง เป็นผู้มีความสามารถทางด้านนาฏยศิลป์ โดยเริ่มจากการเป็นนาฏยศิลป์ที่มีความสามารถ จนถึงการสร้างงานที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ เป็นต้นแบบการทำงานให้กับนาฏยศิลป์รุ่นหลัง ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมเป็นระยะเวลายาวนาน ได้ทำให้สถาพร สนทอง เป็นผู้ที่ถูกมองไปด้วยองค์ความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ แขนง บทบาทในฐานะนักวิชาการของสถาพร สนทอง ท่านที่ได้เผยแพร่องค์ความรู้ต่าง ๆ ในรูปของการสอน การบรรยาย การถ่ายทอดสู่นิสิต นักศึกษา นาฏยศิลป์ นักรับนาฏยประดิษฐ์รุ่นใหม่ ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปต่อยอด และปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีออกมาสู่สังคมอย่างมากมาย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลการวิจัย บทบาทของสถาพร สนทอง กับวงการนาฏยศิลป์ไทย ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าสถาพร สนทอง นับเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าแห่งวงการนาฏยศิลป์ไทย องค์ความรู้ของสถาพร สนทอง นั้น มีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก สมควรอย่างยิ่งที่นิสิต นักศึกษา ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะได้ทำการวิจัย หรือรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้นไว้ มิให้สูญหายตามกาลเวลา โดยยังมีหัวข้อวิจัยที่น่าศึกษาอีกมากมายเกี่ยวกับสถาพร สนทอง ทั้งบทบาทด้านนาฏยศิลป์ บทบาทการเป็นนักรับนาฏยประดิษฐ์ บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทย บทบาทด้านการเป็นผู้บริหารหน่วยงานทางนาฏยศิลป์ไทย และบทบาทการเป็นนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาพร สนทอง สมควรเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องเชิดชู ให้สมกับการทุ่มเทแรงกายแรงใจที่กว่า 60 ปี ที่ได้เผยแพร่และนำพานาฏยศิลป์ไทยไปสู่ระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอาเซียน พัฒนารูปแบบผลงานนาฏยประดิษฐ์ให้โดดเด่น แตกต่าง จนเกิดเป็นองค์ความรู้ทางนาฏยศิลป์ไทยใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย

ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าเอกสาร สุนัขบัตร รวมถึงรูปถ่ายผลงานส่วนหนึ่งของสถาพร สนทอง ได้สูญหายไปในช่วงที่ท่านประสบปัญหาน้ำท่วม การชนข้าวของย้ายหนีน้ำท่วมในคราวนั้น ทำให้เอกสารสำคัญได้สูญหายไปอย่างน่าเสียดาย และอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พบ คือ วัสดุทัศนที่บันทึกการแสดงผลงานนาฏยประดิษฐ์ของสถาพร สนทอง บางส่วนได้เกิดความเสียหาย เนื่องจากผ่านการเก็บมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สมควรอย่างยิ่งที่นาฏยศิลป์หรือนักนาฏยประดิษฐ์ผู้สร้างงาน ควรจะมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดี หรือควรแปลงไฟล์งานต่าง ๆ ใน

รูปแบบของดีวีดี เพื่อที่จะได้เก็บรักษาข้อมูลอันมีค่าเหล่านั้นไว้ให้เกิดความคงทนถาวร อันจะเป็นประโยชน์ในอนาคตสืบต่อไป

รายการอ้างอิง

- ขวัญใจ คงถาวร, รองคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม 2557.
- คมสันธู หัวเมืองลาด. นาฏศิลป์ในอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม 2557.
- จารุณี ฐานรตากรณี. เยือนอดีต : ภาพสะท้อนกฎหมายตราสามดวง ในเรื่องเวทย์มนต์และอาถรรพ์ต่าง ๆ. ใน วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 (มิ.ย.-ก.ค. 2551): 114-115.
- ชวลิต สุนทรานนท์. นักวิชาการละครและดนตรีเชี่ยวชาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม 2557.
- ดาริณี ชำนาญหอม. ศิลปะแห่งการออกแบบและกำกับ สีลา. ใน ระบำ จำ ต้น. คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร : ไอดีเอสแควร์, 2545.
- ธรากร จันทนะสาโร. นาฏยประดิษฐ์ (CHOREOGRAPHY). ใน วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาวิชานาฏศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์และศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (ม.ป.ป.): 152-157.
- ธีรเดช กลิ่นจันทร์. นาฏศิลป์ในขานาฏการ สำนักการสังคีตกรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2557.
- บุญธรรม กรานทอง: บรรณาธิการ. สรุปบรรยายเสนอผลงานค้นคว้าและวิจัยของราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกต่อที่ประชุมสำนัก. ใน จดหมายข่าว ราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 21 ฉบับที่ 246 (พฤศจิกายน 2554): 1-10.
- พัชรา บัวทอง. ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 16 ตุลาคม 2557.
- ไพฑูริย์ เข้มแข็ง. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์. สัมภาษณ์. 20 ตุลาคม 2557.
- ไพโรจน์ ทองคำสุก. นักวิชาการละครและดนตรีขานาฏการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2557.
- รัจนา พวงประยงค์. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2554. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม 2557.

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนม
พรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด
(มหาชน), 2556.
- วรรณพินี สุขสม. นาฏศิลป์นาฏโศก สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 14 ตุลาคม
2557.
- วิษชุตา วุฑฒิตย์. การเกณฑ์การสร้างมาตรฐานการยกย่องศิลปินทางด้านนาฏศิลป์นักแสดง
ผู้สร้างสรรค์ ผู้ถ่ายทอด. กรุงเทพมหานคร : วิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนเพื่อ
พัฒนาการวิชาการตามโครงการแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 100 ปี พ.ศ.
2553-2555.
- ศิริพงษ์ ฉิมพาลี. ข้าราชการบำนาญ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 12 ตุลาคม
2557.
- ศุภชัย จันทรสุวรรณ. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช
2548 และคณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. สัมภาษณ์.
14 ตุลาคม 2557.
- สถาพร สนทอง. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
3 สิงหาคม 2555.
- สถาพร สนทอง. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
23 สิงหาคม 2555.
- สถาพร สนทอง. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย (ระดับ8) กองการสังคีต กรมศิลปากร. สัมภาษณ์.
26 สิงหาคม 2555.
- สถาพร สนทอง. สัมภาษณ์. อ้างถึงใน ระวีวรรณ วรรณวิไชย. นาฏศิลป์ไทยท่ามกลางกระแส
วัฒนธรรมใหม่. ใน ระบำ รำ เต้น. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร : ไอดีเอสแควร์, 2545.
- สมเจตน์ ภูंना. นาฏศิลป์ข้าราชการ สำนักการสังคีตกรมศิลปากร. สัมภาษณ์. 16 ตุลาคม
2557.
- สมรัตน์ ทองแท้. นักวิชาการละครและดนตรีข้าราชการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร.
สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2557.

- สวภา เวชสุรกีร์. หลักฐานอายุประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน. สัมภาษณ์. 10 พฤศจิกายน 2557.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุรัตน์ เอี่ยมสะอาด. หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม
 2557.
- สุวรรณณี ชลานุเคราะห์. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) นาฏศิลป์-ละครรำ
 ปีพุทธศักราช 2533. สัมภาษณ์. 21 สิงหาคม 2555.
- เสาวณิต วิงวอน. ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2557.
- สมเจตน์ ภูนา. นาฏศิลป์ชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. 16 ตุลาคม 2557.
สัมภาษณ์.
- สมรัตน์ ทองแท้. นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. 15
 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.
- สวภา เวชสุรกีร์. หลักฐานอายุประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแล้ว สนิทวงศ์เสนี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. ราชบัณฑิต สำนักราชบัณฑิตยสถาน. 10 พฤศจิกายน 2557. สัมภาษณ์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุรัตน์ เอี่ยมสะอาด. หัวหน้ากลุ่มนาฏศิลป์ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. 15 ตุลาคม 2557.
สัมภาษณ์.
- สุวรรณณี ชลานุเคราะห์. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) นาฏศิลป์-ละครรำ
 ปีพุทธศักราช 2533. 21 สิงหาคม 2555. สัมภาษณ์.
- สุวรรณณี ชลานุเคราะห์. ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) นาฏศิลป์-ละครรำ
 ปีพุทธศักราช 2533. 21 สิงหาคม 2555. สัมภาษณ์.

เสาวณิต วิจารณ์. ผู้ทรงคุณวุฒิประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 15 ตุลาคม 2557. สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 2 สถาพร สนทอง สมัยเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 3 ระบายภาพเธอ กับคุณครูอัมพร ชัชกุล
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 4 สถาพร สนทอง แสดงเป็นนางจันทร์สุดา จากละครดึกดำบรรพ์เรื่องหลวิชัยคำวี
 ถ่ายภาพกับคุณครูมัลลิสี คงประภัทร และเพื่อน ๆ
 ที่มา: สถาพร สนทอง

ภาพที่ 5 สถาพร สนทอง แสดงระบำมินดูเอท ในเรื่องพระอภัยมณี
 ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 6 สถาพร สนทอง แสดงระบำพม่า-ไทย อธิษฐาน
ที่มา: สถาพร สนทอง

ภาพที่ 7 สถาพร สนทอง แสดงระบำพม่า-ไทย อธิษฐาน
ที่มา: สถาพร สนทอง

ภาพที่ 8 สถาพร สนทอง แสดงเป็นนกยูง ในการรำยาหรีนตามนกยูง จากเรื่องอิเหนา

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 9 สถาพร สนทอง แสดงเป็นนกยูง ในการรำยาหรีนตามนกยูง จากเรื่องอิเหนา

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 10 สถาพร สนทอง แสดงเป็นพระลักษมณ์ จากเรื่องรามเกียรติ์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 11 สถาพร สนทอง แสดงเป็นพราหมณ์เกศสุริยง จากการแสดงเรื่องสุวรรณหงส์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 12 สถาพร สนทอง ในการแสดงบทบาทตัวนาง ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ซึ่งผู้แสดงจะสวมรองเท้าขณะแสดง
ที่มา : สถาพร สนทอง

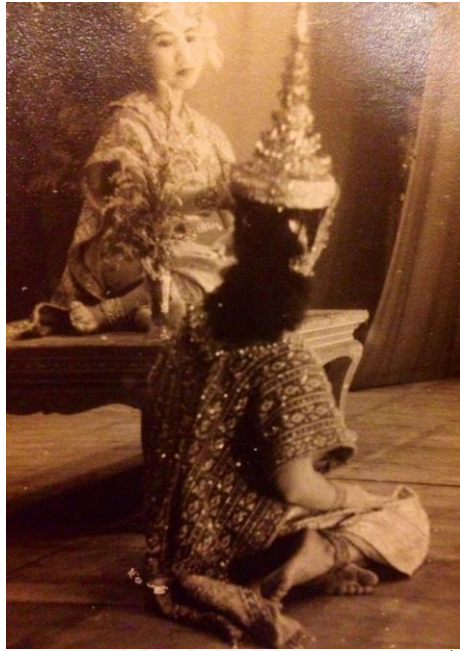
ภาพที่ 13 สถาพร สนทอง ในการแสดงบทบาทตัวนาง ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ซึ่งผู้แสดงจะสวมรองเท้าขณะแสดง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 14 สถาพร สนทอง ในบทบาทตัวนาง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 15 สถาพร สนทอง ในบทบาทตัวนาง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 16 สถาพร สนทอง ในบทบาทนางสีดา จากเรื่องรามเกียรติ์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 17 สถาพร สนทอง ในบทบาทนางสีดา จากเรื่องรามเกียรติ์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 18 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำชุมนุมฉาย
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 19 สถาพร สนทอง ในบทบาทตัวนาง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 20 สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนเทียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 21 สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนเทียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 22 สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ็อนมาลัย

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 23 สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ็อนแคน

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 24 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำเถิดเทิง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 25 สถาพร สนทอง (คนขวา) ในการแสดงรำเถิดเทิง
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 26 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำดาวกระทบไม้
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 27 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำดาวกระทบไม้
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 28 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำลาวกระทงไม้
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 29 สถาพร สนทอง ในการแสดงรำวงมาตรฐาน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 30 สถาพร สนทอง (คนที่ 2 จากซ้ายมือ) ในการแสดงเชิงกระติบ
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 31 สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำกำยอง ของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 32 สถาพร สนทอง รับบท นางอ้วสมิ จากละครพันทางเรื่องพญาผานอง
คู่กับ ศิริวัฒน์ ดิษยนันท์ รับบทพญางำเมือง
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 33 สถาพร สนทอง ในการแสดงฟ้อนรัก
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 34 สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำชาวนา
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 35 สถาพร สนทอง ในการแสดงระบำชาวนา
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 36 สถาพร สนนทอง รับบทบาทเป็นนางรจนา คู่กับ สุรินทร์ทา บุญยเกตุ รับบทเจ้าเงาะ
เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับหล่อประติมากรรมระดับบริเวณโถงโรงละครแห่งชาติ

ที่มา : สถาพร สนนทอง

ภาพที่ 37 ประติมากรรมเจ้าเงาะกับนางรจนา ที่ระดับบริเวณโถงโรงละครแห่งชาติ

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 38 ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี (หม่อมมาจารย์) ศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปการแสดง (นาฏศิลป์) ประจำปีพุทธศักราช 2528
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 39 คุณครูเฉลย ศุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (นาฏศิลป์)
ประจำปีพุทธศักราช 2530 และคุณครูดมุล ยมะคุปต์
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 40 คุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 41 คุณครูจำเรียง พุทธประดับ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร)
ประจำปีพุทธศักราช 2531 กับสถาพร สนนทอง
ที่มา : สถาพร สนนทอง

ภาพที่ 42 คุณครูสองชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละครรำ)

ประจำปีพุทธศักราช 2535

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 43 สถาพร สนทอง (คนกลาง) กับคุณครูมัลลี คงประภัสร์ (คนแรกด้านซ้ายมือ)

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 44 สถาพร สนทอง (คนที่ 4) กับคุณครูจำเรียง พุทธประดับ (คนที่ 2)
และคุณครูเจริญจิต ภัทรเสวี (คนที่ 3)
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 45 งานฉลองมงคลสมรสของชลอ สนทอง กับสถาพร สนทอง
เมื่อวันที่เสาร์ที่ 10 มกราคม พุทธศักราช 2513
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 46 สถาพร สนทอง ในวัยสาว

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 47 สถาพร สนทอง ในชุดเครื่องแบบข้าราชการ

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 48 สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ที่มา : สถาพร สนทอง

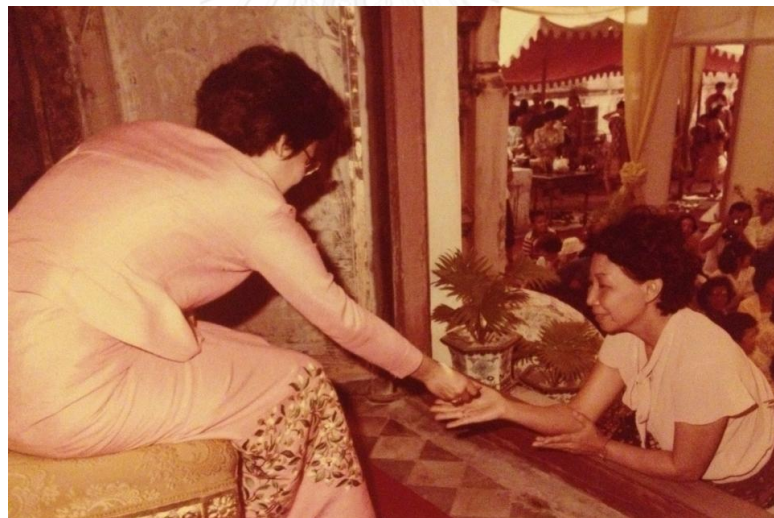
ภาพที่ 49 สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 50 สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 51 สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 52 สถาพร สนทอง เข้ารับของพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 53 สถาพร สนทอง รับแจกันดอกไม้พระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันคล้ายวันเกิด อายุครบ 60 ปี ในวันที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2538

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 54 สถาพร สนทอง (คนขวาสุด) กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ยืนติดกัน) เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับนาฏศิลป์จากนานาชาติ

ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 55 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย

เข้าร่วมโครงการกับกลุ่มประเทศอาเซียน

ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 56 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย
ไปแสดงผลงานในต่างประเทศ
ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 57 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย
ไปแสดงผลงานในต่างประเทศ
ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 58 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนาในกลุ่มประเทศอาเซียน
 ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 59 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนาในกลุ่มประเทศอาเซียน
 ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 60 สถาพร สันทอง เป็นเป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย
ไปแสดงผลงานในต่างประเทศ
ที่มา : สถาพร สันทอง

ภาพที่ 61 การฝึกซ้อมของคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทยก่อนแสดงจริงในต่างประเทศ
ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 62 การแสดงของคณะนาฏศิลป์ในต่างประเทศ โดยสถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะ
ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 63 การแสดงของคณะนาฏศิลป์ในต่างประเทศ โดยสถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะ
ที่มา : วรณพินี สุขสม

ภาพที่ 64 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับกลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 65 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ซ้ายสุด)
เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนากับนาฏยศิลป์จากนานาชาติ
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 66 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมร่วมสัมมนาที่กลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 67 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่กลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 68 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนาในกลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 69 สถาพร สนทอง (ยืนขวาสุด) เป็นตัวแทนประเทศไทย
เข้าประชุมสัมมนาในกลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 70 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนาที่กลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 71 สถาพร สนทอง เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าประชุมสัมมนาที่กลุ่มประเทศอาเซียน
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 72 สถาพร สนทอง เป็นหัวหน้าคณะนาฏศิลป์จากประเทศไทย
ไปแสดงผลงานในต่างประเทศ
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 73 สถาพร สนทอง กับนักแสดงของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 74 สถาพร สนนทอง เข้าร่วมพิธีไหว้ครูในละคร ของสำนักงานส่งเสริมศิลปากร
ที่มา : สถาพร สนนทอง

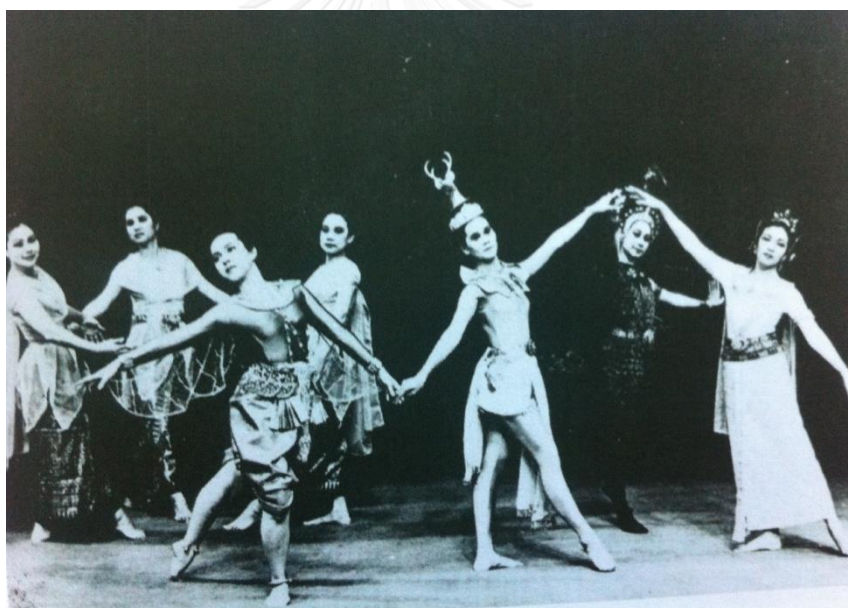

ภาพที่ 75 สถาพร สนนทอง ขณะสอนให้กับนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 76 การแสดงชุดขบวนประเพณีลอยกระทง

ที่มา : ปัทมา วัฒนพานิช

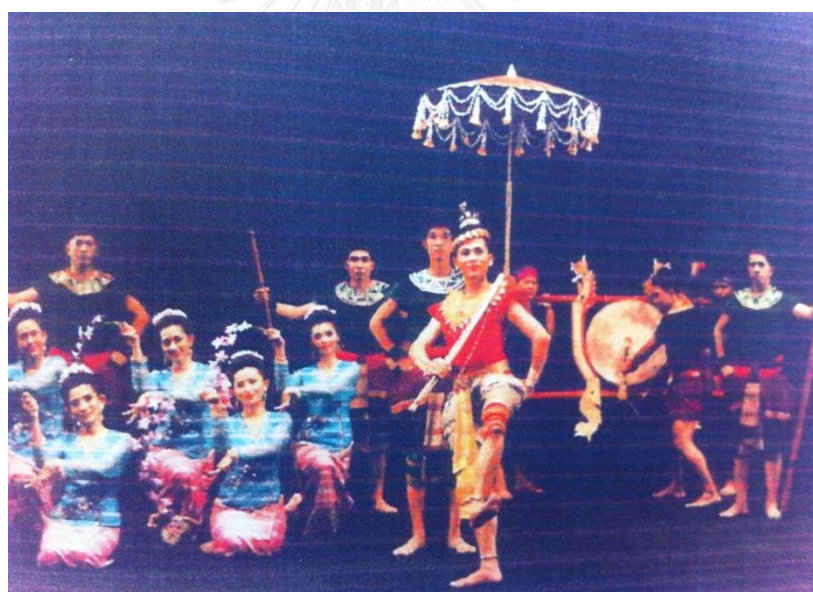

ภาพที่ 77 การแสดงชุดอรัญชีวิน

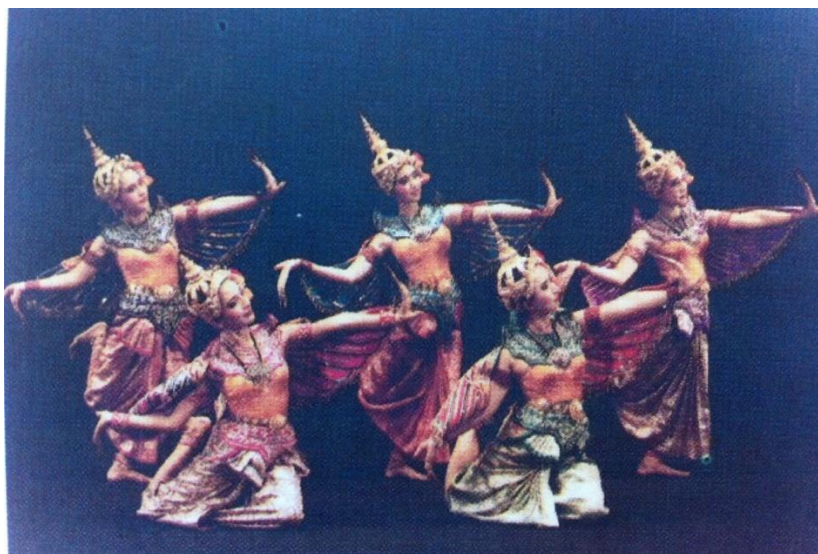
ที่มา : ปัทมา วัฒนพานิช

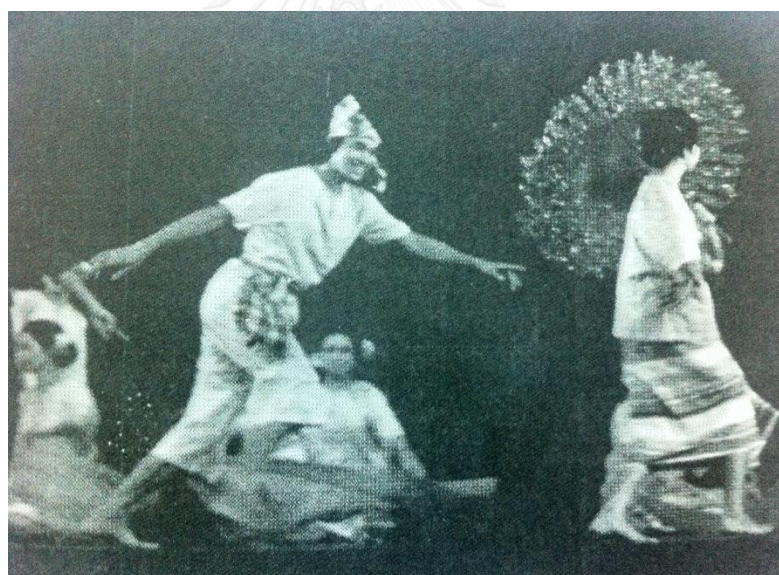
ภาพที่ 78 การแสดงชุดผลัดปีที่ยอดดอย
 ที่มา : ปัทมา วัฒนพานิช

ภาพที่ 79 การแสดงชุดพีระพ้ายัพไฟ
 ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 80 การแสดงชุดกินรี กীরตินันท์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 81 การแสดงชุดสวนเกษม
ที่มา : ปัทมา วัฒนพานิช

ภาพที่ 82 การแสดงละครโดยนำเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 83 การแสดงละครโดยนำเค้าโครงจากเรื่องมโนราห์
ที่มา : สถาพร สนทอง

ภาพที่ 84 การแสดงชุดงานฉลอง
ที่มา : ปัทมา วัฒนพานิช

ภาพที่ 85 สถาพร สนทอง กับศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 86 สถาพร สนทอง กับพิเชษฐ กุลนั้ง ศิลปินรางวัลศิลปาธร
และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 87 สถาพร สนทอง กับรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 88 นางสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 89 นางรัชนี พงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 90 นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 91 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 92 นายศิริพงษ์ ฉิมพาลี กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 93 นางพัชรา บัวทอง กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 94 นายสุรัตน์ เอี่ยมสะอาด กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 95 นางสาววรรณพินี สุขสม กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 96 ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 97 นายสมรรัตน์ ทองแท้ กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 98 นายชวลิต สุนทรานนท์ กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 99 นายคมสันฐ หัวเมืองลาด กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 100 นางสาววิญญูใจ คงถาวร กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 101 ว่าที่ร้อยตรี สมเจตน์ ภูंना กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 102 นายธีรเดช กลิ่นจันทร์ กับผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 103 สถาพร สันทอง กับนางรจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ และอาจารย์ ดร. วิชชุตา วุฒาทิพย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักของผู้วิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 104 สถาพร สนทอง ได้รับรางวัลปฐมนิยาจารย์
จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2556
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 105 สถาพร สนทอง กับผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสิทธิ สว่างศรี
วัน เดือน ปี เกิด	18 กุมภาพันธ์ 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน	76 หมู่ 5 ตำบลหนองผักนาก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 72130
ที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท จีเอ็มเอ็ม วัน ทีวี จำกัด 50 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศก) แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ฝ่ายขายโฆษณา
ประวัติการศึกษา	
พุทธศักราช 2547	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 2 วิชาเอก ศิลปะการแสดง - นาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พุทธศักราช 2558	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย